

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr459/9634/18
Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie
z dnia 7 sierpnia 2018r.

WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

PROJEKT ZMIANY – 7 sierpnia 2018 r.

SPIS TREŚCI

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	5
--	----------

SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE	73
------------------------------------	-----------

2.A.1 Oś priorytetowa I - KONKURENCYJNA I INNOWACYJNA GOSPODARKA 73

Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy (PI 1a)..... 75

Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu (PI 1b)..... 78

Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości (PI 3a) 83

Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług (PI 3c)..... 88

2.A.1 Oś priorytetowa II - CYFROWE PODKARPACIE 95

Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia (PI 2c)..... 96

2.A.1 Oś priorytetowa III - CZYSTA ENERGIA..... 103

Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (PI 4a)..... 105

Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym (PI 4c)..... 109

Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu. (PI 4e)..... 114

Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojennych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu (PI 6e)..... 119

2.A.1 Oś priorytetowa IV – OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO..... 125

Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami (PI 5b) 127

Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie (PI 6a)..... 132

Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie **(PI 6b)**..... 138

Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego **(PI 6c)**..... 142

Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę **(PI 6d)**..... 146

2.A.1 Oś priorytetowa V – INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA.....154

Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi **(PI 7b)**..... 156

Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej **(PI 7c)**..... 161

Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu **(PI 7d)**..... 163

Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności obszarach dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu **(PI 4e)**..... 167

2.A.1 Oś priorytetowa VI – SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA 173

Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój **(PI 8b)**..... 175

Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych **(PI 9a)** 181

Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich **(PI 9b)**..... 192

Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej **(PI 10)**..... 197

2.A.1 Oś priorytetowa VII – REGIONALNY RYNEK PRACY.....212

Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników **(PI 8i)**..... 213

Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw **(PI 8iii)** 221

Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę **(PI 8iv)**..... 225

Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian **(PI 8v)** 229

Aktywne i zdrowe starzenie się **(PI 8vi)**..... 232

2.A.1 Oś priorytetowa VIII – INTEGRACJA SPOŁECZNA 238

Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie **(PI 9i)**..... 240

Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym **(PI 9iv)**..... 245

Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia (PI 9v)..... 253

2.A.1 Oś priorytetowa IX – JAKOŚĆ EDUKACJI I KOMPETENCJI W REGIONIE 260

Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia (PI 10i) 261

Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji (PI 10iii)..... 270

Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami (PI 10iv)..... 275

2.B.1 Oś priorytetowa X – POMOC TECHNICZNA.....284

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY.....291

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO 298

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM 303

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH 309

SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW.....310

SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI 318

SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE 343

SEKCJA 10. ZMNIEJSZANIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW 382

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE.....383

SEKCJA 12. ODRĘBNE ELEMENTY 387

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014 394

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020 (RPO WP) formułuje ramy interwencji dla prowadzenia działań wpisujących się w trzy priorytety określone w głównym dokumencie kierunkowym dla polityki spójności, jakim jest *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*.

Jednym spośród trzech priorytetów Strategii Europa 2020 jest rozwój inteligentny wskazujący na potrzebę rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, stanowiącego warunek zapewniający inteligentny wzrost gospodarczy. Niniejsza Strategia podkreśla konieczność podniesienia jakości edukacji, poprawy wyników działalności badawczej, wspierania transferu innowacji i wiedzy w Unii Europejskiej, pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych i zadbania o to, by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty oraz usługi, a także przyczyniały się do zwiększenia wzrostu, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych w Europie i na świecie¹. Realizacja RPO WP 2014-2020 poprzez finansowanie badań naukowych, wsparcie innowacyjnych przedsięwzięć, rozwój instytucji otoczenia biznesu i e-usług oraz poprawę jakości kształcenia przyczyni się do wdrożenia ww. priorytetu.

Kolejnym priorytetem Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony rozumiany jako wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku, niskoemisyjnej i konkurencyjnej. W Strategii określone zostały działania na rzecz budowy gospodarki opartej o zasadę rozwoju zrównoważonego wyraźnie wskazując, że cele środowiskowe powinny być dopełnione działaniami na rzecz zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki wzmacniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W związku z powyższym, zakres interwencji RPO WP 2014-2020 obejmuje także działania dotyczące ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywności wykorzystywania zasobów, dostosowania do zmian klimatu, budowy podstaw gospodarki niskoemisyjnej oraz wewnątrz regionalnej dostępności transportowej.

Jako trzeci priorytet Strategia Europa 2020 wskazuje rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Oznacza to konieczność wzmocnienia pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynku pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej.

---

¹Komunikat Komisji, EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM (2010)2020 wersja ostateczna, s.13

Dlatego też w RPO WP 2014-2020 uwzględniono działania prowadzące do zwiększenia zatrudnienia i dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych, poprawy zdrowia, zasobów pracy oraz zwiększenia szans na włączenie/integrację i reintegrację społeczną osób i rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej.

Podsumowując, efektem realizacji Strategii Europa 2020 ma być gospodarka bazująca na wiedzy, niskoemisyjna, promująca przyjazne środowisku technologie, oszczędnie gospodarująca zasobami, kreująca nowe „zielone” miejsca pracy, a zarazem zachowująca dbałość o spójność społeczną. W celu monitorowania postępu realizacji powyższych założeń, określony został zbiór wskaźników przypisanych do określonych celów rozwojowych, które mają być osiągnięte w roku 2020 na poziomie unijnym. Natomiast cele krajowe Polska przedstawiła w Krajowym Programie Reform (KPR) będącym głównym narzędziem realizacji na poziomie państwa członkowskiego Strategii Europa 2020.

Poniżej, w odniesieniu do poszczególnych wskaźników monitorujących realizację Strategii Europa 2020, porównane zostały cele Strategii z celami KPR oraz pokazany został stan wyjściowy w odniesieniu do całego kraju oraz do województwa podkarpackiego.

1. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata (%):

- Cel Strategii Europa 2020: co najmniej 75%
- Cel KPR (2020): co najmniej 71%
- Stan wyjściowy dla Polski²: 64,7%
- Stan wyjściowy dla woj. podkarpackiego³: 62,4%

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 lat w województwie podkarpackim wynosił w 2013 roku 62,4% i wartość ta była nieznacznie niższa od wartości krajowej wynoszącej 64,9%. Na podstawie analiz społeczno – gospodarczych szacuje się, iż w latach realizacji RPO wskaźnik ten będzie systematycznie wzrastał osiągając wartość 65,5%, 66% i 67% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023. Cel krajowy ustalony dla Polski w obszarze redukcji liczby osób pozostających w ubóstwie jako 1,5 mln osób został osiągnięty w 2012 r. Należy jednak kontynuować działania mające na celu dalsze ograniczanie skali ubóstwa oraz utrwalenie osiągniętego dotychczas efektu w tym zakresie. Dla określenia pozycji województwa względem wartości krajowych stosowany jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W przypadku województwa podkarpackiego wynosił on w 2013 r. 20,9% i wartość ta była znacznie wyższa od wartości krajowej 16,2%. Przewiduje się dalszy spadek wartości tego wskaźnika w regionie w latach realizacji RPO oraz jego wartości 20,4%, 20,2% i 19,9 % odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023.⁴

2. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w relacji do PKB (%)

- Cel Strategii Europa 2020: 3% PKB UE
- Cel KPR (2020): 1,7%
- Stan wyjściowy dla Polski⁵: 0,76%
- Stan wyjściowy dla woj. podkarpackiego⁶: 0,95%

² Źródło danych: GUS, 2013 r.

³ Źródło danych: GUS, 2011 r.

⁴ Należy podkreślić, iż oba ww. wskaźniki służą jedynie wskazywaniu ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie i ewentualnym decyzjom w zakresie wdrażania RPO. Nie są one wskaźnikami rezultatu interwencji RPO i nie mogą być przedmiotem odpowiedzialności RPO. UP wskazuje, iż wpływ interwencji EFSI na ich osiąganie jest bardzo ograniczony (do rzędu 4-8%), a ich zmienność zależy od ogólnych czynników natury społeczno-gospodarczej oraz zmian legislacyjnych pozostających zasadniczo poza sferą oddziaływania RPO.

⁵ Źródło danych: GUS, 2011 r.

⁶ Źródło danych: GUS, 2011 r.

3. Emisja gazów cieplarnianych (1990=100):
  - Cel Strategii Europa 2020: Redukcja o 20%
  - Cel KPR (2020): Redukcja o 14%
  - Stan wyjściowy dla Polski⁷: 87,6
4. Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (%):
  - Cel Strategii Europa 2020: 20%
  - Cel KPR (2020): co najmniej 15%
  - Stan wyjściowy dla Polski⁸: 10,4%
5. Zużycie energii pierwotnej (Mtoe):
  - Cel Strategii Europa 2020: 1 474 Mtoe, Wzrost efektywności o 20%
  - Cel KPR (2020): 96 Mtoe
  - Stan wyjściowy dla Polski: 96,9 Mtoe⁹
6. Młodzież niekontynuująca nauki (%):
  - Cel Strategii Europa 2020: Poniżej 10%
  - Cel KPR (2020): 4,5%
  - Stan wyjściowy dla Polski¹⁰: 5,6%
7. Osoby w wieku 30-34 lata posiadające wykształcenie wyższe (%):
  - Cel Strategii Europa 2020: Co najmniej 40%
  - Cel KPR (2020): 45%
  - Stan wyjściowy dla Polski¹¹: 39,1%¹²
  - Stan wyjściowy dla woj. podkarpackiego: 36%¹³
8. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (%):
  - Cel Strategii Europa 2020: Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 20 mln
  - Cel KPR (2020): 20-23%, Zmniejszenie o 1,5 mln liczby osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa
  - Stan wyjściowy dla Polski: 27,2%¹⁴
  - Stan wyjściowy dla woj. podkarpackiego: 30,5%¹⁵
9. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu transferów społecznych) (%):
  - Cel Strategii Europa 2020: Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 20 mln
  - Cel KPR (2020): 20-23%, Zmniejszenie o 1,5 mln liczby osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa

⁷ Źródło danych: GUS, 2011 r.

⁸ Źródło danych: GUS, 2011 r.

⁹ Źródło danych: GUS, 2010 r.

¹⁰ Źródło danych: GUS, 2011 r.

¹¹ Źródło danych: GUS, 2011 r.

¹² Źródło danych: Eurostat, 2012 r.

¹³ Źródło danych: Eurostat, 2012 r.

¹⁴ Źródło danych: Eurostat, 2011 r.

¹⁵ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, Warszawa 2013, s. 6

- Stan wyjściowy dla Polski¹⁶: 17,7%
- Stan wyjściowy dla woj. podkarpackiego¹⁷: 21,3%

Z przedstawionych powyżej danych jednoznacznie wynika, iż w większości przypadków województwo podkarpackie będzie musiało podjąć liczne działania, aby osiągnąć pożądane wartości wskaźników. Dlatego też RPO WP 2014-2020 uwzględnia szereg przedsięwzięć, które mają przyczynić się do osiągnięcia ww. celów.

Zakres regionalnego programu operacyjnego jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W tym kontekście, analiza społeczno-ekonomiczna – uaktualniana corocznie i przedstawiana Komisji Europejskiej – uwzględniająca uaktualnianą rocznie listę elementów zestawu diagnostycznego uzgodnionego z Komisją Europejską (w zależności od dostępności danych), zostanie wzięta pod uwagę.

Zestaw diagnostyczny uzgodniony z Komisją Europejską nie stanowi przedmiotu sprawozdawczości w rozumieniu właściwych przepisów dotyczących sprawozdawczości rocznej¹⁸.

Środki RPO WP będą realizować Priorytety Strategii EUROPA 2020. Spośród trzech Priorytetów Strategii EUROPA 2020, w RPO WP największy będzie udział środków skierowanych na wsparcie rozwoju zrównoważonego (ok. 40% środków UE). Drugim co do wielkości wsparcia w RPO WP będą działania na rzecz wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu (ok. 35% środków UE). Wzrostowi inteligentnemu dedykowanych będzie ok. 21% środków UE.

---

¹⁶ Źródło danych: GUS, 2011 r.

¹⁷ Źródło danych: GUS, 2011 r.

¹⁸ Zestaw diagnostyczny uzgodniony z KE stanowi załącznik nr 9 do RPO WP 2014-2020

Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/ sektorów objętych programem

GOSPODARKA WOJEWÓDZTWA

Stan obecny

1. Podkarpackie charakteryzuje się dynamicznym, ale relatywnie niskim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Wartość regionalnego PKB sytuują województwo na jednym z ostatnich miejsc w Unii Europejskiej.¹⁹ Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca województwa w 2012 r. wyniósł 67,0% i był najniższym wynikiem w kraju.²⁰ W celu przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie podkarpackim sprecyzowano inteligentne specjalizacje w obszarach, w których osiągnąć można przewagę konkurencyjną i dokonać transformacji gospodarczej zgodnie z Regionalną Strategią Innowacji²¹. Takie podejście jest spójne z jednym z celów regionalnej polityki badawczej polegającym na wspieraniu procesu tworzenia w regionie doskonałej bazy naukowej, w zakresie wyznaczonych inteligentnych specjalizacji, na europejskim i światowym poziomie, poprzez ciągły rozwój infrastruktury badawczej²². Ogromne znaczenie w tym zakresie ma potencjał istniejących uczelni oraz prowadzone przez nie badania. Choć dzięki inwestycjom podjętym w perspektywie finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim znacznej poprawie uległy warunki infrastrukturalne w zakresie prowadzenia badań, to jednak dotychczas obserwowane trendy i procesy wskazują, że wciąż dużym wyzwaniem jest silniejsze powiązanie sektora nauki z gospodarką²³, dlatego niezbędne są przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę tych powiązań. Podstawą rozwoju sektora nauki jest uzupełnienie infrastruktury B+R, umożliwiające świadczenie usług badawczych na rzecz przedsiębiorców, a także prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych, których wyniki mogą być skomercjalizowane (w wyniku ich sprzedaży do gospodarki lub wdrożenia w praktyce gospodarczej). W porównaniu z innymi regionami znajdującymi się na podobnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego województwo podkarpackie wyróżnia się dużym udziałem prywatnego finansowania prac badawczo-rozwojowych oraz ich silną koncentracją na naukach technicznych.²⁴ Liczba jednostek związanych z działalnością B+R plasuje województwo na dziewiątej pozycji w skali kraju (111 jednostek ogółem, 99 w sektorze przedsiębiorstw), tą samą pozycję zajmuje region pod względem liczby pracowników zatrudnionych w tym sektorze. Na tle nakładów na B+R w relacji do PKB województwo podkarpackie wyraźnie przewyższa średnią krajową i wypada bardzo dobrze także w porównaniu z innymi polskimi regionami, ich wysokość wzrosła od poziomu 0,37% PKB w 2009 r. i w 2011 wyniosła 0,95% PKB.²⁵ Z punktu widzenia procesów gospodarczych oraz znaczenia dla innowacyjności ważne jest nie tylko powyższe, ale także struktura instytucjonalna tych nakładów. Przyjmuje się, że przeważać powinny te ponoszone przez przedsiębiorstwa. W krajach o najwyższym poziomie rozwoju systemów innowacji odsetek nakładów z sektora przedsiębiorstw przekracza 60%.

¹⁹ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego. Aktualizacja Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2013, s. 11

²⁰ GUS, Bank Danych Lokalnych

²¹ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) - projekt

²² Kierunki rozwoju regionalnej polityki badawczej województwa podkarpackiego na lata 2014-2020, Rzeszów 2013

²³ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego, op. cit., s. 21

²⁴ Ibidem, s. 21

²⁵ GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2010 r. średnia dla UE-27 wynosiła około 54%²⁶, natomiast w województwie podkarpackim było to blisko 59,1% (2011 r.). Struktura nakładów na B+R w regionie jest bardzo korzystna nie tylko w kontekście krajowym, ale także w kontekście europejskim. Stan ten jest w głównej mierze wynikiem wsparcia B+R w podmiotach gospodarczych w ramach perspektywy finansowej w latach 2007-2013. Jednak w odniesieniu do nakładów na jednego mieszkańca w kategoriach bezwzględnych nie są to nakłady ponadprzeciętnie wysokie (w 2012 r. - 298 zł, Polska – 372,5 zł), dlatego w celu utrzymania tendencji wzrostowej niezbędne jest dalsze finansowanie, co przełoży się również na osiągnięcie założeń Strategii „Europa 2020”.

Pomimo tych pozytywnych trendów zaobserwowano negatywne zjawiska, takie jak: niski wskaźnik zatrudnionych w sektorze B+R na 1000 aktywnych zawodowo, wahania liczby zgłaszanych wynalazków, wyraźnie niższą od średniej krajowej aktywność patentowa na milion ludności.²⁷

2. Preferencyjne warunki prowadzenia działalności gospodarczej w województwie podkarpackim występują m.in. w trzech Specjalnych Strefach Ekonomicznych. Wzrosła także oferta terenów inwestycyjnych, zwłaszcza tych położonych w pobliżu powstającej autostrady A4. Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych na terenie województwa podkarpackiego w okresie 2007-2012 wyniosła co najmniej 7 387,4 mln zł. Roczna wartość inwestycji oscylowała w tym okresie pomiędzy 854 mln zł w 2010 r. a 1 493 mln zł w 2011 r. Ten ostatni rok był rekordowy w zakresie napływu kapitału na teren województwa podkarpackiego w całym okresie 1989-2012.²⁸ Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego działania z zakresu uzbrojenia i przygotowania terenów inwestycyjnych są jak najbardziej zasadne, również w celu poprawy oferty inwestycyjnej zwiększającej napływ inwestorów zewnętrznych²⁹.

Niezwykle istotną rolę odgrywają w regionie ośrodki przedsiębiorczości i ośrodki wspierające przedsiębiorczość akademicką. W województwie podkarpackim brak jest wystarczającej ilości inkubatorów przedsiębiorczości oferujących powierzchnię produkcyjno-usługową³⁰. Dlatego priorytetem powinno być wsparcie takiego otoczenia gospodarczego, które będzie przekładać się na wzrost przedsiębiorczości w regionie.

3. Przedsiębiorstwa przemysłowe oraz usługowe w województwie podkarpackim wykazują wysoki udział sprzedaży produktów i usług zarówno nowych, jak i istotnie ulepszonych (odpowiednio 5. i 3. miejsce w kraju), co świadczy o ciągłym doskonaleniu swojej oferty handlowej i wysokiej świadomości odnośnie ciągłego podnoszenia jakości produktów i usług. Jednak nadal poziom innowacyjności podkarpackich przedsiębiorstw nie jest na tyle wysoki, by mogły one konkurować na rynku krajowym czy europejskim. Firmy podkarpackie posiadają przeciętną w skali kraju prężność inwestycyjną. Nakłady inwestycyjne podkarpackich przedsiębiorstw w 2012 r. wyniosły 5,8 mld zł (tj. 2722 zł na mieszkańca). Wartość ta pozwoliła uplasować się województwu na 8. pozycji w Polsce³¹. Ponad połowa wydanych środków skupiła się w pięciu powiatach – mieleckim, rzeszowskim, grodzkim i ziemskim, sanockim oraz stalowowolskim. Stan taki coraz bardziej wpływa na zróżnicowanie wewnętrzne regionu. W podregionach rzeszowskim

²⁶ dane według EUROSTAT

²⁷ Gaczek Wanda, Matusiak Monika, Mrozińska Agnieszka, Ziolkowska Halina, „Innowacyjność gospodarek województw Polski Wschodniej – ocena, znaczenie, perspektywy”, s. 47

²⁸ Podkarpackie dla inwestorów – analiza ekonomiczna możliwości inwestycyjnych w województwie podkarpackim 2010-2012, Rzeszów 2012, s. 71.

²⁹ Zgodnie z raportem z badania ewaluacyjnego pn. „Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego”. Raport 2012

³⁰ Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2020. Analiza SWOT dla województwa podkarpackiego, str. 12

³¹ GUS, Bank Danych Lokalnych

oraz tarnobrzeskim średni poziom PKB per capita jest zdecydowanie wyższy niż w podregionie krośnieńskim i przemyskim. Największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto (WDB) województwa odnotowują kolejno: szeroko pojęty handel (29,46%), następnie przemysł (27,02%) oraz usługi (25,8%). Duże znaczenie w gospodarce regionu ma również budownictwo (8,28%), które tradycyjnie jest uznawane na Podkarpaciu za jeden z najważniejszych sektorów gospodarki. Nieco ponad 7% WDB generuje działalność finansowa i ubezpieczeniowa. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo zajmują ostatnie miejsce wśród sekcji składających się na WDB województwa podkarpackiego. Mimo tego jest to sektor gospodarki nadal istotny ze względu na duże obszary użytków rolnych w regionie³².

Dzięki wsparciu w perspektywie finansowej 2007-2013 coraz większe znaczenie w województwie odgrywa również sektor przedsiębiorczości społecznej, ale nadal boryka się on z brakiem odpowiedniego zaplecza sprzętowego i lokalowego.

4. Szansą na promocję postaw proinnowacyjnych wśród przedsiębiorców w województwie podkarpackim są instytucje otoczenia biznesu. Aktywność tych instytucji i dostęp do oferowanych przez nie usług pozwala zmniejszyć ryzyko i obciążenia związane z rozwojem przedsiębiorstwa. Duże znaczenie dla regionu mają również *klastry* skupiające nie tylko duże firmy i zagranicznych inwestorów, ale także liczną grupę małych i średnich przedsiębiorców. W województwie podkarpackim funkcjonuje 19 inicjatyw klastrowych³³. Większość z nich ma swoją siedzibę w stolicy regionu – Rzeszowie (11). W pozostałych miastach (Stalowej Woli, Mielcu, Krośnie i Lesku) istnieją już pojedyncze inicjatywy klastrowe. Struktura branżowa regionalnych inicjatyw klastrowych jest zbliżona do listy kluczowych branż regionu.³⁴ W województwie obserwuje się pozytywne zjawisko kooperacji firm przemysłu lotniczego w ramach Doliny Lotniczej. Klaster ten skupia zarówno firmy krajowe, założone w oparciu o przedsiębiorstwa państwowe (WSK PZL Mielec, Rzeszów, Krosno), dużych, zagranicznych inwestorów (np. Hispano Suiza, UTC Aerospace Systems), jak i liczną grupę małych i średnich przedsiębiorców³⁵.

Wyzwanie

Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu oraz rozwój przedsiębiorczości w województwie podkarpackim.

Oczekiwane efekty

1. Zwiększenie kooperacji przedsiębiorców z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, prowadzące do zintensyfikowania mechanizmów transferu technologii, komercjalizacji wiedzy, wdrożenia wyników badań.
2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości w województwie podkarpackim.
3. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu.
4. Wzrost konkurencyjności podkarpackich przedsiębiorców.
5. Podniesienie jakości usług dla trwałego rozwoju przedsiębiorstw

E-USŁUGI PUBLICZNE

³² <http://monitoruj.podkarpackie.pl/gospodarka-regionu/>, stan z dnia 27.03.2014 r.

³³ Strategia rozwoju województwa..., op. cit., str. 32-33.

³⁴ Klastry w województwie podkarpackim. PARP 2012 r., s. 7-8.

³⁵ Ibidem, s. 9

Stan obecny

1. W Polsce w sektorze administracji jedynie 8% urzędów posiada dokument strategiczny w zakresie rozwoju teleinformatycznego. Najczęściej udostępnianymi na stronie urzędu, bezpłatnymi informacjami są treści o charakterze kulturowym (87%) oraz mapy i zdjęcia (81%). W przypadku udostępnianych informacji oznaczenia metadanymi stosuje 62% urzędów. Co trzeci urząd udostępnia swoją stronę w wersji językowej innej niż polska, 17% jest przystosowanych do obsługi przez telefony komórkowe i urządzenia³⁶. Zdecydowana większość stron internetowych urzędów nie spełnia rekomendacje Web Content Accessibility Guidelines - WCAG 2.0., czyli nie jest dostępna dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności³⁷. Coraz więcej urzędów posiada elektroniczną skrzynkę podawczą (96% w 2012 r.), a 87% urzędów zdecydowało się umieścić ją na Platformie Usług Administracji Publicznej (ePUAP). Jedna trzecia urzędów udostępnia usługi elektroniczne inne niż oparte o tzw. wzór pisma ogólnego. Najczęściej usługi elektroniczne są udostępniane na platformie ePUAP (72%). W połowie urzędów nie odnotowano skrócenia czasu załatwienia sprawy drogą elektroniczną w porównaniu ze sprawami wniesionymi w sposób tradycyjny. Dwa urzędy na pięć w roku 2012 wprowadziły nową usługę elektroniczną lub znacząco ulepszyły sposób jej świadczenia, stosując technologie teleinformatyczne.

W ostatnich latach obserwowany jest wzrost odsetka osób kontaktujących się z administracją publiczną za pośrednictwem Internetu (ok 22,6% populacji)³⁸, jednak ciągle występują bariery utrudniające ten kontakt. Najczęściej wskazywaną barierą jest brak możliwości kompleksowego załatwienia sprawy i konieczność udania się do urzędu celem złożenia wszystkich niezbędnych dokumentów, które zwykle zawierają dane już znajdujące się w innych systemach ewidencyjnych i rejestrowych³⁹. Z usług administracji najczęściej korzystają przedsiębiorstwa duże i to właśnie one są głównymi odbiorcami oferowanych wśród przedsiębiorców usług. Do najczęściej wykorzystywanych form kontaktu należą: pozyskanie informacji, pobranie formularzy i odesłanie wypełnionych⁴⁰. Niespełna połowa urzędów, gdzie korzysta się z systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją lub gdzie przebieg załatwiania i rozstrzygania spraw dokumentowany jest w systemie tradycyjnym, jest wspomagana systemem teleinformatycznym.

Urzędy województwa podkarpackiego charakteryzuje model informatyczny oparty na komputerach spiętych siecią, lokalizacją aplikacji i plików na serwerze, przekazywaniem danych między programami w trybie wsadowym⁴¹. W województwie podkarpackim obserwuje się niskie zainteresowanie społeczne, jak i niską dostępność usług e-administracji. Wskaźnik świadczenia i rozwijania usług e-administracji dla województwa podkarpackiego wynosi 19% i jest to najniższa wartość w Polsce. Oferta usług świadczonych drogą elektroniczną przez jednostki samorządów terytorialnych i im podległe instytucje jest oceniana jako uboga⁴².

Interwencja w obszarze społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim w perspektywie finansowej 2007-2013 wynosi ok. 3,5% wszystkich środków skierowanych do regionu, co odpowiada średniemu wynikowi w kraju. W ramach wsparcia Narodowej

³⁶ Wpływ cyfryzacji na działanie urzędów administracji publicznej w Polsce w 2012 r., MAiC, Warszawa 2012 r., str. 9.

³⁷ Ibidem, str. 11.

³⁸ Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2013 r., GUS Szczecin 2013 r., str. 11.

³⁹ Program Zintegrowanej informatyzacji Państwa, MAiC, Warszawa 2013 r., str. 21.

⁴⁰ Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2013, MAiC, Warszawa 2013 r., str. 170.

⁴¹ Wpływ cyfryzacji na działanie urzędów administracji publicznej w Polsce w 2012 r., op. cit., str. 13.

⁴² Społeczeństwo informacyjne w liczbach, op. cit., str. 157.

Strategii Spójności budowana jest m.in. sieć szerokopasmowa (Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej). W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 (RPO WP 2007-2013) realizowane są dwa projekty systemowe – Podkarpacki System Informacji Medycznej (PSIM) oraz Podkarpacki System e-Administracji Publicznej (PSeAP). Jednocześnie pewna część projektów wspartych w ramach RPO WP 2007-2013 ma charakter punktowy, polegający na rozwiązywaniu problemów w skali jednej instytucji lub jednej jednostki terytorialnej.

Podkarpacki System e-Administracji Publicznej z założenia stanowi wspólną dla JST województwa platformę e-administracji, zintegrowaną z elektroniczną Platformą Usług Administracji Publicznej. Systemy elektronicznych obiegu dokumentów umożliwiają JST udostępnianie dla obywateli usług na wysokim poziomie oraz usprawniają funkcjonowanie administracji samorządowej⁴³. Obecnie w JST nadal jeszcze funkcjonuje duża ilość rozproszonych systemów dziedzicznych, które wymagają integracji z systemami zasadniczymi⁴⁴.

2. Potrzeba poprawy dostępności informacji sektora publicznego jest zaznaczona w dokumentach na poziomie krajowym oraz unijnym, np. w znowelizowanej dyrektywie 2003/98/WE ws. ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Do najbardziej przydatnych i przez to udostępnianych w pierwszej kolejności, należą m.in. dane przestrzenne, zdrowotne, edukacyjne⁴⁵.

Podkarpacki System Informacji Medycznej, w tym Regionalne Centrum Informacji Medycznej (RCIM) stanowi platformę umożliwiającą integrację systemów informatycznych jednostek ochrony zdrowia działających na terenie województwa podkarpackiego. Ze względu na jego otwartość możliwe jest zintegrowanie wszystkich podmiotów realizujących świadczenia zdrowotne. Głównym celem przedsięwzięcia jest zwiększenie dostępu do usług i informacji medycznej pacjentów podkarpackich jednostek służby zdrowia poprzez budowę kompleksowego systemu umożliwiającego zbior, analizę i udostępnianie danych cyfrowych. Wybudowana infrastruktura teleinformatyczna ma usprawnić proces leczenia pacjentów oraz zminimalizować koszt zarządzania usługami zdrowotnymi. Nie wszystkie jednostki służby zdrowia realizujące świadczenia zdrowotne w regionie są przyłączone do ww. platformy informatycznej i mogą korzystać z wymiany danych w ramach RCIM, co ogranicza kompleksowość informacji o świadczonych (udostępnianych) usługach na terenie województwa⁴⁶.

3. Tylko część jednostek samorządu terytorialnego (25%) w regionie dysponuje lokalnymi systemami informacji przestrzennej. Centralny system informacji przestrzennej, jakim jest Geoportal.pl, udostępnia na terenie województwa usługi w znacznie mniejszym zakresie niż ma to miejsce w innych częściach kraju⁴⁷. Obecnie jedynie kilka powiatów województwa podkarpackiego (i gmin zlokalizowanych na obszarze tych powiatów) wdraża w ramach środków unijnych odpowiednie systemy informatyczne.
4. Zgodnie z zapisami zmienionej dyrektywy 2003/98/WE ws. ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego rozszerzono jej zakres przedmiotowy o muzea, biblioteki oraz archiwa. Zasoby tych instytucji, poddane cyfryzacji będą mogły podlegać

⁴³ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego. Aktualizacja Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2013, UMWP, Rzeszów 2013 r., str. 179,

⁴⁴ Program Zintegrowanej informatyzacji Państwa, op. cit., str. 115.

⁴⁵ Program Zintegrowanej informatyzacji Państwa, op. cit., str. 55.

⁴⁶ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego, op. cit., str. 180.

⁴⁷ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego, op. cit., str. 180.

ponownemu wykorzystywaniu, o ile instytucje posiadają do nich prawa własności intelektualnej. Zbiory dziedzictwa kulturowego wraz z powiązanymi z nimi metadanymi stanowią potencjalną podstawę treści cyfrowych w zakresie produktów i usług oraz mają potencjał ponownego wykorzystywania w takich sektorach jak edukacja⁴⁸. Jednocześnie peryferyjne położenie niektórych obszarów województwa utrudnia dostęp do oferty kulturalnej i zasobów wiedzy. Zwiększenie dostępu do dóbr kultury uzależnione jest z jednej strony od poziomu infrastruktury, z drugiej od oferty kulturalnej uwzględniającej dostęp wszystkich zainteresowanych za pomocą nowoczesnych technologii. W ramach RPO WP 2007-2013 wsparto projekt pn. *Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa*, tj. regionalną biblioteką cyfrową tworzoną przez kilkanaście instytucji z województwa podkarpackiego, a także projekt pn. *Wirtualne Muzea Podkarpacia*, który obejmuje instytucje muzealne z terenu województwa podkarpackiego i umożliwia wirtualne zwiedzanie wnętrz muzealnych. Jednakże podaż udostępnionych zasobów nie odpowiada rosnącemu zapotrzebowaniu na dane i informacje.

Wyzwanie

Upowszechnienie technologii informacyjno – komunikacyjnych w województwie podkarpackim

Oczekiwane efekty

1. Zmniejszenie barier w dostępie do administracji poprzez zwiększenie ilości spraw możliwych do załatwienia drogą elektroniczną, a także poprawa efektywności procesów interakcji obywatel/administracja.
2. Ułatwienie dostępu do informacji publicznej oraz zwiększenie zakresu zasobów udostępnianych w technologii cyfrowej, poprawa dostępności usług i treści dla osób niepełnosprawnych.
3. Usprawnienie zarządzania przestrzenią, rozwój usług przestrzennych oraz ułatwienie dostępu do danych przestrzennych dzięki rozwojowi systemów informacji przestrzennej.
4. Poprawa stanu informatyzacji oraz poszerzenie zakresu usług ochrony zdrowia.
5. Poprawa jakości oraz zwiększenie zakresu zasobów wiedzy i kultury dostępnej w formie cyfrowej.

TRANSPORT

Stan obecny

1. Położenie geograficzne województwa (południowo-wschodnia Polska, granice z Ukrainą i Słowacją) korzystnie wpływają na jego potencjalną dostępność komunikacyjną o znaczeniu międzynarodowym. Przez jego obszar przebiega trasa E40 łącząca granicę niemiecką i ukraińską, droga E 371 z Radomia do Preszowa oraz 5 pozostałych dróg krajowych (DK 19, DK 28, DK 73, DK 77, DK 84). Istotną zmianą poprawiającą sytuację komunikacyjną województwa jest sukcesywne oddawanie do użytku odcinków autostrady A4. Odcinki będące obecnie w realizacji umożliwią połączenie autostradą Polski południowej i południowo-zachodniej z Rzeszowem, a dalej z granicą w Korczowej. Województwo nie posiada jednak wystarczającej sieci dróg łączących się z autostradą A4,

⁴⁸ Program Zintegrowanej informatyzacji Państwa, op. cit., 55.

- prowadzących do niej i rozprowadzających z niej ruch. Kluczowymi szlakami komunikacyjnymi dla województwa są również drogi ekspresowe S19 oraz S74.
2. Ze względu na ukształtowanie terenu, występowanie obszarów chronionych czy obszarów o niskim zaludnieniu, województwo cechuje duża rozbieżność w średnim czasie dojazdu samochodem osobowym do Rzeszowa oraz najniższy wskaźnik efektywności sieci wśród województw Polski Wschodniej (56%). W najgorszej sytuacji są powiaty leski i bieszczadzki (gdzie wymagany czas jest wyższy niż 150 min.) oraz powiat lubaczowski (120 min.). W zasięgu co najwyżej 60 minutowego dojazdu do Rzeszowa znajduje się 60% mieszkańców województwa oraz nieco powyżej 60% firm⁴⁹. Na rozbieżności w ww. zakresie bezpośrednio wpływa również niezadowalająca jakość systemu transportowego funkcjonującego w regionie.
  3. Województwo charakteryzuje słaba wewnętrzna dostępność biegunów wzrostu i miast powiatowych w transporcie publicznym. Istotne znaczenie dla jakości życia, ale także dla tworzenia potencjału rozwojowego ma transport publiczny. Szczególnie istotne jest zapewnienie dobrego dostępu do lokalnych, subregionalnych i regionalnych ośrodków usług publicznych. Rozwój miejskiego transportu publicznego dodatkowo ma również ważny walor proekologiczny. Region wyróżnia się na tle Polski systematycznie spadającą liczbą przewozów pasażerskich komunikacją miejską. Tendencja ta utrzymuje się od lat – w okresie 2006-2012 poziom wskaźnika zmalał o ponad 1/3, podczas gdy w Polsce utrzymywał się na niezmiennym poziomie. Dane GUS z 2008 r. dotyczące liczby mieszkańców miast, w których działa komunikacja publiczna, przypadającej na miejsca w wozach świadczą, że miasta Polski Wschodniej dysponowały skromniejszym taborom (77,4 miejsc na 1 tys. ludności) komunikacji publicznej niż średnia krajowa (99,1 miejsc na 1 tys. ludności). Badania z 2009 r. zlecone przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pokazują, że mieszkańcy stolic Polski Wschodniej powszechnie korzystają z transportu publicznego, przy czym widoczna jest pewna zależność między rozwojem transportu publicznego (liczba pojazdów, przystanków, linii, kursów) a częstotliwością i powszechnością korzystania. W opinii mieszkańców Polski Wschodniej najsłabszym elementem transportu publicznego jest stan techniczny dróg, który przekłada się na wygodę przejazdu. Innym elementem ocenianym przeciętnie nieco gorzej niż inne (stan techniczny pojazdu, częstotliwość kursowania w godzinach szczytu) jest częstotliwość kursowania poza godzinami szczytu. Relatywnie najwyższe oceny uzyskała łatwość zakupu biletu⁵⁰. Na terenie województwa podkarpackiego obserwuje się ciągły wzrost liczby pojazdów zarejestrowanych oraz wzrost natężenia ruchu pojazdów. Wraz ze wzrostem natężenia ruchu pojazdów wzrasta wielkość emisji z transportu drogowego. Dodatkowymi czynnikami zwiększającymi zużycie paliwa i emisję zanieczyszczeń jest brak płynności ruchu, nieodpowiedni stan nawierzchni dróg oraz wyeksploatowany tabor samochodowy. Odpowiedzią na negatywne oddziaływania transportu publicznego na środowisko naturalne jest zrównoważony rozwój systemu transportowego, w tym w szczególności przewozów o charakterze użyteczności publicznej. Transport publiczny ma za zadanie służyć mieszkańcom województwa podkarpackiego. Dlatego też ważne jest rozwijanie zintegrowanych systemów zarządzania ruchem, preferujących transport publiczny i integrację wszystkich jego rodzajów (zintegrowane węzły przesiadkowe,

⁴⁹ Instytut Badań Strukturalnych, Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego, Warszawa 2012, str. 108.

⁵⁰ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej wraz z analizą SWOT dla Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych (EUROREG) Uniwersytet Warszawski, str. 20.

wspólny bilet i taryfa). Wówczas przewóz osób odbywać się będzie w sposób szybki i sprawny, z zachowaniem zasad ochrony środowiska, niestety – z ograniczeniami dla komunikacji indywidualnej⁵¹. W perspektywie finansowej 2007-2013 realizowane były projekty z zakresu transportu publicznego, obejmujące zarówno roboty budowlane, jak i zakup i/lub modernizację taboru w zdecydowanej większości w średniej wielkości miastach (pow. 20 tys. mieszk.). Wyjątek stanowi Rzeszów (gdzie realizowany był projekt w ramach PO RPW) i Tarnobrzeg. Projekty o największej wartości w ramach RPO WP realizowane były w Mielcu, Przemyśle, Stalowej Woli i Dębicy⁵². Jednak potrzeby w tym zakresie są w dalszym ciągu niezaspokojone. Mimo tych inwestycji Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2020 wskazuje na potrzebę rozbudowy transportu publicznego, także w kontekście ochrony środowiska i przechodzenia do modelu gospodarki niskoemisyjnej. Słabość transportu publicznego zauważalna jest w szczególności w miastach mniejszych, gdzie konieczna jest poprawa dostępności do ośrodków centralnych, będących miejscami świadczenia usług publicznych.

4. Stan dróg wojewódzkich w regionie w 45% przypadków uznawany jest za zły lub niezadowalający⁵³. Bezpośrednim skutkiem obecnego stanu dróg jest ich wysoka wypadkowość. Liczba ofiar śmiertelnych na 100 tys. samochodów wynosi 14,46 (średnia krajowa 14,38)⁵⁴. Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków wynosi natomiast 10,19 i przewyższa średnią krajową (9,64)⁵⁵. Analogiczne wnioski płyną z badania w ramach projektu *European Road Assessment Programme*, który 61% długości dróg krajowych województwa podkarpackiego klasyfikuje jako drogi o bardzo dużym ryzyku indywidualnym⁵⁶. Słabą stroną sieci drogowej w wielu większych miejscowościach, jest brak obwodnic. W miejscach gdzie brakuje obwodnic, trasy dróg przebiegają przez miasta ulicami o nieodpowiednich parametrach technicznych, intensywnie obudowanymi, stwarzając zagrożenie zarówno dla ich użytkowników jak i dla mieszkańców. Ruch samochodowy o dużym natężeniu (w tym ruch samochodów ciężarowych), który przebiega przez obszary zabudowane powoduje zmniejszenie przepustowości sieci ulicznych, ograniczenia prędkości, zwiększa zanieczyszczenie powietrza i potęguje hałas komunikacyjny⁵⁷.
5. Najważniejszym połączeniem kolejowym województwa podkarpackiego jest obecnie modernizowana magistrała E30 prowadząca do granicy z Ukrainą. Trwające prace pozwolą na zwiększenie prędkości na odcinku Kraków – Rzeszów do 160 km/h. Planowana modernizacja linii od Rzeszowa do granicy pozwoli na osiągnięcie prędkości 120 km/h⁵⁸.
6. Długość linii kolejowej województwa podkarpackiego wynosi 5,7 km na 100 km², co jest niższym wynikiem niż średnia krajowa osiągająca 6,5 km na 100 km². Województwo

⁵¹ Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Podkarpackiego – projekt (załącznik do uchwały Nr 297/7213/13 ZWP z dnia 3 grudnia 2013 r.), str. 113.

⁵² Badanie ewaluacyjne pn. Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego, Centrum Studiów Regionalnych UniRegio 2012 r., str. 135.

⁵³ Informacja o stanie technicznym nawierzchni na sieci dróg wojewódzkich. Stan na koniec roku 2012, Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie

⁵⁴ Bank Danych Lokalnych GUS (dane za 2012r.)

⁵⁵ Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym na terenie województwa podkarpackiego w 2012 r., Komenda Województwa Policji w Rzeszowie, Rzeszów, marzec 2013

⁵⁶ Instytut Badań Strukturalnych, Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego, Warszawa 2012, str. 109.

⁵⁷ Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Podkarpackiego – projekt (załącznik do uchwały Nr 297/7213/13 ZWP z dnia 3 grudnia 2013 r.), str. 36.

⁵⁸ Instytut Badań Strukturalnych, Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego, Warszawa 2012, str. 110.

podkarpackie zajmuje 2. miejsce wśród województw Polski Wschodniej pod względem długości linii kolejowej na 100 km⁵⁹. W kwestii długości linii kolejowej na 10 tys. mieszkańców województwo podkarpackie również plasuje się poniżej średniej krajowej, osiągając wynik 4,8 km (w 2012 r.). W tym przypadku jest to czwarty wynik wśród województw Polski Wschodniej (ex aequo z województwem lubelskim) w 2012 r.⁶⁰ Równie istotną kwestią jest niska jakość istniejącej infrastruktury kolejowej, w tym wąskotorowej, oraz braki w zasobach taborowych, które znacznie obniżają atrakcyjność oferty transportu kolejowego w województwie.

7. Województwo podkarpackie nie ma również dobrego połączenia kolejowego Rzeszowa z miastami wojewódzkimi, w tym w szczególności z Warszawą. Podróż do stolicy koleją zajmuje średnio 311 min. Zbyt długi czas podróży dotyczy również przemieszczania się pomiędzy miastami leżącymi w obrębie województwa. Efektywność sieci kolejowej wynosi 37,2% co podobnie jak w przypadku dróg jest jednym z niższych wskaźników w porównaniu do innych województw⁶¹.
8. Na Podkarpaciu funkcjonują dwa centra logistyczne realizujące przewozy intermodalne, tj. PKP CARGO Centrum Logistyczne Medyka-Żurawica⁶² oraz Stacja Kolejowa LHS w Woli Baranowskiej. Stacja Kolejowa w Woli Baranowskiej posiada infrastrukturę umożliwiającą przeładunek towarów sypkich, drobnicowych, drewna i kontenerów z tzw. szerokiego toru biegnącego z Ukrainy na normalny tor europejski⁶³. Ze względu na korzystną lokalizację i bliskie położenie odbiorów towarów stacja ta odgrywa znaczącą rolę w procesie przewozowym po linii LHS i jest ważnym punktem przeładunkowym, którego infrastruktura wymaga wsparcia. Brak dobrych połączeń drogowych i kolejowych z ww. stacją rzutuje bezpośrednio na warunki wymiany handlowej. Ich usprawnienie pozwoli lepiej wykorzystać szansę, jaką stwarza przygraniczne położenie regionu i funkcjonowanie w województwie linii szerokotorowej LHS. Tym samym przyczyni się do wzrostu udziału transportu intermodalnego w przewozach towarowych na obszarze województwa.
9. Wpisany do europejskiej sieci transportowej TEN-T (sieć kompleksowa) Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka obsłużył w 2012 r. 564,9 tys. pasażerów⁶⁴, co sytuuje go w klasyfikacji pomiędzy Poznaniem a Łodzią. Lotnisko cechuje wysoka dynamika liczby pasażerów⁶⁵ oraz bardzo dobre warunki infrastrukturalne. Brak jest natomiast dobrego połączenia kolejowego lotniska z Rzeszowem, pomimo że znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy regionu.

Wyzwania

1. Poprawa dostępności do autostrady i dróg ekspresowych.
2. Zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności do ośrodków życia społeczno-gospodarczego, w tym m.in. regionalnych biegunów wzrostu /stref aktywności gospodarczej zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie węzłów sieci TEN-T/ węzłów przeładunkowych poza siecią TEN-T.

⁵⁹ Na podstawie danych dostępnych w systemie monitorowania rozwoju STRATEG

⁶⁰ Na podstawie danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych GUS

⁶¹ Ibidem, str. 111.

⁶² Intermodalny terminal transportowy Medyka – Żurawica wpisany jest do sieci kompleksowej TEN-T

⁶³ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego. Aktualizacja Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2013, Rzeszów 2013, str. 161.

⁶⁴ Transport Wyniki działalności w 2012 r., GUS, Warszawa, lipiec 2013

⁶⁵ Zgodnie z Diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego. Aktualizacja Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2013, dynamika wzrostu ruchu pasażerskiego za okres 2009-2011 była jedną z najwyższych w kraju i wyniosła aż 28,1%.

Oczekiwane efekty

1. Zwiększenie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności całego obszaru regionu, w tym zwiększenie dostępu do Rzeszowa i regionalnych biegunów wzrostu.
2. Poprawa poziomu bezpieczeństwa w transporcie.
3. Obniżenie negatywnego wpływu transportu na środowisko.

EDUKACJA

Stan obecny

1. Mimo iż poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie podkarpackim wzrasta systematycznie z roku na rok to w dalszym ciągu jest on niższy od krajowego. W 2012 r. odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 67,4% (w kraju – 71,6%)⁶⁶. W regionie występują znaczące dysproporcje w dostępie do edukacji przedszkolnej widoczne przede wszystkim w podziale na miasto - gdzie odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym sięga 86,6% (2012 r.) i wieś, gdzie wartość ta sięga 55,1% (2012 r.)⁶⁷. Podział widoczny jest również w ujęciu terytorialnym na część zachodnią województwa, gdzie do przedszkoli uczęszcza zdecydowanie większa liczba dzieci oraz część wschodnią, osiągającą znacznie niższe wartości. Od 2005 r. w województwie obserwowany jest stopniowy wzrost zarówno udziału dzieci chodzących do przedszkola, jak i liczby dostępnych miejsc w tego typu placówkach. Niemniej jednak wykorzystanie miejsc jest maksymalne. W lata 2008-2011 ze środków PO KL na terenie województwa podkarpackiego skorzystało 211 ośrodków wychowania przedszkolnego (utworzonych - 45; wspartych - 166), a liczba dzieci objętych wsparciem wyniosła 17908 (gmina miejska (1765); gmina miejsko - wiejska (2332), gmina wiejska (13811))⁶⁸. Z raportu przygotowanego na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego wynika, iż w badanych projektach PO KL trwałość ośrodków, które były otwierane jest bardzo wysoka – w szczególności w odniesieniu do przedszkoli (87,5%) – aczkolwiek uzależniona jest ona w dużej mierze od obszaru (miasto-wieś), na którym zakładana jest placówka⁶⁹. Dla województwa podkarpackiego wartość tę oszacowano na poziomie 67%⁷⁰ co plasuje nas na 13. miejscu w kraju.
2. Diagnoza funkcjonowania szkolnictwa ogólnego w województwie podkarpackim z uwzględnieniem dynamiki zmian w okresie 2007-2012 pokazuje, że w zakresie szkolnictwa podstawowego liczba uczniów spada, a w kontekście tego ogólna liczba klas i szkół podstawowych ulega redukcji. Dynamika ta widoczna jest szczególnie na obszarach wiejskich (w roku szkolnym 2011/12 zanotowano spadek aż o 22 szkoły w stosunku do roku szkolnego 2010/11) bowiem w miastach liczba ta z roku na rok nieznacznie wzrasta (przyrost rzędu 1 do 4 placówek rocznie)⁷¹. Z kolei liczba gimnazjów wzrasta

⁶⁶ Bank Danych Lokalnych (<http://www.stat.gov.pl/bdl>; dostęp z dnia 27.03.2014 r.)

⁶⁷ Bank Danych Lokalnych (<http://www.stat.gov.pl/bdl>; dostęp z dnia 27.03.2014 r.)

⁶⁸ Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach poddziałania 9.1.1 PO KL, Raport końcowy, Warszawa 10 grudnia 2012r., Ośrodek Ewaluacji, str. 30.

⁶⁹ Ibidem str.4

⁷⁰ Ibidem, str.85 (średnia trwałość nowoutworzonych placówek (wszystkie formy edukacji przedszkolnej))

⁷¹ Analiza potrzeb i barier organów prowadzących w zakresie programów rozwojowych szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne w ramach Poddziałania 9.1.2 PO KL w województwie podkarpackim, Raport z analizy danych zastanych dla badania ewaluacyjnego, Katowice-Kraków, grudzień 2012, IPM Sp. z o.o., Centrum Doradztwa Strategicznego s.c, str.12

systematycznie z roku na rok, aczkolwiek należy zaznaczyć, że tendencja ta dotyczy tylko miast. Na wsi, gdzie najwięcej gimnazjów działało w roku szkolnym 2008/09, (418 placówek) widoczny jest spadek ich liczby o 1-2 placówki rocznie (w roku szkolnym 2011/2012 funkcjonowało 413 placówek)⁷². Podobna tendencja występuje w przypadku szkół ponadgimnazjalnych na wsiach, gdzie ich liczba od roku szkolnego 2006/2007 (27 placówek) znacząco spadła – 21 placówek w roku szkolnym 2011/2012. W kontekście zmian demograficznych zauważalny jest również systematyczny spadek liczby uczniów we wszystkich typach szkół. W oparciu o wyniki sprawdzianu szóstoklasisty można stwierdzić, że ogólne wyniki osiągane przez uczniów są coraz słabsze. Średni wynik sprawdzianu w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2006/2007 wyniósł 67,1%(26,8 pkt.), zaś w roku szkolnym 2010/2011 64,6% (25,8 pkt.)⁷³. Niemniej jednak w roku 2012 zdawalność sprawdzianu szóstoklasisty w województwie podkarpackim była wyższa (22,97 pkt.) niż średnia krajowa (22,75 pkt.)⁷⁴. Z kolei porównując wyniki egzaminów gimnazjalnych w szkołach województwa podkarpackiego na przełomie lat 2007 – 2011 można stwierdzić, iż osiągane wyniki są coraz słabsze (część humanistyczna: 2006/2007 – 32 pkt., 2010/2011 – 27 pkt.; część matematyczno-przyrodnicza: 2006/2007 – 25,2 pkt., 2010/2011 – 24,4 pkt.)⁷⁵. Mimo to, wyniki egzaminów gimnazjalnych osiągane przez uczniów w województwie podkarpackim były rokrocznie wyższe niż średnia krajowa, w szczególności dotyczyło to części humanistycznej.

3. Analiza zdawalności egzaminów maturalnych nie pokazuje wyraźnych tendencji zmian w tym obszarze. W województwie podkarpackim liczba osób przystępujących do matury jest niewiele mniejsza od liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, co oznacza, że niemal wszyscy absolwenci przystępują do matury. W latach 2008, 2009 i 2012 średnie wyniki maturzystów były nieco lepsze od średniej krajowej, w 2010 roku średnia była na tym samym poziomie, a w latach 2007 i 2011 wyniki te były gorsze⁷⁶.
4. Analiza liczby szkół w województwie podkarpackim w ostatnich pięciu latach pokazuje, że liczba zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz centrów kształcenia praktycznego nie zmienia się znacząco, zaś liczba uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach spadła pomiędzy rokiem 2008 a 2012 o 13%⁷⁷. Niemniej jednak w analizowanym okresie spadek liczby uczniów występował we wszystkich typach szkół co świadczy o tym, iż jest to tendencja ogólna. Powyższe jest nie tylko wynikiem zachodzących zmian demograficznych, ale również występującym w całym kraju zjawiskiem niedowartościowania kształcenia zawodowego w relacji do kształcenia ogólnego. Dyrektorzy szkół zawodowych dobierając kierunki kształcenia w głównej mierze kierują się panującą „modą”, będącą wynikiem zainteresowania uczniów, nie zaś tendencjami na rynku pracy. Z przeprowadzonego badania ewaluacyjnego wynika, iż ponad 75% dyrektorów szkół zawodowych w regionie wskazało, że przyczyną utworzenia kierunku w szkole było duże zainteresowanie uczniów kształceniem w danym kierunku lub dysponowanie odpowiednią kadrą, a jedynie 12,7% respondentów jako przyczynę podało wysokie zapotrzebowanie rynku pracy na pracowników o danym profilu wykształcenia w regionie⁷⁸. Dotychczasowe działania w regionie ukierunkowane na rozwój bazy dydaktycznej

⁷² Ibidem str.12

⁷³ Ibidem str.19

⁷⁴ Osiągnięcia uczniów kończących szkołę podstawową w roku 2012 – sprawozdanie ze sprawdzianu 2012, CKE, str. 24

⁷⁵ Analiza potrzeb i barier organów prowadzących w zakresie programów rozwojowych ... Op. Cit. str. 23

⁷⁶ Ibidem, str.68

⁷⁷ Ocena rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie podkarpackim w kontekście Działania 9.2 PO KL, Raport końcowy z badania ewaluacyjnego, Katowice-Kraków, grudzień 2012, IPM Sp. z o.o., Centrum Doradztwa Strategicznego s.c., str. 19-20

⁷⁸ Ocena rozwoju szkolnictwa zawodowego ...str. 24

spowodowały, że 25% dyrektorów szkół zawodowych oceniło swoją bazę jako dobrze dostosowaną do potrzeb nowoczesnego stanowiska pracy⁷⁹. Do najbardziej priorytetowych potrzeb szkół związanych z ich dalszym rozwojem dyrektorzy zaliczają doposażenie i modernizację bazy dydaktycznej, w szczególności związanej z zajęciami zawodowymi⁸⁰. Spowodowane jest to przede wszystkim rozwojem technologicznym, a w związku z tym koniecznością nieustannego rozwoju i rozbudowy bazy dydaktycznej szkoły.

5. System edukacji w Polsce kładzie zbyt mały nacisk na prowadzenie zajęć z doradztwa zawodowego, które pozwoliłyby na lepsze ukierunkowanie młodego człowieka i jednocześnie mogłyby zapobiegać nieprzemyślanym decyzjom w wyborze dalszej ścieżki edukacyjnej⁸¹. Analiza rynku pracy wskazuje, że istnieje rozbieżność pomiędzy zapotrzebowaniem na kwalifikacje ze strony pracodawców a ofertą potencjalnych pracowników. Badania losów absolwentów publicznych ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w województwie podkarpackim wskazują, że 22% absolwentów jest bezrobotnych pomimo poszukiwania pracy⁸². Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy mogą być niedostosowane do potrzeb pracodawców i rynku pracy kwalifikacje absolwentów. Badania rynku pracy potwierdzają istnienie niedoboru poszukiwanych przez pracodawców absolwentów ścisłych kierunków studiów oraz techników i szkół zawodowych, przy nadwyżce absolwentów kierunków o charakterze humanistycznym⁸³. Jednocześnie dane empiryczne pokazują, że w krajach, w których szkolne doradztwo zawodowe jest na wysokim poziomie stopa zatrudnienia wśród młodych jest na wyższym poziomie niż w Polsce, co może świadczyć o większym dopasowaniu kwalifikacji do potrzeb rynku pracy⁸⁴.
6. Teorie i badania dotyczące problemu wykluczenia cyfrowego pokazują, że twarde bariery (tj. ograniczenia infrastrukturalne) mają stopniowo coraz mniejsze znaczenie, natomiast coraz ważniejsze stają się bariery miękkie (brak wiedzy, motywacji, brak odpowiednich umiejętności korzystania)⁸⁵. Bardzo niepokojący jest fakt braku wzrostu poziomu kompetencji cyfrowych⁸⁶. Wzrost umiejętności korzystania z komputerów wynika przede wszystkim ze wzrostu liczby użytkowników, zaś poziom umiejętności korzystania z komputerów jest podobny do lat poprzednich. Problem niskich kompetencji użytkowników w Polsce może być efektem stosunkowo wysokiej samooceny tych kompetencji. Według badań GUS z 2011 roku ponad połowa (57,3%) Polaków uważała swoje umiejętności korzystania z technologii IT za wystarczające do komunikacji z bliskimi osobami za pomocą narzędzi internetowych⁸⁷. Tak wysoka samoocena może być powodem niskiej motywacji do podnoszenia kwalifikacji, co skutkuje brakiem wzrostu kompetencji cyfrowych. Wśród niekorzystających z Internetu dominują osoby starsze. Aż 84% osób, które nie używają sieci stanowią osoby w wieku 45 lat i więcej, a ponad połowa niekorzystających przekroczyła już 60-ty rok życia⁸⁸. Podstawowym problemem dla

⁷⁹ Ibidem, str. 26

⁸⁰ Ibidem, str. 25

⁸¹ Dlaczego należy zwiększyć efektywność doradztwa zawodowego w polskich szkołach, Forum Obywatelskiego Rozwoju - Analiza FOR 9/2013 (29 sierpnia 2013), Anna Patrycja Czepiel, str. 2

⁸² Dane pochodzące z badania „Losy absolwentów publicznych szkół zawodowych w województwie podkarpackim”, realizowanego przez WUP w Rzeszowie w ramach „Podkarpackiego Obserwatorium Rynku Pracy” w terminie IV-VII 2013. Dane niepublikowane

⁸³ Dlaczego należy zwiększyć efektywność ... Op.cit. str.4

⁸⁴ Ibidem, str. 3

⁸⁵ The Internet and Social Inequalities, Witte J.C. i S.E. Mannon (2010), Taylor & Francis

⁸⁶ Diagnoza i rekomendacje w obszarze kompetencji cyfrowych społeczeństwa i przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w kontekście zaprogramowania wsparcia w latach 2014-2020, D. Batorski, Warszawa, listopad 2012, str.43

⁸⁷ Diagnoza i rekomendacje w obszarze kompetencji cyfrowych... str.44.

⁸⁸ Ibidem, str.50.

tych osób jest brak wiedzy o Internecie oraz umiejętności potrzebnych do obsługi komputera i poruszania się w sieci. Jest to zjawisko niepokojące tym bardziej, iż osoby te w dalszym ciągu zasilają rynek pracy. Z danych przedstawionych w publikacji „Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2013 r.” wynika, iż 30% mieszkańców Polski w wieku 16-74 lata wskazało w 2011 r., że kompetencje cyfrowe nabywało w czasie kształcenia formalnego w szkołach lub na uczelniach⁸⁹. Z materiału Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji zawierającego m.in. analizę danych statystycznych GUS wynika, że aż 90,1% osób w wieku 16 - 24 lata korzystających z Internetu zdobyło swoje umiejętności komputerowe w instytucji działającej w ramach systemu edukacji (69,5% w podstawówce lub gimnazjum, 69,9% w szkole średniej lub zawodowej, 18,9% w szkole wyższej), co lokuje nas w czołówce krajów⁹⁰ i jednocześnie może wskazywać na rosnącą rolę szkoły w przekazywaniu kompetencji cyfrowych. Niemniej jednak z badań Komisji Europejskiej wynika, że w Polsce średni poziom wykorzystania nowych technologii w szkole jest niski. System oświaty jest w małym stopniu nastawiony na kształtowanie kompetencji cyfrowych, co czyni go mało efektywnym w tym zakresie. Wynika to zarówno z poziomu kompetencji nauczycieli, jak i z nieefektywnych programów nauczania⁹¹. Istotnym problemem jest również ograniczony dostęp do komputerów i Internetu w szkołach. Problemem bywa również dość powszechne przeświadczenie, że dostęp do komputera jest tożsamy z rozwojem kompetencji cyfrowych i jeśli młodzież korzysta dużo to znaczy, że ma wyższe kompetencje⁹². Nasze społeczeństwo przegrywa w konkurencji z większością innych krajów UE pod względem poziomu kompetencji cyfrowych. Wyjątek stanowią młodzi mieszkańcy Polski w wieku 16–24 lata, którzy częściej niż przeciętnie w UE posiadają wysokie umiejętności informatyczne oraz nasi piętnastolatki posiadający wyższe niż średnia dla krajów OECD wyniki w zakresie umiejętności komputerowych⁹³. Niestety kompetencje informacyjne tych ostatnich, czyli rozumienie, korzystanie, interpretacja tekstów cyfrowych dla osiągnięcia własnych celów, wypadają słabo na tle innych państw OECD⁹⁴.

7. W województwie podkarpackim system kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli nie zapewnia dostatecznego wsparcia dla szkół i nauczycieli⁹⁵. Z drugiej strony mała aktywność nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego jest w znacznym stopniu spowodowana osiągnięciem przez nich wysokich stopni awansu zawodowego. Z powodu braku możliwości aktualizowania praktycznych umiejętności i słabych związków z zakładami pracy, w regionie szczególnie nisko oceniani są nauczycieli praktycznej nauki zawodu⁹⁶. Niejednokrotnie posiadają oni przestarzałe umiejętności niedopasowane do uwarunkowań obecnego rynku pracy, szczególnie tam, gdzie mamy do czynienia z nowoczesnymi technologiami i specjalistycznym sprzętem. W Polsce mamy stosunkowo młodą kadrę nauczycielską. Zważywszy na ich młody wiek oraz na fakt, że z połączenia

⁸⁹ Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2013 r., Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Departament Społeczeństwa Informacyjnego str. 60

⁹⁰ Dane pochodzą z materiału opracowanego przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji nt. propozycji działań cyfryzacyjnych do ujęcia w ramach RPO, 2013 r. (Dane niepublikowane na podstawie m.in. Społeczeństwo informacyjne w liczbach, GUS 2011 - tablice wynikowe ze strony stat.gov.pl (dostęp 22 lipca 2013))

⁹¹ Diagnoza i rekomendacje w obszarze kompetencji cyfrowych... Op.cit str. 87.

⁹² Ibidem, str. 87

⁹³ Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2013 r....Op.cit str.46

⁹⁴ Ibidem, str. 46

⁹⁵ Informacja na podstawie wyników kontroli NIK przeprowadzonej na terenie 7 województw (mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego, pomorskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego). Kontrolą objęto lata szkolne 2009/2010 i 2010/2011 (Organizacja i finansowanie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, Informacja o wynikach kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, str.5)

⁹⁶ Ocena rozwoju szkolnictwa zawodowego ... Op.cit., str. 31

z Internetem korzystało 83% nauczycieli, a tylko 3% rzadko lub w ogóle niekorzystających z nowych technologii w swojej pracy przyznało się do nieznamości Internetu można przypuszczać, że umiejętności informatyczne kadry nauczycielskiej są na niezłym poziomie⁹⁷. Niemniej jednak potrzebne jest wsparcie nauczycieli w zakresie wykorzystania dobrych praktyk korzystania z nowych technologii w dydaktyce nauczania. Czym innym są bowiem generalne umiejętności informatyczne nauczycieli, których poziom jest nawet wyższy niż przeciętnie w naszym społeczeństwie, a czym innym są kompetencje w zakresie stosowania technologii cyfrowych, rozumiane jako specyficzne umiejętności dedykowane procesowi nauczania, a więc stosowanie odpowiednich programów i treści cyfrowych do określonych zadań angażujących uczniów, wykorzystanie możliwości, jakie dają technologie do prowadzenia zajęć grupowych i rozwijania współpracy, kreatywności i otwartości uczniów, ale także do zarządzania procesem kształcenia⁹⁸.

8. Województwo podkarpackie od lat charakteryzuje się najniższym odsetkiem osób uczestniczących w kształceniu ustawicznym. Pod względem odsetka osób w wieku 25-64 lata kształcących się ustawicznie, województwo zajmowało w 2011 r. 249. miejsce wśród 295 regionów UE, których dane były dostępne. W 2011 r. wskaźnik osób w wieku 25-64 lata kształcących się ustawicznie - zarówno w ujęciu całej UE, Polski, województw wschodnich, jak i Podkarpacia - uległ spadkowi⁹⁹. Wśród tej populacji kształcenie ustawiczne mieszkańców Podkarpacia jest mało powszechne. W 2011 r. zaledwie 3% osób w tym wieku uczyło się lub dokształcało (dla porównania w roku 2010 wskaźnik osiągał wartość 3,3%)¹⁰⁰, co daje ostatnie miejsce wśród innych województw. Ten najgorszy wynik w kraju (na równi z woj. warmińsko-mazurskim) negatywnie wpływa zarówno na rynek pracy, zwiększając niedopasowanie strukturalne podaży pracy do popytu na pracę, jak i pogarsza możliwości tworzenia innowacji¹⁰¹. W roku 2012 wskaźnik pozostał na niezmiennym poziomie 3%¹⁰².
9. Na przestrzeni lat 2007-2013 udział procentowy szkół wyposażonych w komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów najlepiej kształtował się w przypadku szkół podstawowych – na koniec 2012 r. było to aż 95,1%. Najgorzej sytuacja prezentowała się w przypadku szkół ponadgimnazjalnych – zaledwie 64,7% tego typu placówek było wyposażonych w komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku dla uczniów¹⁰³. Biorąc pod uwagę poziom informatyzacji placówek edukacyjnych na Podkarpaciu mierzony ilością uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu, najgorzej wypadają szkoły gimnazjalne, dla których wartość ta osiąga 8,7 uczniów (na 1 komputer z dostępem do Internetu)¹⁰⁴. Najlepsze wyniki zauważalne są w przypadku szkół podstawowych, dla których powyższe wartości plasują się na poziomie 7,6 uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu¹⁰⁵. Na skutek realizacji projektów w ramach RPO WP 2007-2013, w tym również realizacji znacznej części interwencji na obszarach wiejskich, na których występują widoczne opóźnienia w zakresie

⁹⁷ Społeczeństwo informacyjne w liczbach 2013 r., Op.cit str.58

⁹⁸ Ibidem, str.61

⁹⁹ Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji komponentu regionalnego POKL w województwie podkarpackim, Raport końcowy z badania ewaluacyjnego, Kutno, dnia 6.11.2013, ASM - Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o., str. 66.

¹⁰⁰ <http://www.monitoruj.podkarpackie.pl> (dostęp z dnia 27.03.2014 r., wskaźnik „Odsetek osób uczestniczących w kształceniu ustawicznym w wieku 25-64 lat w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (%)”)

¹⁰¹ Diagnoza innowacyjności woj. Podkarpackiego na tle regionów Polski i Unii Europejskiej, Instytut Gospodarki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów, grudzień 2012 r., str. 39-40

¹⁰² <http://www.monitoruj.podkarpackie.pl> (dostęp z dnia 27.03.2014 r.)

¹⁰³ Znaczenie interwencji RPO WP w obszarze interwencji publicznej, Raport końcowy, Public Profits Sp. z o.o., Poznań-Rzeszów, październik 2013 r., str.26.

¹⁰⁴ Ibidem, str.26

¹⁰⁵ Ibidem, str. 26.

rozwoju infrastruktury publicznej, nastąpiła zauważalna poprawa dostępności infrastruktury edukacyjnej w regionie. Ze względu na zmniejszającą się liczbę ludności w wieku szkolnym dostępność placówek edukacyjnych będzie się zwiększać. Z drugiej strony mała liczba ludności może powodować zamykanie placówek ze względów ekonomicznych. Niezbędne jest zatem inwestowanie w rozwój jakościowy instytucji, tak aby mogły one zapewnić sobie wysoki poziom kształcenia (uzyskany również w wyniku inwestycji w infrastrukturę i wyposażenie) i odpowiednią liczbę uczniów.

Wyzwanie

Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów oraz modernizacja i dostosowanie procesów kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy poprzez:

- zmniejszenie dysproporcji w dostępie do edukacji przedszkolnej,
- upowszechnienie w szkołach indywidualizacji nauczania oraz rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych i właściwych postaw oraz umiejętności niezbędnych na rynku pracy,
- przygotowanie szkół i nauczycieli do wykorzystywania ICT w procesie kształcenia
- kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli, w szczególności nauczycieli przedmiotów zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu,
- upowszechnienie uczenia się osób dorosłych, w szczególności osób starszych i o niskich kwalifikacjach,
- poprawę jakości szkolnictwa zawodowego na skutek rozwijania współpracy placówek kształcenia zawodowego z ich otoczeniem społeczno – gospodarczym, w szczególności z pracodawcami.

Oczekiwane efekty

1. Wzrost liczby miejsc wychowania przedszkolnego.
2. Wzrost kompetencji kluczowych wśród uczniów w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej oraz upowszechnienie indywidualnego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
3. Zwiększenie uczestnictwa nauczycieli w kształceniu i doskonaleniu zawodowym, w tym nauczycieli szkół zawodowych, w szczególności w zakresie wykorzystania TIK w nauczaniu.
4. Zwiększenie odsetka osób dorosłych objętych kształceniem ustawicznym, w szczególności osób starszych i o niskich kwalifikacjach, w obszarze TIK i języków obcych.
5. Wzrost zatrudnienia absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe.

CZYSTA ENERGIA

Stan obecny

1. Województwo podkarpackie posiada możliwości do rozwoju energetyki opartej o odnawialne źródła energii:
  - w roku 2011 produkcja energii wytworzonej z odnawialnych nośników energii była na poziomie 319,7 GWh, co stanowiło 11,1% całkowitej wielkości wytworzonej na terenie

województwa energii. W odniesieniu do zużycia energii elektrycznej ogółem w województwie udział OZE wynosił 6,3%.

- największy potencjał techniczny rozwoju energetyki odnawialnej występuje w powiecie jarosławskim. W powiecie tym największy udział w mix'ie OZE przypada na energetykę wiatrową. Na drugim miejscu jest biomasa pochodzenia rolniczego.
  - odnawialnym źródłem energii, które posiadało największą moc zainstalowaną w roku 2012, była elektrownia szczytowo-pompowa w powiecie leskim (Zespół Elektrowni Wodnych Solina – Myczkowce S.A.). Drugim źródłem energii odnawialnej, pod kątem ogólnej mocy zainstalowanej, były elektrownie wiatrowe. Trzecim, pod kątem wielkości mocy zainstalowanej, odnawialnym źródłem energii była energetyka wodna (elektrownie wodne przepływowe). Powiatami, w których moc zainstalowana OZE w roku 2012 była na poziomie większym niż 15 MW były: powiat leski, powiat krośnieński, powiat przemyski oraz powiat sanocki. W roku 2012 w województwie podkarpackim było 6 powiatów, w których (zgodnie z danymi URE) nie było obiektów wytwarzających energię elektryczną z OZE.
  - największy potencjał energetyki wodnej (wody przepływowe) kształtujący się na poziomie powyżej 5 MW występuje w powiatach niżańskim, przemyskim oraz leskim. Nieco niższy potencjał energetyki wodnej, na poziomie 3–5 MW występuje w powiatach stalowowolskim, dębickim, jarosławskim, brzozowskim, sanockim oraz w m. Przemysł.
  - największy potencjał techniczny rozwoju energetyki wiatrowej występuje w powiecie jarosławskim (powyżej 1,5 tys. GWh). Duży potencjał techniczny (w porównaniu z pozostałą częścią województwa) występuje w środkowej i północnej części województwa.
  - potencjał techniczny energetyki słonecznej charakteryzuje się niezbyt dużym zróżnicowaniem w poszczególnych powiatach. Największy potencjał techniczny energetyki słonecznej, powyżej 45 GWh/rok występuje w powiecie rzeszowskim.
  - najwyższy potencjał techniczny biomasy leśnej, kształtujący się na poziomie powyżej 70 GWh występuje w powiecie bieszczadzkim. Na nieco niższym poziomie (w przedziale 40–70 GWh) kształtuje się potencjał techniczny biomasy leśnej w powiecie: sanockim, leskim, przemyskim, lubaczowskim oraz stalowowolskim.
  - najwyższy potencjał techniczny produkcji biomasy ze słomy i siana, kształtujący się na poziomie powyżej 70 GWh występuje w powiecie rzeszowskim oraz kolbuszowskim.
  - w województwie podkarpackim występuje małe zróżnicowanie ze względu na potencjał biomasy z plantacji roślin. Potencjał techniczny biomasy z plantacji roślin wieloletnich energetycznych kształtuje się w przedziale 100–350 GWh. Wyjątki stanowią powiaty grodzkie znajdujące się na terenie województwa, gdzie potencjał techniczny roślin energetycznych nie przekracza 100 GWh oraz powiaty: łańcucki oraz leski, gdzie potencjał techniczny przekracza 350 GWh.
  - najwyższy potencjał techniczny produkcji biogazu rolniczego, powyżej 10 GWh, występuje w powiatach środkowej i zachodniej części województwa podkarpackiego (powiaty: dębicki, jasielski, strzyżowski oraz rzeszowski). Wysoki potencjał techniczny, kształtujący się w przedziale 5–10 GWh występuje w powiatach: lubaczowskim oraz ropczycko-sędziszowskim.
  - najwyższy potencjał energetyki geotermalnej, wynoszący powyżej 10 MW występuje w powiatach przeworskim i strzyżowskim, natomiast najniższy potencjał, poniżej 1 MW występuje w powiatach niżańskim, leżajskim, lubaczowskim, sanockim oraz leskim
2. Województwo podkarpackie jest importerem energii netto.

3. W 2010 r. pod względem zużycia energii elektrycznej (niskie napięcie), w przeliczeniu na 1 mieszkańca, województwo podkarpackie zajęło w zestawieniu z pozostałymi województwami 12 miejsce, a wartość wskaźnika była niższa niż średnia dla kraju. Zauważalny jest stały wzrost zużycia energii elektrycznej we wszystkich gospodarstwach domowych (w miastach i na wsi). Wraz ze wzrostem PKB w województwie zużycie energii będzie rosło.
4. Problemem województwa jest niska efektywność źródeł ciepła spalających zarówno paliwa stałe (w tym niewłaściwej jakości) oraz gazowe. Jedynym odnawialnym źródłem energii stosowanym do wytworzenia ciepła jest biomasa, lecz jej wkład jest marginalny (w 2010 r. wyniósł on niespełna 2,8% - ponad 2 razy mniej niż średnia krajowa). Konieczne jest odwrócenie niekorzystnego trendu w miastach poprzez likwidację istniejących nieefektywnych źródeł ciepła (indywidualnych palenisk) i przyłączenie ich do sieci ciepłowniczej lub zastąpienie ich ekologicznymi, energooszczędnymi urządzeniami grzewczymi lub zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Problemem jest również ciągle niezadowalająca efektywność energetyczna budownictwa mieszkaniowego i budynków użyteczności publicznej.
5. Oprócz modernizacji istniejących sieci ciepłych pod kątem ograniczenia strat ciepła istotna jest rozbudowa ciepłociągów w terenach miejskich silnie zurbanizowanych.
6. Jakość powietrza na obszarze województwa podkarpackiego w porównaniu z innymi województwami jest stosunkowo dobra, jednakże w miarę rozwoju technik badawczych oraz wprowadzania metodologii badań i standardów Unii Europejskiej, ujawniły się problemy związane z przekroczeniami standardów jakości powietrza określonych dla pyłów PM₁₀ i PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłach PM₁₀. Oprócz miasta Rzeszów na terenie województwa przekroczenia norm stwierdzono w miastach z intensywną zabudową mieszkaniowo-usługową i znaczną intensywnością ruchu samochodowego. Zdiagnozowano, że w obecnym stanie ok. 25% obszarów województwa zamieszkiwanych przez ponad 50% ogółu mieszkańców nie spełnia standardów jakości powietrza określonych prawem. Przyczyna niewłaściwej jakości powietrza w województwie w pierwszej kolejności jest spalający paliwa sektor komunalno - bytowy, a dopiero w kolejnej komunikacja, transport i energetyka.
7. Województwo podkarpackie posiada w znacznym stopniu zdekapitalizowaną infrastrukturę elektroenergetyczną. Dużą część stacji energetycznych stanowią rozwiązania stare, liczące ponad 30 lat. Stan techniczny sieci dystrybucyjnych nie jest zadowalający i wymaga modernizacji oraz rozbudowy. Zdekapitalizowana infrastruktura wpływa na duże straty przesyłowe. Ponadto w województwie występują obecnie ograniczone możliwości przyłączania nowych wytwórców energii elektrycznej do sieci. Zbyt mała moc stacji transformatorowych stanowi barierę w rozwoju energetyki odnawialnej. Również sieci napowietrzne niskiego napięcia w bardzo wielu przypadkach pracują, jako sieci promieniowe bez możliwości rezerwowego zasilania w przypadku awarii lub remontów. Obniża to w istotny sposób, poziom bezpieczeństwa energetycznego

Wyzwanie

Poprawa efektywności energetycznej, w tym zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii.

Oczekiwane efekty

1. Zwiększenie udziału źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym województwa.

2. Poprawa efektywności energetycznej szczególnie w sektorze mieszkaniowym, publicznym i w MŚP¹⁰⁶.
3. Modernizacja oraz budowa źródeł ciepła z wykorzystaniem wysokosprawnych, kogeneracyjnych źródeł odnawialnych.
4. Poprawa jakości powietrza, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pochodzących z wytwarzania energii.
5. Uniezależnienie wzrostu PKB od wykorzystania energii i budowa gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów.
6. Rozwój i modernizacja sieci elektroenergetycznej na potrzeby przyłączania nowych źródeł OZE.

OCHRONA ŚRODOWISKA I ZAPOBIEGANIE ZAGROŻENIOM

Stan obecny

1. W skali kraju województwo podkarpackie posiada znaczne zasoby wodne. Główną ich składową stanowią wody powierzchniowe. Rzeki wypływające z obszaru województwa (nie dotyczy Wisły), prowadzą 8% zasobów krajowych (według szacunków w roku średnim) wody pitnej¹⁰⁷. Zasoby wód województwa są nierównomiernie rozmieszczone (w północno - zachodniej części regionu zasoby wód są większe niż w południowej), a ich wielkość jest zmienna. W części południowej okresowo występują niedobory w zaopatrzeniu w wodę. Na Podkarpaciu występuje niski poziom retencji wód powierzchniowych i gruntowych, brak dużych i małych zbiorników retencyjnych oraz polderów.

Wielkość i charakter cieków wodnych oraz stan budowli przeciwpowodziowych nie zabezpiecza wystarczająco przed zagrożeniem powodziowym dużej części województwa podkarpackiego. Co za tym idzie, na znacznym terenie województwa występuje możliwość wystąpienia powodzi. Z racji uwarunkowań klimatycznych oraz występowania terenów górskich i podgórskich, zjawisko to jest stosunkowo częste. Główne zagrożenie powodziowe, niosące ryzyko zalania znacznych obszarów przywodnych występuje w dolinach największych rzek tj. Wisły, Sanu, Wisłoka i Wisłoki. Lokalnie duże zagrożenie niosą też małe rzeczki i potoki, często o wartkim, górskim charakterze nurtu wodnego. Oprócz cieków wodnych regionu, ryzyko powodzi przynoszą wpływające na teren województwa z przygranicznych obszarów Ukrainy rzeki: Lubaczówka, Szkło i Wisznia.¹⁰⁸ Warunki klimatyczne wraz z anomaliami pogodowymi sprawiają, że na terenie województwa pojawia się zarówno problem nadmiaru wody podczas obfitych opadów i śnieżnych roztopów, jak i jej deficytu w czasie długotrwałej suszy. Jednym ze skutków takiego stanu rzeczy jest problem zalewania obszarów o większej gęstości zaludnienia, co generuje wysokie koszty.

Mocną stroną województwa podkarpackiego jest doświadczenie osób i służb podejmujących decyzje i akcje ratownicze wynikające z (cyklicznie) powtarzających się zdarzeń kryzysowych oraz zaangażowanie społeczeństwa i samorządów lokalnych w zakresie utrzymania i wspierania OSP, działających na rzecz bezpieczeństwa lokalnych społeczności. Jednocześnie podmioty ratownicze i interwencyjne odpowiedzialne

¹⁰⁶ Założenia tzw. pakietu 3 x 20: UE chce ograniczyć do 2020 roku emisję gazów cieplarnianych o 20%, zwiększyć udział źródeł odnawialnych w bilansie finalnej energii do 20% oraz zredukować zapotrzebowanie jednostkowe na energię o 20% poprzez poprawę efektywności; ponadto doprowadzić do wzrostu udziału biopaliw w paliwach transportowych do 10%.

¹⁰⁷ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s.209

¹⁰⁸ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s.220

za reagowanie na zagrożenia w dalszym ciągu są niedostatecznie wyposażone. W województwie brak jest również rozbudowanego, nowoczesnego systemu wczesnego ostrzegania w przypadku zagrożeń.¹⁰⁹

2. Zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami (WPGO) na terenie województwa podkarpackiego wyznaczono 6 regionów gospodarki odpadami komunalnymi (Centralny, Północny, Południowo – Zachodni, Południowo – Wschodni, Zachodni, Wschodni). W regionach tych zostały wskazane regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych oraz instalacje przewidziane do zastępczej obsługi tych regionów, w przypadku, gdy znajdująca się w nich instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn. Zadaniem instalacji zastępczych jest także przetwarzanie odpadów do czasu uruchomienia regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. W poszczególnych regionach winny być zagospodarowane zmieszane odpady komunalne, odpady zielone i odpady powstające w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych. Według danych na dzień 31.10.2013 r. w żadnym z ww. regionów regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych nie miały wystarczających mocy przerobowych do zagospodarowania wszystkich wytwarzanych tam zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz odpadów powstających po mechaniczno-biologicznym przetworzeniu. W Regionie Zachodnim, Północnym, Południowo-Zachodnim uzupełnieniem instalacji regionalnych są instalacje zastępcze, które aby stać się instalacjami regionalnymi, powinny się rozbudować lub zmodernizować. W regionach Wschodnim, Południowo – Wschodnim oraz Centralnym brak jest takich instalacji lub ich moce przerobowe są niewystarczające.

Według szacunków na terenie województwa podkarpackiego w 2012 r. wytworzono 540,5 tys. Mg odpadów komunalnych, co daje 0,258 Mg/M/rok. W masie wytwarzanych odpadów najwięcej było odpadów takich jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych oraz odpadów kuchennych i ogrodowych. W województwie zebrano i odebrano łącznie w 2012 roku 412,5 tys. Mg odpadów komunalnych.

W województwie podkarpackim, podobnie jak w całej Polsce, odsetek ilości odpadów poddawanych selektywnemu zbieraniu nadal pozostaje niski¹¹⁰. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w województwie podkarpackim w 2012 r. stanowiły 12,1%¹¹¹. Według danych zgromadzonych w Wojewódzkim Systemie Odpadowym (WSO) w 2012 r. wytworzono w województwie podkarpackim ok. 2,8 mln Mg odpadów z grup 01 – 19. W 2012 roku w województwie podkarpackim poddano odzyskowi 1962,3 tys. Mg. odpadów z grup 01 – 19, a 139,4 tys. Mg tych odpadów zostało poddane unieszkodliwianiu. W masie wytworzonych odpadów z grup 01 – 19 znajdowało się około 2,8% odpadów niebezpiecznych¹¹². Jednym z rodzajów odpadów innych niż komunalne są osady ściekowe, których w 2012 r. w województwie podkarpackim wytworzono 89,05 tys. Mg¹¹³.

3. Na Podkarpaciu wciąż istnieje dysproporcja między liczbą osób obsługiwanych przez sieci wodociągowe i sieci kanalizacyjne. Z sieci wodociągowej korzysta 76% mieszkańców województwa, natomiast z sieci kanalizacyjnej korzysta 60,7% mieszkańców. Największe znaczenie dla gospodarki wodnej województwa mają wody powierzchniowe, które

¹⁰⁹ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s.326-327

¹¹⁰ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s.213

¹¹¹ Bank Danych Lokalnych, GUS

¹¹² Wg danych zawartych w WSO

¹¹³ Ibidem, s.88

pokrywają ok. 85% zaopatrzenia na wodę w regionie i są podstawowym źródłem zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną. Zasoby wód podziemnych są rozmieszczone nierównomiernie i są dużo mniejsze niż w innych częściach kraju. Wody podziemne w regionie pokrywają ok. 15% zapotrzebowania na wodę i wykorzystywane są głównie jako źródło wody pitnej oraz w przemyśle spożywczym. Monitoring wód powierzchniowych województwa wskazuje bardzo dobry lub dobry stan ekologiczny oraz potencjał ekologiczny dobry i powyżej dobrego dla 45,3% klasyfikowanych jednolitych części wód, umiarkowany stan/potencjał ekologiczny cechuje 37,5% części wód, słaby stan/potencjał ekologiczny cechuje 15,6% części wód, a zły potencjał ekologiczny stwierdzono w 1,6% części wód. Stan wód powierzchniowych pod względem chemicznym wskazuje w większości dobry stan jednolitych części wód, jedynie 8,3% części wód wykazuje stan poniżej dobrego. Ogólny stan wód powierzchniowych województwa wskazuje ich dobry stan dla 17,4% jednolitych części wód, natomiast stan zły stwierdzono w 82,6% części wód. Monitoring wód podziemnych województwa wskazał, że 70% wód spełniało warunki dobrego stanu, natomiast 30% wód cechuje się stanem słabym.

4. Województwo charakteryzuje się cennymi walorami przyrodniczymi oraz dobrym stanem ich zachowania na tle ogólnej kondycji takich zasobów w Polsce, jak i w dużej części Europy. Na Podkarpaciu występują zwarte i wielkopowierzchniowe obszary cenne przyrodniczo - na obszarze województwa wyznaczono tereny wchodzące w skład dwóch parków narodowych, dziesięciu parków krajobrazowych oraz dziewięćdziesięciu czterech rezerwatów przyrody, ponad 28% terenu województwa zajmują obszary „Natura 2000” utworzone na podstawie Dyrektywy Ptasiej, a ponad 19% obszary „Natura 2000” utworzone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej. Na terenie Podkarpacia krajowymi formami ochrony przyrody objęto obszar o powierzchni około 797 644 ha, co stanowi 44,7% powierzchni województwa (w kraju wskaźnik ten wynosi 32,4%).

Województwo podkarpackie należy do najbardziej zalesionych województw w kraju – lesistość na poziomie 37,2%. Województwo charakteryzuje również, oprócz różnorodnych ekosystemów typowo leśnych, szereg innych siedlisk przyrodniczych, najczęściej dobrze zachowanych np. półnaturalne łąki i pastwiska, zbiorowiska nadrzeczne i inne.¹¹⁴ Do atrakcji naturalnych regionu należą tereny górskie występujące w południowej jego części. Wzbogacają one krajobraz oraz zapewniają ekspozycję atrakcyjnych panoram górskich, szczególnie z łąk zwanych połoninami. Tereny te sprzyjają wędrownikom i spacerom górskim oraz innym formom turystyki aktywnej np. rowerowej, narciarskiej czy konnej¹¹⁵.

Występuje tu również ważna, niespotykana w innych rejonach kraju, grupa wschodniokarpackich zespołów roślinnych i roślin. Obecna jest także dość liczna grupa chronionych i rzadkich roślin i zwierząt, z których niektóre mają jedyne, naturalne miejsce występowania w Polsce.¹¹⁶

Wyzwanie

Poprawa stanu środowiska i zachowanie różnorodności biologicznej, przy równoczesnym zwiększeniu skuteczności w reagowaniu na klęski żywiołowe.

Oczekiwane efekty

¹¹⁴ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s.182-183

¹¹⁵ Ibidem, s. 62

¹¹⁶ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s.183

1. Zwiększenie możliwości monitorowania ewentualnych zagrożeń i zarządzania zagrożeniami, poprawa koordynacji akcji ratunkowych, rozwój form małej retencji, polepszenie ochrony przeciwpowodziowej obszarów ze średnim ryzykiem powodziowym.
2. Poprawa gospodarowania odpadami komunalnymi i innymi niż komunalne oraz zwiększenie poziomu surowców wtórnych podlegających recyklingowi.
3. Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej.
4. Przywrócenie różnorodności biologicznej, odpowiednie ukierunkowania ruchu turystycznego, wzrost poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców i jakości informacji o środowisku.

KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Stan obecny

1. Historycznie uwarunkowane położenie województwa podkarpackiego na pograniczu kultur miało decydujący wpływ na ukształtowanie zachowanego do dziś dziedzictwa kulturowego zarówno w warstwie materialnej, jak i niematerialnej. Wymiernym atutem wielokulturowości regionu jest wielość zabytków ruchomych i nieruchomych, w tym 6 obiektów znajdujących się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO, pomników kultury w Leżajsku i Łańcucie czy też unikatowej w skali europejskiej drewnianej architektury sakralnej. W rejestrze zabytków województwa podkarpackiego prowadzonym przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków znajduje się 3 849 zabytków nieruchomych oraz 48 539 zabytki ruchome (stan na 31.12.2011 r.)¹¹⁷. Dzięki dużym nakładom finansowym pochodzącym przede wszystkim ze źródeł publicznych, część materialnego zasobu kulturowego regionu poddano niezbędnym pracom remontowo-konserwatorskim, zmierzającym do zabezpieczenia obiektów przed dalszą degradacją i zarazem zapoczątkowującym przywrócenie zabytkom regionu dawnej świetności. Jednakże nadal wiele z nich wymaga gruntownych prac remontowo-konserwatorskich. Problem ten dotyczy m.in. założeń dworskich, zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej, czy nieużytkowanych cerkwi.
Potencjał kulturowy oparty na pograniczu narodowym, etnicznym i wyznaniowym nie tylko pozostawił wiele cennych materialnych pozostałości w postaci zabytków nieruchomych i ruchomych, ale także bez wątpienia znalazł potwierdzenie w bogactwie kultury niematerialnej, w szeroko pojętej tradycji uwarunkowanej z jednej strony naturalnym przenikaniem kultur, z drugiej zaś idącej w kierunku wyróżnienia cech charakterystycznych dla grup etnicznych czy etnograficznych.
2. Niewątpliwym atutem województwa podkarpackiego jest relatywnie duża liczba instytucji kultury, przy czym życie kulturalne regionu skupione jest przede wszystkim w głównych ośrodkach miejskich, a więc w stolicy województwa i pozostałych miastach na prawach powiatu. Pod względem liczby instytucji kultury region zajmuje 6. pozycję w kraju (774). Tak wysoką lokatę zawdzięcza bardzo dużej liczbie bibliotek publicznych (690 wraz z filiami). W przypadku pozostałych typów placówek widoczne jest duże zróżnicowanie: bardzo słaba pozycja w odniesieniu do liczby teatrów i galerii oraz salonów sztuki (14. miejsce w kraju), średnia krajowa w przypadku muzeów (9), dobra pozycja w odniesieniu do liczby kin stałych (6). Problemem jest silna koncentracja tych podmiotów

¹¹⁷ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s. 95

(szczególnie w odniesieniu do kultury wysokiej) w dwóch miastach: Rzeszowie i Przemyślu.¹¹⁸ W związku z powyższym na terenie województwa znajdują się również obszary, które ze względu na swoje peryferyjne położenie oraz niekorzystne warunki ekonomiczne mają utrudniony dostęp do oferty kulturalnej, a uczestnictwo ich mieszkańców w życiu kulturalnym i w przedsięwzięciach kultury wysokiej ma charakter incydentalny. Zwiększenie dostępu do dóbr kultury uzależnione jest z jednej strony od poziomu infrastruktury służącej realizacji zadań w dziedzinie kultury, odpowiadającej obowiązującym standardom w tym zakresie, z drugiej zaś od oferty kulturalnej uwzględniającej oczekiwania współczesnych odbiorców i umiejętnego wykorzystania nowoczesnych technologii w docieraniu z nią do wszystkich zainteresowanych.

Wyzwanie

Zachowanie dla przyszłych pokoleń zasobów dziedzictwa kulturowego.

Oczekiwane efekty

1. Polepszenie stanu obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych.
2. Rozwój zasobów kultury.
3. Poprawa dostępności dóbr kultury.

SYSTEM OSADNICZY WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Stan obecny

1. Województwo podkarpackie cechuje jedna z najkorzystniejszych w Polsce, policentryczna struktura osadnicza. Miasta na obszarze województwa są rozmieszczone względnie równomiernie, z drugiej jednak strony województwo posiada najmniejszy w kraju wskaźnik urbanizacji (41,4%).
2. Miasta województwa podkarpackiego zmagają się z wieloma wyzwaniami rozwojowymi - problemami społecznymi i gospodarczymi wynikającymi z upadku tradycyjnych gałęzi przemysłu, utraty dotychczasowych funkcji, globalizacji czy też spowolnienia gospodarczego. Zgodnie z diagnozą, zawartą w KPZK 2030 oraz KSRR 2010-2020, w miastach Polski Wschodniej występują szczególne problemy związane z rozwojem funkcji miejskich. Obszary te cechuje niski poziom urbanizacji, rozproszenie i brak integracji funkcjonalnej sieci osadniczej oraz brak dużych ośrodków miejskich. W niektórych ośrodkach miejskich lub/i na niektórych ich obszarach (dzielnicach) doszło do kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych oraz do degradacji fizycznej, gospodarczej i społecznej. Największe nasilenie takich problemów obserwuje się w Tarnobrzegu, wysokie w Stalowej Woli, Przemyślu i Dębicy, średnie w Krośnie i Mielcu, a najniższe w Rzeszowie. Problem ten dotyczy też mniejszych miast, między innymi Sanoka i Nowej Dęby¹¹⁹. Degradacja techniczna, gospodarcza, społeczna i środowiskowa obszarów zurbanizowanych, która przekłada się na pogorszenie jakości życia ich mieszkańców, prowadzi do zmniejszania atrakcyjności miasta dla jego mieszkańców. Głównymi wyzwaniami rozwojowymi dla tych obszarów jest przeciwdziałanie zamieraniu centrów miast, degradacji przestrzeni publicznych oraz dezurbanizacji,

¹¹⁸ Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego... op. cit., s.97-98

¹¹⁹ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 – projekt, s. 138.

niwelowanie kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych tj. bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne poprzez działania aktywizacyjne i integracyjne na rzecz społeczności lokalnych zamieszkujących ww. obszary. Obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze są zagrożone degradacją, marginalizacją oraz brakiem perspektyw rozwojowych. Grupę tę stanowią: obszary przemysłowe, po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, pogórnice i powojkowe, które wymagają rekultywacji i stworzenia warunków do ich ponownego zagospodarowania. Miasta tracące funkcje przemysłowe powiększają swoje tereny zdewastowane i zdegradowane oraz niewykorzystywane przestrzenie, znacznie zmniejszając tempo rozwoju. Tym samym, obniżają się pozycja konkurencyjna miast w stosunku do innych w kraju¹²⁰. Obserwuje się tam zjawisko ubożenia ludności i spadku nakładów inwestycyjnych. Zjawiska te dotyczą najczęściej ośrodków lokalnych i subregionalnych, w których niemożliwe jest przeprowadzenie w krótkim czasie restrukturyzacji upadających tradycyjnych gałęzi przemysłu. Obszary po byłych państwowych gospodarstwach rolnych położone są głównie we wschodniej i południowej części województwa. Duże powierzchnie ww. obszarów pozostały również w powiecie rzeszowskim oraz w powiecie dębickim. Są to obszary zdegradowane, słabo zagospodarowane, o zniszczonej infrastrukturze gospodarczej i społecznej. Obszary pogórnice związane z etapem poeksploatacyjnym są terenami, na których najczęściej występują zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. W województwie podkarpackim dotyczy to przede wszystkim terenów byłego kopalnictwa siarki, położonych w mieście Tarnobrzeg i gminie Lubaczów. Obszary powojkowe na terenie województwa podkarpackiego zajmują powierzchnię około 52 ha, na których zlokalizowane są obiekty o łącznej powierzchni użytkowej blisko 10 000 m². Obszary powojkowe, tj. nieruchomości Agencji Mienia Wojskowego Oddziału Terenowego w Krakowie znajdują się na terenie powiatów: jarosławskiego, niżańskiego, przemyskiego, rzeszowskiego, stalowowolskiego i tarnobrzckiego¹²¹.

Zasady zagospodarowania obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze, polegać będą na kompleksowym podejściu do problemów, rewitalizacji ww. obszarów zdegradowanych i nadaniu tym obszarom nowych funkcji. Dlatego zaplanowana w programie interwencja w obszarze dotyczącym kompleksowej rewitalizacji będzie koncentrować się na uruchomieniu procesu odnowy wybranych obszarów, nie tylko poprzez poprawę estetyki i spójności przestrzennej zaniedbanych, odizolowanych, zdegradowanych terenów, ale także na działaniach sprzyjających włączeniu społecznemu, które przełożą się na wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia i przedsiębiorczości.

3. Miasta o dobrej sytuacji ekonomicznej skoncentrowane są przede wszystkim w centralnej części województwa, w obrębie oddziaływania Rzeszowa oraz w zachodniej części regionu, w pasie od Krosna przez Dębicę po Mielec i Tarnobrzeg. Najwięcej miast o słabym potencjale rozwojowym znajduje się na północy i północnym-wschodzie województwa (Lubaczów, Cieszanów, Narol i Oleszyce).
4. Słabą stroną systemu osadniczego w województwie podkarpackim jest zjawisko niekontrolowanej, chaotycznej suburbanizacji wokół ośrodków miejskich, blokujące naturalny rozwój struktur miejskich, stwarzające utrudnienia komunikacyjne, powodujące nieład przestrzenny, nasilenie presji na środowisko (zanieczyszczenie powietrza, hałas) oraz zwiększenie kosztów infrastrukturalnych. Główne przyczyny tych procesów, oprócz osobistych aspiracji mieszkańców miast przeprowadzających się do strefy podmiejskiej,

¹²⁰ Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020, przyjęte przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 16 lipca 2013r.

¹²¹ Plan Zagospodarowania Przestrzennego województwa Podkarpackiego – projekt, s. 138

wynikają ze słabnącej atrakcyjności miast, w szczególności ich centrów, jako miejsc zamieszkania czy też problemów społecznych często dotyczących znaczne obszary miast. Przeciwdziałanie niekorzystnym procesom suburbanizacyjnym i dezurbanizacyjnym odbywać się będzie poprzez poprawę jakości i warunków planowania przestrzennego, wspieranie współpracy gmin w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych w zakresie wspólnego planowania przestrzeni, wypracowywanie mechanizmów naprawy nieefektywnie zaplanowanych obszarów. Poprawa koordynacji i współpracy pomiędzy miastem oraz gminami wchodzącymi w skład poszczególnych MOF w województwie podkarpackim, umożliwi skuteczne planowanie przestrzenne i społeczno-gospodarcze i zapewni realizację inwestycji priorytetowych z punktu widzenia całego obszaru funkcjonalnego.

Działania ukierunkowane na realizację idei miasta zwartego w ramach RPO WP nierozdzielnie związane będą także z wieloma działaniami dotyczącymi ochrony środowiska, w tym w szczególności zasobów ziemi i krajobrazu, jak również ze wsparciem zrównoważonych i efektywnych działań w sektorze transportu (zwłaszcza rozwijania sieci transportu w miejskich obszarach funkcjonalnych i dążenia do upowszechniania transportu zbiorowego).

5. W ramach województwa dominującą pozycję zajmuje liczący ponad 180 tys. mieszkańców Rzeszów, który jest największym ośrodkiem miejskim, stolicą regionu i siedzibą władz samorządowych. Spełnia wiele funkcji ponadregionalnych m.in.: jest centrum strefy węzłowej i obszaru wykształcającej się aglomeracji miejsko-przemysłowej, przeobrażającej się w metropolię rzeszowską. Jednocześnie w dokumentach krajowych wskazywany jest jako ważny ośrodek rozwoju, w tym centrum i ośrodek przemysłowy z dominantą przemysłu elektromaszynowego i rolno-spożywczego, z produkcją o znaczeniu krajowym, stanowiącym ponad 19% produkcji przemysłowej całego województwa podkarpackiego. Miasto jako ośrodek wojewódzki o znaczeniu krajowym potrzebuje dalszego wzmocnienia funkcji wyższego rzędu. Należy umacniać jego rolę jako głównego ośrodka skupiającego wyspecjalizowane usługi dla biznesu oraz konsumpcyjne i publiczne, a jednocześnie wzmacniać jego integrację w ramach wyznaczonego obszaru funkcjonalnego¹²².

6. W województwie można zidentyfikować 9 biegunów wzrostu: Rzeszów-Łańcut (biegun o znaczeniu krajowym), Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola. Rozmieszczenie biegunów wzrostu, w tym ośrodków subregionalnych oraz ich położenie względem ośrodka centralnego – Rzeszowa jest ogromnym potencjałem, stwarzającym możliwości równomiernego rozwoju województwa oraz zapewniającym wysoki stopień zintegrowania regionalnego systemu osadniczego.

System miast województwa jest podwójnie policentryczny, tj. oprócz regularnego rozkładu wielkościowego mamy do czynienia z równomiernym rozmieszczeniem geograficznym. Miasto Rzeszów oraz byłe miasta wojewódzkie: Krosno, Przemyśl i Tarnobrzeg stanowią ośrodki „centralne”, wokół których wytwarzają się struktury miejskie ściśle powiązane ze sobą. Grono tych miast uzupełniają Stalowa Wola, Mielec, Dębica, Jarosław, Sanok i Jasło, tworząc swoisty pierścień wokół największego ośrodka w województwie. Daje to duże prawdopodobieństwo uzyskiwania efektów synergicznych. Sam układ radialno-koncentryczny jest jednym z najefektywniejszych i wskazuje na pierwszeństwo wspierania modernizacji i budowy powiązań komunikacyjnych. W obrębie województwa

¹²² Badanie ewaluacyjne: „Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego”, zespół badawczy Centrum Studiów Regionalnych UniRegio, s. 316.

i jego najbliższego otoczenia wyróżnić można kilka podukładów miejskich, opartych na wyraźnych ciężeniach grawitacyjnych. Jest to zwłaszcza układ Tarnobrzeg-Sandomierz-Stalowa Wola, Jasło-Krosno, Rzeszów-Łańcut, Dębica-Ropczyce¹²³.

7. Każdy z biegunów wzrostu cechuje się specyficznym, wewnętrznym zestawem potencjałów, zasobów oraz wyzwań rozwojowych.

Potencjalną barierą zrównoważonego rozwoju województwa jest słaba dynamika rozwoju gospodarczego w ośrodkach subregionalnych – Przemyślu, Tarnobrzegu i Stalowej Woli, a ponadto słabnąca dynamika rozwoju Krosna. Sytuacja w każdym z tych ośrodków jest różna, odmienna też jest skala możliwości interwencji władz lokalnych i regionalnych. W relatywnie najtrudniejszej pozycji znajduje się Przemyśl. Ww. miasta pełnią funkcje ponadlokalnych ośrodków usług publicznych (w szczególności szkolnictwa wyższego, ochrony zdrowia i kultury). Bez wzmocnienia potencjału ośrodków miejskich trudno oczekiwać poprawy sytuacji również na rynku pracy oraz pozytywnych trendów w zakresie kapitału ludzkiego¹²⁴.

Pozostałe bieguny wzrostu (tzw. układy bipolarne) pełniące rolę węzłowych centrów wzrostu – miejskich obszarów funkcjonalnych, również wymagają wzmocnienia w zakresie pełnionych funkcji, głównie w obszarach: gospodarki, produkcji, edukacji i nauki, ochrony zdrowia oraz turystyki. Powyższe doprowadzi do zwiększenia możliwości tworzenia miejsc pracy, polepszenia warunków życia oraz zwiększenia dostępności do usług dla mieszkańców tych ośrodków i otaczających je obszarów funkcjonalnych. Obecny stan zagospodarowania oraz wykorzystania przestrzeni miejskiej niejednokrotnie wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych i porządkujących zmierzających do nadania jej nowej jakości funkcjonalnej i stworzeniu warunków do rozwoju obszarów miejskich w oparciu o specyficzne uwarunkowania endogeniczne.

Wyzwanie

Wzmocnienie pozycji Rzeszowa oraz pozostałych biegunów wzrostu województwa podkarpackiego w przestrzeni regionalnej i krajowej, dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa.

Oczekiwane efekty

1. Wykorzystanie korzystnej policentrycznej struktury osadniczej województwa dzięki równomiernemu rozmieszczeniu głównych ośrodków wzrostu (m.in. nawiązywanie współpracy sieciowej między stolicą województwa i centrami subregionalnymi).
2. Umocnienie pozycji Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz biegunów wzrostu województwa podkarpackiego jako centrów rozwoju lokalnego.
3. Pobudzenie rozwoju gospodarczego obszarów miejskich, decydujących o rozwoju całego obszaru, z wykorzystywaniem ich potencjału endogenicznego oraz aktywności mieszkańców.
4. Zwiększenie mobilności oraz poprawa jakości życia mieszkańców tworzące warunki do rozwoju i aktywizacji podmiotów gospodarczych, poprzez świadome kształtowanie powiązań komunikacyjnych w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych.

¹²³ Ekspertyza pn. „Charakterystyka systemu osadniczego województwa podkarpackiego z identyfikacją biegunów wzrostu oraz wyróżnieniem obszarów funkcjonalnych na poziomie regionalnym i lokalnym”, opracowana przez pracowników Polskiej Akademii Nauk Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, s. 112.

¹²⁴ Badanie ewaluacyjne: „Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego”, zespół badawczy Centrum Studiów Regionalnych UniRegio, s. 316.

5. Wzmocnienie spójności wewnętrznej, zmniejszenia różnic oraz optymalizacja wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa.
6. Zapobiegnięcie procesom rozpraszania zabudowy (suburbanizacji) powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa.
7. Poprawa koordynacji i współpracy pomiędzy miastem oraz gminami wchodzącymi w skład ich obszarów funkcjonalnych, umożliwiającą skuteczne planowanie przestrzenne i społeczno-gospodarcze.

RYNEK PRACY

Stan obecny

1. Na przestrzeni ostatnich lat znacznemu wzrostowi uległa liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (z 115 567 osób na koniec 2008 r. do 154 216 osób w 2013 r.). Na koniec 2013 r. wskaźnik bezrobocia w województwie podkarpackim kształtował się na poziomie 16,4% i w porównaniu do roku 2008 wzrósł o 3,3 pkt. procentowego.¹²⁵
2. W województwie podkarpackim wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 lata na koniec roku 2013 wynosił 62,4%.¹²⁶ Cel krajowy Strategii Europa 2020 wynosi 71% na rok 2020, a na rok 2023 - 71,59%.
3. W Podkarpackiem występuje wysoki odsetek osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych (19,1%) i ich udział stale rośnie.¹²⁷
4. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-29 lat w roku 2012 wyniósł 35%, dla osób w wieku 50 lat i więcej – 34,1%.¹²⁸
5. W województwie podkarpackim prognozowane zmiany demograficzne na lata 2007-2030 wskazują na wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym (45-59/64 lata) o 3,6 punktu procentowego. Zmiany dotyczyć będą także wzrostu ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym.¹²⁹
6. W regionie występuje bardzo duży udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych. Na koniec 2013 roku 90 509 osób figurowało w rejestrach powiatowych urzędów pracy jako długotrwale bezrobotne, co stanowi aż 58,7% ogółu osób bezrobotnych. W porównaniu z rokiem 2008 liczba osób długotrwale bezrobotnych wzrosła o 26 480.¹³⁰ Wśród tej grupy osób występują także inne problemy, które pogłębiają ich niekorzystną sytuację na rynku pracy. Znaczna część osób długotrwale bezrobotnych nie posiada doświadczenia zawodowego lub też posiada krótki staż pracy. Znaczny odsetek osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia pozostaje bez pracy ponad 12 miesięcy.¹³¹
7. W kontekście powyższego istotnymi są dane potwierdzające skuteczność i trwałość wspierania osób pozostających bez zatrudnienia poprzez dotacje na rozpoczęcie

¹²⁵ Dane dostępne w Banku Danych Lokalnych GUS

¹²⁶ Dane dostępne w Banku Danych Lokalnych GUS

¹²⁷ Ibidem

¹²⁸ BDL

¹²⁹ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego - projekt, Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie, 2013 r., s. 40

¹³⁰ Badanie własne na podstawie: „Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie podkarpackim w 2013 roku”, WUP Rzeszów,

¹³¹ Ibidem

działalności gospodarczej. Spośród powstałych w latach 2008-2012 firm ze wsparciem środków w ramach Działania 6.2 PO KL 59% wciąż aktywnie działa. Osoby, którym jako bezrobotnym udzielono dotacji wciąż prowadzą firmę (50% takich uczestników projektów).¹³² Istotną informacją jest także fakt, że spośród osób, które uzyskały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w latach 2008-2012 40% planuje zatrudnienie pracowników.¹³³

8. Osoby planujące rozpocząć działalność gospodarczą napotykają na trudności w zakresie pozyskania środków na rynku komercyjnym. Najczęściej brak dostępu lub też ograniczony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania odnosi się do sytuacji, gdy działalność gospodarcza jest dopiero podejmowana lub też znajduje się w bardzo wczesnym stadium rozwojowym. W odniesieniu do tej kategorii podmiotów oszacowano lukę finansową w województwie podkarpackim na poziomie około 92 milionów złotych. Nowo powstałe przedsiębiorstwa generują od 25 do 50% całkowitej luki finansowej w sektorze MŚP, co potwierdza duże trudności związane z zapewnieniem zewnętrznego finansowania przedsięwzięć w zakresie podejmowania działalności gospodarczej.¹³⁴
9. W trudnej sytuacji na rynku pracy są osoby niepełnosprawne. Na koniec 2013 roku w rejestrach powiatowych urzędów pracy figurowało 6 544 osób niepełnosprawnych, tj. o 3 007 więcej niż na koniec 2008 roku. Choć udział tej grupy osób wśród ogółu bezrobotnych nie jest duży i kształtuje się na poziomie 4,2%, to obserwowany jest stały jego przyrost i w niedługim czasie ta grupa będzie wymagać szczególnej pomocy.¹³⁵ Wskaźnik zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w regionie wynosi według stanu z 2012 roku średniorocznie 25,8%.¹³⁶
10. Grupę najbardziej zagrożoną ubóstwem stanowią rodziny wielodzietne. Już przy liczbie dzieci powyżej 2 aż 36,4% małżeństw jest zagrożone skrajną granicą ubóstwa – wydatki poniżej minimum egzystencji (wskaźnik zagrożenia ubóstwem gospodarstw domowych według typu gospodarstwa domowego w 2012r.).¹³⁷
11. Znaczną grupę osób bezrobotnych stanowią osoby zamieszkałe na wsi. Województwo podkarpackie jest regionem o najniższym stopniu urbanizacji,^{138a} 59% ogółu osób zamieszkuje tereny wiejskie. Odzwierciedla to struktura bezrobotnych wg miejsca zamieszkania, w której znaczną grupę stanowią właśnie mieszkańcy wsi - 62,8%. Sytuacja w tej grupie nie zmienia się od 2008 roku.¹³⁹ Ponadto wśród osób zamieszkałych na terenach wiejskich grupą osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy są użytkownicy i członkowie rodziny użytkownika pracujący w niewielkich gospodarstwach indywidualnych (do 2 ha). Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym 2010 takich osób było przeszło 307,5 tys. na 561,8 tys. ogółem.¹⁴⁰
12. W województwie mamy do czynienia z niską aktywnością pracodawców w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowników. Przyczynami tego zjawiska są między innymi:

¹³²Raport końcowy Badanie skuteczności i efektywności wsparcia oferowanego w ramach Priorytetu VI PO KL w kontekście barier i potrzeb rozwojowych pracodawców województwa podkarpackiego, Centrum Doradztwa Strategicznego, s. 118

¹³³Ibidem

¹³⁴„Rola instrumentów inżynierii finansowej w zaspokajaniu potrzeb finansowych przedsiębiorstw w województwie podkarpackim”, PAG Uniconsult, Warszawa 2011 r., s. 108

¹³⁵Badanie własne na podstawie: „Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie podkarpackim w 2013 roku”, WUP Rzeszów,

¹³⁶Dane GUS

¹³⁷Dane dostępne w publikacji GUS „Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS” Warszawa 2013r. s.18

¹³⁸GUS „Ludność. Stan i struktura demograficzna – społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”, s. 53

¹³⁹Badanie własne na podstawie: „Analiza sytuacji na rynku pracy województwa podkarpackiego”, WUP Rzeszów, <http://www.wup-rzeszow.pl/?cPath=80//5>

¹⁴⁰Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie podkarpackim Powszechny Spis Rolny 2010, Rzeszów 2012, s. 112

- wysokie koszty szkoleń oraz niski poziom świadomości w zakresie budowania konkurencyjności przedsiębiorstwa w oparciu o kompetencje swoich pracowników.¹⁴¹
13. Na terenie województwa podkarpackiego występują niekorzystne trendy demograficzne, które skutkują słabnącym tempem przyrostu naturalnego. Zgodnie z prognozą GUS na lata 2008-2035 dla województwa podkarpackiego od 2020 roku przyrost naturalny przyjmie wartości ujemne¹⁴².
14. Zaledwie 3% wszystkich dzieci do 3 roku życia jest objętych opieką powyżej 30 godzin w tygodniu w porównaniu do ogólnej liczby dzieci w tym wieku w kraju.¹⁴³ W województwie podkarpackim odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi do lat 3 w 2012 r. wynosił 10%, przy wartości w Polsce wynoszącej 13% gmin.¹⁴⁴ Na terenie Podkarpacia udział żłobków, jako formy sprawowania opieki nad małymi dziećmi w strukturze wszystkich badanych placówek wynosi 72%.¹⁴⁵ Z danych GUS wynika, iż w 2012 roku na terenie województwa funkcjonowało 31 żłobków, 7 oddziałów żłobkowych i 1 klub dziecięcy. W ciągu ww roku przebywało w tych placówkach 3276 dzieci. W porównaniu z województwami sąsiednimi, Podkarpacie wypada korzystniej dysponując większą liczbą tego typu placówek, jednak na tle całego kraju pod względem liczby placówek dla dzieci w wieku do 3 lat plasuje się na 10 miejscu. Największą liczbą miejsc w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat charakteryzują się największe miasta. Natomiast województwo podkarpackie pod względem wartości wskaźnika liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych przypadających na 1000 dzieci w wieku do 3 lat zajmuje 9 miejsce w kraju (wartość wskaźnika 32,7), przy wartości tego wskaźnika dla Polski 37,9¹⁴⁶.
15. W porównaniu z rozwiniętymi krajami europejskimi ludność Polski jest nadal stosunkowo młoda w sensie demograficznym. Niemniej jednak w nieodległej perspektywie starzenie się społeczeństwa będzie ważnym problemem. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w populacji województwa podkarpackiego wzrośnie z 13% w 2007 roku do 23% w 2035 roku¹⁴⁷.
16. Liczba osób biernych zawodowo z powodu choroby lub niepełnosprawności, w województwie podkarpackim jak i na terenie całego kraju, powoli zmniejsza się (kraj: w 2008 r. – 2383 tys., w 2012 r. – 1949 tys., woj. podkarpackie: w 2008 r. – 139 tys., w 2012 r. – 105 tys.). Niestety jednak choroba lub niepełnosprawność w 2012 r. stanowiła 15,1% wśród wszystkich przyczyn bierności zawodowej na Podkarpaciu (w kraju 14,8%).¹⁴⁸ Stan zdrowia mieszkańców w województwie podkarpackim utrzymuje się na poziomie przeciętnym, ale lepszym niż u ogółu Polaków.¹⁴⁹ Najczęstsze przyczyny zgonów na Podkarpaciu to choroby układu krążenia i nowotwory oraz przyczyny zewnętrzne (zamierzone samookaleczenia, wypadki komunikacyjne, upadki)¹⁵⁰. Problemy zdrowotne przyczyniają się do dezaktywacji zawodowej, a w konsekwencji powodują poważne obciążenie ekonomiczne społeczeństwa polskiego poprzez obniżenie produktywności

¹⁴¹ "Pracodawcy Podkarpacia" Raport końcowy – Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy, Rzeszów 2013, s. 148 - 159

¹⁴² http://www.stat.gov.pl/gus/5840_8708_PLK_HTML.htm, stan z dnia 13.01.2014

¹⁴³ Eurostat; Analiza województwa podkarpackiego załączona do Mandatu negocjacyjnego z czerwca 2013 roku, str. 3

¹⁴⁴ Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. Nr 45, poz. 235, z późn. zm.) w latach 2011-2012, Warszawa 2013, s. 13-14

¹⁴⁵ GUS, Notatka informacyjna „Żłobki i kluby dziecięce w 2012 r.”, str. 2

¹⁴⁶ Dane dostępne w Bank Danych Lokalnych, GUS

¹⁴⁷ „Prognoza ludności na lata 2008-2035, GUS Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2009, s. 47, 182

¹⁴⁸ Dane dostępne w Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁴⁹ <http://monitoruj.podkarpackie.pl/ochrona-zdrowia.html>, stan z dn. 24.10.2013 r.

¹⁵⁰ „Sytuacja demograficzna i stan zdrowia ludności w woj. podkarpackim w latach 2009-2011”, J. Jagiełło-Kotwica, H. Zięba, Rzeszów 2012, s. 246.

populacji. W 2010 r. łączna liczba dni absencji chorobowej wynosiła ponad 187 milionów. Łączne koszty schorzeń w Polsce w 2010 roku wyniosły około 149,54 mld PLN (10% wartości PKB wytworzonego w 2010 r.), z czego 60% (81,62 mld PLN, tj. 5,7% wartości PKB) stanowiły koszty utraconej produktywności (pośrednie) będące rezultatem absencji chorobowej, pobierania rent z tytułu niezdolności do pracy oraz przedwczesnej umieralności, a 41% (56,6 mld PLN, tj. 4,0% wartości PKB) koszty świadczeń zdrowotnych (bezpośrednie)¹⁵¹.

17. Zgłaszalność na badania przesiewowe w ramach krajowych programów zdrowotnych kształtuje się wśród mieszkańców województwa na poziomie zazwyczaj niższym niż średnia krajowa. W przypadku badań mammograficznych na poziomie od 33% do 38,8%, badań cytologicznych 23,95% do 30,46%¹⁵².
18. Programy profilaktyczne realizowane przez samorządy (i ich jednostki ochrony zdrowia) koncentrują się głównie na edukacji antynikotynowej i antyalkoholowej. Stosunkowo dobrze realizowana jest profilaktyka stomatologiczna wśród dzieci w wieku przedszkolnym. Natomiast poza nielicznymi przypadkami (Samorząd Województwa i Miasto Rzeszów), nie są w ogóle realizowane programy zdrowotne i profilaktyczne dotyczące najczęściej występujących schorzeń. Jednak w przypadku prowadzonych przez samorządy programów, zgłaszalność bywa na niewystarczającym poziomie (np. profilaktyka raka jelita grubego u mężczyzn).
19. W województwie podkarpackim nie występują szczególne obszary negatywnego oddziaływania na zdrowie społeczeństwa/osób pracujących. Obserwowany jest natomiast szczególny wzrost wśród chorób tzw. para zawodowych: schorzenia kręgosłupa, sercowo-naczyniowe, psychiczne. Analizując dane dotyczące leczenia na oddziałach kardiologicznych można zauważyć nieustający wzrost liczby osób z chorobami układu krążenia (liczba osób leczona na oddziałach kardiologicznych w kraju: 2008 r. – 457959 os., 2009 r. – 470108 os., 2010 r. – 483117 os., 2011 r. – 511690 os., w woj. podkarpackim: 2008 r. – 27727 os., 2009 r. – 25776 os., 2010 r. – 27406 os., 2011 r. – 28488 os.). Natomiast liczba pacjentów na oddziałach kardiochirurgicznych w kraju spadła w 2011 r. (36847 os.) w stosunku do 2010 r. (37486 os.), natomiast w woj. podkarpackim wzrosła (2010 r. – 1071 os., 2011 r. – 1197 os.).¹⁵³
20. W województwie notuje się duże braki zwłaszcza w tzw. profilaktyce wtórnej chorób układu naczyniowo-sercowego, co utrudnia powrót do normalnej aktywności zawodowej osób po przebytych zdarzeniach.
21. W zakresie rehabilitacji zawodowej na dość wysokim poziomie utrzymuje się wsparcie osób niepełnosprawnych, natomiast w pozostałych obszarach wymaga wyraźnej koordynacji i wsparcia.

Wyzwania

1. Osoby pozostające poza rynkiem pracy są słabo przygotowane do wejścia i utrzymania się na rynku.
2. Niski poziom przedsiębiorczości w regionie.

¹⁵¹ Koszty bezpośrednie (leczenia) to koszty medyczne poniesione z tytułu poszczególnych schorzeń i obejmują one zarówno diagnostykę, jak i leczenie. Obejmują one rzeczywisty przepływ środków pieniężnych, bez względu na to, kto ponosi koszty (obywatel czy płatnik). Dr. Joanna Leśniowska, Ekspertyza pn. „Koszty utraconej produktywności z powodu chorób w Polsce z uwzględnieniem wpływu na rynek pracy i na gospodarkę”, MZ, Warszawa 2013, str. 5, 8, 12, 32, 41.

¹⁵² Krajowe Strategiczne Ramy Polityki w Obszarze Ochrony Zdrowia w Polsce, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa 2012, projekt

¹⁵³ Dane dostępne w Bank Danych Lokalnych GUS

3. Pracodawcy w niewystarczającym stopniu podnoszą kwalifikacje pracowników.
4. Niewystarczający stopień upowszechnienia opieki żłobkowej w województwie, zwłaszcza poza obszarami miast.
5. Niewystarczająca profilaktyka w zakresie chorób będących najczęstszymi powodami przedwczesnego opuszczania rynku pracy.

Oczekiwane efekty

1. Wzrost liczby osób lepiej przygotowanych do wejścia i utrzymania się na rynku pracy.
2. Wzrost liczby nowo utworzonych firm.
3. Zwiększenie trwałości nowo powstałych miejsc pracy.
4. Wzrost liczby ilości miejsc w żłobkach i innych formach opieki nad dziećmi do lat 3.
5. Wzrost ilości osób powracających na rynek pracy.
6. Wzrost liczby pracowników firm podnoszących swoje kompetencje. Wzrost świadomości pracodawców w zakresie konieczności podnoszenia kwalifikacji wśród swoich pracowników.
7. Zwiększenie/wydłużenie okresu aktywności zawodowej w tym dostępności do programów profilaktycznych celem wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców województwa i zmniejszenia umieralności na nowotwory, zmniejszenia kosztów leczenia późno wykrytych nowotworów, zmniejszenia kosztów społecznych /wykluczenia/ oraz zwiększenie pięcioletnich przeżyć osób chorych na nowotwory.

INTEGRACJA SPOŁECZNA

Stan obecny

1. Podkarpackie charakteryzuje się relatywnie wysokim poziomem ubóstwa i wykluczenia społecznego, co potwierdzają statystyki Eurostatu, jak i GUS. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem, zarówno relatywnym¹⁵⁴, ustawowym¹⁵⁵ oraz skrajnym¹⁵⁶, jak również wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym¹⁵⁷ jest wyższy od przeciętej krajowej i średniej unijnej. W regionie odsetek osób zagrożonych ubóstwem, zarówno relatywnym, jak i skrajnym, systematycznie spada¹⁵⁸. Niestety w 2011 r. wzrósł odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencjalnego. Względnie stałą wartość utrzymuje wskaźnik ubóstwa ustawowego, mimo spadku w latach 2005 – 2010. Wyniki badań wskazują, iż zagrożony

¹⁵⁴ Wydatki gospodarstwa domowego wynoszą mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych.

¹⁵⁵ Granicę ubóstwa wyznacza kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

¹⁵⁶ Poziom minimum egzystencji obliczany jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS) jako granica ubóstwa skrajnego. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.

¹⁵⁷ Wskaźnik ten jest zdefiniowany jako udział ludności w co najmniej jednym z trzech następujących warunków: zagrożonych ubóstwem, czyli poniżej progu ubóstwa, w sytuacji poważnych trudności materialnych (zagrożonych deprywacją materialną), mieszkających w rodzinach o bardzo małej intensywności pracy. Rodzina jest zagrożona ubóstwem jeżeli jej dochód jest niższy niż 60 % mediany dochodów w danym kraju – w roku 2011 wartość tej granicy wnosila dla 1 osoby 887 zł miesięcznie a dla 4 osobowej rodziny (z dwojgiem dzieci do lat 14) nieco ponad 1863 zł. Rodzina jest w pogłębionej deprawacji materialnej jeżeli deklaruje, iż nie może zaspokoić 4 z 9 podstawowych potrzeb. Rodzina żyje w sytuacji bardzo niskiej intensywności pracy jeżeli czas pracy jej członków w roku poprzedzającym badanie był niższy niż 20 % pełnego rocznego czasu pracy.

¹⁵⁸ Bank Danych Lokalnych

wykluczeniem społecznym¹⁵⁹ jest co drugi mieszkaniec regionu¹⁶⁰, a region znajduje się na 12 miejscu w hierarchii województw o najwyższym poziomie warunków życia¹⁶¹. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż niektóre osoby lub grupy osób znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji materialnej – należą do nich przede wszystkim: gospodarstwa domowe z osobami bezrobotnymi¹⁶², dzieci i młodzież¹⁶³, rodziny wielodzietne i niepełne¹⁶⁴, oraz gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi¹⁶⁵.

2. Województwo podkarpackie charakteryzuje się wysoką liczbą osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności, plasując się znacznie powyżej średniej dla kraju¹⁶⁶. Ogółem w 2012 roku z pomocy społecznej skorzystało ponad 74 tys. rodzin, a w nich blisko 246 tys. osób, stanowi to ponad 11,5% mieszkańców regionu. Wśród osób korzystających z pomocy społecznej w województwie bardzo liczną grupę stanowią rodziny z dziećmi zwłaszcza rodziny wielodzietne i niepełne (ponad 45,5 tys. rodzin w 2012 r.). Od 2010 r. następuje wzrost liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa, bezrobocia, a także niepełnosprawności¹⁶⁷. Należy również podkreślić, że ubóstwo wiąże się najczęściej z brakiem pracy¹⁶⁸, który zaś może wynikać z różnego rodzaju deficytów, np. niskich kompetencji, niepełnosprawności czy niezaradności życiowej¹⁶⁹. Dalszymi przesłankami korzystania z pomocy społecznej są długotrwała lub ciężka choroba (ok. 15% rodzin), niepełnosprawność (ok. 12% rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych (ok. 7% rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (ok. 5% rodzin), wielodzietność (ok. 4% rodzin), rodziny niepełne (ok. 3% rodzin). Dodatkowo zauważyć należy występowanie negatywnego zjawiska „dziedziczenia biedy” oraz uzależnienia się całych rodzin od pomocy finansowej, co przejawia się np.

¹⁵⁹ Sytuacja, w której dana jednostka będąca członkiem społeczeństwa nie może normalnie uczestniczyć w działaniach jego obywateli, przy czym ograniczenie to nie wynika z jej wewnętrznych przekonań, ale znajduje się poza kontrolą wykluczonej jednostki. Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem wielowymiarowym i w praktyce oznacza niemożność uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym jak i kulturowym, w wyniku braku dostępu do zasobów, dóbr i instytucji, ograniczenia praw społecznych oraz deprywacji potrzeb. - *definicja ze Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*

¹⁶⁰ J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Polskie Towarzystwo Statystyczne, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2012, s. 348.

¹⁶¹ J. Czapiński, T. Panek (red.), *Raport Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, 2013

¹⁶² Jak wynika z *Informacji sygnałnej GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* wśród gospodarstw domowych, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba bezrobotna zagrożonych ubóstwem skrajnym było ok. 13% osób, a w przypadku gospodarstw gdzie bezrobotne były przynajmniej 2 osoby – stopa ubóstwa skrajnego wynosiła ok. 33%.

¹⁶³ Jak wynika z *Informacji sygnałnej GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* częściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci. W 2012 roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym wśród dzieci i młodzieży do lat 18 wyniósł ok. 9% (podobnie jak w roku poprzednim), a osoby w tym wieku stanowiły prawie jedną trzecią populacji zagrożonej ubóstwem skrajnym podczas gdy w populacji ogółem do tej grupy wiekowej należała mniej więcej co piąta osoba

¹⁶⁴ Jak wynika z *Informacji sygnałnej GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* rodziny wielodzietne stanowią grupę najbardziej zagrożoną ubóstwem skrajnym. W 2012 r. poniżej minimum egzystencji żyło ok. 27% osób w gospodarstwach małżeństw z 4 i większą liczbą dzieci. Osoby tworzące rodziny niepełne były we względnie lepszej sytuacji. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym dla rodzin niepełnych wyniósł ok. 9%.

¹⁶⁵ Jak wynika z *Informacji sygnałnej GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem. Stopa ubóstwa skrajnego wśród osób w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną wyniosła ok. 10% (w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych – ok. 6%). W najtrudniejszej sytuacji były rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi (12% osób skrajnie ubogich).

¹⁶⁶ Źródło: Bank danych lokalnych – w roku 2011 w województwie podkarpackim ze świadczeń korzystało 637,2 osób w Polsce odsetek ten na 10 tys. mieszkańców wynosił 523,7 osób.

¹⁶⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie Podkarpackim 2012r, Obserwatorium Integracji Społecznej w Rzeszowie, ROPS Rzeszów, Rzeszów 2013, Na dalszej pozycji wśród powodów korzystania z pomocy społecznej są długotrwała lub ciężka choroba (ok. 15% rodzin), niepełnosprawność (ok. 12% rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych (ok. 7% rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (ok. 5% rodzin), wielodzietność (ok. 4% rodzin), rodziny niepełne (ok. 3% rodzin). Wzrost liczby rodzin objętych pomocą wynika z jednej strony z rosnącego poziomu bezrobocia, obniżania dochodów rodzin, z wzrastającej liczby wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności a także ze zmian kwot kryteriów dochodowych kwalifikujących do objęcia pomocą społeczną.

¹⁶⁸ Najważniejsze czynniki, wpływające na ryzyko znalezienia się gospodarstwa w sferze ubóstwa dochodowego to utrzymywanie się ze świadczeń społecznych oraz występowanie w gospodarstwie domowym osób bezrobotnych – na podstawie Główny Urząd Statystyczny, *Jakość życia, kapitał społeczny, ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce*, Warszawa 2013, str. 39.

¹⁶⁹ Ibidem, s. 39.

niepodejmowaniem żadnej aktywności społecznej i zawodowej. Region posiada jeden z najwyższych w kraju wskaźnik obciążenia instytucji pomocy społecznej, tj. liczby klientów przypadającego na jednego pracownika socjalnego (213, wobec średniej dla kraju 181)¹⁷⁰. Fakt taki wpływa na ograniczoną dostępność kadr pracy socjalnej, co wiązać może się z obniżeniem skuteczności i efektywności pracy z osobami i rodzinami wykluczonymi bądź zagrożonymi wykluczeniem społecznym.

3. Niepełnosprawność lub choroba jest trzecią główną przyczyną bierności zawodowej i korzystania z pomocy społecznej w regionie¹⁷¹. W 2011 r. liczba osób, które zadeklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zaliczenia do zbiorowości osób niepełnosprawnych, wynosiła 249,5 tys., co stanowiło 11,7 % ludności województwa¹⁷². Znamienny jest również fakt, że nie tylko same osoby niepełnosprawne są zagrożone wykluczeniem społecznym, ale również zagrożenie to wzrasta w ich rodzinach.
4. W regionie niedostatecznie rozwinięta jest oferta wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, niwelująca deficyty rodzinne i rozwojowe. Mieszkańcy 2/3 gmin w regionie nie mają dostępu do specjalistów w zakresie pracy z rodziną, mimo wzrastającej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym z powodu niewydolności opiekuńczo – wychowawczej. Wciąż na niewystarczającym poziomie jest wsparcie w postaci asystentów rodzin, rodzin wspierających (tylko 4 w całym regionie, z których pomocy korzystają 3 rodziny) oraz koordynatorów pieczy zastępczej¹⁷³. W 63% gmin na Podkarpaciu nie funkcjonują ani świetlice socjoterapeutyczne ani inne placówki wsparcia dziennego. Istnieje również problem ograniczonego dostępu do specjalistycznych usług pomocy rodzinie, w tym usług interwencji kryzysowej. W 2012 r. na terenie województwa funkcjonowało 14 takich ośrodków (z 88 miejscami, z których skorzystało 2198 osób), wszystkie przeznaczone dla ofiar przemocy w rodzinie. Z każdym rokiem wzrasta również liczba rodzin zmagających się z problemem alkoholowym bądź narkotykowym. Ponadto w wyniku nakładania się na siebie innych trudności, z którymi muszą zmagać się rodziny prognozuje się, że liczba ich będzie w najbliższych latach wzrastać¹⁷⁴.
5. W województwie podkarpackim zaobserwować można niewystarczający dostęp do usług w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych. Wobec problemów, z którymi spotyka się rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym, niezwykle istotne jest stworzenie kompleksowego systemu oddziaływań profilaktycznych, diagnostycznych, leczniczo-rehabilitacyjnych i terapeutyczno-edukacyjnych, skierowanych zarówno do małych dzieci jak również ich rodzin, które mogą prowadzić do całkowitego wyrównania zaburzeń rozwojowych u niektórych dzieci lub też ograniczyć prawdopodobieństwo ich niezdolności do samodzielnego funkcjonowania w późniejszym życiu. Działania z zakresu zapobiegania i minimalizowania skutków niepełnosprawności są szczególnie istotne, mając na uwadze ich wpływ na możliwość podjęcia zatrudnienia przez opiekunów osób niesamodzielných (np. rodziców).

¹⁷⁰ Analiza porównawcza województw w kontekście realizacji celów PO KL 2007-2013, Warszawa, wrzesień 2012

¹⁷¹ Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie Podkarpackim 2012r, Obserwatorium Integracji Społecznej w Rzeszowie, ROPS Rzeszów, Rzeszów 2013,

¹⁷² Wstępne dane na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku,

¹⁷³ Diagnoza systemu wsparcia rodziny na terenie województwa podkarpackiego, ROPS Rzeszów, kwiecień 2011,

¹⁷⁴ Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie Podkarpackim 2012r, Obserwatorium Integracji Społecznej w Rzeszowie, ROPS Rzeszów, Rzeszów 2013

6. W 2012 r. na Podkarpaciu funkcjonowało łącznie 48 domów pomocy społecznej (ok. 65% podmiotów prowadzących tego rodzaju placówki stanowiły gminy), znajdowały się w nich w sumie 4649 miejsca, zamieszkałe przez 5006 osób. Liczba placówek nie zmieniła się od 2010 r. a liczba miejsc wzrosła zaledwie o 50¹⁷⁵. Jednocześnie istotnym jest, iż od 2008 roku maleje liczba dostępnych miejsc w tychże placówkach, przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców. Jak wynika z dostępnych danych¹⁷⁶, z roku na roku zwiększa się liczba osób wymagających wsparcia tych podmiotów¹⁷⁷. Spowodowane jest to starzeniem się społeczeństwa. Starzeniu się społeczeństwa towarzyszy spadek liczby potencjalnych opiekunów osób starszych (głównie członków rodzin), co jest związane m.in. ze zmieniającym się modelem rodziny i spadkiem dzietności (np. opóźnianiem decyzji o posiadaniu dzieci) oraz mniejszą skłonnością do tworzenia wielorodzinnych gospodarstw domowych. W tym kontekście zauważyć należy znaczne braki w zakresie dostępności środowiskowych usług opiekuńczych (np. dzienne domy pomocy, środowiskowe domy samopomocy czy też pielęgniarstwa lub opiekuńcze środowiskowe). W 2012 r. w województwie funkcjonowało 63 środowiskowych domów samopomocy z 2122 miejscami oraz 7 dziennych domów pomocy z 327 osobami korzystającymi. Zarówno liczba jednostek, jak i liczba miejsc wzrosła od 2010 r., wciąż jednak nie jest ona wystarczająca w stosunku do potrzeb¹⁷⁸.
7. W regionie funkcjonuje 21 mieszkań chronionych, w tym 15 mieszkań dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze oraz 3 mieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Jak wynika z analiz ROPS w Rzeszowie, zasoby dostępne w województwie w tym zakresie są niewystarczające (zapotrzebowanie na tego rodzaju wsparcie przekracza 2,5-krotnie posiadane miejsca), zwłaszcza w kontekście problemów dotyczących osób niepełnosprawnych i z zaburzeniami psychicznymi¹⁷⁹.
8. Ważną rolę w prowadzeniu polityki integracji społecznej odgrywa sektor ekonomii i przedsiębiorczości społecznej, zapewniając grupom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem zasoby i możliwości niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym i społecznym¹⁸⁰. Podmioty ekonomii społecznej funkcjonujące¹⁸¹ w województwie podkarpackim mają problemy takie jak: słaby potencjał kadrowy i finansowy, brak stałych (komercyjnych) źródeł finansowania, brak odpowiedniego zaplecza sprzętowego i lokalowego, niewystarczające umiejętności biznesowe (marketingowe, prawne, finansowe) pracujących w podmiotach osób, brak współpracy i kooperacji pomiędzy samymi podmiotami. Wskazane bariery uniemożliwiają podmiotom ekonomii społecznej w pełni skuteczne wypełnianie zadań z zakresu integracji społecznej¹⁸².

¹⁷⁵ Sprawozdanie MPIPS za 2011 oraz 2012 r. www.mpips.gov.pl

¹⁷⁶ Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie Podkarpacki 2012r, Obserwatorium Integracji Społecznej w Rzeszowie, ROPS Rzeszów, Rzeszów 2013

¹⁷⁷ Ocena realizacji oraz aktualności celów i priorytetów rozwojowych Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020 w kontekście nowych zadań i wyzwań polityki rozwoju kraju i Unii Europejskiej, Raport końcowy, Warszawa 2012,

¹⁷⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie Podkarpacki 2012r, Obserwatorium Integracji Społecznej w Rzeszowie, ROPS Rzeszów, Rzeszów 2013

¹⁷⁹ Tamże.

¹⁸⁰ Wkład sektora ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych w integrację społeczną określono zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej

¹⁸¹ 772 spółdzielnie, a w tym szczególnie 62 spółdzielnie socjalnych, 10 klubów integracji społecznej, 10 centrów integracji społecznej, 35 warsztatów terapii zajęciowej, 8 zakłady aktywności zawodowej, 6099 organizacji obywatelskie (277 fundacje oraz 5822 stowarzyszenia i innych)

¹⁸² Zgodnie z wnioskami z diagnozy określonej w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej, projekt w wersji z 17.09.2013 r. www.pozytek.gov.pl

9. Poprawa stanu zdrowia i zmniejszanie zachorowalność ludności stanowi jeden z czynników przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz zwiększający aktywność zawodową ludności.

a) Iludność w województwie jest obecnie młodsza niż średnio w Polsce¹⁸³. Jednakże wyrażnie rośnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym z 15,5% w 2008 do 16,7% w 2012 i trend ten będzie się w kolejnych latach nasilał¹⁸⁴.

Województwo Podkarpackie wyróżnia wśród innych wysoki przyrost naturalny, jego wskaźnik w roku 2011 wyniósł tu 1,4 zaś wskaźnik dla całego kraju zaledwie 0,3.

Niemniej wskaźnik urodzeń żywych na 1 000 ludności w latach 2009–2011 był niższy niż w kraju¹⁸⁵. Przy tym poziom umieralności niemowląt w województwie jest nadal wyższy niż w kraju¹⁸⁶. W 2010 r. wskaźnik zgonów noworodków i niemowląt wyniósł 5,23 i był wyższy od krajowego – 5,0¹⁸⁷.

b) głównymi przyczynami zgonów w województwie od lat są:

- choroby układu krążenia, odpowiedzialne za ponad połowę zgonów mieszkańców (więcej niż w kraju, gdzie wskaźnik ten wynosi 46%). Choroby te są również najczęstsze jeśli chodzi o podkarpackie statystyki zachorowalności i hospitalizacji (16,7% wszystkich leczonych w szpitalach).

- nowotwory złośliwe, które stanowiły przyczynę 25% zgonów. Główne grupy zachorowań to: nowotwory złośliwe narządów trawiennych, narządów oddechowych i klatki piersiowej oraz nowotwory złośliwe żeńskich narządów płciowych i sutka.

Trzecią najliczniejszą grupę stanowią zewnętrzne przyczyny zachorowania i śmierci, w tym wypadki, upadki, samookaleczenia.

Wśród najliczniejszych grup zachorowań wskazać należy również choroby układu oddechowego i układu kostno-stawowo-mięśniowego¹⁸⁸.

Mimo poprawy subiektywnej oceny stanu zdrowia, pod koniec 2009 r., u prawie co drugiego mieszkańca Podkarpacia (45%) wystąpiły długotrwałe problemy zdrowotne lub choroby przewlekłe, trwające co najmniej 6 miesięcy.

c) rośnie rokrocznie liczba pacjentów z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, w tym związanych z uzależnieniami. W roku 2011 zanotowano 18 559 nowych zachorowań, a wskaźnik zachorowań na 100 tys. mieszkańców wzrósł w porównaniu z 2009 r. o 10%. Na co w znacznej mierze wpływa stres, tempo życia oraz zmiany, jakie dokonują się we współczesnym świecie.

d) 74 to podmioty utworzone przez samorządy funkcjonujące w blisko 400 budynkach z czego ponad 150 jest w średnim, a 31 budynków w złym stanie technicznym. Najtrudniejsza w tym zakresie sytuacja ma miejsce w przypadku szpitalnych bloków operacyjnych. Większość szpitali w województwie podkarpackim nie spełnia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 26 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą i jest objęta programem dostosowania w tym zakresie. Sprzęt medyczny jaki funkcjonuje w ww. jednostkach jest wykorzystywany już ponad 10 lat. Wśród najbardziej potrzebnych do uzupełnienia wysokospecjalistycznych sprzętów medycznych wymienić należy tomografy

¹⁸³ Portal Informacyjny GUS.

¹⁸⁴ Portal Informacyjny GUS.

¹⁸⁵ Sytuacja demograficzna i stan zdrowia ludności w województwie podkarpackim 2009-2011. Jadwiga Jagiełło-Kotwica, Halina Zięba. Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Wydział Polityki Społecznej, Rzeszów 2012

¹⁸⁶ Sytuacja demograficzna i stan zdrowia ludności w województwie podkarpackim 2009-2011. Jadwiga Jagiełło-Kotwica, Halina Zięba. Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Wydział Polityki Społecznej, Rzeszów 2012

¹⁸⁷ Diagnoza do SRW, str. 129 (wskaźnik na 1000 urodzeń żywych).

¹⁸⁸ Analiza własna w oparciu o dane GUS.

komputerowe, rezonansy magnetyczne, aparaty rtg, mammografy cyfrowe. Warto zwrócić również uwagę na brak na terenie województwa aparatu typu pet oraz akceleratorów radioterapeutycznych.

10. W zakresie zdrowia publicznego charakterystyczne dla województwa jest relatywnie długie przeciętne trwanie życia, a także duże znaczenie leczenia uzdrowiskowego, przy jednocześnie niskiej jakości bazy oraz niewystarczającej liczbie wysokokwalifikowanego personelu medycznego. Spadek jakości świadczeń leczniczych w służbie zdrowia powoduje skrócenie przeciętnej długości życia, tym samym ograniczając popyt dla usług oferowanych przez sektor uzdrowiskowy.

Wyzwania

1. Aktywizacja społeczno zawodowa osób napotykających szczególne trudności w funkcjonowaniu w społeczeństwie i na rynku pracy.
2. Poprawa dostępu do usług społecznych (w tym mieszkalnictwa wspomaganego) i zdrowotnych (w szczególności dla osób starszych) w regionie, w tym zmniejszenie obciążenia instytucji pomocy społecznej¹⁸⁹.
3. Niedostateczna rola podmiotów ekonomii społecznej w działaniach reintegracji społecznej i zawodowej.
4. Niezadawalający stan infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej.
5. Niedostateczny poziom jakości i dostęp do specjalistycznych usług medycznych.

Oczekiwane efekty

1. Obniżenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego w regionie.
2. Zwiększenie roli podmiotów ekonomii społecznej w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz zwiększenie zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej w celu realizacji usług użyteczności publicznej.
3. Budowa regionalnego systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, jako naturalnego środowiska integracji.
4. Zmodernizowanie kluczowych elementów istniejącej infrastruktury ochrony zdrowia, wynikających z diagnozy oraz poprawa stanu wyposażenia podmiotów leczniczych w specjalistyczny i wysokospecjalistyczny sprzęt medyczny, w celu zaspokojenia potrzeb pacjentów i zwiększenia jakości i dostępności usług medycznych oraz wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców województwa.
5. Przywrócenie dotychczasowych funkcji zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i środowiskowo obszarów miejskich.

---

¹⁸⁹ Wyzwanie pozostaje w zgodności z Załoženiami Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020

1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Cele i zakres wsparcia RPO WP są odpowiedzią na wyzwania rozwojowe nakreślone w *Umowie Partnerstwa*.

Podstawą wyboru celów tematycznych realizowanych w ramach RPO WP, uwzględniającą zarówno wnioski z diagnozy sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego, jak również szerokie uwarunkowania europejskie i krajowe, są przede wszystkim zapisy *Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2020*, w której określone zostały obszary koncentracji potencjałów i barier rozwojowych regionu na tle strategicznych kierunków rozwoju.

Specyfiką polityki spójności w latach 2014-2020 jest koncentracja tematyczna i terytorialna funduszy unijnych, która zgodnie z dokumentem *Europa 2020*, wprowadzi gospodarki europejskie na ścieżkę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Dlatego też celem głównym RPO WP jest **wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju województwa**.

Wykazane w ramach RPO WP obszary wsparcia w szerszej perspektywie będą realizować cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 w obszarach zwiększania konkurencyjności gospodarki, poprawy spójności społecznej i terytorialnej oraz podnoszenia sprawności i efektywności państwa. Będą one również wpisywać się w cele rozwojowe strategii zintegrowanych, tj. Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”, Strategii Sprawne Państwo, Strategii Rozwoju Transportu, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020.

Dodatkowo, wskazane cele interwencji Programu są spójne z *Krajowym Programem Reform*, najważniejszym narzędziem realizacji na poziomie państw członkowskich unijnej strategii Europa 2020.

Program będzie wpisywać się również w cele Strategii Rozwoju Polski Wschodniej. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych – polegać będzie na interwencji na obszarach Polski charakteryzujących się niskimi wskaźnikami sytuacji społeczno-gospodarczej, najmniej korzystnym usytuowaniem geograficznym względem głównych ośrodków wzrostu i zatrudnienia oraz niekorzystnymi przewidywaniami z punktu widzenia perspektyw rozwojowych i poziomu życia mieszkańców. Obszarem strategicznej interwencji dla wzmocnienia spójności w układzie krajowym są m.in. województwa Polski Wschodniej, cechujące się najniższym poziomem rozwoju w kraju. Wsparcie będzie się koncentrować na ośrodkach wojewódzkich oraz rozwoju sieci miast powiatowych (o znaczeniu subregionalnym i lokalnym). Dodatkowo prowadzone będą działania wspomagające połączenia między miastami Polski Wschodniej i najważniejszymi ośrodkami w kraju

Z uwagi na szerokie uwzględnienie w ramach RPO WP wymiaru terytorialnego, Program wpisuje się w założenia *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*. Celem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju określonym w KPZK jest: *efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia,*

sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Opisane w Diagnozie wyzwań, potrzeb i potencjałów regionu... wyzwania stojące przed województwem przełożyły się na zakres interwencji RPO WP, który opierać się będzie na nw. celach tematycznych i priorytetach inwestycyjnych:

Cel tematyczny 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

- **1a** Udoskonalenie infrastruktury badań i innowacji i zwiększenie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.
- **1b** Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.

Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych

- **2c** Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.

Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP

- **3a** Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.
- **3c** Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.

Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

- **4a** Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.
- **4c** Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym.
- **4e** Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem

- **5b** Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami.

Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami

- **6a** Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.
- **6b** Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.
- **6c** Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.
- **6d** Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę.
- **6e** Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.

Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej

- **7b** Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.
- **7c** Rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.
- **7d** Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.

Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników

- **8b** Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój.
- **8i** Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.

- **8iii** Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.
- **8iv** Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.
- **8v** Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.
- **8vi** Aktywne i zdrowe starzenie się.

Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją

- **9a** Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.
- **9b** Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.
- **9i** Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.
- **9iv** Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.
- **9v** Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie

- **10i** Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.
- **10iii** Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji.
- **10iv** Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.
- **10** Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Tabela 1: Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany do realizacji cel tematyczny	Wybrany do realizacji priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru w oparciu o diagnozę z punktu 1.1 oraz uwzględniając unijne, krajowe i/lub regionalne dokumenty strategiczne
1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a Udoskonalenie infrastruktury badań i innowacji i zwiększenie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy;	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzmocnienie potencjału jednostek sektora nauki do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, KPR, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Krajowej Strategii Inteligentnej Specjalizacji, RIS3, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Priorytetem Strategii Europa 2020 jest rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji Konieczność stymulowania wzrostu nakładów ogółem na działalność B+R Poprawa jakości badań oraz wzmocnienie współpracy sektora nauki i gospodarki Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury naukowo-badawczej poprzez wsparcie wybranych inwestycji w infrastrukturę B+R jednostek naukowych, zgodnie z regionalną strategią inteligentnej specjalizacji, w zakresie komplementarnym wobec planowanego na poziomie krajowym mechanizmu wsparcia strategicznej infrastruktury badawczej w ramach Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej oraz innych instrumentów finansowania infrastruktury sektora nauki
	1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie kooperacji przedsiębiorców z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, prowadzące do zintensyfikowania mechanizmów transferu technologii, komercjalizacji wiedzy, wdrożenia wyników badań <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, KPR, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Krajowej Strategii Inteligentnej Specjalizacji, RIS3, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Priorytetem Strategii Europa 2020 jest rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji Konieczność stymulowania wzrostu nakładów prywatnych na działalność B+R Konieczność zapewnienia na poziomie regionalnym warunków służących rozwojowi działalności B+R+I prowadzonej przez przedsiębiorstwa w ramach powiązań kooperacyjnych, klastrów i inicjatyw klastrowych Konieczność wzmocnienia działań służących promowaniu współpracy pomiędzy sektorem nauki i biznesu, jak również promowaniu innowacyjnej przedsiębiorczości

<p>2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych</p>	<p>2c Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego i, e-kultury i e-zdrowia</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnienie technologii informacyjno – komunikacyjnych w województwie podkarpackim <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategii Sprawne Państwo, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kierunkowe cele wyznaczone przez Europejską Agendę Cyfrową • Konieczność kontynuowania procesu udostępniania zasobów publicznych w postaci treści cyfrowych oraz zwiększenie zakresu, jakości i dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną • Konieczność upowszechnienia funkcjonowania cyfrowych urzędów • Zapewnienie interoperacyjności systemów informatycznych i rejestrów publicznych • Dostęp do usług publicznych jest również gwarancją zapewnienia funkcjonalnej i przestrzennej spójności poszczególnych terytoriów
<p>3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP</p>	<p>3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost poziomu oraz poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości w województwie podkarpackim • Pobudzenie rozwoju gospodarczego w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych • Stworzenie systemu instytucji otoczenia biznesu, świadczącego kompleksowe i konkurencyjne usługi dla przedsiębiorstw <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Krajowej Strategii Inteligentnej Specjalizacji, -Krajowej Polityki Miejskiej, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podniesienia konkurencyjności gospodarczej Rzeszowa i jego aglomeracji, a także ośrodków o charakterze subregionalnych centrów wzrostu • Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju • Rozwój sieci powiązań kooperacyjnych, jako narzędzi zwiększających absorpcję i rozprzestrzeniających innowacje z obszarów o najwyższym poziomie konkurencyjności na obszary, gdzie poziom ten jest niższy
	<p>3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost konkurencyjności podkarpackich przedsiębiorców <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Krajowej Strategii Inteligentnej Specjalizacji, Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stymulowanie wzrostu znaczenia gospodarczego małych i średnich przedsiębiorstw, zdolnych do bardziej elastycznego funkcjonowania na rynku i przedstawiania zindywidualizowanej, unikatowej oferty • Konieczność wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych • Konieczność doskonalenia i rozwoju technologii w tym TIK • Konieczność zapewnienia warunków wymuszających większą konkurencyjność oraz innowacyjność MŚP
<p>4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</p>	<p>4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego w oparciu o istniejący potencjał do wytwarzania energii z alternatywnych, w tym odnawialnych źródeł energii <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, KPR, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Polityki Energetycznej Polski do 2030, Krajowego Planu Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, UP, position paper, Programu Ochrony Środowiska dla</p>

		<p>Województwa Podkarpackiego, Programu Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priorytetem Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony • Zgodnie z pakietem klimatyczno-energetycznym, wyznaczony dla Polski cel dotyczący udziału OZE do 2020 wynosi 15% • Konieczność wzrostu udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii • Konieczność dostosowania sieci dystrybucyjnych do rozwijającego się rynku OZE • Wspieranie rozwoju kogeneracji stanowi istotny element poprawy efektywności ekonomicznej sektora energetycznego
	<p>4c Wsparcie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potrzeba zmniejszenia energochłonności regionu <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko Umowy Partnerstwa, Krajowej Polityki Miejskiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem polityki energetycznej UE wskazanym w pakiecie energetyczno-klimatycznym jest poprawa do 2020 r. efektywności energetycznej o 20% • Sektory publiczny i mieszkaniowy posiadają duży potencjał oszczędzania energii, a wsparcie tego typu działań będzie skutkowało poprawą efektywności energetycznej w budownictwie oraz pozwoli na zmniejszenie wykorzystania paliw stałych do celów grzewczych i bytowych na rzecz paliw płynnych oraz zwiększenie wykorzystania energii z OZE, będąc w zgodzie z polityką energetyczną państwa oraz celami dyrektywy 2012/27/UE • Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich
	<p>4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój ciepłownictwa na terenie województwa w oparciu o wykorzystanie odnawialnych źródeł energii • Obniżenie negatywnego wpływu transportu na środowisko <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, KPR, SRK 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Krajowej Polityki Miejskiej Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednym z priorytetów Strategii Europa 2020 jest wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej między innymi poprzez modernizację sektora transportu i zmniejszenia jego udziału w emisji gazów cieplarnianych • Zalecenie KE w zakresie ograniczenia emisji gazów wywołujących efekt cieplarniany oraz doprowadzenia do wzrostu udziału w rynku energii odnawialnych: redukcja emisji gazów cieplarnianych do roku 2020 o 20% w stosunku do 1990 r., zwiększenie do 2020 r. udziału OZE w zużyciu energii do 20% • Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich
<p>5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem</p>	<p>5b Wsparcie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie możliwości monitorowania ewentualnych zagrożeń i zarządzania zagrożeniami <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, SPA 2020, UP, planów zarządzania kryzysowego na poziomie województwa i powiatów, Strategii Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie, Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły, Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmiany klimatu skutkują zwiększeniem częstotliwości i skali powodzi, suszy oraz innych katastrofalnych zjawisk klimatycznych • Ochronę przed skutkami powodzi, suszy i deficytu wody może zapewnić racjonalnie prowadzona gospodarka wodami • Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE i Dyrektywa 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim wprowadzają nowe spojrzenie

		na zagadnienia ochrony wód i ochrony przeciwpowodziowej, które wymaga kompleksowego podejścia
6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa gospodarowania odpadami komunalnymi, niebezpiecznymi i innymi niż komunalne, zwiększenie odsetka surowców wtórnych podlegających odzyskowi <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, SRK 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, position paper, UP, Krajowej Polityki Miejskiej, KPGO, Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego oraz WPGO:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednym z priorytetów Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony • Konieczność kontynuacji działań na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego związana z procesem wdrażania prawa UE • Konieczność inwestowania w gospodarkę odpadami i zapewnienia podstawowych usług komunalnych w zakresie efektywnej gospodarki odpadami • Konieczność stymulowania stopniowego przechodzenie z systemu polegającego na składowaniu odpadów na system wspierający przetworzenie odpadów
	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej, w tym rozwój systemów indywidualnych oczyszczania ścieków w terenach zabudowy rozproszonej <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Stanowiska służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020, Umowy Partnerstwa oraz Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych” (KPOŚK):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednym z priorytetów Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony • Konieczność kontynuacji działań na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego związana z procesem wdrażania prawa UE • Konieczność inwestowania w gospodarkę wodno-ściekową • Konieczność zapewnienia podstawowych usług komunalnych w zakresie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej wodociągowej, oczyszczalni ścieków • Konieczność budowania gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów
	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie dla przyszłych pokoleń zasobów dziedzictwa kulturowego <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, Strategii Rozwoju Kraju do 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Stanowiska służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020, Umowy Partnerstwa oraz Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych” (KPOŚK):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie dziedzictwa kulturowego to fundamenty dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • Konieczność zwiększania dostępności zasobów kultury • Promowanie uczestnictwa w kulturze poprzez rozwój infrastruktury kultury i kształcenie podstawowych kompetencji kulturowych • Konieczność tworzenia warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym • Konieczność zachowania i efektywnego wykorzystania zasobów kulturowych
	6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przywrócenie bioróżnorodności, zwiększenie wykorzystania lokalnych walorów przyrodniczych w celach turystycznych, wzrost poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców i jakości informacji o środowisku <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii</p>

	„Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	<p>Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, position paper, UP, Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność wspierania wykorzystania zasobów lokalnych • Ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej oraz zapewnienie efektywnej i aktywnej ochrony cennych przyrodniczo obszarów • Konieczność przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na stan różnorodności biologicznej • Konieczność uwzględniania wielofunkcyjnego charakteru gospodarki leśnej m.in. tworzenie warunków dla rekreacji oraz uprawiania turystyki
	<p>6e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojaskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie obszarów, gdzie występują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednym z priorytetów Strategii Europa 2020 jest wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, • Zalecenie KE w zakresie ograniczenia emisji gazów wywołujących efekt cieplarniany: redukcja emisji gazów cieplarnianych do roku 2020 o 20% w stosunku do 1990 r.,
<p>7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej</p>	<p>7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa skomunikowania regionu z krajowym układem transportowym • Zwiększenie mobilności oraz poprawa jakości życia mieszkańców tworząca warunki do rozwoju i aktywizacji podmiotów gospodarczych, poprzez świadome kształtowanie powiązań komunikacyjnych w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Białej księgi - Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii rozwoju transportu do 2020, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednym z priorytetów Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony • Słabo rozwinięty transport w Polsce stanowi barierę dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia • Konieczność zapewnienia warunków dla zwiększenia mobilności, rozwoju społeczno-gospodarczego, intermodalności systemów transportowych • Konieczność niwelowania barier infrastrukturalnych w rozwoju społeczno-gospodarczym • Konieczność tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju regionu i jego mieszkańców
	<p>7c Rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej</p>	
	<p>7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu</p>	

	<p>8b Wsparcie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, Umowy Partnerstwa, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność wzrostu zatrudnienia poprzez rozwój endogenicznych potencjałów • Konieczność wykorzystywania specyfiki terytorialnej i pogłębiania specjalizacji decydującej o przewadze w takich dziedzinach jak turystyka • Rozwój społeczno-gospodarczy w oparciu o zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, walory środowiska • Niedostateczna promocja potencjałów turystycznych województwa, w tym turystyki uzdrowiskowej
<p>8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p>	<p>8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie ilości osób lepiej przygotowanych do wejścia/powrotu i utrzymania się na rynku pracy <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, Strategii Rozwoju Kraju do 2020 oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Stanowiska służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020, Zaleceniami Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r., Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia „Europa 2020” - stopa zatrudnienia na poziomie kraju 71% • Konieczność zwiększenia poziomu zatrudnienia poprzez umożliwienie startu młodych na rynku pracy podniesienie aktywności kobiet, realizację programów 50+ • Konieczność zwiększenia aktywności zawodowej oraz mobilności zawodowej i przestrzennej • Konieczność podnoszenia kwalifikacji kapitału ludzkiego w celu umożliwienia oparcia gospodarki na innowacjach, a także konieczności zwiększania mobilności pracowników
	<p>8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost przedsiębiorczości i samozatrudnienia w regionie oraz wzrost trwałości powstałych miejsc pracy <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia „Europa 2020” - stopa zatrudnienia na poziomie kraju 71% • Konieczność zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz konieczność wyposażenia w odpowiednią wiedzę i możliwości współpracy młodych przedsiębiorców, którzy są na etapie tworzenia własnej firmy • Konieczność zwiększenia aktywności zawodowej • Konieczność wzrostu współczynnika aktywności zawodowej, w szczególności kobiet, osób młodych i starszych oraz priorytetowego traktowania działań służących uwolnieniu potencjału przedsiębiorczości, promowaniu samozatrudnienia i rozwoju przedsiębiorstw • Konieczność lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez zwiększenie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i poszukujących pracy

	<p>8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ułatwienie dostępu do podejmowania aktywności zawodowej, upowszechnienie elastycznych form zatrudnienia <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia Europa 2020 - stopa zatrudnienia na poziomie kraju 71% • Konieczność zwiększenia poziomu zatrudnienia poprzez podniesienie aktywności kobiet, wsparcia rodzin w edukacji i opiece nad dziećmi, tworzenie nowych miejsc wczesnej edukacji oraz opieki instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej dla dzieci, propagowanie elastyczności zatrudnienia • Konieczność wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienia lepszej jakości funkcjonowania osób starszych • Konieczności promowania równości kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego • Konieczność kontynuowania wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy
	<p>8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie udziału firm uczestniczących w kształceniu swoich pracowników • Poprawa sytuacji pracowników i firm planujących restrukturyzację lub przechodzących procesy restrukturyzacyjne <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia „Europa 2020” - stopa zatrudnienia na poziomie kraju 71% • Konieczność profesjonalizacji kadr przedsiębiorstw oraz zwiększenia adaptacyjności przedsiębiorstw • Konieczność zwiększenia aktywności zawodowej, poprawy jakości kapitału ludzkiego oraz mobilności zawodowej i przestrzennej • Konieczność zwiększenia konkurencyjności i stabilności MŚP - głównego źródła tworzenia miejsc pracy a także szczególnego wsparcia przedsiębiorstw przechodzących procesy modernizacyjne • konieczność lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez poprawę adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i przedsiębiorstw
	<p>8vi Aktywne i zdrowe starzenie się</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie programów profilaktycznych w zakresie chorób, które są najczęstszym powodem przedwczesnego opuszczania rynku pracy <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategia „Europa 2020” - stopa zatrudnienia na poziomie kraju 71% • Konieczność zwiększenia poziomu zatrudnienia poprzez podniesienie aktywności kobiet, realizację programów 50+, a także wykorzystywanie potencjału i zapobieganie wykluczeniu osób starszych, propagowanie elastyczności zatrudnienia osób starszych, oraz zwiększanie dostępności do programów zdrowotnych • Konieczność wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, poprawy zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej • Konieczność lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez poprawę zdrowia zasobów pracy

9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Niezadawalający stan infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej Niedostateczny poziom jakości i dostęp do specjalistycznych usług medycznych <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Konieczność zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych w priorytetowych, dziedzinach medycyny oraz dostosowania systemu ochrony zdrowia do prognozowanych zmian demograficznych Konieczność poprawy zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej Konieczność koncentracji na: zwiększeniu dostępności wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych w oparciu o jasną strategię, przy uwzględnieniu przejścia z opieki instytucjonalnej na opiekę środowiskową, wspieraniu w oparciu o jasną koncepcję tworzenia skutecznego i stabilnego systemu wysokiej jakości usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym
	9b Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Przywrócenie dotychczasowych funkcji zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i środowiskowo obszarów miejskich <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KPZK, KSRR, Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowej Polityki Miejskiej, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Konieczność przeciwdziałania narastaniu niekorzystnych zjawisk na obszarach problemowych w miastach, zdegradowanych dzielnicach śródmiejskich, blokowiskach, a także na innych obszarach miast, gdzie koncentrują się negatywne zjawiska społeczne Konieczność tworzenia warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych Konieczność wspierania rozwoju infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury kulturalnej stanowiącej ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności miast, a także wpływającej na budowanie silnej pozycji konkurencyjnej ośrodków miejskich Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych obszarów miejskich
	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poszerzenie oferty pomocy rodzinie biologicznej nakierowanej na powrót i integrację, a także wsparcie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej Aktywizacja społeczno zawodowa osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Konieczność zapewnienia realnego wsparcia rodzin wielodzietnych zabezpieczającego je przed ryzykiem wykluczenia społecznego Konieczność zwiększania aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym (m.in. poprzez programy integracji społecznej) oraz zmniejszania ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych Konieczność koncentracji na zapewnieniu ukierunkowanego i zindywidualizowanego wsparcia oraz wzmocnieniu działań mających na celu pomoc w powrocie do zatrudnienia

	<p>9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w regionie, w tym zmniejszenie obciążenia instytucji pomocy społecznej <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność podejmowania działań na rzecz rozwoju profilaktyki rodziny oraz pracy z rodziną w kryzysie, zapewnienia realnego wsparcia rodzin wielodzietnych zabezpieczającego je przed ryzykiem wykluczenia społecznego oraz wsparcia rozwoju srebrnej gospodarki • Konieczność podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych • Konieczność koncentracji na zwiększeniu dostępności wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych w oparciu o jasną strategię, przy uwzględnieniu przejścia z opieki instytucjonalnej na opiekę środowiskową oraz zwiększaniu dostępności usług społecznych w celu ograniczenia nierówności społecznych
	<p>9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie roli podmiotów ekonomii społecznej w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu • Potrzeba wzrostu zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność rozbudowy i zwiększania instrumentów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych • Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym • Konieczność wspierania rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym wspierania różnorodnych form samopomocy • Konieczność koncentracji na poprawie szans na włączenie społeczne/integrację społeczną osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej, w tym m.in. poprzez wsparcie ekonomii społecznej i miejsc pracy w PES
	<p>10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie bazy dydaktycznej i edukacyjnej szkół i placówek oświatowych, w szczególności w zakresie doposażenia warsztatów w szkołach zawodowych wszystkich szczebli <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010— 2020, Stanowiska służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020, Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność niezbędnych inwestycji w procesie modernizacji kształcenia i szkolenia zawodowego • Konieczność zwiększenia dostępności placówek wychowania przedszkolnego/edukacji przedszkolnej

10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	<p>10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wyrównywanie szans edukacyjnych i poprawę jakości kształcenia w zakresie kształcenia elementarnego, podstawowego i ponadpodstawowego <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Konieczność poprawy dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki Konieczność zwiększenia dostępności edukacji przedszkolnej oraz zwiększenia efektywności nauczania na poziomach podstawowym i średnim Poprawa dostępności i jakości wczesnej edukacji, rozwijanie dodatkowych zajęć edukacyjnych Konieczność poprawy jakości kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz rozwój kreatywności i innowacyjności osób uczących się Zwiększanie szans dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na nadrobienie zaległości w umiejętnościach społecznych i uczenia się, tak aby miały one równy start z innymi uczniami w szkole
	<p>10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji</p>	<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> Upowszechnienie uczenia się osób dorosłych, w szczególności osób starszych i o niższych kwalifikacjach <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Konieczność poprawy dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienia konkurencyjności nauki Konieczność podniesienia poziom kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych Niewystarczające upowszechnienie i efektywność form uczenia się dorosłych oraz niedoceniające uczenia się w pracy i uczenia się praktycznego, jako podstawy dla nowoczesnego systemu uczenia się dorosłych, co powoduje trudności w dostosowywaniu się pracowników do ciągle zmieniających się wyzwań rynku pracy Konieczność koncentracji na poprawie jakości edukacji zwłaszcza w odniesieniu do kształcenia zawodowego
	<p>10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej</p>	<p>Zgodnie ze SRWP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Modernizacja szkolnictwa zawodowego w kontekście regionalnych uwarunkowań i potrzeb rynku pracy <p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, SRK oraz jej aktualizacji tj. SOR, KSRR, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, position paper, UP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Konieczność poprawy dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienia konkurencyjności nauki Zwiększenie stopnia zaangażowania ze strony pracodawców w proces kształcenia zawodowego oraz poprawy stopnia popularności system kształcenia zawodowego Konieczność lepszego dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach do potrzeb gospodarczych i społecznych oraz wymagań rynku pracy Konieczność koncentracji na poprawie jakości edukacji zwłaszcza w odniesieniu do kształcenia zawodowego

	współpracy pracodawcami	z	
--	----------------------------	---	--

Matryca zgodności Programu z kierunkami działań Umowy Partnerstwa, priorytetami Strategii Europa 2020 oraz CSR z lat 2014-2016

RPO WP 2014-2020	Umowa Partnerstwa		Strategia Europa 2020		CSR
Oś priorytetowa	Cele szczegółowe UP	Kierunki działań	Priorytety	Cele strategii	
I. KONKURENCYJNA I INNOWACYJNA GOSPODARKA	Podnoszenie jakości i umiędzynarodowie nie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce	Ulepszenie infrastruktury w zakresie badań i innowacji w sektorze nauki i przedsiębiorstw	Wzrost inteligentny	Cel w zakresie nakładów na B+R	Dążenie do zacieśnienia powiązań między polityką w obszarach badań, innowacji i przemysłu, a także lepsze dostosowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji (CSR 2014)
		Rozwój kadry sektora B+R			
		Umiędzynarodowie nie polskiej nauki, w tym powstawanie międzynarodowych agend badawczych w Polsce			
		Transfer wiedzy i innowacji do gospodarki			
	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Wzrost skali działalności przedsiębiorstw			
		Wzrost produktywności przedsiębiorstw			
		Dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe			

RPO WP 2014-2020	Umowa Partnerstwa		Strategia Europa 2020		CSR
Oś priorytetowa	Cele szczegółowe UP	Kierunki działań	Priorytety	Cele strategii	
	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie	Zwiększenie zastosowania TIK w MŚP			Przyspieszenie starań na rzecz zwiększenia zasięgu stacjonarnej łączności szerokopasmowej (CSR 2014)
		Zapewnienie dostępu do sieci szerokopasmowych			
IX. JAKOŚĆ EDUKACJI I KOMPETENCJI W REGIONIE	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Poprawa jakości kształcenia	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Cel w zakresie edukacji Cel w zakresie zatrudnienia	Zmniejszenie bezrobocia osób młodych, lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy oraz zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie (CSR 2014 – 2016)
VI. SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA		Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy			
		Lepszy dostęp do wysokiej jakości i usług edukacyjnych dostarczanych na rzecz grup o specjalnych potrzebach			Kontynuowanie starań w celu podniesienia współczynnika aktywności zawodowej kobiet, osób starszych oraz zwiększanie mobilności zawodowej osób zajmujących się rolnictwem (CSR 2014)
VII. REGIONALNY RYNEK PRACY	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Poprawa szans na zatrudnienie osób poszukujących pracy nieaktywnych zawodowo			
		Poprawa adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i pracodawców, w szczególności przedsiębiorstw sektora MŚP			
		Poprawa zdrowia zasobów pracy		Cel w zakresie zatrudnienia	
III. CZYSTA ENERGIA	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki			Podjęcie działań w celu usunięcia przeszkód dla inwestycji w infrastrukturę energetyczną (CSR 2014 i 2016)
		Zwiększenie udziału OZE			

RPO WP 2014-2020	Umowa Partnerstwa		Strategia Europa 2020		CSR
Oś priorytetowa	Cele szczegółowe UP	Kierunki działań	Priorytety	Cele strategii	
V. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA			Wzrost zrównoważony	Cele energetyczno - klimatyczne	
		Obniżenie emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich			Usunięcie barier dla inwestycji w sektor transportu (CSR 2016)
IV. OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami	Zmniejszenie wrażliwości obszarów i sektorów wrażliwych na zmiany klimatu			Odnowienie i rozbudowę mocy wytwórczych oraz poprawę efektywności w całym łańcuchu energetycznym (CSR 2014)
		Rozwój systemów zarządzania zagrożeniami			
	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie	Zachowanie efektywności wykorzystanie zasobów			
		Zmniejszenie presji na środowisko naturalne			Poprawa gospodarowania odpadami (CSR 2014)
	Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim	Zwiększenie dostępności transportowej kraju w układzie europejskim			Podjęcie działań w celu usunięcia przeszkód dla inwestycji w infrastrukturę transportową (CSR 2014 – 2016)
		Podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu transportowego			
		Rozwój alternatywnych form transportu			
III. CZYSTA ENERGIA	Zwiększenie stabilności dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego	Usprawnienie infrastruktury przesyłowej i dystrybucyjnej energii elektrycznej i gazu ziemnego (w tym budowa i rozbudowa terminala LNG)			Podjęcie działań w celu usunięcia przeszkód dla inwestycji w infrastrukturę energetyczną oraz przyspieszenie i rozszerzenie rozbudowy sieci elektroenergetycznej, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych z sąsiednimi państwami
		Poprawa zdolności do magazynowania energii elektrycznej i gazu ziemnego			

RPO WP 2014-2020	Umowa Partnerstwa		Strategia Europa 2020		CSR
Oś priorytetowa	Cele szczegółowe UP	Kierunki działań	Priorytety	Cele strategii	
					członkowskimi (CSR 2014 i 2016)
VIII. INTEGRACJA SPOŁECZNA	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Aktywna integracja społeczna	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Cel w zakresie przeciwdziałania ubóstwu	
		Integracja usług różnych służb publicznych			
		Wsparcie ekonomii społecznej i miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych			
VI. SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA	Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług	Poprawa dostępu do niedrogich usług publicznych			
		Wzrost udziału wsparcia w formie usług niestacjonarnych			
	Włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane	Kompleksowa rewitalizacja			
		Poprawa szans rozwojowych i zwiększenie spójności społecznej na obszarach peryferyjnych			
V. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA	Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie krajowym	Zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności transportowej	Wzrost zrównoważony	Cele energetyczno - klimatyczne	Podjęcie działań w celu usunięcia przeszkód dla inwestycji w infrastrukturę transportową oraz poprawa zdolności administracyjnych w tym sektorze (CSR 2014 2016)
		Podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu transportowego			
		Rozwój alternatywnych form transportu			
	Poprawa warunków administracyjno-prawnych dla rozwoju gospodarki	Poprawa jakości regulacji (prawa)	Wzrost inteligentny		Podjęcie dalszych działań w celu poprawy otoczenia biznesu, w tym ograniczenie kosztów i czasu związanych z przestrzeganiem przepisów prawa podatkowego przez przedsiębiorstwa (CSR 2014) Zwiększenie stopnia pokrycia obszarów gmin planami zagospodarowania przestrzennego (2016)
		Poprawa jakości obsługi w administracji publicznej			
		Poprawa jakości działania wymiaru sprawiedliwości			

RPO WP 2014-2020	Umowa Partnerstwa		Strategia Europa 2020		CSR
Oś priorytetowa	Cele szczegółowe UP	Kierunki działań	Priorytety	Cele strategii	
		Poprawa jakości zarządzania strategicznego i finansowego			
II. CYFROWE PODKARPACKE	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie	Wzmocnienie zastosowania TIK w usługach publicznych			

Sekcja 1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej

1.2.1 Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

W perspektywie finansowej 2014-2020 fundusze europejskie będą przeznaczone na wszystkie zaproponowane w ramach Wspólnych Ram Strategicznych cele tematyczne. Nastąpi jednak wyraźna koncentracja środków w tych obszarach, które umożliwią realizację określonych w Umowie Partnerstwa celów, przy jednoczesnym zagwarantowaniu finansowania najbardziej efektywnych przedsięwzięć. Koncentracja tematyczna interwencji w ramach RPO WP na kluczowych dla rozwoju regionu w najbliższych latach dziedzinach, przy niezbędnej dla uzyskania oczekiwanego wpływu wielkości angażowanych środków, doprowadzi do wzmocnienia istniejących potencjałów rozwojowych i zapewni ich lepsze wykorzystanie.

Podstawowym uzasadnieniem rozkładu środków w ramach RPO WP jest konieczność realizacji trzech priorytetów strategii Europa 2020 - strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Pięć ambitnych celów wynikających ze strategii Europa 2020 dotyczy: zwiększania zatrudnienia, wzrostu innowacyjności (mierzonego wzrostem nakładów na B+R ogółem i wzrostem udziału nakładów przedsiębiorstw), zmian klimatu, edukacji i walki z ubóstwem. Określone w strategii Europa 2020 priorytety zostały, zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej, dostosowane do specyficznych uwarunkowań krajowych i przyjęte w Krajowych programach reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020 jako tzw. Krajowe cele rozwojowe.

Osiąganie Priorytetów strategii Europa 2020 jest wspierane poprzez realizację Projektów przewodnich: Unia innowacji; Mobilna młodzież, Europejska agenda cyfrowa; Europa efektywnie korzystająca z zasobów; Polityka przemysłowa w erze globalizacji; Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia; Europejski program walki z ubóstwem, które należy uznać za zgodne z wyzwaniami rozwojowymi województwa podkarpackiego i możliwe, w różnym stopniu, do wykorzystania w tworzeniu skutecznego wsparcia rozwojowego dla tego obszaru, finansowanego przy udziale środków publicznych.

Dokonując podziału środków pomiędzy poszczególnymi celami tematycznymi wzięto również pod uwagę wnioski wynikające z analizy barier, potrzeb i potencjałów województwa podkarpackiego.

Koncentracja tematyczna w ramach RPO WP 2014-2020 polega zatem na skoncentrowaniu interwencji polityki regionalnej z poziomu krajowego na działaniach zorientowanych na strategiczne dziedziny decydujące o konkurencyjności regionu w dłuższym horyzoncie czasowym.

Ustalone obszary tematyczne w ramach RPO WP 2014-2020, wraz z przypisanym im określonym podziałem środków, są istotne z punktu widzenia osiągnięcia celów rozwojowych kraju (kreowania wzrostu i zatrudnienia) i wynikają z analizy czynników rozwoju terytorialnego wpływających na poziom konkurencyjności.

Uwzględniając zapisy rozporządzeń KE ustanawiających szczegółowe przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu

Społecznego¹⁹⁰, alokacje dla poszczególnych priorytetów Programu zostały określone w następujący sposób:

- działania dotyczące innowacji, badań naukowych, rozwoju technologicznego, rozwoju produktów i usług opartych na technologiach informacyjno- komunikacyjnych, wsparcia przedsiębiorców, zwiększenia efektywności energetycznej oraz działania związane z odnawialnymi źródłami energii (cele tematyczne 1, 2, 3, 4) – **49,53%** całkowitej alokacji przyznanej z EFRR,
- działania mające na celu zwiększenie stopnia wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz poprawę efektywności energetycznej (cel tematyczny 4) – **19,56%** całkowitej alokacji przyznanej z EFRR,
- działania mające na celu promowanie włączenia społecznego i walkę z ubóstwem (cel tematyczny 9) - **28,43%** całkowitej alokacji przyznanej z EFS.

Określając podział środków na poszczególne cele tematyczne i priorytety inwestycyjne w ramach RPO WP, wzięto również pod uwagę priorytety finansowania określone przez KE dla Polski w dokumencie Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020 (tzw. Position paper dla Polski).

Priorytety finansowania odzwierciedlają wagę potrzeb w zakresie finansowania i potencjalny wkład we wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Są to m.in.: poprawa dostępności transportowej, modernizacja sieci energetycznych, poszerzenie korzystania z TIK, zwiększanie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, rozwój e-gospodarki, integracja najsłabszych grup społecznych na rynku pracy, poprawa jakości edukacji, gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna.

Wskazane powyżej cele tematyczne i priorytety inwestycyjne uporządkowano według przyjętej w RPO WP 2014-2020 logiki interwencji wydzielając 10 osi priorytetowych.

---

¹⁹⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013r., w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006, Rozporządzenie Parlamentu europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013r., w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej.

1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 2. Przegląd strategii inwestycyjnej RPO WP 2014-2020

Oś priorytetowa	Fundus z	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka				1			
	EFRR	20 000 000	0,9%		1a	Zwiększone urynkowanie działalności badawczo rozwojowej	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (%)
	EFRR	85 000 000	4,0%		1b	Zwiększona działalność B+R przedsiębiorstw	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%) BERD
				3			
	EFRR	51 083 856	2,4%		3a	Lepsze warunki do rozwoju MŚP	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)
	EFRR	218 288 854	10,3%		3c	Ograniczony spadek udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z sektora usług
II. Cyfrowe Podkarpackie				2			
	EFRR	81 039 212	3,8%		2c	Wyższa jakość i rozszerzony zakres usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji EAC
III. Czysta energia				4			
	EFRR	109 993 244	5,2%		4a	Zwiększony poziom produkcji energii z odnawialnych źródeł energii w generacji rozproszonej	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem
	EFRR	87 323 162	4,1%		4c	Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej	Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe
	EFRR	49 335 770	2,3%		4e	Obniżona emisyjność pyłów w ośrodkach miejskich województwa	Stężenie pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym
				6			

	EFRR	7 089 436	0,3%		6e	Lepsza jakość powietrza w ośrodkach miejskich województwa	Stężenie pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym
IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego				5			
	EFRR	18 635 911	0,9%		5b	Zwiększona odporność na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu występujące na terenie województwa podkarpackiego	Pojemność obiektów małej retencji wodnej
				6			
	EFRR	22 643 401	1,1%		6a	Zwiększony udział odpadów zebranych selektywnie w województwie podkarpackim	Udział odebranych i zbieranych odpadów takich jak papier i tektura, metale, szkło oraz tworzywa sztuczne, w masie wszystkich odebranych i zebranych odpadów komunalnych w skali województwa
	EFRR	91 745 981	4,3%		6b	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków
	EFRR	39 294 671	1,9%		6c	Podniesiona atrakcyjność kulturalna regionu i zwiększona dostępność dóbr kultury	Korzystający z teatrów, muzeów i bibliotek (ogółem) na 1000 mieszkańców
V. Infrastruktura komunikacyjna	EFRR	13 839 675	0,7%		6d	Wzmocnione mechanizmy ochrony różnorodności biologicznej w regionie	Powierzchnia form ochrony przyrody objęta planami (parki krajobrazowe i rezerваты przyrody)
				4			
	EFRR	50 605 066	2,4%		4e	Większe wykorzystanie transportu zbiorowego w miastach	Liczba przewozów pasażerskich komunikacją miejską w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów miejskich województwa podkarpackiego
				7			
VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	211 547 013	10,0%		7b	Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu drogowym	Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej - WDDT II (syntetyczny)
	EFRR	10 000 000	0,5%		7c	Zwiększona ilość przewozów towarowych LHS na stacji Wola Baranowska	Wielkość przewozów towarowych LHS na stacji Wola Baranowska
	EFRR	134 230 569	6,3%		7d	Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu kolejowym	Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej – WKDT II (syntetyczny)
VI. Spójność przestrzenna i społeczna				8			
	EFRR	20 000 000	0,9%		8b	Poprawiona struktura zatrudnienia i przedsiębiorczości	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 lat w

						na obszarach uzdrowiskowych	województwie podkarpackim
	EFRR	88 403 537	4,2%	9	9a	Zwiększona dostępność i jakość usług zdrowotnych w regionie	Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca
						Lepsza dostępność usług społecznych	Liczba gospodarstw korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej
	EFRR	52 492 23 0	2,5%		9b	Ograniczone problemy społeczne na terenach zdegradowanych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym
	EFRR	56 925 606	2,7%	10	10	Zwiększona dostępność edukacji przedszkolnej	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną
						Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego	Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ
						Lepsze warunki edukacji ogólnokształcącej wspierające kluczowe umiejętności	Liczba osób odwiedzających instytucje paramuzealne, w tym młodzież szkolna w zorganizowanych grupach
VII. Regionalny rynek pracy							
	EFS	137 109 301	6,5%	8	8i	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
							Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu
							Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udziału na podjęcie działalności gospodarczej
						Poprawa szans na zatrudnienie osób odchodzących z rolnictwa	Liczba osób odchodzących z rolnictwa pracujących po opuszczeniu programu
							Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu programu

							Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorst w działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
					Poprawa sytuacji zawodowej osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych oraz pracujących w ramach umów cywilno-prawnych oraz ubogich pracujących.		Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu
	EFS	57 300 000	2,7%		8iii	Zwiększenie liczby nowo utworzonych, trwałych mikroprzedsiębiorst w.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej
							Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorst w działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
	EFS	18 256 114	0,9%		8iv	Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób mających utrudniony dostęp do rynku pracy z powodu sprawowania opieki nad dziećmi do lat 3	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu
							Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS
							Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu.
	EFS	9 331 094	0,4%		8v	Podniesienie kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców sektora MŚP i ich pracowników.	Liczba mikroprzedsiębiorst w oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie
							Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu
							Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub

							nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
	EFS	5 389 061	0,3%		8vi	Zwiększenie uczestnictwa w programach zdrowotnych zmierzające do utrzymania aktywności zawodowej	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
VIII. Integracja społeczna				9			
	EFS	35 916 002 euro	1,7%		9i	Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę ich zdolności do zatrudnienia	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujący 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
	EFS	89 739 842 euro	4,2%		9iv	Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu
						Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu

							Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych
	EFS	43 432 935	2,1%		9v	Wzmocnienie roli podmiotów ekonomii społecznej w aktywizacji osób w niekorzystnej sytuacji oraz w dostarczaniu usług użyteczności społecznej w regionie .	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
							Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych
IX. Jakość edukacji i kompetencji w regionie				10			
	EFS	55 426 891	2,6%		10i	Zwiększenie liczby miejsc wychowania przedszkolnego	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS
						Wzrost kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu.
							Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych
					Wzrost kompetencji nauczycieli kształcenia ogólnego, w szczególności w zakresie wykorzystania TIK w nauczaniu	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	
	EFS	16 122 306	0,8%	10iii	Wzrost kompetencji w obszarze TIK i języków obcych u osób dorosłych będących w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	
							Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS
							Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu

							Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
							Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
							Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki
							Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS
	EFS	57 000 000	2,7%		10iv	Wzrost zatrudnienia absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe poprzez poprawę jakości szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku pracy oraz wzbogacenie oferty edukacyjnej szkół	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu
							Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia
							Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu
X. Pomoc techniczna	EFS	69 703 020	3,3%		-	Osiągnięcie i utrzymanie odpowiedniego stanu zatrudnienia, podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników oraz zorganizowanie niezbędnych warunków pracy	Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności Średni czas zatwierdzenia
						Zapewnienie sprawnej realizacji	

						procesów wdrażania RPO WP	projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)
						Realizacja adekwatnych i komplementarnych działań komunikacyjnych oraz wzmocnienie kompetencji beneficjentów (w tym potencjalnych beneficjentów poprzez działania szkoleniowe i wsparcie przygotowania projektów	

SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE

Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

2.A.1 Oś priorytetowa I - KONKURENCYJNA I INNOWACYJNA GOSPODARKA

OŚ PRIORYTETOWA I KONKURENCYJNA I INNOWACYJNA GOSPODARKA	
---	--

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	I
Nazwa osi priorytetowej	KONKURENCYJNA I INNOWACYJNA GOSPODARKA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 1

Oś priorytetowa I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka		
CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	EFRR
	1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	

<p>CT 3</p> <p>Wzmacnianie konkurencyjności MŚP</p>	<p>3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości</p>	
	<p>3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług</p>	

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa I jest osią jednofundusową, współfinansowaną z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W jej ramach przewiduje się realizację działań objętych CT 1 i CT 3. Priorytetem w tym obszarze powinno być stworzenie otoczenia biznesu sprzyjającego badaniom naukowym i innowacjom. Główne elementy powinny obejmować wzmacnianie działalności w zakresie badań i innowacji oraz poprawę transferu wiedzy między sektorem publicznym i prywatnym. Inwestycje należy ukierunkować na działania prowadzące do wdrożenia wyników prac B+R, innowacyjności, wyższej wartości dodanej oraz zwiększania wydajności, a w ten sposób do rozszerzenia i internacjonalizacji działalności. Projekty realizowane w ramach CT 3 powinny w jak największym stopniu przyczyniać się do rozwoju gospodarczego obszaru objętego programem, np. poprzez zwiększenie bazy podatkowej.

Połączenie dwóch CT w ramach jednej osi priorytetowej jest uzasadnione z uwagi na komplementarność zaplanowanych do realizacji typów projektów. W ramach działań przewidzianych do realizacji w CT 1 interwencja ukierunkowana będzie na wsparcie infrastruktury i działalności B+R oraz wdrożenia jej wyników, natomiast w ramach działań planowanych do realizacji w CT 3 nastąpi wdrożenie innowacji w produkcji masowej oraz stworzenie otoczenia biznesowego stymulującego rozwój regionalnej gospodarki. Taka formuła w połączeniu z warunkiem zachowania zgodności z RIS3 dla projektów realizowanych w CT 1 oraz preferencji dla projektów zgodnych z RIS3 w ramach CT 3, wywoła efekt spill-over planowanej interwencji. Przewidywane wsparcie aktywności badawczo-rozwojowej i innowacyjności przedsiębiorstw w ramach jednej Osi wpłynie na podniesienie poziomu konkurencyjności gospodarki województwa i spowoduje osiągnięcie efektu synergii poprzez zacieśnienie współpracy pomiędzy sferą B+R i przedsiębiorstwami. Łączenie interwencji celów tematycznych 1 i 3 ułatwi zarządzanie wsparciem i rozwojem regionalnych inteligentnych specjalizacji, które obejmują oba zakresy tematyczne łącząc wybrane sfery nauki i badań z określonymi sektorami gospodarki. W ramach I osi priorytetowej na realizację działań zaplanowano kwotę 374 mln euro (na CT 1 przeznaczono 105 mln euro, natomiast na CT 3 269 mln euro).

Ponadto połączenie dwóch CT w ramach jednej osi priorytetowej umożliwi uzyskanie większej komplementarności i efektywności zarządzania wdrażaniem wyników prac B+R co przyczyni się do skutecznego osiągania założonych celów interwencji. Realizacja priorytetów inwestycyjnych z dwóch celów tematycznych pozwoli także zmaksymalizować skuteczność realizacji celu, którym jest **wzrost poziomu konkurencyjności przedsiębiorstw i regionu**. Oba cele tematyczne przyczynią się do realizacji celu głównego Umowy Partnerstwa, którym jest **zwiększenie konkurencyjności gospodarki**, jak również celów szczegółowych: *podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce, wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie*.

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy (PI 1a)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększone urynkowanie działalności badawczo rozwojowej

Interwencja skierowana zostanie na wsparcie potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych w województwie podkarpackim i przyczyni się do wzmocnienia zdolności prowadzenia wysokiej jakości badań i prac badawczo-rozwojowych w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji. Skutkiem interwencji będzie wzmocnienie pozycji i konsolidacja potencjału wspartych jednostek co skutkować będzie wzmocnieniem transferu wiedzy pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami. Oczekiwany rezultatem planowanej interwencji będzie wzrost nakładów na działalność B+R w regionie.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 1a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	%	Słabiej rozwinięty	0,95	2011	1,40	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a planuje się wsparcie inwestycji polegających na tworzeniu i rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej jednostek naukowych w województwie podkarpackim. Wsparcie otrzymają projekty uzgodnione w ramach Kontraktu Terytorialnego spełniające warunki wskazane w Umowie Partnerstwa.

Typy projektów:

- wsparcie na stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego jednostek naukowych.

Typy beneficjentów:

- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- konsorcja naukowe w których liderem jest jednostka naukowa.

Grupy docelowe:

- jednostki naukowe,
- przedsiębiorstwa.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów:

Kryteria wsparcia infrastruktury B+R:

- uzgodnienie przedsięwzięcia z ministrem właściwym ds. nauki i szkolnictwa wyższego oraz ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w toku negocjacji Kontraktu Terytorialnego,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R charakteryzuje możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych,
- nowe przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R może otrzymać wsparcie jedynie, gdy stanowi element dopełniający istniejące zasoby, w tym powstałe w ramach wsparcia udzielonego w ramach perspektywy 2007-2013,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R zostało uzgodnione z ministrem właściwym ds. nauki i szkolnictwa wyższego i ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w celu uniknięcia powielania inwestycji,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R służy realizacji wskazanych w projekcie badań (konieczne jest przedstawienie opisu prac B+R, których realizacji będzie służyła dofinansowywana infrastruktura oraz opisu ich zastosowania w gospodarce),

- powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura B+R będzie dostępna dla podmiotów/osób spoza jednostki otrzymującej wsparcie,
- finansowanie infrastruktury TIK jest możliwe w ramach CT 1 tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji projektu badawczo-rozwojowego.

Z uwagi na powyższe kryteria, wsparcie z programu operacyjnego przyznane na realizację projektu z zakresu publicznej infrastruktury badawczej podlega proporcjonalnemu zmniejszeniu w przypadku, gdy założony przez beneficjenta wskaźnik poziomu przychodów z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej nie zostanie osiągnięty w określonym terminie, nie później jednak niż na moment złożenia dokumentów zamknięcia Programu.

Udzielenie wsparcia uwarunkowane będzie m.in. przedstawieniem i oceną dokumentu (załącznik do wniosku o dofinansowanie projektu) opisującego:

- planowany program badawczy oraz analizę popytu w sektorze biznesu na usługi badawcze powiązane z tym programem,
- planowane działania w zakresie pozyskania nowych klientów z sektora gospodarczego
- plan finansowy przedstawiający wzrost przychodów z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej przychodach ogólnych jednostki bezpośrednio realizującej projekt,
- analizę ryzyka szczególnie w zakresie braku popytu wraz z przedstawieniem środków zaradczych,
- planowane wykorzystanie infrastruktury przez i na rzecz przedsiębiorstw wraz z odpowiednimi wskaźnikami obrazującymi wzrost poziomu współpracy z sektorem biznesu na przykład dotyczącymi ilości umów / przychodów generowanych z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej,
- przedstawienie wyników osiąganych w przeszłości przez jednostkę w zakresie udziału przychodów z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej w ogólnych przychodach jednostki bezpośrednio realizującej projekt,
- liczbę wspólnych projektów naukowo-badawczych realizowanych z przedsiębiorcami,
- liczbę umów lub porozumień o współpracy z sektorem gospodarczym,
- wykazanie dodatkowego charakteru infrastruktury badawczej w porównaniu do infrastruktury wspartej w latach 2007-2013.

Rezultatem bezpośrednim projektów dotyczących wsparcia infrastruktury B+R będzie wzrost przychodów z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej w przychodach ogólnych jednostki bezpośrednio realizującej projekt, termin jego osiągnięcia będzie wskazany w umowie o dofinansowanie projektu.

Coroczne monitorowanie i sprawozdanie obejmować będzie w szczególności wskaźniki rezultatu wskazane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1a ujęte w umowach o dofinansowanie projektów.

Wsparcie w zakresie infrastruktury nauki może również dotyczyć strategicznej infrastruktury badawczej zidentyfikowanej w Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej (PMDIB), która nie otrzymała finansowania z poziomu krajowego.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób

z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Wybór projektów będzie odbywał się zgodnie z zasadami wynikającymi z rozporządzenia ogólnego, na podstawie kryteriów wyboru przyjętych przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze inwestycji do wsparcia, będzie stopień przygotowania inwestycji, przekładający się na gotowość do jej realizacji.

Preferowane będą projekty wnoszące większy niż wymagany minimalny wkład własny.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie wyklucza się realizacji dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 1a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	2			SL2014	Roczna
2	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej (CI 25)	EPC	EFRR	Stabiej rozwinięty	136			SL2014	Roczna
3	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R (CI 27)	EUR	EFRR	Stabiej rozwinięty	3 000 000			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami,
-------------------------------	---

	ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu (PI 1b)
--	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększona działalność B+R przedsiębiorstw

Jedną z barier rozwojowych jest niska innowacyjność gospodarki województwa przejawiająca się m.in.: niskim poziomem tworzenia i dyfuzji innowacji do sektora przedsiębiorstw, niskim wskaźnikiem współpracy firm z regionalnym zapleczem B+R, problemami z wdrażaniem innowacji przez przedsiębiorstwa. Dlatego też konieczne jest tworzenie warunków dla rozwoju potencjału przedsiębiorstw poprzez finansowanie infrastruktury badawczej oraz wsparcie prowadzenia prac badawczo-rozwojowych. Skuteczne wykorzystanie wiedzy, w tym przede wszystkim wyników tych badań, szczególnie w kontekście rozwoju gospodarczego regionu jest jednym z podstawowych elementów budowania przewag konkurencyjnych. Oczekiwanym rezultatem tego wsparcia będzie zwiększenie nakładów na działalność B+R w wyniku stosowania innowacyjnych rozwiązań w przedsiębiorstwach w zakresie rozwoju produktów i usług.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 1b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB	%	Stabiej rozwinięty	2,40	2011	2,58	GUS	Roczna
2.	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%) BERD	%	Stabiej rozwinięty	0,56	2011	0,57	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania przewidziane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b mają na celu zwiększenie innowacyjności regionalnej gospodarki poprzez rozwój zaplecza B+R oraz wsparcie prac badawczo-rozwojowych.

Dofinansowanie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące prowadzenia prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa samodzielnie lub we współpracy z podmiotem zewnętrznym (jednostką naukową, przedsiębiorcą, siecią naukową, konsorcjum naukowo-przemysłowym itp.). Przedsiębiorstwa typu spin-off kontrolowane przez jednostki naukowe mogą być wspierane jako przedsiębiorstwa w ramach planowanych działań.

W zakresie projektów o małej skali wprowadzony zostanie system bonów dotyczących zakupu usług B+R lub doradczych wspierających innowację w przedsiębiorstwach.

Wzmacniane będą instytucjonalne zdolności prowadzenia prac badawczo-rozwojowych poprzez inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inne niezbędne wyposażenie, które służą tworzeniu innowacyjnych produktów i usług. Oferowane wsparcie przyczyni się do powstawania działów badawczo-rozwojowych wewnątrz przedsiębiorstwa służących działalności B+R. Warunkiem wsparcia w tym zakresie będzie przedstawienie przez przedsiębiorstwo planów dotyczących realizacji prac B+R. Dodatkowo dla instytucji otoczenia biznesu będzie udzielane wsparcie na powstawanie i rozwój zaplecza ukierunkowanego na świadczenie usług B+R dla przedsiębiorstw. Zaplecze to wspierane będzie w incydentalnych i uzasadnionych przypadkach gdy: inwestycje te stanowią uzupełnienie istniejących zasobów, są niezbędne do realizacji wysokiej jakości usług proinnowacyjnych, są uwarunkowane zapotrzebowaniem firm technologicznych na podobne zaplecze B+R. Inwestycje we wspólne, niezbędne zaplecze B+R i jego lokalizacja przyczyni się do redukcji kosztów związanych z zakupem podobnej infrastruktury, inkubacji firm i dalszego prowadzenia prac B+R.

W ramach CT 1 finansowane mogą być wydatki przedsiębiorstw związane z przygotowaniem do pierwszej produkcji na bazie wyników prac B+R opracowanych przez przedsiębiorcę lub nabytych. Wsparcie obejmować będzie fazę badań przemysłowych oraz prac rozwojowych, w tym opracowanie prototypów, demonstracje, opracowanie projektów pilotażowych, testowanie i walidację nowych lub ulepszonych produktów, procesów lub usług w otoczeniu stanowiącym model warunków rzeczywistego funkcjonowania, których głównym celem jest dalsze udoskonalenie techniczne produktów, procesów lub usług, a ostateczny kształt zasadniczo nie jest jeszcze określony. Zakup wyników prac B+R w ramach CT1 jest możliwy, tylko w przypadku konieczności przeprowadzenia, uzupełniających/dostosowujących technologie do specyfiki przedsiębiorstwa, prac rozwojowych. W wyniku prowadzonych prac i usług B+R osiągnięty zostanie etap zaawansowania innowacyjnego rozwiązania (produktu, usługi, procesu) pozwalający na jego urynkowanie. Wyłącznie w przypadku MŚP (nie dotyczy dużych przedsiębiorstw) obok prac badawczo-rozwojowych elementem projektu realizowanego ze środków CT1 może być wdrożenie wyników tych prac, przy czym komponent wdrożeniowy musi stanowić mniejszość całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu.

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego wsparcie przeznaczone zostanie również na projekty przyczyniające się do zwiększenia wiedzy i skłonności przedsiębiorstw do podejmowania działalności B+R i innowacyjnej poprzez współpracę z pozostałymi aktorami innowacji wynikającą z RIS (instytucji naukowo-badawczych, instytucji otoczenia biznesu oraz

Samorządu Województwa odpowiedzialnego za budowę i rozwój Regionalnej Strategii Innowacji). Działania te stanowią uzupełnienie aktywności dotyczących monitorowania inteligentnych specjalizacji prowadzonych w ramach Pomocy Technicznej RPO WP i ukierunkowane będą na usprawnienie mechanizmu przedsiębiorczego odkrywania.

W ramach priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia zgodne z regionalną inteligentną specjalizacją określoną w Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3). Głównym beneficjentem planowanych działań będą przedsiębiorstwa w szczególności MŚP.

Wsparcie może zostać udzielone na utworzenie i funkcjonowanie Podkarpackiego Centrum Innowacji, które będzie pełniło funkcję brokera innowacji prowadzącego transfer wyników prac B+R z jednostek naukowych do przedsiębiorstw oraz inicjującego współpracę pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi. Podmiot ten będzie m.in. inicjował i prowadził działalność doradczą dotyczącą komercjalizacji i urynkowania badań naukowych, aktywnej działalności pozyskiwania klientów i partnerów do prowadzenia prac badawczych, wspierania prowadzenia badań naukowych w formie mikrodotacji oraz tworzenia środowiska innowacji kreującego powstawanie innowacji i nowych pomysłów w środowisku „protolab”, czego efektem będzie kreowanie nowych przedsiębiorstw.

Typy projektów:

- projekty B+R przedsiębiorstw, obejmujące realizację badań, prac rozwojowych, aż do etapu pierwszej produkcji włącznie (wyłącznie w przypadku MŚP elementem prac B+R może być również wdrożenie wyników tych prac),
- bony na innowacje ukierunkowane na zwiększenie aktywności innowacyjnej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w ramach projektów o małej skali,
- wsparcie na stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego,
- wsparcie utworzenia i funkcjonowania Podkarpackiego Centrum Innowacji,
- przedsięwzięcia w zakresie zwiększania potencjału regionalnego systemu innowacji.

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa,
- jednostki naukowe oraz ich spółki celowe,
- konsorcja naukowe w których liderem jest przedsiębiorstwo,
- sieci/grupy przedsiębiorstw,
- instytucje otoczenia biznesu,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- przedsiębiorstwa,
- sieci/grupy przedsiębiorstw,

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy -dla projektu pilotażowego realizowanego przez Samorząd Województwa w zakresie regionalnego systemu innowacji oraz dla projektu realizowanego z udziałem Samorządu Województwa Podkarpackiego dotyczącego utworzenia i funkcjonowania Podkarpackiego Centrum Innowacji.

Wsparcie udzielone będzie na przedsięwzięcia zgodne z RIS3. Preferencyjnie traktowane będą przedsięwzięcia w największym stopniu zbieżne z branżami wskazanymi w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, np. lotnictwo, kosmonautyka. Projekt Podkarpackiego Centrum Innowacji w zakresie swojej aktywności może obejmować również obszary wykraczające poza RIS3. W procesie wyboru projektów objętych dofinansowaniem w ramach PI 1b przewiduje się również zastosowanie preferencji dla przedsięwzięć realizowanych w ramach współpracy pomiędzy przedsiębiorstwem, a jednostką naukową i/lub realizowane przez sieci/grupy przedsiębiorstw. Wsparcie dla dużych przedsiębiorstw uzależnione będzie od spełnienia warunku dyfuzji innowacji albo współpracy dużego przedsiębiorstwa z MŚP lub organizacją pozarządową. W przypadku, gdy pomoc z funduszy przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE.

Przedsięwzięcia w zakresie zwiększenia potencjału regionalnego systemu innowacji będą realizowane przez Samorząd Województwa we współpracy, w szczególności z instytucjami naukowo-badawczymi oraz instytucjami otoczenia biznesu.

Projekt pilotażowy dotyczący utworzenia i funkcjonowania Podkarpackiego Centrum Innowacji będzie realizowany z udziałem podmiotu powołanego do jego realizacji przez Samorząd Województwa przy udziale jednostek naukowych oraz ich spółek celowych.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie wyklucza się realizacji dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI1b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	71			SL2014	Roczna
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	71			SL2014	Roczna
3	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	EUR	EFRR	Stabiej rozwinięty	40 000 000			SL2014	Roczna
4	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (CI 26)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	11			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości (PI 3a)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Lepsze warunki do rozwoju MŚP

Województwo podkarpackie należy do regionów o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego w Polsce, zajmując ostatnie miejsce wśród województw pod względem poziomu przedsiębiorczości. Wynika to zarówno ze złego stanu wyjściowego, jak i ze znacznie niższej, niż przeciętnie w kraju, dynamiki przedsiębiorstw (istotnie niższa niż przeciętnie w Polsce stopa kreacji i destrukcji firm).¹⁹¹ Problemy ekonomiczne województwa wiążą się także z niewystarczającą stopą inwestycji prywatnych. Wydajność wszystkich sektorów gospodarki jest niższa niż w całej Polsce. Celem interwencji będzie zwiększenie dostępności terenów i infrastruktury oferującej warunki do prowadzenia działalności gospodarczej oraz stworzenie systemu instytucji otoczenia biznesu, świadczącego kompleksowe i konkurencyjne usługi dla przedsiębiorstw. Oczekiwanym rezultatem planowanej interwencji będzie zwiększenie nakładów inwestycyjnych sektora prywatnego w relacji do PKB.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 3a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	Słabiej rozwinięty	10,2	2011	12,2	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Dla podniesienia konkurencyjności i innowacyjności MŚP konieczne jest uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych/parków biznesowych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, sprzyjających lokalizowaniu nowych inwestycji i przyciąganiu zewnętrznych inwestorów. Wsparciem objęte zostaną zadania dotyczące uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych, w szczególności prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, kompleksowe wyposażenie w media, modernizacja wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej. W ramach inwestycji w zakresie terenów inwestycyjnych wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną – jako uzupełniający element projektu dotyczącego kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego - stanowią jedynie mniejszą część budżetu projektu. Projekty te uwarunkowane będą zapewnieniem właściwego dostępu do terenów inwestycyjnych finansowanego ze środków własnych beneficjenta lub w ramach projektu komplementarnego ze środków EFSI w ramach CT 4, CT 7 lub CT 9 zgodnie z warunkami określonymi w UP. Projekty mające na celu przygotowanie

¹⁹¹ Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO... op. cit., s. 41

stref aktywności gospodarczej będą realizowane pod warunkiem nie powielania dostępnej infrastruktury, chyba, że limit dostępnej powierzchni został wyczerpany.

By wykorzystać w pełni potencjał województwa należy stworzyć odpowiednie warunki dla rozwoju gospodarki regionu poprzez wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości i inkubatorów akademickich. Zgodnie z zapisami UP wsparcie infrastrukturalne inkubatorów możliwe będzie tylko w incydentalnych i uzasadnionych przypadkach, gdy w wyniku realizacji RIS3 nastąpi silna koncentracja przedsiębiorstw z kluczowej branży/branż, o konkretnym zapotrzebowaniu. Ponadto udzielane będzie wsparcie procesu inkubacji przedsiębiorstw w dostępie do usług. W celu przyspieszenia rozwoju regionu opartego o RIS3, wsparcie będzie mogło zostać przeznaczone na realizację projektu dotyczącego wsparcia przedsiębiorstw inkubowanych z obszaru RIS3 w finansowaniu zakupu usług.

W celu osiągnięcia lepszych warunków rozwoju przedsiębiorstw należy zapewnić im dostęp do profesjonalnych usług okołobiznesowych. Profesjonalizacja usług dla MŚP będzie uwzględniać gamę dotychczas oferowanych przez IOB oraz dostawców specjalistycznych usług dla biznesu, jak również pakiety nowych usług dostosowanych do specyfiki konkretnych potrzeb. Dostęp do tych usług zostanie zapewniony poprzez realizację projektu systemowego polegającego na sieciowaniu podkarpackich instytucji otoczenia biznesu oraz dostawców specjalistycznych usług dla biznesu za pośrednictwem elektronicznej platformy. Platforma ta będzie pełniła funkcje centrum usług okołobiznesowych dla MŚP z województwa podkarpackiego, gdzie przedsiębiorstwa będą mogły zapoznać się z ofertą usługową jak również zgłaszać zapotrzebowanie na nowe usługi (mechanizm popytowy) oraz pozyskać finansowanie usług. Obok finansowania usług doradczych, zostanie udzielone wsparcie IOB na rzecz profesjonalizacji usług w zakresie niezbędnym do ich świadczenia.

Udzielane będzie wsparcie dla sieciowania przedsiębiorstw poprzez powstawanie i rozwój inicjatyw przyczyniających się do wzmocnienia konkurencyjności MŚP aktywnie uczestniczących w sieciach współpracy i umacnianie ich pozycji. Konkurencyjność firm uczestniczących w sieci współpracy, bazować będzie na budowaniu marki lub oferty wokół wspólnych produktów i/lub usług.

Dostosowane do potrzeb potencjalnych inwestorów otoczenie gospodarcze uzupełnione zostanie realizacją kompleksowych i skoordynowanych działań wzmacniających rangę regionalnej gospodarki obejmujących m.in. promocję gospodarczą regionu i stref aktywności gospodarczej w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Typy projektów:

- wsparcie tworzenia nowej i istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego,
- wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości/akademickich,
- wsparcie inkubacji przedsiębiorstw,
- promocja gospodarcza regionu i stref aktywności gospodarczej w wymiarze krajowym i międzynarodowym,
- profesjonalizacja usług IOB,
- sieciowanie MŚP.

Typy beneficjentów:

- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,

- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- podmioty zarządzające inkubatorami przedsiębiorczości/akademickimi,
- instytucje otoczenia biznesu,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- przedsiębiorstwa.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentu wspierającego rozwój terytorialny (ZIT).

Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT,
- tryb pozakonkursowy - projekty systemowe (projekty własne Samorządu Województwa):
  - ✓ promocja gospodarcza i strefy aktywności gospodarczej w wymiarze krajowym i międzynarodowym,
  - ✓ sieciowanie usług otoczenia biznesu.

Dominującym trybem w ramach PI będzie tryb konkursowy. W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające

na rozwój ROF. W procesie wyboru projektów objętych dofinansowaniem przewiduje się zastosowanie preferencji dla przedsięwzięć zgodnych z RIS3.

W przypadku przedsięwzięć mających na celu przygotowanie terenów inwestycyjnych, stref aktywności gospodarczej, parków biznesowych preferencje uzyskają projekty realizowane na nieużytkach, terenach zlokalizowanych w pobliżu inwestycji transportowych (autostrady, drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe), terenach zdegradowanych, wymagających rewitalizacji, w związku ze zintensyfikowanym i udokumentowanym zapotrzebowaniem firm poszukujących lokalizacji dla prowadzenia działalności.

W celu uniknięcia finansowania uzbrojenia terenów inwestycyjnych/ parków biznesowych, które nie mają potencjału do udostępnienia dla inwestorów, IZ RPO opracuje szczegółowe warunki realizacji projektów, takie jak obowiązek uwzględnienia w umowie o dofinansowanie projektu wskaźnika obejmującego wykorzystanie przez przedsiębiorców powierzchni uzbrojonych terenów przemysłowych oraz korekty wkładu EFRR w przypadku jego nieosiągnięcia. Z uwagi na fakt, iż środki finansowe w ramach CT 3 mają służyć podnoszeniu konkurencyjności mikro, małych i średnich firm, wkład EFRR będzie proporcjonalnie pomniejszony w sytuacji wykorzystania uzbrojonej infrastruktury przez duże przedsiębiorstwa. Pozakonkursowy tryb wyboru projektu planuje się zastosować w odniesieniu do projektów systemowych realizowanych przez Samorząd Województwa. Dotyczyć one będą: kompleksowej promocji gospodarczej i stref aktywności gospodarczej oraz sieciowaniu usług otoczenia biznesu poprzez wspólną platformę, co pozwoli skutecznie wspomagać proces świadczenia usług przez IOB.

Wsparcie dla profesjonalizacji usług IOB może być przyznane pod warunkiem, że IOB ma strategię biznesową, która wyraźnie wskazuje różne źródła przychodów IOB i potwierdza zdolność do operowania w warunkach rynkowych i prowadzenia działalności finansowo samowystarczalnej. Preferencyjnie traktowane będą IOB stosujące dostępne standardy w zakresie świadczenia usług.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęły w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

Pomiędzy POPW a RPO zachowana zostanie demarkacja w zakresie realizowanych projektów.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, natomiast zastosowanie może mieć pomoc zwrotna, o której mowa w art. 66 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 3a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Słabiej rozwinięty	85			SL2014	Roczna
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	477			SL2014	Roczna
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	477			SL2014	Roczna
4	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	1 500 000			SL2014	Roczna
5	Liczba nowych i zaawansowanych usług świadczonych przez IOB	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	60			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług (PI 3c)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Ograniczony spadek udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw

Różnice w przeciętnych inwestycjach na przestrzeni ostatnich lat nie zostały istotnie zniwelowane, nawet w okresie dobrej koniunktury gospodarczej. W dalszym ciągu występuje spadek udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. Taka sytuacja regionu wydaje się być wystarczającym uzasadnieniem dla wsparcia inwestycyjnego sektora przedsiębiorstw na dużą skalę w kolejnym okresie programowania, a jednocześnie wydaje się uwzględniać specyfikę regionu.¹⁹² Dostęp do finansowania nowoczesnych technologii ułatwi szybszy rozwój małym i średnim przedsiębiorstwom i pozwoli na zniwelowanie dynamiki spadku udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej ich liczbie. Przewidywane wsparcie ukierunkowane będzie na wzmocnienie potencjału innowacyjnego i zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw. Nastąpi wzrost wykorzystania wyników badań przemysłowych i prac rozwojowych oraz innowacji skutkujących trwałym rozwojem, a także wzrost wydajności i efektywności gospodarki. Rezultatem planowanej interwencji będzie zwiększenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach co pozwoli na zniwelowanie tendencji spadkowej udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 3c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych	%	Stabiej rozwinięty	17,9	2012	15,3	GUS	Roczna
2.	Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z sektora usług	%	Stabiej rozwinięty	11,6	2012	8,5	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W celu osiągnięcia jak największej efektywności wsparcia, szczególny nacisk zamierza się położyć na wspieranie projektów wykorzystujących potencjały regionu, w zakresie których pozycja i rola województwa w gospodarce krajowej jest lub może być ponadprzeciętnie wysoka. Wspierane będą działania związane z rozwojem istniejących MŚP ukierunkowane na wdrażanie nowych technologii i innowacji czego wynikiem będzie wprowadzenie nowego lub ulepszanego produktu albo usługi. W ramach tego priorytetu inwestycyjnego finansowanie uzyskają m.in. projekty dotyczące masowej produkcji będące wynikiem prowadzonych prac B+R.

W celu zwiększenia tzw. efektu mnożnikowego interwencji, przewiduje się w ramach PI 3c zastosowanie instrumentów finansowych.

¹⁹² Ewaluacja wkładu bezpośrednich dotacji inwestycyjnych udzielonych w ramach RPO WP we wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw województwa podkarpackiego. Raport 2012 r., s. 20.

Dla podniesienia konkurencyjności i innowacyjności MŚP konieczne jest zwiększenie zastosowania w działalności przedsiębiorstw technik informacyjno-komunikacyjnych. Planowana interwencja ma na celu wzmocnienie więzi pomiędzy współpracującymi przedsiębiorstwami poprzez stosowanie nowoczesnych kanałów współpracy, automatyzację procesów biznesowych i wymiany danych. Wykorzystanie TIK przyczyni się do rozwoju e-handlu. Dofinansowanie przeznaczone zostanie również na wykorzystanie TIK w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem końcowym (B2C).

Typy projektów:

- wsparcie rozwoju istniejących MŚP poprzez dofinansowanie projektów inwestycyjnych ukierunkowanych na wprowadzenie nowego lub ulepszonego produktu albo usługi,
- wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez instrumenty finansowe,
- wsparcie rozwoju nowo powstałych przedsiębiorstw w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, sprzedaży produktów i usług w Internecie (handel elektroniczny), tworzenia i udostępniania usług elektronicznych.

Typy beneficjentów:

- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa,
- podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.

Grupy docelowe:

- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa,

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się tryb wyboru projektów:

- konkursowy,
- zgodnie z art. 37 ust. 1 oraz art. 38 ust. 4-5 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1303/2013 - wsparcie zwrotne.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego. W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS

i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Projekty realizowane w ramach PI 3c powinny w jak największym stopniu przyczyniać się do rozwoju gospodarczego województwa, np. poprzez zwiększanie bazy podatkowej.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

W procesie wyboru projektów objętych dofinansowaniem przewiduje się zastosowanie szczególnych preferencji dla: przedsięwzięć zgodnych z RIS3 oraz w największym stopniu zbieżnych z branżami wskazanymi w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, tj. lotnictwo, kosmonautyka, motoryzacja oraz działań realizowanych na obszarach o niskim poziomie aktywności gospodarczej.

Przedsiębiorstwa typu spin-off kontrolowane przez jednostki naukowe mogą być wspierane jako MŚP.

Pomiędzy POPW a RPO zachowana zostanie demarkacja w zakresie realizowanych projektów.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu stosowane będą instrumenty finansowe.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 3c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		

1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	1385	SL2014	Roczna
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	503	SL2014	Roczna
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI 3)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	882	SL2014	Roczna
4	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw (CI 5)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	168	SL2014	Roczna
5	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (CI 29)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	65	SL2014	Roczna
6	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (CI 28)	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	32	SL2014	Roczna
7	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	EUR	EFRR	Stabiej rozwinięty	64 000 000	SL2014	Roczna
8	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M [EPC] (CI 8)	EPC	EFRR	Stabiej rozwinięty	243	SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Zapewniona zostanie komplementarność interwencji podejmowanych w CT 3 - wsparcie dla istniejących podmiotów gospodarczych, nowo powstałych przedsiębiorstw z działaniami podejmowanymi w CT 8, w ramach którego środki EFS wykorzystywane będą na rzecz rozpoczynania działalności gospodarczej osób fizycznych, osób pozostających bez pracy, a także na rzecz budowy adaptacyjności przedsiębiorstw i ich kadr. Interwencja EFS w CT 8 zostanie skoncentrowana na finansowaniu tworzenia i zakładania nowych przedsiębiorstw przez osoby fizyczne przy zastosowaniu instrumentów finansowych, oraz bezzwrotnych form wsparcia. Z kolei wsparcie finansowe udzielane w ramach CT 3 zostanie ukierunkowane bezpośrednio na rozwój potencjału i innowacyjności funkcjonujących przedsiębiorstw.

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 1

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe-)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
-----------------	--	-----	------------------	----------------------------------	---------	-------------------	---------------------	--------------------	---------------	---

							M	K	O	M	K	O		
1	Wskaźnik produktu	1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI1)	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	199			1933			SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 82% alokacji OP 1
	Wskaźnik postępu finansowego	2	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	62 263 834			440 438 483			SL2014	Obowiązkowy

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu są szacunkowe. Po otrzymaniu ostatecznych wyników oceny ex-ante może zaistnieć konieczność ich korekty.

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-10: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji – OP 1

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Region słabiej rozwinięty							
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
056	7 204 080	01	321 509 315	01	93 593 178	01	14 539 675
057	10 006 800	04	52 863 395	02	93 593 178	07	359 833 035
058	20 000 000			03	187 186 354		
059	10 408 160						
061	16 176 880						
062	22 204 080						
063	5 000 000						
064	19 000 000						
066	10 279 312						
067	182 783 657						
072	31 859 522						
082	39 450 219						

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. Pomoc Techniczna.

2.A.1 Oś priorytetowa II - CYFROWE PODKARPACIE

OŚ PRIORYTETOWA II CYFROWE PODKARPACIE

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	II
Nazwa osi priorytetowej	CYFROWE PODKARPACIE

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 2

Oś priorytetowa II. Cyfrowe Podkarpackie		
CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	EFRR

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
---------	---

Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia (PI 2c)
------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Wyższa jakość i rozszerzony zakres usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną

Oś priorytetowa II *Cyfrowe Podkarpackie* jest spójna z zapisami *Strategii Europa 2020* w ramach priorytetów *rozwój inteligentny i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu* oraz odpowiada postulatowi silniejszego promowania e-usług sektora publicznego w Inicjatywie flagowej: *Europejskiej Agendzie Cyfrowej*.

W ramach osi priorytetowej wspierane będą działania służące realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie dotyczącym podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych, rozwijania elektronicznej administracji, udostępniania zasobów gromadzonych przez instytucje sektora publicznego.

Oś priorytetowa II *Cyfrowe Podkarpackie* realizuje **cel tematyczny 2** i jest osią jednofundusową, współfinansowaną z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Jednym z najistotniejszych działań zaplanowanych w ramach RPO WP 2014-2020 jest realizacja projektu z zakresu Systemu Informacji Przestrzennej (GIS). Powstały w ramach projektu system informatyczny umożliwi administracji samorządowej w województwie usprawnienie zarządzania danymi i utrzymanie ich aktualności.

Kolejnym priorytetem będą usługi związane z ochroną zdrowia. W ich rozwoju i informatyzacji upatruje się podniesienie poziomu funkcjonowania służby zdrowia, a także usprawnienie kontroli procesów zarządczych w tym obszarze.

Działania w obszarze e-administracji, to w głównej mierze wytworzenie nowych e-usług na co najmniej trzecim poziomie. Wsparcie dotyczyć będzie integracji istniejących dotychczas systemów dziedzicznych z elektronicznym obiegiem dokumentacji powstałym np. w ramach projektu PSeAP.

Doświadczenia z realizacji projektów w obszarze technologii informacyjno – komunikacyjnych uzasadniają wspieranie współpracy, celem uzyskania większej efektywności i skuteczności działania.

Dzięki takiemu podejściu podniesie się jakość, funkcjonalność oraz interoperacyjność usług publicznych.

Poprzez rozszerzenie e-usług możliwy będzie dostęp do większej ilości zasobów publicznych oraz zwiększony zakres informacji udostępnianych w technologii cyfrowej. Możliwe będzie szersze wykorzystanie cyfrowych zasobów w obszarze kultury, nauki, z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych.

Instytucja Zarządzająca zapewni silną i solidną koordynację inwestycji ICT na poziomie krajowym, w celu uniknięcia powielania lub rozdrobnienia interwencji poprzez dopuszczenie projektów, polegających na integracji systemów dziedzinowych (funkcjonujących w jst) z elektronicznym obiegiem dokumentów powstałym w ramach np. PSEAP oraz projektów które z racji ewentualnych zmian w prawie będą zmuszały jst do inwestycji i konieczności dostosowania się do wymogów zmodyfikowanego prawa.

W PI 2c wprowadzono wskaźnik rezultatu strategicznego: „Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC)” - wartość bazowa wskaźnika będzie dostępna w GUS z badania pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych”.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 2c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC)	%	Stabiej rozwinięty	22,50	2014	35,00	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach priorytetu przewiduje się działania polegające na rozwijaniu e-usług publicznych, wsparciu informatyzacji instytucji szczebla regionalnego i lokalnego, udostępnianiu informacji sektora publicznego oraz cyfryzacji zasobów, m.in. w obszarach ochrony zdrowia, kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki, informacji przestrzennej oraz administracji.

Typy projektów:

- w zakresie rozwoju e-usług publicznych oraz informatyzacji instytucji szczebla regionalnego i lokalnego m.in. poprawa funkcjonalności i dojrzałości usług publicznych, integracja usług, rozwój infrastruktury informatycznej, wsparcie systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją, podpisu elektronicznego, rejestrów publicznych, rozwój aplikacji i systemów bazodanowych,
- w zakresie udostępniania informacji m.in. wsparcie cyfryzacji i udostępnianie zasobów, rozwój repozytoriów cyfrowych wraz z infrastrukturą dla bezpiecznego przechowywania udostępnianych zasobów.

Planowane działania przyczynią się do poszerzenia zakresu oraz stopnia dojrzałości usług publicznych, zwiększenia integracji rozproszonych systemów, tworzenia i rozwijania systemów informatycznych w skali regionalnej oraz wspierania interoperacyjności z systemami krajowymi. Dzięki wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjnych nastąpi poprawa stanu informatyzacji oraz poszerzenie zakresu usług, w tym ochrony zdrowia oraz kultury, np. w wyniku wsparcia regionalnej biblioteki cyfrowej (w zakresie e-usług).

Ekonomiczne aspekty ponownego wykorzystania informacji zgodnie z dyrektywą PSI 2003/98 / WE z dnia 17 listopada 2013, zmienionej dyrektywą 2013/37 / UE z dnia 26 czerwca 2013 przyczynią się do:

- wzrostu wykorzystania zasobów publicznych przez instytucje publiczne, podmioty komercyjne i niekomercyjne,
- wzrostu wykorzystania technologii cyfrowych w sferze nauki i kultury,
- wzrostu znajomości kulturowego dziedzictwa.

Wspieranie ponownego wykorzystania, spowoduje zwiększenie przejrzystości, efektywności i odpowiedzialności organów administracji publicznej.

Wsparcie „infrastruktury bezpiecznego przechowywania informacji sektora publicznego” związane będzie z przedsięwzięciami, które będą dotyczyć jedynie niezbędnych działań w zakresie podniesienia bezpieczeństwa przetwarzania i przechowywania danych osobowych, w tym danych wrażliwych. W celu zapewnienia współdziałania platform (regionalnej PSIM i centralnej P1) koniecznym stanie się ich integracja. Celowym jest więc dostosowanie systemu regionalnego do takiej postaci, która umożliwi wypełnianie wszystkich obowiązków wynikających z przepisów prawa, w tym zagwarantowania bezpieczeństwa wymiany danych i dokumentacji medycznej. Projekty polegające na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej będą weryfikowane pod kątem komplementarności oraz nie dublowania funkcjonalności przewidzianych w krajowych platformach (P1 i P2).

Działania objęte niniejszym priorytetem inwestycyjnym przyczynią się do zmniejszenia barier w dostępie do administracji publicznej, zwiększenia ilości spraw możliwych do załatwienia drogą elektroniczną oraz poprawy efektywności procesów interakcji obywatel/ administracja. Efektem podejmowanych działań będzie także poprawa dostępności usług i treści dla osób niepełnosprawnych. Poprzez swobodne korzystanie z elektronicznych usług publicznych oraz udostępnionych zasobów publicznych możliwe będzie uczestnictwo w kulturze oraz zwiększanie aktywności i zaangażowania obywateli w życiu publicznym.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- podmioty działające w publicznym i niepublicznym systemie ochrony zdrowia¹⁹³,
- szkoły wyższe,
- jednostki badawczo-rozwojowe,
- jednostki naukowe,

¹⁹³ Przy założeniu obowiązkowej integracji z Regionalnym Centrum Informacji Medycznej.

- instytucje kultury.

Grupy docelowe:

- mieszkańcy, przedsiębiorcy, instytucje publiczne z terenu województwa podkarpackiego oraz ze względu na otwarty dostęp do zasobów i usług użytkownicy Internetu.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Projekty z zakresu usług cyfrowych powinny spełniać następujące warunki:

- 1) interoperacyjność z obecnie istniejącymi/planowanymi projektami e-administracji (na podstawie informacji lub dokumentacji technicznej, która powinna być przekazana lub wymagana przez administrację centralną, gdzie wymagane),
- 2) zgodność, kompatybilność i komplementarność z planowanymi projektami w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020. Instytucja Zarządzająca PO PC powinna mieć możliwość kształtowania kryteriów wyboru oraz powinna być zaangażowana w ocenę projektów poprzez wsparcie technologiczne i strategiczne oraz opinię na temat komplementarności i spójności z planowanymi lub realizowanymi projektami;
- 3) zapewnienie, że nie ma żadnych niejasności prawnych dotyczących planowanych e-usług, które mogłyby utrudnić realizację projektu (ze szczególnym uwzględnieniem projektów z zakresu e-zdrowia),
- 4) analiza kosztów i korzyści projektów, aby wybrać te o największym pozytywnym wpływie społeczno-gospodarczym na region.

Dodatkowo przy opracowywaniu kryteriów będą brane pod uwagę rekomendacje Zespołu ds. koordynacji, powołanego przez ministra właściwego ds. administracji i certyfikacji w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność.

Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Kryteria oceny projektów konkursowych będą preferować te, które wspierać będą wskaźniki oraz zakładane cele. Zakłada się, że w ten sposób uzyska się wartość dodaną polegającą na usprawnieniu działania administracji, skrócenia ścieżki obiegu dokumentów i czasu obsługi. Działania w ramach projektów e-zdrowie zakłada, a-priori dostosowanie systemu PSIM do wymogów prawa, które powstanie po wejściu w życie ustawy o świadczeniach zdrowotnych.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć

w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 2c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	63			SL2014	Roczna
2	Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	36			SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 2

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
2	Wskaźnik produktu	1	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	5			63			SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 100% alokacji OP 2
	KEW powiązany z WP 1	2	Szacunkowa wartość wskaźnika produktu na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	37			nd			SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu 1 <i>Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3</i>
	Wskaźnik postępu finansowego	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	21 750 572			95 340 250			SL 2014	Obowiązkowy

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

W odniesieniu do kluczowego etapu wdrażania dla WP1 *Szacunkowa wartość wskaźnika produktu na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie* do końca 2018 r. realizacja wskaźnika produktu *Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 3* planowana jest na poziomie 37 sztuk z szacowanych 63 sztuk.

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-10: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 2

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Region słabiej rozwinięty							
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
078	57 789 801	01	81 039 212	01	20 259 803	07	81 039 212
079	11 843 529			02	20 259 803		
081	11 405 882			03	40 519 606		

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. Pomoc Techniczna.

2.A.1 Oś priorytetowa III - CZYSTA ENERGIA

OŚ PRIORYTETOWA III CZYSTA ENERGIA

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	III
Nazwa osi priorytetowej	CZYSTA ENERGIA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 3

Oś priorytetowa III. Czysta energia		
CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	EFRR
	4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	
	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące zmiany klimatu	
CT6 Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojсковych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa III jest osią jednofunduszkową, współfinansowaną z EFRR, obejmującą CT 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* oraz CT 6 *Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami*.

Ww. połączenie celów tematycznych wynika z logicznego powiązania ze sobą interwencji oraz komplementarności przewidzianych w nich działań. Zarówno w ramach CT 4 oraz CT 6 (PI 6e) realizowane inwestycje powinny przyczyniać się do osiągnięcia jak największej efektywności energetycznej oraz jak najmniejszej emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza.

Oś jest zgodna z zapisami *Strategii Europa 2020* w ramach priorytetu *Zrównoważony rozwój*, których realizacja ma przyczynić się do zwiększenia udziału źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym województwa, poprawy efektywności energetycznej szczególnie w sektorze mieszkaniowym, publicznym i w MŚP, uniezależnienia wzrostu PKB od wykorzystania energii i rozwoju gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów oraz redukcję emisji gazów cieplarnianych.

Identyfikacja działań prowadzących do osiągnięcia założeń, będzie się opierać na określeniu potencjału technicznego poszczególnych obszarów działań z uwzględnieniem zakresu interwencji możliwych do realizacji i wynikających z regionalnych uwarunkowań środowiskowych (np. funkcjonowanie obszarów Natura 2000 – w szczególności obszary specjalnej ochrony ptaków, szlaki migracyjne zwierząt oraz jakość powietrza – poziom stężenia pyłu PM₁₀), społecznych (możliwość wystąpienia konfliktów społecznych) oraz przestrzennych.

W odniesieniu do zachowania jakości powietrza w ramach CT 6 interwencja ukierunkowana będzie na komplementarne do CT 4, inwestycje wynikające z programów ochrony powietrza, zgodnie z dyrektywą 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy. Kluczowe znaczenie z punktu widzenia poprawy jakości powietrza będą miały tu również działania związane z ograniczeniem niskiej emisji, podejmowane w ramach CT 4.

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (PI 4a)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększony poziom produkcji energii z odnawialnych źródeł energii w generacji rozproszonej

Polityka klimatyczna: Europa 2020 i Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku zakłada redukcję emisji zanieczyszczeń, zwiększenie udziału OZE w całkowitym zużyciu energii i wzrost efektywności energetycznej.

Zwiększenie poziomu produkcji energii z OZE, będzie opierało się na regionalnych dokumentach strategicznych¹⁹⁴, określających warunki rozwoju infrastruktury i ograniczenia środowiskowe - obszary Natura 2000 i korytarze migracyjne zwierząt, poziom stężenia pyłu PM10.

Energetyka wodna – rozwój małych elektrowni wodnych poprzez modernizację istniejących budowli piętrzących lub wyposażonych w hydroelektrownie, przy zapewnieniu pełnej drożności budowli dla fauny wodnej, umożliwiającej ochronę zasobów i zrównoważone korzystanie z wód, zgodnie z zapisami Ramowej Dyrektywy Wodnej.¹⁹⁵

Energetyka wiatrowa – znaczny potencjał techniczny województwa jest ograniczony przez obszarowe formy ochrony przyrody: obszary Natura 2000 i korytarze migracyjne zwierząt.

Energetyka słoneczna – dobre warunki solarne umożliwiają instalacje kolektorów i ogniw fotowoltaicznych, które ze względu na wysoki koszt instalacji nie rozwijają się adekwatnie do potencjału technicznego, a powinny być wspierane ze względu na brak negatywnego oddziaływania na środowisko.

Energia z biomasy – rozwój lokalnych źródeł energii (generacja rozproszona) w oparciu o biomasę stałą (głównie leśną i rolniczą). Zastosowanie do produkcji energii elektrycznej i ciepłej.

Energia geotermalna: wody geotermalne wykorzystane na cele produkcji ciepła.

W celu zapewnienia oszczędnego i stabilnego systemu energetycznego, konieczne są inwestycje w sieci energetyczne.

Natomiast w celu poprawy efektywności sektora energetycznego i zneutralizowania jego negatywnego wpływu na środowisko, należy wspierać wykorzystanie OZE w systemach wysokosprawnej kogeneracji, poprzez budowę nowych i modernizację istniejących. Interwencja ukierunkowana jest na zwiększenie wzrostu produkcji z OZE poprzez racjonalne

¹⁹⁴ 1. Wojewódzki Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego 2013.

2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030.

3. "Wytyczne do uwarunkowań rozwoju hydroenergetyki w obszarze działania RZGW w Krakowie".

4. Program Ochrony Powietrza dla strefy podkarpackiej z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Perspektywa do 2022.

5. Program Ochrony Powietrza dla strefy miasto Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Perspektywa do 2022.

6. „Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii – wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014 – 2020.

¹⁹⁵ Wszelkie podejmowane działania będą zgodne z Ramową Dyrektywą Wodną tj. spójne i zrównoważone zarządzanie zasobami wodnymi, zachowanie dobrego stanu wód, ekosystemów wodnych i zależnych od wód.

wykorzystanie zasobów, zwiększenie efektywności energetycznej, wzrost bezpieczeństwa energetycznego i dywersyfikację źródeł. Synergiczna produkcja energii elektrycznej/ciepłej z OZE jest alternatywą dla zasobów nieodnawialnych i pozwoli na osiągnięcie celu Europa 2020.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 4a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	Słabiej rozwinięty	12,9	2012	15,0	GUS ¹⁹⁶	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Typy projektów:

- wytwarzanie energii pochodzącej z OZE wraz z podłączeniem do sieci elektroenergetycznej, w oparciu o energię wody, wiatru, słońca, geotermii, biogazu i biomasy. Wielkość mocy instalowanej elektrowni/jednostki w oparciu o zapisy *Linii demarkacyjnej*;
- projekty mające na celu efektywną dystrybucję ciepła z OZE,
- inwestycje mające na celu wykorzystanie wysokosprawnej kogeneracji z OZE w jednostkach wytwarzania energii elektrycznej i ciepła,
- rozwój sieci ciepłowniczej i elektroenergetycznej (jako element kompleksowy projektu).

Podział w oparciu o moc zainstalowaną na podstawie zapisów *Linii demarkacyjnej*.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki sektora finansów publicznych,
- przedsiębiorstwa, w tym będące koordynatorem lub członkiem klastra energii,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- szkoły wyższe,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

¹⁹⁶ Dane dla województwa podkarpackiego

Potencjalne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa, w szczególności w gminach, na terenie których występują najkorzystniejsze warunki (wietrzne, solarne, hydrologiczne i geotermalne) do lokowania inwestycji związanych z wykorzystaniem OZE. Interwencja w zakresie energetyki wodnej będzie dotyczyć wyłącznie małych elektrowni wodnych poprzez modernizację istniejących piętrzeń, w zakresie energetyki wiatrowej mikro i małe turbiny, w zakresie energetyki solarnej kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, w zakresie geotermii na cele produkcji ciepła. Instalowane jednostki wykorzystujące OZE, mogą mieć charakter mikroźródeł i systemów kogeneracyjnych. Lokalizacja inwestycji będzie uwzględniała ograniczenia obszarowych form ochrony przyrody w tym obszary Natura 2000 i korytarze migracyjne zwierząt oraz inne ograniczenia wskazane w opracowaniach regionalnych w tym zakresie¹⁹⁷ oraz przy spełnieniu zapisów Dyrektywy Wodnej.

Ponadto w przypadku źródeł na biomasę stałą wyklucza się lokalizację inwestycji w rejonach, w których stwierdzono lub zdiagnozowano przekroczenia dopuszczalnych wartości stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀, zgodnie z wytycznymi zawartymi w programach naprawczych ochrony powietrza dla województwa podkarpackiego.¹⁹⁸

Wśród działań preferowane będą te, dające wymierne efekty ekologiczne odpowiadające zapotrzebowaniu na energię w uwarunkowaniach województwa.

Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT).

Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

¹⁹⁷ 1. Wojewódzki Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego 2013.

2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030.

3. "Wytyczne do uwarunkowań rozwoju hydroenergetyki w obszarze działania RZGW w Krakowie".

4. „Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii – wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014 – 2020.

¹⁹⁸ 1. Program Ochrony Powietrza dla strefy podkarpackiej z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Perspektywa do 2022.

2. Program Ochrony Powietrza dla strefy miasto Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Perspektywa do 2022.

- tryb konkursowy, w tym inwestycje klastrowe i wiązki projektów klastrowych uzgodnione w ramach Kontraktu Terytorialnego,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęły w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Wybór projektów będzie opierał się min. na kryteriach: efektywność kosztowa w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych, wielkość redukcji CO₂, zgodność inwestycji związanych ze spalaniem biomasy z naprawczymi programami ochrony powietrza dla województwa podkarpackiego.

W przypadku wsparcia projektów dotyczących jednostek OZE wykorzystujących energię wody zastosowanie mają warunki dotyczące projektów mogących mieć wpływ na stan wód, które szczegółowo zostały opisane w PI 5b.

W przypadku, gdy pomoc z funduszy przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, natomiast zastosowanie może mieć pomoc zwrotna, o której mowa w art. 66 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 4a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (CI30)	MW	EFRR	Słabiej rozwinięty	92			SL2014	Roczna
2	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji	MW	EFRR	Słabiej rozwinięty	7			SL2014	Roczna
3.	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34)	tony ekwiwalentu CO ₂	EFRR	Słabiej rozwinięty	65 000			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym (PI 4c)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016 jako jeden z podstawowych celów wyznacza kierunki działań prowadzące do zwiększenia efektywności energetycznej gospodarki i zaoszczędzenie 9% energii finalnej do roku 2017, określa priorytety w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, a także wskazuje kierunek działań koniecznych dla zapewnienia właściwej ochrony środowiska naturalnego. Wśród

działań priorytetowych, znaczący wpływ na rozwój odnawialnych źródeł energii i efektywność energetyczną mają: ochrona atmosfery, ochrona wód, gospodarka odpadami oraz modernizacja systemu energetycznego.

Podejmowane w tym priorytecie inwestycyjnym projekty przyczyniają się do realizacji celów strategii Europa 2020 w ramach priorytetu *Zrównoważony Rozwój poprzez budowanie konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej*, która w wydajny, zrównoważony sposób wykorzystuje zasoby, zmniejsza emisje zanieczyszczeń i pozwala na zachowanie wysokiej jakości.

Największy potencjał w tym zakresie postrzegany jest w budynkach użyteczności publicznej i mieszkalnych, które odpowiadają za 40% finalnego zużycia energii i mają duży niewykorzystany potencjał opłacalnych oszczędności energii. Dlatego też należy skoncentrować się na działaniach mających doprowadzić do uruchomienia procesu głębokiej modernizacji energetycznej budynków, zapewniającej największy efekt ekologiczny w zakresie planowanych działań w stosunku do planowanych nakładów finansowych, w oparciu o monitoring i gospodarkę energią. Inwestycje powinny być zgodne z długoterminową strategią krajową dla wspierania inwestycji w renowację krajowych zasobów budynków.

Poprawa efektywności energetycznej jest najczęściej osiągnięta przez zastosowanie wydajniejszych technologii lub procesów produkcyjnych. Ograniczanie zużycia energii obniża koszty eksploatacji gdyż zmniejsza się zapotrzebowanie na energię oraz przyczynia się do oszczędności w wydatkach konsumentów, pod warunkiem, że oszczędności energetyczne są wyższe niż koszty, związane z wdrażaniem energooszczędnych technologii. Powyższe służy również ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń, ograniczaniu zużycia paliw kopalnych oraz przynosi dodatkowe korzyści w zakresie tworzenia miejsc pracy, zdrowia, bezpieczeństwa energetycznego i zmniejszenia ubóstwa energetycznego. Istotne jest zatem wykonywanie głębokiej modernizacji energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, celem zwiększenia ich efektywności energetycznej do poziomu budownictwa energooszczędnego z równoczesnym wprowadzaniem systemu zarządzania energią. Zakres planowanych prac musi wynikać z audytu energetycznego budynku i weryfikacji uzyskanych wyników a także opierać się na systemach pozwalających na świadome korzystanie i kontrolowanie zużycia energii elektrycznej/ciepłej.

Świadomość społeczeństwa w zakresie podejmowania różnych działań mogących spowodować eliminację lub znaczne ograniczenia zwiększonego zapotrzebowania na energię jest bardzo ważna i należy promować oraz wdrażać rozwiązania technologiczne, ograniczające zużycie energii.

Zgodnie z przepisami prawa sektor publiczny pełnić ma rolę wzorcową w zakresie działań prowadzących do poprawy efektywności energetycznej.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 4c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno-bytowe	GJ	Słabiej rozwinięty	6 682 073	2012	6 278 370	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Typy projektów:

- głęboka modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (m.in. ocieplenie budynku, wymiana pokrycia dachowego, wymiana okien i drzwi zewnętrznych, wprowadzenie oświetlenia energooszczędnego, modernizacja systemów chłodzenia, wentylacji, ogrzewania, montaż termostatów),
- głęboka modernizacja energetyczna budynków mieszkaniowych (wielorodzinnych budynków mieszkalnych) wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne min. ocieplenie budynku, wymiana pokrycia dachowego, wymiana okien i drzwi zewnętrznych, wprowadzenie oświetlenia energooszczędnego, modernizacja systemów chłodzenia, wentylacji, ogrzewania, montaż termostatów),
- wprowadzenie systemów zarządzania energią (np. smart metering) jako element kompleksowy projektu głębokiej termomodernizacji,

Wysokość kosztów kwalifikowalnych dla projektów dotyczących budynków mieszkaniowych w oparciu o zapisy *Linii demarkacyjnej*.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki sektora finansów publicznych,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,

Grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

Inwestycje realizowane będą na terenie całego województwa podkarpackiego, z preferencją obszarów z naruszeniami standardów jakości powietrza wskazanych w naprawczych programach ochrony powietrza.

Wsparciem będą objęte budynki mieszkalne wielorodzinne (m. in. budynki czynszowe, komunalne, które charakteryzują się wysoką – prawie 70% - tzw. luką remontową) oraz budynki użyteczności publicznej (m. in. budynki użyteczności publicznej objęte obowiązkiem modernizacji energetycznej na podstawie art. 5 ust. 1 dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej). Dofinansowanie działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej wynika z dokumentu rządowego pt. *Wspieranie inwestycji w modernizację budynków, czyli długoterminowej strategii wspierania inwestycji w renowację krajowych zasobów budynków mieszkaniowych i użytkowych, zarówno publicznych, jak i prywatnych*, w związku z art. 4 dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej oraz *Krajowego Planu Działań* mającego na celu zwiększenie liczby budynków o niskim zużyciu energii, w związku z art. 9 dyrektywy 2010/31/UE. *Krajowy Plan Działań* realizowany jest w powiązaniu z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r., w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki oraz ich usytuowanie, którego nowelizacja, przewidująca zwiększenie wymagań w zakresie efektywności energetycznej, weszła w życie 1 stycznia 2014 r.

Finansowanie krzyżowe

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Realizacja projektów w ramach ww. priorytetu inwestycyjnego powinna wynikać z kompleksowych planów gospodarki niskoemisyjnej/strategii miejskich dla poszczególnych typów obszarów miast oraz naprawczych programów ochrony powietrza dla województwa podkarpackiego.

W przypadku projektów z zakresu głębokiej modernizacji energetycznej, zakres planowanych prac musi wynikać z audytu energetycznego budynku (tam gdzie wymagany) określającego zakres parametrów technicznych, ekonomicznych i ekologicznych przedsięwzięcia prowadzący do zastosowania najbardziej optymalnych prac. Przewiduje się zastosowanie narzędzi umożliwiających świadome korzystanie z energii elektrycznej/ciepłej tj. systemy zarządzania energią, inteligentne liczniki energii oraz środki umożliwiające odbiorcom końcowym kontrolowanie zużycia ciepła - termostaty.

Termomodernizacja szpitali będzie możliwa w przypadku zgodności z właściwymi mapami potrzeb zdrowotnych opracowanymi przez Ministerstwo Zdrowia. Przy wyborze projektów IZ będzie kierowała się m.in.: efektywnością kosztową w powiązaniu z osiąganymi efektami

ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych, wielkością redukcji CO₂, redukcją emisji pyłu PM₁₀, zastosowaniem materiałów niskoenergetycznych/technologii zmniejszających zapotrzebowanie na energię, zgodnością z naprawczymi programami ochrony powietrza, zwiększeniem efektywności energetycznej¹⁹⁹, stanem gotowości projektu do realizacji.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

Efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów, ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, natomiast zastosowanie może mieć pomoc zwrotna, o której mowa w art. 66 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 4c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	---------	--	-------------------------	---------------	-----------------------

¹⁹⁹ W zakresie głębokiej modernizacji wspierane będą projekty poprawiające efektywność energetyczną minimum o 25%. Preferowane będą projekty zwiększające efektywność energetyczną o 60%.

					M	K	O		
1	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI32)	kWh/r ok	EFRR	Słabiej rozwinięty	30 000 000			SL2014	Roczna
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34)	tony ekwiwalentu CO ₂	EFRR	Słabiej rozwinięty	75 000			SL2014	Roczna
3	Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (CI31)	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	500			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu (PI 4e)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Obniżona emisyjność pyłów w ośrodkach miejskich województwa

Jakość powietrza na obszarze województwa jest stosunkowo dobra, jednakże występują przekroczenia standardów jakości powietrza dla pyłów PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu. Przekroczenia stwierdza się w miastach z intensywną zabudową mieszkaniowo-usługową i znaczną intensywnością ruchu samochodowego. Przyczyną w pierwszej kolejności jest zatem sektor komunalno - bytowy, a źródłami emisji zanieczyszczeń jest przede wszystkim: produkcja ciepła w domowych instalacjach grzewczych i lokalnych kotłowniach węglowych (niska emisja). W związku z powyższym niezbędne jest podjęcie działań ograniczających generowanie zanieczyszczeń powietrza.

System produkcji ciepła w województwie opiera się na paliwach kopalnych. Jedynym OZE stosowanym do wytworzenia ciepła jest biomasa, lecz jej wkład jest marginalny. Ciepłownictwo sieciowe rozwija się w dużych aglomeracjach miejskich²⁰⁰.

Dzięki wsparciu projektów obejmujących wymianę (na bardziej efektywne) indywidualnych źródeł ciepła, zmniejszy się emisja zanieczyszczeń w miastach, co będzie miało wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców. Możliwe będzie tym samym wypełnienie zapisów dyrektywy CAFE²⁰¹ oraz zapobieganie ubóstwu energetycznemu.

Część PI4e dotycząca transportu niskoemisyjnego zawarta jest w osi priorytetowej V.

²⁰⁰ W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego założono rozbudowę i modernizację systemów sieci ciepłowniczych w miastach oraz zwiększenie wykorzystania źródeł energii odnawialnych dla wytwarzania energii cieplnej (geotermii, biomasy, energii słonecznej).

²⁰¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości i czystsze powietrza dla Europy.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 4e –

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Stężenie pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym	µg/m ³	Słabiej rozwinięty	39,7	2012	33,2	WIOŚ	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Typy projektów:

- wymiana lub modernizacja źródeł ciepła (kryterium wsparcia – przekroczenia pyłu PM10, PM2,5, benzo(a)pirenu),
- zmniejszenie strat energii w dystrybucji ciepła w tym z OZE,
- rozwój sieci ciepłowniczej,
- wsparcie dla projektów mogących wynikać z planów gospodarki niskoemisyjnej/ programów ograniczenia niskiej emisji dla poszczególnych typów obszarów miast i niekwalifikujących się do dofinansowania w ramach innego PI np. działania dotyczące oszczędności energii, inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki sektora finansów publicznych,
- przedsiębiorstwa,
- organizacje pozarządowe,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby fizyczne jako beneficjenci pośredni, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

W zakresie źródeł ciepła i systemów zaopatrzenia w ciepło interwencja ukierunkowana będzie przede wszystkim na obszary, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości powietrza w tym pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)pirenu. Preferowana będzie realizacja projektów powiązanych z priorytetem inwestycyjnym 4c (szczególnie w sektorze budownictwa mieszkaniowego).

Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT).

a) Instalacje powyżej 20 MW

EFRR nie wspiera inwestycji na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych pochodzących z listy działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87/WE, w tym instalacji energetycznego spalania o nominalnej mocy cieplnej przekraczającej 20 MW. Jednakże wsparcie mogą otrzymać instalacje wykorzystujące wyłącznie biomasę, które nie są objęte zakresem przedmiotowym dyrektywy 2003/87/WE.

b) Instalacje poniżej 20 MW

Wsparcie otrzyma budowa, uzasadnionych pod względem ekonomicznym, nowych instalacji wysokosprawnej kogeneracji o jak najmniejszej z możliwych emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza. W przypadku nowych instalacji powinno zostać osiągnięte co najmniej 10% uzysku efektywności energetycznej w porównaniu do rozdzielonej produkcji energii cieplnej i elektrycznej przy zastosowaniu najlepszych dostępnych technologii. Ponadto wszelka przebudowa istniejących instalacji na wysokosprawną kogenerację musi skutkować redukcją CO₂ o co najmniej 30% w porównaniu do istniejących instalacji. Dopuszczona jest pomoc inwestycyjna dla wysokosprawnych instalacji spalających paliwa kopalne pod warunkiem, że te instalacje nie zastępują urządzeń o niskiej emisji, a inne alternatywne rozwiązania byłyby mniej efektywne i bardziej emisyjne.

c) Indywidualne piece i mikrokogeneracja

Wsparcie może zostać udzielone na inwestycje kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Projekty powinny również przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

W ramach priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia prowadzące do obniżenia niskiej emisji, szczególnie na obszarach, z przekroczeniami standardów jakości powietrza, zgodnie z naprawczymi programami ochrony powietrza²⁰². Nakierowane będą na zwiększenie efektywności energetycznej i ograniczenie zapotrzebowania na energię w budynkach, do których doprowadzona jest energia ze wspieranych instalacji zapewniając, że inwestycje oparte są na zapotrzebowaniu na ciepło użytkowe.

²⁰² 1. Program Ochrony Powietrza dla strefy podkarpackiej z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Perspektywa do 2022.

2. Program Ochrony Powietrza dla strefy miasto Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych Perspektywa do 2022.

Ponadto wsparciem objęte będą inwestycje obejmujące instalacje/modernizację niskosprawnych źródeł ciepła, w tym wysokosprawna kogeneracja i mikrokogeneracja a także modernizacja bądź zwiększanie zasięgu scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło (głównie w małych i średnich miastach). W zakresie wymiany i modernizacji indywidualnych źródeł ciepła i lokalnych kotłowni, wspierane będą jedynie inwestycje wykorzystujące biomasę i paliwa gazowe²⁰³.

Finansowanie krzyżowe:

Nie

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

Przy wyborze projektów IZ będzie kierowała się: efektywnością kosztową w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych, wielkością redukcji CO₂, redukcją emisji pyłu PM₁₀, zgodnością z naprawczymi programami ochrony powietrza, stanem gotowości projektu do realizacji.

W przypadku instalacji wsparte projekty muszą zapewniać najniższy poziom emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza, w szczególności PM 10.

W przypadku indywidualnych pieców oraz mikrokogeneracji wsparte projekty muszą skutkować znaczną redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalanego paliwa).

Inwestycje w tym zakresie mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować obowiązującym od końca 2020 r. minimalnym

---

²⁰³ Wojewódzki Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego 2013

poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią.

Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń/instalacji. Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

W przypadku, gdy pomoc z funduszy przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE.

Preferowane będzie wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO) oraz instrumenty finansowe.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 4e

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci ciepłowniczej (przylączy)	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	30			SL2014	Roczna
2	Liczba zainstalowanych lub zmodernizowanych źródeł ciepła	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	1 400			SL2014	Roczna
3	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34)	tony ekwiwalentu CO ₂	EFRR	Słabiej rozwinięty	25 600			SL2014	Roczna
4	Powierzchnia lokali objętych wymianą źródeł ciepła	m ²	EFRR	Słabiej rozwinięty	112 000			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Podjęmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu (PI 6e)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Lepsza jakość powietrza w ośrodkach miejskich województwa

W ogólnym bilansie zużycia paliw pierwotnych i nośników energii w regionie największy udział stanowi węgiel, a najliczniejszą grupą w zapotrzebowaniu na moc cieplną są odbiorcy użytkujący indywidualne, wysokoemisyjne źródła ciepła. Skutkuje to niedotrzymaniem standardów jakości powietrza (min. pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)pirenu). Źródłami emisji tych

zanieczyszczeń jest przede wszystkim: produkcja ciepła w domowych instalacjach grzewczych i lokalnych kotłowniach węglowych (tzw. niska emisja) i transport.

System produkcji ciepła w województwie podkarpackim korzysta głównie z paliw kopalnych.

W ramach priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia prowadzące do obniżenia niskiej emisji, szczególnie na obszarach, wskazanych w naprawczych programach ochrony powietrza z ponadnormatywnymi stężeniami pyłów²⁰⁴.

Wsparciem objęte będą inwestycje służące budowie nowych niskoemisyjnych bądź modernizacji istniejących niskosprawnych źródeł ciepła (min. w oparciu o paliwa kopalne i drewno).

Inwestycje powinny przyczyniać się do osiągnięcia jak największej efektywności energetycznej oraz jak najmniejszych emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza (PM₁₀, NO_x, etc.). Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie.

Projekty powinny również przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Podejmowane działania zmniejszą emisję zanieczyszczeń w miastach, co będzie miało pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców. Możliwe będzie tym samym wypełnienie zapisów dyrektywy CAFE²⁰⁵.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 6e –

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Stężenie pyłu zawieszonego PM ₁₀ w roku kalendarzowym	µg/m ³	Słabiej rozwinięty	39,7	2012	33,2	WIOŚ	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Typy projektów:

- wymiana lub modernizacja źródeł ciepła.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,

²⁰⁴ 1. Program Ochrony Powietrza dla strefy podkarpackiej z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Perspektywa do 2022.

2. Program Ochrony Powietrza dla strefy miasta Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Perspektywa do 2022.

²⁰⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości i czystszej powietrza dla Europy.

- podmioty w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki sektora finansów publicznych,
- organizacje pozarządowe,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS.

Grupy docelowe:

- osoby fizyczne jako beneficjenci pośredni, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

W zakresie źródeł ciepła i systemów zaopatrzenia w ciepło interwencja ukierunkowana będzie przede wszystkim na obszary, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości powietrza w tym pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)pirenu. Preferowana będzie realizacja projektów powiązanych z priorytetem inwestycyjnym 4c (szczególnie w sektorze budownictwa mieszkaniowego).

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Przy wyborze projektów IZ będzie kierowała się: efektywnością kosztową w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych, wielkością redukcji CO₂, redukcją emisji pyłu PM₁₀, zgodnością z naprawczymi programami ochrony powietrza, stanem gotowości projektu do realizacji.

Wspierane inwestycje powinny charakteryzować się jak najmniejszą emisją CO₂ i PM 10 oraz jak największą efektywnością energetyczną.

Inwestycje w tym sektorze mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować obowiązującym od końca 2020 r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią.

Wsparcie może być udzielone jedynie dla projektów w strefach objętych programami ochrony powietrza, w których zostały stwierdzone ponadnormatywne poziomy PM₁₀. Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji

zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

Preferowane będzie wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO) oraz instrumenty finansowe.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 6e

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		

1	Liczba zainstalowanych lub zmodernizowanych źródeł ciepła	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	2 100	SL2014	Roczna
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34)	tony ekwiwalentu CO ₂	EFRR	Słabiej rozwinięty	4 500	SL2014	Roczna
3	Powierzchnia lokali objętych wymianą źródeł ciepła	m ²	EFRR	Słabiej rozwinięty	168 000	SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 3

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
3	Wskaźnik produktu	1	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (CI30)	MW	EFRR	Słabiej rozwinięty	3			92			SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 38% alokacji OP 3
	KEW powiązany z WP1	2	Szacunkowa wartość wskaźnika produktu na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie	MW	EFRR	Słabiej rozwinięty	6			nd			SL2014	KEW dla wskaźnika produktu <i>Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej</i>
	Wskaźnik produktu	3	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI32)	kWh/r ok	EFRR	Słabiej rozwinięty	3 000 000			30 000 000			SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 19% alokacji OP 3
	Wskaźnik postępu finansowego	4	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	46 093 302			298 519 544			SL2014	Obowiązkowy

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu są szacunkowe. Po otrzymaniu ostatecznych wyników oceny ex ante może zaistnieć konieczność ich korekty.

W odniesieniu do kluczowego etapu wdrażania dla WP1 *Szacunkowa wartość wskaźnika produktu na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie do końca 2018 r.*, realizacja wskaźnika produktu *Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej* planowana jest na poziomie 6 MW z szacowanych 92 MW.

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-10: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 3

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Region słabiej rozwinięty							
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
005	11 574 699	01	253 741 612	01	63 435 403	01	5 235 575
009	2 724 793			02	63 435 403	07	248 506 037
010	60 501 151			03	126 870 806		
011	8 174 380						
012	17 247 934						
013	84 967 048						
014	19 982 055						
016	41 480 116						
083	7 089 436						

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. *Pomoc Techniczna*.

2.A.1 Oś priorytetowa IV – OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

OŚ PRIORYTETOWA IV OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	IV
Nazwa osi priorytetowej	OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 4

Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego		
CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5b Wsparcie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	EFRR
CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	
	6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	

	6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	
	6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa IV jest osią jednofundusową, współfinansowaną z EFRR, obejmującą CT 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem* oraz CT 6 *Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami*.

Ww. połączenie celów tematycznych wynika z logicznego powiązania ze sobą interwencji oraz komplementarności przewidzianych w nich działań. Istnieje ścisły związek między stanem środowiska a zapobieganiem zmianom klimatu i zapobieganiem ryzyku.

Przeciwdziałanie zagrożeniom (w tym wynikającym ze zmian klimatu), wpływa nie tylko na bezpieczeństwo regionu, ale także na stan środowiska naturalnego. Przykładem jest powódź wywierająca istotny wpływ na stan elementów przyrodniczych, głównie na ekosystemy wodne i obszary leśne. W wodach powodziowych obserwuje się zazwyczaj wzrost stężenia substancji biogennych pochodzenia komunalnego i rolniczego. W trakcie powodzi zakłócona zostaje równowaga biologiczna ekosystemu rzeki. Powódź oddziałuje negatywnie na wody zgromadzone w zbiornikach zaporowych, powodując wzrost stężenia zanieczyszczeń w wodach i osadach dennych zbiorników.

Natomiast pożary lasów są jednym z największych zagrożeń dla lasów, w tym dla obszarów Natura 2000. Zakłócają w sposób drastyczny procesy życiowe ekosystemów. W przypadku, kiedy zasięgiem pożarów objęte są znaczne powierzchnie – pożary uznaje się za klęski ekologiczne. W wyniku pożarów lasów znacznemu zmniejszeniu ulega różnorodność biologiczna. Bezpośrednim skutkiem pożarów jest całkowite lub częściowe uszkodzenie roślin, śmierć organizmów glebowych, zwierząt i zniszczenie siedlisk wielu ich gatunków.

Projekty mające na celu zachowanie różnorodności biologicznej w wielu przypadkach przyczyniają się do adaptacji do zmian klimatu. Funkcje różnorodności biologicznej i ekosystemów pomagają w dostosowaniu do zmian klimatu i łagodzą ich skutki. Torfowiska, tereny podmokłe, gleba, lasy i zbiorniki wodne odgrywają kluczową rolę w pochłanianiu i magazynowaniu węgla, pomagają w ochronie przed zmianami klimatu. Zdrowe, odporne ekosystemy posiadają większą zdolność do łagodzenia skutków zmian klimatu i do przystosowania się do nich. Lepiej znoszą ekstremalne zjawiska pogodowe i łatwiej się po nich regenerują. Chroniąc przyrodę i odtwarzając ekosystemy, zmniejsza się ich narażenie i wzmacnia odporność.

Połączenie w ramach tej osi zakresów interwencji związanych z ochroną środowiska (w tym środowiska kulturowego) z działaniami związanymi z adaptacją do zmian klimatu, zapewni spójność planowania i wdrażania projektów oraz zapewni elastyczność w realizacji powiązanych ze sobą działań.

Dzięki realizacji priorytetów inwestycyjnych z CT 5 i CT 6, możliwe będzie zmaksymalizowanie skuteczności realizacji celu nadrzędnego OP 4, którym jest **ochrona środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla zwiększenia atrakcyjności regionu**. Taka konstrukcja osi przyczyni się do lepszego, niż miałyby to miejsce w przypadku odrębnych osi, osiągnięcia założonego celu nadrzędnego.

Interwencja w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych osi priorytetowej IV przyczyniać się będzie do realizacji celu głównego Umowy Partnerstwa, tj. **zwiększenia konkurencyjności gospodarki** jak również jej celów szczegółowych tj.: **poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami oraz zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie**.

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami (PI 5b)
------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększona odporność na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu występujące na terenie województwa podkarpackiego

Problem zmian klimatycznych narzuca planowanie szeregu działań, mających zwiększyć odporność na klęski żywiołowe. Jednym z najważniejszych wyzwań polityki regionalnej do roku 2020, które zostały określone w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta obszary wiejskie” jest m.in. przeciwdziałanie powodziom. W dokumencie tym zwrócono uwagę na „negatywne zjawiska pogodowe”, takie jak np. powodzie, gwałtowne burze, które obok niekorzystnego wpływu społecznego, powodować mogą również znaczny wpływ na rozwój gospodarczy. Potrzeba podjęcia działań w tym obszarze została określona również w „Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”²⁰⁶.

Kwestie dotyczące zjawisk takich jak powódź czy susza zostały poruszone także w dokumencie „Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego. Ocena ryzyka

²⁰⁶Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, s. 153-157

na potrzeby zarządzania kryzysowego”. Dokonano w nim analizy ryzyka najważniejszych zagrożeń wynikających z przyczyn naturalnych i technicznych, które jednocześnie stały się podstawą do opracowania Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego.

Ponadto w „Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020” (SPA 2020) podkreślone zostało, iż skutki zmian klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych, występujące w ostatnich kilku dekadach pogłębiają się. Wyniki badań naukowych jednoznacznie wskazują, że zjawiska powodowane przez zmiany klimatu stanowią zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju wielu krajów na świecie, w tym także dla Polski²⁰⁷.

Mając na uwadze powyższe, w ramach priorytetu inwestycyjnego 5b wsparcie ukierunkowane będzie na działania, które przyczynią się do:

- zwiększenia możliwości monitorowania ewentualnych zagrożeń i zarządzania zagrożeniami,
- poprawy koordynacji akcji ratunkowych,
- rozwoju form małej retencji,
- polepszenia ochrony przeciwpowodziowej obszarów ze średnim ryzykiem powodziowym.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 5b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Pojemność obiektów małej retencji wodnej	dam3	Słabiej rozwinięty	8 867	2013	13 610	IZ / PZMIUW	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania przewidziane w ramach priorytetu inwestycyjnego 5b mają na celu lepsze przygotowanie województwa podkarpackiego na wypadek wystąpienia zagrożeń. Dlatego tak istotna jest realizacja inwestycji zwiększających możliwość monitorowania ewentualnych zagrożeń i zarządzania nimi. Dzięki organizacji systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych możliwe będzie przeprowadzanie skoordynowanych akcji ratunkowych. Jednocześnie tego typu przedsięwzięcia niosą za sobą konieczność odpowiedniego wyposażenia służb ratunkowych w sprzęt techniczny wykorzystywany do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof. Przy czym wsparcie służb ratowniczych będzie ściśle uzależnione od ich potrzeb rozwojowych.

²⁰⁷ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020” (SPA 2020), Warszawa, październik 2013 r., s. 5

Racjonalna gospodarka wodna opiera się w dużej mierze na magazynowaniu wody w zbiornikach retencyjnych i w profilu glebowym. Dlatego też niezmiernie istotne są inwestycje z zakresu małej retencji. Mała retencja jako jedna z form magazynowania wody, może być wykorzystana jako narzędzie do zapobiegania powodziom i suszom, które zaliczane są do zjawisk katastrofalnych.

Istotne jest także wspieranie inwestycji mających na celu ochronę przeciwpowodziową województwa. Na znacznym terenie województwa istnieje możliwość wystąpienia powodzi, a z racji uwarunkowań klimatycznych oraz występowania terenów górskich i podgórskich, zjawisko to ma miejsce stosunkowo często. Dlatego konieczne jest wspieranie działań prowadzących do zwiększenia odporności na wypadek wystąpienia powodzi, zwłaszcza na obszarach, które są regularnie zalewane.

Poprawa bezpieczeństwa powodziowego oraz działania zapobiegające suszy będą realizowane m.in. poprzez budowę lub modernizację infrastruktury zabezpieczającej przed powodzią i urządzeń wodnych, pod warunkiem zapewnienia pełnej zgodności tych inwestycji z wymogami prawa UE.

Z uwagi na fakt, że województwo podkarpackie należy do najbardziej zalesionych w kraju, a lasy zaliczane są do jego strategicznych zasobów (są cenne zarówno pod względem przyrodniczym jak i gospodarczym), wsparcie powinno obejmować także zakres tematyczny związany z ochroną przed pożarami.

Typy projektów:

- rozwój form małej retencji²⁰⁸ (w tym m.in.: zbiorników retencyjnych, zbiorników wodnych służących kształtowaniu zasobów wodnych, zbiorników przeciwpowodziowych, polderów przeciwpowodziowych, odtwarzanie naturalnych obszarów zalewowych),
- wprowadzenie i doskonalenie regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń, w szczególności powodzi,
- wsparcie systemu ratownictwa chemiczno-ekologicznego i służb ratowniczych na wypadek wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii, w tym wyposażenie i wzmocnienie służb ratowniczych, przede wszystkim poprzez zakupy sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof (w zależności od beneficjenta - na poziomie regionalnym – Ochotnicza Straż Pożarna),
- budowa, rozbudowa lub modernizacja urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów,
- inwestycje mające na celu ochronę obszarów ze średnim ryzykiem powodziowym (zgodnie z mapami ryzyka powodziowego)²⁰⁹:
  - ✓ realizacja inwestycji związanych z oceną ryzyka wystąpienia powodzi i zarządzania tym ryzykiem,
  - ✓ wykonanie zabezpieczeń budowli przeciwpowodziowych już istniejących (kompleksowe remonty, dostosowanie do obowiązujących standardów - w tym m.in.: inwestycje dotyczące wałów przeciwpowodziowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą),

²⁰⁸ Pod pojęciem małej retencji rozumie się wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni poprzez zwiększenie ich zdolności retencyjnych. Realizowane będą działania wykorzystujące kompleksowe zabiegi łączące przyjazne środowisku metody przyrodnicze i techniczne oraz inne najlepsze praktyki przedstawione w Wytocznych do realizacji obiektów małej retencji w Nadleśnictwach oraz Wytocznych do realizacji małej retencji w górach.

²⁰⁹ Pod warunkiem zapewnienia pełnej zgodności z wymogami prawa UE.

- ✓ rozbiórki obiektów budowlanych (w tym budowli przeciwpowodziowych), których technologiczna żywotność dobiegła końca bądź zagrażają bezpieczeństwu ekologicznemu lub społecznemu.

W ramach PI 5b na wsparcie straży pożarnych została przewidziana kwota 2 mln euro.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- spółki wodne i ich związki,
- parki narodowe i krajobrazowe,
- państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organy administracji rządowej,
- Ochotnicza Straż Pożarna,
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa, w szczególności na obszarach województwa narażonych na występowanie negatywnych zjawisk. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT).

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

Projekty z zakresu małej retencji muszą być planowane i realizowane w sposób, który respektuje wymagania Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz Dyrektywy Siedliskowej. Konieczne jest kompleksowe podejście do zarządzania ryzykiem powodziowym zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną.

Współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły.

Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską.

Wspierane działania w ramach PI 5b powinny jasno odpowiadać na konkretne potrzeby wskazane w „Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020” (SPA 2020). Powinny być także komplementarne do działań wspieranych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

W przypadku działań związanych z polepszeniem ochrony przeciwpowodziowej w zakresie średniego/wysokiego ryzyka powodziowego w ramach RPO WP będą realizowane projekty nieuwzględnione w PO IS.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 5b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwpowodziowej (CI 20)	osoby	EFRR	Słabiej rozwinięty	10 000			SL2014	Roczna
2	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwpożarowej (CI 21)	osoby	EFRR	Słabiej rozwinięty	600 000			SL2014	Roczna
3	Pojemność obiektów małej retencji	m3	EFRR	Słabiej rozwinięty	1 313 000			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie (PI 6a)
------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększony udział odpadów zebranych selektywnie w województwie podkarpackim

Wybór tego kierunku działań podyktowany jest m.in. koniecznością sprostania standardom wyznaczonym w dokumentach krajowych i unijnych. Gospodarkę odpadami, jako jedno z głównych wyzwań dla Polski, identyfikuje Komisja Europejska.

Stan gospodarki odpadami, szczególnie komunalnymi, w województwie podkarpackim jest niezadowolający. Zapisy „Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego”²¹⁰ i analiza zawarta w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego²¹¹ potwierdzają, iż gospodarka odpadami w regionie wymaga wsparcia.

Choć w ostatnich latach można było zaobserwować zwiększenie ilości odpadów poddawanych selektywnemu zbieraniu, to w województwie podkarpackim, podobnie jak w całej Polsce, odsetek ten nadal pozostaje niski - odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w województwie podkarpackim w 2012 r. stanowią 12,1%²¹².

Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z wymogami tzw. ramowej dyrektywy o odpadach²¹³, do roku 2020 niezbędne jest przygotowanie do ponownego użycia i recykling odpadów, przynajmniej takich frakcji jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych wagowo na poziomie minimum 50% oraz przygotowanie do ponownego użycia, recyklingu i innych metod odzysku innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych na poziomie minimum 70%. Z kolei, tzw. Dyrektywa składowiskowa²¹⁴ nakłada na Polskę obowiązek redukcji masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania, do poziomu maksymalnie 35% w roku 2020 w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.²¹⁵

Mając na uwadze powyższe, wsparcie w ramach PI 6a ukierunkowane zostanie w taki sposób, aby w efekcie doprowadzić do:

- zwiększenia odsetka odpadów podlegających odzyskowi, w tym recyklingowi,
- zwiększenia ilości odpadów selektywnie zebranych i wysegregowanych,
- poprawy gospodarowania odpadami.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 6a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział odebranych i zbieranych odpadów takich jak papier i tektura, metale, szkło oraz tworzywa sztuczne, w masie wszystkich odebranych i zebranych odpadów komunalnych w skali województwa	%	Stabilizacja	11	2013	21	GUS	Roczna

²¹⁰ Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, op. cit., s.76

²¹¹ Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego, Rzeszów 2012, s. 24-107

²¹² Bank Danych Lokalnych, GUS

²¹³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy

²¹⁴ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów

²¹⁵ Umowa Partnerstwa, Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 stycznia 2014 r., s.73

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W perspektywie finansowej 2014-2020 za priorytetowy obszar interwencji należy uznać odpady komunalne, które wymagać będą zakrojonych na szeroką skalę działań wspierających rozwiązania pozwalające na stworzenie systemu selektywnego zbierania oraz budowę instalacji pozwalających na zwiększenie ilości surowców wtórnych poddanych recyklingowi.

Również gospodarka odpadami niebezpiecznymi wymaga prawidłowego prowadzenia i szczególnej kontroli. Jednym z jej elementów jest budowa i rozbudowa składowisk odpadów zawierających azbest.

Wspierana powinna być także gospodarka osadami ściekowymi, które są jednym z rodzajów odpadów innych niż komunalne.

Istotne są także działania wspierające zamykanie i rekultywację składowisk odpadów, w szczególności, gdy składowisko może stanowić istotne zagrożenie dla środowiska.

Inwestycje w sektorze gospodarki odpadami będą realizowane zgodnie z unijną hierarchią sposobów postępowania z odpadami, która nadaje priorytet zapobieganiu powstawaniu odpadów, ich ponownemu wykorzystaniu, ich przygotowaniu do ponownego użycia i recyklingowi. Dlatego szczególna uwaga zostanie skupiona na rozbudowie infrastruktury w zakresie selektywnego zbierania i przygotowywania do recyklingu.

Podsumowując, realizowane projekty będą obejmować infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami w regionie, zaplanowaną zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, m.in.: infrastrukturę do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, plastiku, papieru, odpadów biodegradowalnych oraz pozostałych odpadów komunalnych w połączeniu z edukacją lokalnej społeczności objętej projektem, infrastrukturę do recyklingu, sortowania i kompostowania, infrastrukturę do zbiórki, przetwarzania i utylizacji odpadów niebezpiecznych.

Warunkiem wsparcia inwestycji będzie ich uwzględnienie w planie inwestycyjnym w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, o którym mowa w Umowie Partnerstwa. Projekty będą zaplanowane w oparciu o selektywną zbiórkę odpadów u źródła.

Wsparcie nie będzie udzielane na budowę nowych instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów lub na działania prowadzące do zwiększania mocy przerobowych istniejących instalacji w zakresie przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych.

W przypadku projektów dotyczących PSZOK podział interwencji pomiędzy poziom krajowy a regionalny będzie przebiegał w oparciu o próg kwotowy, ustalony w poszczególnych programach operacyjnych, i liczbę obsługiwanych mieszkańców. Natomiast podział interwencji w przypadku pozostałych projektów z sektora odpadów (poza PSZOK) będzie przebiegał w oparciu o kwotę lub tryb realizacji inwestycji.

Typy projektów:

- punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, zgodnie z planem inwestycyjnym dotyczącym gospodarki odpadami komunalnymi, o którym mowa w UP, tworzonym przez Zarząd Województwa i uzgodnionym przez ministra właściwego ds. środowiska,
- kompleksowe działania skierowane na poprawę gospodarowania odpadami komunalnymi zgodnie z planem inwestycyjnym, dotyczącym gospodarki odpadami komunalnymi, o którym mowa w UP, tworzonym przez Zarząd Województwa i uzgodnionym przez ministra właściwego ds. środowiska,
- kompleksowe działania skierowane na poprawę gospodarowania odpadami innymi niż komunalne, w tym wsparcie infrastruktury zbierania i przetwarzania odpadów innych niż komunalne,
- zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów²¹⁶.

Zgodnie z Umową Partnerstwa do kompleksowych projektów zalicza się projekty zaplanowane zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami i umożliwiające osiągnięcie celu dyrektywy 2008/98/UE, obejmujące następujące elementy: selektywna zbiórka odpadów komunalnych (w tym papier, metal, plastik, szkło oraz odpady biodegradowalne), instalacje do odzysku i recyklingu odpadów (w tym kompostowanie dla odpadów organicznych) oraz instalacje do odzysku energii lub mechaniczno-biologiczne instalacje do przetwarzania dla pozostałych odpadów.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- przedsiębiorstwa,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem inwestycyjnym realizowane będą na terenie całego województwa, zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego oraz planem inwestycyjnym w zakresie gospodarki odpadami, o którym mowa w Umowie Partnerstwa.

Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

---

²¹⁶ Zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów w szczególności, gdy składowisko może stanowić istotne zagrożenie dla środowiska np. zlokalizowane jest w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych, terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi lub terenach, na których występują ruchy mas ziemnych itp.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

Wspierane będą inwestycje, dla których podstawą będą: dyrektywa 2008/98/WE ws. odpadów (ramowa dyrektywa odpadowa) i dyrektywa 1999/31/WE ws. składowania odpadów (dyrektywa składowiskowa), Wojewódzki plan gospodarki odpadami (WPGO) i wskazane w nim zadania oraz plan inwestycyjny w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, stanowiący uzupełnienie WPGO.

Inwestycje w sektorze gospodarki odpadami będą realizowane zgodnie z unijną hierarchią sposobów postępowania z odpadami wskazaną w dyrektywie 2008/98/WE w sprawie odpadów (tzw. ramowa dyrektywa o odpadach), która nadaje priorytet zapobieganiu powstawaniu odpadów, przygotowaniu do ponownego użycia i recyklingowi.

Projekty dotyczące mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów muszą więc stanowić część szerszego systemu gospodarki odpadami komunalnymi, zawierającego wspomniane elementy usytuowane najwyżej w hierarchii.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W przypadku projektów poza punktami selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz dotyczących składowisk, możliwe jest zastosowanie pomocy zwrotnej.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 6a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba wspartych zakładów przetwarzania odpadów	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	4			SL2014	Roczna
2	Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	21			SL2014	Roczna
3	Liczba zrehabilitowanych składowisk odpadów	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	3			SL2014	Roczna
4	Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (CI 17)	Mg/rok	EFRR	Stabiej rozwinięty	3 635			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie (PI 6b)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków

Jednym z głównych problemów w województwie podkarpackim nadal jest kwestia gospodarki wodno-ściekowej. Pomimo że w okresie programowania 2007-2013 realizowano szereg inwestycji w tym zakresie, wciąż istnieje dysproporcja między liczbą osób obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków w miastach i na wsi oraz dysproporcja między długością sieci wodociągowej, a długością sieci kanalizacyjnej (z sieci wodociągowej korzysta 76% mieszkańców województwa, natomiast z sieci kanalizacyjnej korzysta 60,7% mieszkańców). Konieczność wspierania tego obszaru potwierdzają również rekomendacje Komisji Europejskiej dla Polski, w których zwrócono uwagę na potrzebę spełnienia wymogów prawodawstwa UE, m.in. poprzez implementację dyrektywy ściekowej oraz Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Dlatego też wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 6b ukierunkowane będzie na działania, w efekcie których dojdzie do poprawy stanu gospodarki wodno-ściekowej i osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego wód, tak aby możliwe było dokończenie wypełnienia zobowiązań wynikających z dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Wdrożenie określonych inwestycji przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców województwa podkarpackiego, a także ochrony stanu środowiska naturalnego, w tym podziemnych zbiorników wodnych oraz akwenów powierzchniowych.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 6b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	Słabiej rozwinięty	69,9	2013	80	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy ściekowej jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK), którego celem, poprzez realizację ujętych w nim inwestycji, jest ograniczenie ilości nieoczyszczonych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed zanieczyszczeniem, w tym eutrofizacją wraz z Masterplanem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG, zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach.

Jedynie niewielka część realizowanych na terenie województwa inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej cechuje się kompleksowością rozwiązań, pozwalającą na realizację założeń KPOŚK.

Jednym z głównych problemów gospodarki wodnej w województwie podkarpackim jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych związane z emisją ścieków komunalnych.

Dlatego tak istotne jest wspieranie inwestycji w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w aglomeracjach z przedziału 2-10 tys. RLM. W związku z powyższym wsparcie w ramach PI 6b nakierowane będzie głównie na kontynuację realizacji zadań w ramach gospodarki wodno-ściekowej określonych w Krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych oraz Masterplanie dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków komunalnych, a podejmowane działania będą zgodne z ww. dyrektywą 91/271/EWG.

Ponadto wsparciem winny zostać objęte projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę (tj.: ujęcia, stacje uzdatniania wody, sieci wodociągowe). Zgodnie z Umową Partnerstwa inwestowanie w budowę i modernizację infrastruktury

wodociągowej dopuszczone będzie w ramach kompleksowych projektów regulujących gospodarkę ściekową.

Typy projektów:

- inwestycje dotyczące oczyszczalni ścieków celem spełnienia wymagań dyrektywy ściekowej dotyczącej jakości oczyszczonych ścieków dla aglomeracji z przedziału 2-10 tys. RLM,
- budowa kanalizacji ściekowej dla aglomeracji z przedziału 2 - 10 tys. RLM,
- realizacja inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania wody, sieci wodociągowe) w ramach kompleksowych projektów (razem z kanalizacją albo gdy zapewniona jest już gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi i unijnymi),
- zakup urządzeń i aparatury pomiarowej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe).

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty z zakresu gospodarki ściekowej realizowane będą na terenie województwa podkarpackiego w aglomeracjach z przedziału 2 - 10 tys. RLM, (zgodnie ze standardami wyznaczonymi w dokumentach unijnych oraz krajowych), w szczególności na obszarach aglomeracji pozbawionych infrastruktury kanalizacyjnej spełniających wymóg dotyczący współczynnika koncentracji osób na km sieci.

Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-

gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

Wsparcie uzyskają inwestycje w sieci kanalizacyjne na terenach objętych KPOŚK oraz Masterplanem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, w aglomeracjach z przedziału 2 - 10 tys. RLM (zgodnie z Linia demarkacyjną), tak aby możliwe było dokończenie wypełnienia zobowiązań wynikających z ww. dyrektywy 91/271/EWG.

Projekty dotyczące sieci wodociągowych mogą być realizowane jedynie jako projekty kompleksowe (razem z kanalizacją albo gdy zapewniona jest już gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi i unijnymi).

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 6b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Ślabiej rozwinięty	42			SL2014	Roczna
2	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Ślabiej rozwinięty	603			SL2014	Roczna
3	Długość sieci wodociągowej	km	EFRR	Ślabiej rozwinięty	46			SL2014	Roczna
4	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków (CI 19)	RLM	EFRR	Ślabiej rozwinięty	59 000			SL2014	Roczna
5	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę (CI 18)	osoby	EFRR	Ślabiej rozwinięty	49 000			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego (PI 6c)
------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Podniesiona atrakcyjność kulturalna regionu i zwiększona dostępność dóbr kultury

Zachowanie dziedzictwa kulturowego, tak jak ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, to fundamenty dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Atrakcyjność kulturowa województwa podkarpackiego, oparta jest na wielonarodowym, wielowyznaniowym i wielokulturowym jego dziedzictwie obecnym w architekturze, zbiorach muzealnych, folklorze, organizowanych imprezach kulturalnych. Do zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego regionu należą między innymi: historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne, architektura sakralna, rezydencjonalna, obronna, użyteczności publicznej, mieszkalna, budownictwo ludowe oraz przemysłowe, zabytkowe: założenia zieleni

i cmentarze, a także mała architektura. Dlatego też wsparcie będzie kierowane na zachowanie dziedzictwa kulturowego województwa. Wymiernym efektem interwencji ma być zatem wykreowanie wizerunku regionu dbającego o przeszłość przy jednoczesnym podnoszeniu atrakcyjności turystycznej województwa.

W ostatnich latach coraz większy nacisk kładzie się na rolę kultury w procesie jednoczenia obywateli, rozwijania umiejętności współpracy, kreatywności jednostek i wzmacniania więzi międzyludzkich. Dlatego, w kontekście zrównoważonego rozwoju społecznego, planowana interwencja przyczynić się ma do zapewnienia mieszkańcom regionu możliwie równych szans korzystania z dóbr kultury, a co za tym idzie do stopniowego eliminowania marginalizacji niektórych rejonów województwa w tym zakresie.

W związku z powyższym w ramach priorytetu inwestycyjnego 6c wsparcie ukierunkowane będzie zarówno na działania, które przyczynią się do polepszenia stanu obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych, jaki i działania wpływające na rozwój zasobów kultury m.in. poprzez poprawę jakości funkcjonowania instytucji kultury. Przyczyni się to do podniesienia atrakcyjności kulturalno-turystycznej regionu i zwiększenia dostępu do dóbr kultury.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 6c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Korzystający z teatrów, muzeów, bibliotek (ogółem) na 1000 mieszkańców	osób/1000	Stabiej rozwinięty	748	2013	915	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Dziedzictwo kulturowe powinno być z jednej strony przedmiotem ochrony i opieki, z drugiej zaś potencjałem, który winien zostać wykorzystany dla rozwoju województwa i budowania kapitału społecznego. Konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć, ukierunkowanych na kompleksową ochronę i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego (m.in. poprzez zwiększenie funduszy na prace remontowo-konserwatorskie), w celu przywrócenia ich dawnej świetności, zabezpieczenie przed degradacją w przyszłości oraz udostępnienie, jako atrakcji kulturalnych regionu.

Oprócz bogatego materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego istotnym atutem województwa podkarpackiego jest działalność instytucjonalna w dziedzinie kultury. Życie kulturalne regionu skupione jest przede wszystkim w głównych ośrodkach miejskich, a więc w stolicy województwa i pozostałych miastach na prawach powiatu. Na terenie województwa podkarpackiego nie brakuje również obszarów, które ze względu na swoje peryferyjne położenie oraz niekorzystne warunki ekonomiczne mają utrudniony dostęp

do oferty kulturalnej, a uczestnictwo ich mieszkańców w życiu kulturalnym i w przedsięwzięciach kultury wysokiej ma charakter incydentalny. Dlatego za istotną należy również uznać poprawę, jakości funkcjonowania instytucji kultury, tak by miało to przełożenie we wzroście udziału mieszkańców regionu w życiu kulturalnym.

Wsparcie będzie się koncentrować na ochronie dziedzictwa kulturowego, w szczególności obiektów zabytkowych ważnych z punktu widzenia regionu wynikających ze strategii rozwoju, a także na rozwoju zasobów kultury. Przy czym, zgodnie z Umową Partnerstwa, wsparcie nie będzie kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej. Możliwe będą natomiast inwestycje infrastrukturalne mające na celu niezbędne dostosowanie istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturalnych, w tym edukacyjnych.

Podkreślić jednak należy, iż dofinansowanie z EFRR nie może zastępować finansowania z budżetu państwa przeznaczonego na ochronę dziedzictwa kulturowego. Dlatego projekty z zakresu kultury muszą spełniać wszystkie kryteria wynikające z Umowy Partnerstwa, w tym dotyczące analizy popytu, czy zapewnienia trwałości efektów.

W ramach PI 6c nie będą finansowane projekty dotyczące imprez o charakterze kulturalnym, takich jak wystawy, festiwale.

Tak jak to zostało określone w Umowie Partnerstwa w projektach realizowanych w ramach PI 6c musi zostać wykazana trwałość ich finansowania w okresie eksploatacyjnym.

Typy projektów:

- ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego ruchomych i nieruchomych poprzez dążenie do przywrócenia ich dawnej świetności, zabezpieczenie przed degradacją w przyszłości oraz udostępnienie jako atrakcji kulturalnych regionu,
- rozwój zasobów kultury poprzez inwestycje dotyczące infrastruktury służącej działalności kulturalnej i ochronie dziedzictwa kulturowego, umożliwiające podniesienie atrakcyjności kulturalnej regionu i zwiększenie dostępności dóbr kultury.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- instytucje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT).

Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

Zgodnie z Umową Partnerstwa projekty w zakresie kultury muszą przyczyniać się do osiągania wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych m.in. poprzez zwiększenie potencjału turystycznego.

Przy wyborze projektów do dofinansowania obok elementów takich jak analiza ekonomiczna, analiza finansowa czy analiza ryzyka, odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów znajdują następujące aspekty: analiza popytu, realizacja priorytetów rozwoju kultury, zapewnienie trwałości efektów, w tym generowane efekty mnożnikowe, tworzenie nowych miejsc pracy.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 6c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CI 9)	szt.	EFRR	Ślabiej rozwinięty	400 000			SL2014	Roczna
2	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Ślabiej rozwinięty	44			SL2014	Roczna
3	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Ślabiej rozwinięty	5			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę (PI 6d)
------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Wzmocnione mechanizmy ochrony różnorodności biologicznej w regionie

Wybór tego kierunku działań wynika z faktu, iż na terenie województwa podkarpackiego, mimo postępujących procesów rozwojowych, w dalszym ciągu znajduje się wiele cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk różnych gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 silnie akcentuje powiązanie rozwoju województwa z działaniami na rzecz ochrony zasobów naturalnych, różnorodności biologicznej i krajobrazu. Różnorodność biologiczna i krajobrazowa stanowią bowiem jeden z fundamentów, na którym można budować przewagi konkurencyjne regionu.

Bogactwo różnorodności biologicznej jest jednym z podstawowych wyróżników naszego regionu na tle kraju, dlatego traktowane powinno być z należytą troską, przy przestrzeganiu prawa wspólnotowego (głównie dyrektywa ptasia oraz siedliskowa) oraz krajowego w zakresie poszanowania i zachowania różnorodności biologicznej.

Interwencja w ramach PI 6d ukierunkowana została zatem w sposób umożliwiający osiągnięcie efektów w postaci:

- przywrócenia i zachowania różnorodności biologicznej,
- ukierunkowania ruchu turystycznego w sposób, który przyczyni się do ochrony dziedzictwa przyrodniczego i promowania wartości chronionych (w ramach projektów skierowanych na ochronę różnorodności biologicznej),
- wzrostu poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców i jakości informacji o środowisku.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 6d

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Powierzchnia form ochrony przyrody objęta planami (parki krajobrazowe i rezerваты przyrody)	%	Słabiej rozwinięty	54,2	2013	100	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Województwo podkarpackie, jest miejscem występowania wielu chronionych gatunków, w tym szeregu zagrożonych wyginięciem i zanikających. Warunkiem skutecznej ochrony gatunkowej jest w dużej mierze ochrona ich miejsc występowania (zabezpieczenie odpowiedniej przestrzeni życiowej, w tym siedlisk przyrodniczych oraz zapewnienie swobodnej wymiany genetycznej).

Nieodłącznym zjawiskiem zachodzących procesów cywilizacyjnych jest agresywna antropopresja na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego. Składają się na nią

m.in.: postępująca urbanizacja i zajmowanie przez ludzi terenów będących naturalnymi siedliskami zwierząt, roślin oraz grzybów, niekorzystna zmiana sposobów użytkowania ziemi i przekształcanie dolin rzecznych. Znaczącym zjawiskiem związanym z antropopresją jest również zanieczyszczenie poszczególnych elementów środowiska. Z tego względu ważna jest realizacja przedsięwzięć, które przyczynią się do zachowania różnorodności biologicznej w regionie.

Niezmierzalnie istotne jest właściwe chronienie cennych przyrodniczo siedlisk, gatunków zwierząt, roślin i grzybów oraz w szczególności gatunków wymagających ochrony na podstawie prawa wspólnotowego.

Do atrakcji naturalnych regionu należą m.in. tereny górskie występujące w południowej jego części. Wzbogacają one krajobraz oraz zapewniają ekspozycję atrakcyjnych panoram górskich, szczególnie z łąk zwanych połoninami. Tereny te sprzyjają wędrownikom i spacerom górskim oraz innym formom turystyki aktywnej np. rowerowej, narciarskiej czy konnej. Realizacja inwestycji wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze powinna mieć na celu ograniczanie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych i spacerowych, przebiegających przez cenne zbiorowiska oraz ostoje gatunków rzadkich i chronionych.

Warunkiem koniecznym poprawy jakości środowiska oraz zachowania krajobrazu jest zwiększenie świadomości mieszkańców co do wpływu czynników antropogenicznych na otoczenie przyrodnicze i szerzej na całe systemy ekologiczne regionu. W celu poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców regionu konieczne będzie wsparcie inwestycyjne ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m.in. w parkach krajobrazowych).

Ochrona bioróżnorodności i walorów naturalnych obszarów objętych Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad i Programem Strategicznym „Błękitny San” jest jednym z priorytetów województwa podkarpackiego. Celem jest zmniejszenie presji cywilizacyjnej na cenne przyrodniczo tereny, w tym zmniejszenie zanieczyszczenia wód i gleb związanego z działalnością człowieka. W związku z tym dopuszcza się na tych obszarach realizację projektów służących zachowaniu bioróżnorodności i minimalizacji negatywnego wpływu osadnictwa i turystyki, zawierających między innymi komponenty zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej dostosowanej do lokalnych potrzeb oczyszczania ścieków.

Typy projektów:

- ochrona in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach Natura 2000),
- tworzenie i wyposażenie centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki,
- budowa i modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych),
- projekty dotyczące waloryzacji istniejących form ochrony przyrody (w szczególności obszarów chronionego krajobrazu) oraz zadań wynikających z potrzeby ochrony krajobrazu, w tym opracowywanie planów/programów ochrony i zarządzania oraz innych dokumentów dla obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo,

- inwestycje dotyczące infrastruktury mającej na celu ograniczanie negatywnego oddziaływania turystyki na obszary cenne przyrodniczo oraz promowanie form ochrony przyrody²¹⁷ - jako element projektów dotyczących w podstawowym zakresie różnorodności biologicznej,
- wsparcie ośrodków prowadzących działalność bezpośrednio związaną z edukacją ekologiczną (m.in. w parkach krajobrazowych),
- sporządzanie inwentaryzacji nieleśnych siedlisk przyrodniczych w granicach obszarów NATURA 2000 (w uzgodnieniu z GDOŚ).
- minimalizacja zanieczyszczeń wód i gleb na obszarach Natura2000 w celu ograniczenia zagrożeń dla bioróżnorodności.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- organizacje pozarządowe,
- parki narodowe i krajobrazowe,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organy administracji rządowej,
- jednostki naukowe,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa, w szczególności na obszarach objętych różnymi formami ochrony przyrody (w tym Natura 2000).

Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

---

²¹⁷ Realizacja inwestycji wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, zwłaszcza na obszarach górskich będzie odbywać się wraz z odpowiednim zabezpieczeniem tych terenów przed zwiększoną i niekontrolowaną presją poprzez koncentrację kanalizację ruchu turystycznego.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania w ramach w/w PI mają charakter komplementarny w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

W celu zapewnienia trwałości efektu wspieranego działania przyznanie wsparcia dla działań z zakresu ochrony różnorodności biologicznej, w tym dla parków krajobrazowych, powinno być uwarunkowane komplementarnością wspieranego działania z aktami prawa miejscowego dotyczącymi: parku krajobrazowego, pomnika przyrody, zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, stanowiska dokumentacyjnego, z planem ochrony lub zadaniami ochronnymi dla rezerwatu przyrody lub parku narodowego, z planem ochrony lub planem zadań ochronnych obszaru Natura 2000 lub z ochroną gatunkową.

W przypadku wsparcia działań dotyczących Sieci Natura 2000, należy mieć na uwadze, aby były one zgodne z „Priorytetowymi ramami działań dla Sieci Natura 2000”.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 6d

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	101			SL2014	Roczna
2	Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (CI 23)	ha	EFRR	Słabiej rozwinięty	200			SL2014	Roczna
3	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	13			SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 4

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe- wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
4	Wskaźnik produktu	1	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	162			603			SL2 014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 20% alokacji OP 4
	Wskaźnik produktu		Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	4			42			SL2 014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 22% alokacji OP 4

	Wskaźnik produktu	2	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	6	44	SL2 014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 11% alokacji OP 4
	Wskaźnik produktu	3	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	1	5	SL2 014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 11% alokacji OP 4
	Wskaźnik postępu finansowego	4	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	24 196 100	219 011 341	SL2 014	Obowiązkowy

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-10: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 4

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Region słabiej rozwinięty							
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
017	5 660 850	01	186 159 639	01	46 539 910	01	13 686 035
018	12 453 871			02	46 539 910	07	172 473 604
019	4 528 680			03	93 079 819		
020	4 128 569						
022	87 617 412						
085	13 147 691						
087	18 635 911						
091	691 984						
094	39 294 671						

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. *Pomoc Techniczna*.

2.A.1 Oś priorytetowa V – INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

OŚ PRIORYTETOWA V INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	V
Nazwa osi priorytetowej	INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 5

Oś priorytetowa V. Infrastruktura komunikacyjna		
CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	EFRR
	7c Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej	
	7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	
CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności obszarach dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa V obejmuje swoim zakresem interwencji **cele tematyczne 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej i 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.**

Zagadnienia związane ze zwiększeniem dostępności transportowej oraz z promocją proekologicznych rozwiązań transportowych są ściśle powiązane z interwencjami na rzecz gospodarki niskoemisyjnej.

Zastosowanie wielotematycznej osi priorytetowej realizującej wsparcie w zakresie CT 7 i CT 4 pozwoli na koncentrację w ramach jednej osi priorytetowej interwencji na rzecz transportu. Powyższe przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznych. Oś priorytetowa realizowana przez jeden cel tematyczny ograniczałaby możliwości zapewnienia komplementarności realizowanej interwencji, jak również kompleksowego i zintegrowanego rozwiązania problemów w zakresie poprawy powiązań komunikacyjnych województwa.

Koncentracja wsparcia w obszarze transportu w jednej osi priorytetowej zapewni spójność planowania i wdrażania projektów transportowych, wpływających na poprawę jakości oferty systemu transportowego regionu (drogi, koleje, czysty transport miejski, transport multimodalny). Realizacja tego typu inwestycji przyczyni się do poprawy powiązań komunikacyjnych województwa. Lepsze połączenia transportowe, rozwój transportu publicznego oraz multimodalnego wpłyną również na poprawę spójności terytorialnej województwa, jak również wzrost konkurencyjności i ożywienia przedsiębiorczości (ograniczenie kosztów transportu), wywierając pozytywny wpływ na dostępność rynków pracy, nauki i usług (ułatwienie dojazdów zarówno pod względem kosztów, jak i czasu).

Interwencja w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych osi priorytetowej V *Infrastruktura komunikacyjna* przyczyniać się będzie do realizacji celów głównych Umowy Partnerstwa, tj. *zwiększenia konkurencyjności gospodarki oraz poprawy spójności społecznej i terytorialnej*, jak również jej celów szczegółowych tj.: *zmniejszenia emisyjności gospodarki oraz poprawy jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego*, jak również *zwiększenia transportowej dostępności kraju w układzie krajowym*.

Oś priorytetowa V jest osią jednofunduszwą, współfinansowaną z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Celem nadrzędnym osi priorytetowej V. *Infrastruktura komunikacyjna* jest **poprawa powiązań komunikacyjnych województwa.**

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi (PI 7b)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu drogowym

W zakresie infrastruktury drogowej podstawowym wyzwaniem jest lepsze skomunikowanie województwa z siecią TEN-T oraz siecią dróg krajowych łączących się bezpośrednio z autostradą A4 lub drogą ekspresową S19, zwiększenie jej przepustowości oraz likwidacja „wąskich gardeł” poprzez budowę obwodnic obszarów zurbanizowanych.

Kluczowym kierunkiem interwencji w ww. zakresie jest wsparcie inwestycji prowadzących do autostrady i rozprowadzających z niej ruch, jak również kontynuacja modernizacji ciągów komunikacyjnych, rozpoczętych w perspektywie finansowej 2007-2013, powiązanych bezpośrednio lub pośrednio z dojazdem do autostrady A4 lub drogi ekspresowej S19 oraz wsparcie budowy obwodnic w ciągach o największym natężeniu ruchu. Wsparcie w powyższym zakresie przyczyni się do wzrostu funkcjonalności regionalnego systemu transportowego. Podejmowane w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego działania przełożą się również na poprawę bezpieczeństwa ruchu²¹⁸, również dzięki wyprowadzeniu ruchu drogowego z obszarów miejskich. Ponadto inwestycje w ww. zakresie w sposób pośredni przyczynią się do poprawy dostępności czasowej do ośrodka wojewódzkiego.

Działania z zakresu PI 7b wspierane w ramach RPO WP 2014-2020 będą komplementarne do realizowanych w ramach PO PW projektów z zakresu przebudowy dróg prowadzących do węzłów drugorzędnych TEN-T. Przedsięwzięcia te będą przyczyniać się do wzmocnienia drogowej dostępności wewnętrznej i zewnętrznej województw Polski Wschodniej. Działania, prowadzone w ramach RPO WP 2014-2020 przyczynią się również do maksymalizacji efektów wsparcia projektów PO PW z zakresu przebudowy układu drogowego miasta Rzeszowa i jego obszaru funkcjonalnego.

²¹⁸ Nowe/zmodernizowane drogi/obwodnice charakteryzować się będą większym poziomem bezpieczeństwa

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 7b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej - WDDT II (syntetyczny)	nd	Słabiej rozwinięty	19,65	2013	24,54	MliR	Od 2013 roku/ co 2-3 lata

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie infrastruktury drogowej o znaczeniu regionalnym w ramach niniejszego priorytetu dotyczyć będzie przede wszystkim dróg wojewódzkich, jako kluczowych szlaków komunikacyjnych z punktu widzenia połączeń z autostradą A4 uwzględnioną w sieci TEN-T, drogą ekspresową S19, drogami krajowymi, a także przejściami granicznymi.

Projekty realizowane na drogach wojewódzkich powinny wykazywać komplementarność z układem transportowym na poziomie ponadregionalnym. Podkreślić przy tym należy, iż poprawa stanu technicznego dróg wojewódzkich, uzupełnienie braków w układzie ich sieci oraz budowa obwodnic przełoży się na wzrost płynności ruchu i dostępności do sieci dróg wyższego rzędu. Preferowane będą inwestycje stanowiące kontynuację modernizacji ciągów drogowych rozpoczętych w poprzednich latach oraz odcinki charakteryzujące się najwyższym natężeniem ruchu, prowadzące pośrednio do autostrady.

Inwestycje w drogi lokalne (gminne i powiatowe) będą możliwe jedynie wówczas, gdy zapewnią konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi.

Typy projektów:

- inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich prowadzących bezpośrednio lub pośrednio do autostrady/drogi ekspresowej lub dróg krajowych, lub wypełniających luki w sieci dróg pomiędzy miastami subregionalnymi i/lub ośrodkiem wojewódzkim,
- inwestycje dotyczące dróg lokalnych stanowiących konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub gdy zapewnią konieczne bezpośrednie połączenia z istniejącymi lub nowymi terenami inwestycyjnymi.

W ramach w/w typów projektów możliwa jest również realizacja przedsięwzięć polegających na włączeniu do dróg krajowych, zgodnie z ustawą o drogach publicznych.

Zgodnie z zapisami UP, w przypadku gdy droga lokalna lub wojewódzka łączy się z drogą krajową – cała inwestycja łącznie ze skrzyżowaniem może być finansowana w ramach RPO WP 2014-2020. W przypadku gdy droga lokalna łączy się z drogą wojewódzką lub krajową – cała inwestycja traktowana jest jako lokalna gdy inwestorem jest samorząd lokalny, a jako wojewódzka gdy inwestorem jest samorząd województwa. Właściwe w tym względzie są

odpowiednie przepisy prawa krajowego (Rozdział 3 art. 25 Ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych).

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.

Grupy docelowe:

- osoby i podmioty korzystające z rezultatów wspartych projektów.

Terytorialny obszar realizacji:

W zakresie PI 7b RPO WP 2014-2020 przewiduje do realizacji inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich na terenie całego województwa z wyłączeniem miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego, gdzie inwestycje będą finansowane z PO PW pod warunkiem ich uwzględnienia w Planie Transportowym dla Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020. Inwestycje dotyczące dróg wojewódzkich na terenie miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego nie objęte Planem Transportowym dla Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 mogą być finansowane w ramach RPO WP 2014-2020, pod warunkiem uwzględnienia ich w regionalnym planie transportowym przygotowywanym na potrzeby warunkowości ex-ante.

Projekty dotyczące dróg lokalnych w ramach PI 7b realizowane będą na obszarze całego województwa zgodnie z zapisami UP.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy (inwestycje w drogi lokalne),
- tryb pozakonkursowy.

Realizacja projektów w trybie pozakonkursowym umożliwi precyzyjne skierowanie środków na zdiagnozowane potrzeby dotyczące sieci dróg w województwie oraz przyczyni się w optymalny sposób do osiągnięcia celów osi priorytetowej.

Realizacja projektów w trybie pozakonkursowym związana jest również z koniecznością wypełnienia warunkowości ex-ante w ramach CT 7 i uprzedniego bezpośredniego zidentyfikowania konkretnych projektów transportowych ujętych zgodnie z zapisami UP w regionalnym zestawieniu projektów priorytetowych.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Podstawowe kryteria wsparcia w zakresie projektów drogowych w ciągu dróg wojewódzkich, których dotyczyć będzie zdecydowana większość inwestycji w ramach PI 7b, dotyczyć będą:

- rejestrowanego natężenia ruchu,
- kontynuacji ciągu,
- funkcji drogi,

i zgodnie z zapisami UP, planowane interwencje transportowe będą wynikały z regionalnego planu transportowego przygotowanego w ramach warunkowości ex-ante.

Na etapie projektowania, wykonawstwa, wprowadzania organizacji ruchu oraz użytkowania dróg respektowane będą przepisy dotyczące bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Na etapie wyboru do dofinansowania premiowane będą projekty uwzględniające w swoim zakresie środki poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz projekty o najwyższej efektywności kosztowej, co oznacza, iż najniższym kosztem wkładu unijnego uzyskany zostanie największy efekt.

Inwestycje w drogi lokalne w ramach PI 7b nie będą stanowiły więcej niż 15% alokacji przeznaczonej na niniejszy PI.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 7b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Całkowita długość nowo wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI 13, 14)	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	273			SL2014	Roczna
2	Całkowita długość nowych dróg (CI 13)	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	55			SL2014	Roczna
3	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI 14)	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	218			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej (PI 7c)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększona ilość przewozów towarowych LHS na stacji Wola Baranowska

W celu stworzenia spójnego systemu transportu pozwalającego łączyć możliwości przewozowe różnych rodzajów transportu, w ramach niniejszego priorytetu zakłada się wsparcie infrastruktury służącej rozwojowi infrastruktury terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T, celem umożliwienia ich większego wykorzystania w transporcie towarów.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 7c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wielkość przewozów towarowych LHS na stacji Wola Baranowska	Mg	Słabiej rozwinięty	697 748	2013	1 218 457	PKP LHS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Typy projektów:

- projekty dotyczące infrastruktury terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T, w tym:
  - ✓ budowa, przebudowa lub modernizacja terminali przeładunkowych wraz z niezbędną do realizacji projektu infrastrukturą towarzyszącą,
  - ✓ budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury technicznej lub operacyjnej, w tym placów składowych i przeładunkowych, magazynów, parkingów, dróg wewnętrznych,
  - ✓ zakup lub modernizacja urządzeń wykorzystywanych wyłącznie przy świadczeniu usług przewozowych/przeładunkowych,
  - ✓ zakup lub modernizacja systemów teleinformatycznych wykorzystywanych przy świadczeniu usług przewozowych/przeładunkowych.

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa.

Grupy docelowe:

- podmioty korzystające z rezultatów wspartych projektów.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty w ramach PI 7c realizowane będą w obrębie stacji kolejowej Wola Baranowska LHS, zlokalizowanej w województwie podkarpackim, na terenie dwóch powiatów, tj. powiatu tarnobrzeskiego oraz mieleckiego.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

W przypadku, gdy pomoc z funduszy przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE

W kontekście planowanego zakresu wsparcia istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia pomocy publicznej.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęły w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 7c

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba wspartych terminali przeładunkowych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	3			SL2014	Roczna
2	Dodatkowa zdolność przerobowa terminali przeładunkowych	Mg	EFRR	Słabiej rozwinięty	456 625			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu (PI 7d)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu kolejowym

Mając na uwadze, iż transport kolejowy, prowadzony w oparciu o zmodernizowaną i rozwiniętą infrastrukturę oraz nowoczesny tabor powinien stanowić ważny element systemu transportowego w regionie, za jedno z priorytetowych w ramach niniejszej osi uznano inwestycje w regionalną infrastrukturę kolejową, jak również modernizację oraz zakup nowoczesnego i ekonomicznego taboru kolejowego. Istniejące braki w zasobach taborowych oraz zły stan infrastruktury kolejowej obniżają atrakcyjność oferty transportu kolejowego. Zakłada się, iż inwestycje w powyższym zakresie pozwolą zwiększyć obecnie niski udział transportu kolejowego w przewozach pasażerskich w województwie podkarpackim, zwiększając tym samym jego konkurencyjność, jako transportu szczególnie przyjaznego dla

środowiska. Przeprowadzenie tego rodzaju inwestycji ma szczególne znaczenie dla poprawy dostępności transportowej województwa w ruchu kolejowym, poprawy jego bezpieczeństwa oraz jakości i efektywności przewozów kolejowych.

Konieczność znacznych i coraz większych inwestycji w podupadającą infrastrukturę kolejową w Polsce wskazuje *Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012-2016 (CSR)*.

Konieczność podjęcia działań, które wpłyną pozytywnie na podniesienie konkurencyjności kolei w stosunku do innych rodzajów transportu wskazują również zapisy Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku).

Działania z zakresu PI 7d wspierane w ramach RPO WP 2014-2020 będą komplementarne do realizowanych w ramach PO PW projektów z zakresu przebudowy regionalnych linii kolejowych. Przedsięwzięcia te będą przyczyniać się do wzmocnienia kolejowej dostępności wewnętrznej i zewnętrznej województw Polski Wschodniej, maksymalizując efekty wsparcia PO PW.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 7d

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej – WKDT II (syntetyczny)	nd	Stabiej rozwinięty	14,50	2013	20,72	MliR	Od 2013 roku/ co 2-3 lata

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie systemu transportu kolejowego w województwie w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będzie m.in. modernizacji, rehabilitacji²¹⁹ oraz rewitalizacji²²⁰ linii kolejowych i infrastruktury dworcowej szczególnie ważnych dla przewozów regionalnych z punktu widzenia transportu pasażerskiego oraz poprawy dostępności do sieci TEN-T, jak również poprawy dostępności do węzłów przeładunkowych poza siecią TEN-T. W ograniczonym zakresie możliwa będzie również budowa wybranych odcinków linii. Uzupełnieniem inwestycji na liniach kolejowych będą inwestycje mające na celu unowocześnienie (zakup, modernizacja) taboru kolejowego. W uzasadnionych przypadkach

²¹⁹ Rehabilitację należy pojmować, zgodnie z definicją zawartą w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r., jako proces prowadzący do osiągnięcia przez istniejącą infrastrukturę transportową pierwotnych parametrów konstrukcyjnych połączony z długoterminową poprawą jakości tej infrastruktury w porównaniu ze stanem obecnym zgodnie z wymogami i przepisami ustanowionymi niniejszym rozporządzeniem

²²⁰ Zgodnie z zapisami UP przewidziane w ramach rewitalizacji działania będą kompleksowe, skutkujące długotrwałą poprawą stanu technicznego oraz dostosowujące infrastrukturę do potrzeb rynku przewoźników (np. wzrost dopuszczalnych nacisków na oś, modernizacja peronów) oraz pasażerów (dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).

możliwe będzie finansowanie dokumentacji przedprojektowej i projektowej kolejowej infrastruktury technicznej ujętej w regionalnym planie transportowym.

Realizacja projektów w zakresie wybranych odcinków linii kolejowych przyczyni się do poprawy połączeń regionalnej sieci transportowej z siecią TEN-T, jak również poprawy spójności terytorialnej województwa i dostępności do regionalnych/subregionalnych ośrodków miejskich. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych na liniach towarowych poprawiająca dostępność do węzłów przeładunkowych poza siecią TEN-T przyczyni się pośrednio do rozwoju przedsiębiorczości.

Typy projektów:

- inwestycje dotyczące taboru kolejowego dla połączeń regionalnych,
- inwestycje dotyczące modernizacji/rehabilitacji/rewitalizacji infrastruktury kolejowej o znaczeniu regionalnym (linie kolejowe, w tym wąskotorowe, dworce, zaplecze techniczne),
- przygotowanie dokumentacji przedprojektowej i projektowej kolejowej infrastruktury technicznej.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty zarządzające infrastrukturą kolejową,
- przedsiębiorstwa²²¹.

Grupy docelowe:

- osoby i podmioty korzystające z rezultatów wspartych projektów.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty w ramach PI 7d realizowane będą na obszarze gmin województwa podkarpackiego, przez które przebiegają lub są planowane linie kolejowe.

Interwencja RPO WP 2014-2020 będzie komplementarna do inwestycji o znaczeniu ponadregionalnym, finansowanych z PO PW. W PO PW przewidziane do realizacji projekty zostały ujęte w Dokumencie Implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) - inwestycje planowane w ramach makroregionalnego korytarza transportowego - Magistrali Wschodniej, stanowiącej szczególną koncepcję połączenia miast wojewódzkich Polski Wschodniej.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się pozakonkursowy tryb wyboru projektów.

²²¹ Dotyczy wyłącznie podmiotów wykonujących zadania użyteczności publicznej na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego/związku komunalnego, a także spółek prawa handlowego, w których jednostki samorządu terytorialnego/związek komunalny/Skarb Państwa samodzielnie lub łącznie posiadają większość udziałów lub akcji

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Na etapie wyboru do dofinansowania premiowane będą projekty przyczyniające się do poprawy połączeń z siecią TEN-T oraz stanowiące kontynuację odcinków sieci kolejowej zrealizowanych lub rozpoczętych w poprzednich latach. Ich realizacja przyczyni się bowiem do usunięcia istniejących wąskich gardeł oraz uzupełnienia deficytów w ramach sieci kolejowej.

Kryteria wyboru obejmowały będą również wpływ projektów na poprawę bezpieczeństwa w ruchu kolejowym oraz efektywność kosztową.

Zgodnie z zapisami UP, planowane interwencje transportowe, w tym w zakresie kolei, będą wynikały z regionalnego zestawienia projektów priorytetowych. Ich realizacja umożliwi precyzyjne skierowanie środków na zdiagnozowane potrzeby dotyczące infrastruktury kolejowej o znaczeniu regionalnym oraz przyczyni się w optymalny sposób do osiągnięcia celów osi priorytetowej.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

W przypadku, gdy pomoc z funduszy przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE

Planowana kwota alokacji na sektor kolejowy wynosi ok. 134 mln euro.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 7d

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych (CI 12)	km	EFRR	Stabiej rozwinięty	107			SL2014	Roczna
2	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych pojazdów kolejowych	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	9			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności obszarach dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu (PI 4e)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Większe wykorzystanie transportu zbiorowego w miastach

Jednym z kluczowych kierunków rozwoju województwa podkarpackiego jest zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego, m.in. poprzez wspieranie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki. Projekty realizowane w tym priorytecie inwestycyjnym przyczyniają się do realizacji celów strategii *Europa 2020* w ramach priorytetu – Zrównoważony Rozwój. Powyższe oznacza budowanie bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej, która w wydajny, zrównoważony sposób wykorzystuje zasoby i zmniejsza emisje zanieczyszczeń. Opiera się on m.in. na właściwej relacji pomiędzy rozwojem transportu i środowiskiem.

Realizowane projekty powinny przyczyniać się do budowy spójnego i efektywnego systemu przewozów pasażerskich na terenie miast i ich obszarów funkcjonalnych.

Poprawa dostępności transportu publicznego, a wraz z nią spójności sieci jest kluczowa w całym systemie hierarchii osadniczej województwa. Dzięki wsparciu niskoemisyjnych systemów transportu publicznego zwiększy się mobilność mieszkańców województwa podkarpackiego, ograniczona zostanie również emisja zanieczyszczeń z transportu w obrębie miast, co w rezultacie będzie miało pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 4e – OP 5

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba przewozów pasażerskich komunikacją miejską w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów miejskich województwa podkarpackiego	szt./osobę	Słabiej rozwinięty	62,28	2013	67,29	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w zakresie PI 4e w ramach OP 5 dotyczyć będzie w szczególności zakupu i modernizacji taboru na potrzeby publicznego transportu zbiorowego w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie wraz z niezbędną infrastrukturą. Możliwa także będzie realizacja inwestycji z zakresu organizacji ruchu, ułatwiających sprawne poruszanie się pojazdów komunikacji zbiorowej.

Modernizacja czy rozbudowa systemu transportu publicznego nie będzie już celem samym w sobie, ale musi być widziana w kontekście zmian w mobilności miejskiej prowadzących do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców aglomeracji.

Typy projektów:

- inwestycje dotyczące niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru zasilanego paliwem alternatywnym oraz infrastruktury transportu publicznego na terenie miast lub miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie - uzupełnienie projektów realizowanych z poziomu krajowego,
- rozwiązania z zakresu organizacji ruchu, ułatwiające sprawne poruszanie się pojazdów komunikacji zbiorowej (np. budowa, remont, przebudowa pętli, zatok, dworców lub wydzielenie pasów ruchu dla autobusów komunikacji zbiorowej),

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- przedsiębiorstwa²²²,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby i podmioty korzystające z rezultatów wspartych projektów.

Terytorialny obszar realizacji:

²²²Dotyczy wyłącznie podmiotów wykonujących zadania użyteczności publicznej na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego/związku komunalnego, a także spółek prawa handlowego, w których jednostki samorządu terytorialnego/związek komunalny/Skarb Państwa samodzielnie lub łącznie posiadają większość udziałów lub akcji

Inwestycje wspierane w ramach PI 4e w OP 5 realizowane będą na obszarze miast lub miast i ich obszarów funkcjonalnych w województwie podkarpackim.

Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego danego ROF, a tym samym całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT wynika wprost z zapisów UP – projekty te są wskazane w Strategii ZIT przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Inwestycje w transport miejski w ramach PI4e będą przyczyniać się do osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności w miastach. Muszą one wynikać z przygotowanych przez samorządy planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcję takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej lub Strategie ZIT lub plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, intermodalność, transport drogowy, zarządzanie mobilnością, wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, wdrażanie nowych wzorców użytkowania czy promocja ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów (czyste paliwa i pojazdy).

Inwestycje dotyczące transportu miejskiego w ramach PI4e powinny ponadto spełniać poniższe warunki:

- inwestycje z RPO będą komplementarne z inwestycjami realizowanymi w ramach właściwych krajowych programów operacyjnych. W przypadku miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów instrumentem koordynacji jest Strategia ZIT;

- inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie, jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w ramach PI 4e;
- od momentu wejścia w życie zmienionej Umowy Partnerstwa (tj. od 23 października 2017r.) oraz zmiany RPO WP 2014-2020 nie jest możliwe ogłaszanie nowych naborów wniosków dopuszczających pojazdy zasilane dieslem EURO VI. Jeżeli z planów lub dokumentów strategicznych albo z analizy kosztów i korzyści odnoszących się do zrównoważonej mobilności miejskiej wynika potrzeba zakupu autobusów, dozwolony jest zakup pojazdów zasilanych paliwem alternatywnym. Priorytetowo będzie jednak traktowany zakup pojazdów bezemisyjnych.
- zakupowi niskoemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 4e – OP 5

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	84			SL2014	Roczna

2	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	4	SL2014	Roczna
---	---	------	------	--------------------	---	--------	--------

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 5

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe - wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
5	Wskaźnik produktu	1	Całkowita długość nowo wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI 13,14)	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	38			273			SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 52,06% alokacji OP 5
	KEW powiązany z WP 1	2	Szacunkowa wartość wskaźnika produktu na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie	km	EFRR	Słabiej rozwinięty	81			nd			SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu 1 Całkowita długość nowo wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI 13,14)
	Wskaźnik postępu finansowego	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	53 833 047			478 097 234			SL 2014	Obowiązkowy

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

W odniesieniu do kluczowego etapu wdrażania dla WP1 Szacunkowa wartość wskaźnika produktu na podstawie podpisanych umów o dofinansowanie do końca 2018 r., realizacja wskaźnika produktu Całkowita długość nowo wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg planowana jest na poziomie 81 km z szacowanych 273 km.

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-10: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji - OP 5

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Region słabiej rozwinięty			
Tabela 7: Wymiar 1	Tabela 8: Wymiar 2	Tabela 9: Wymiar 3	Tabela 10: Wymiar 6

Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
026	101 562 865	01	406 382 648	01	70 954 880	01	25 540 509
027	32 667 704			02	211 418 090	07	380 842 139
031	89 907 481			03	124 009 678		
032	15 866 026						
034	105 773 506						
036	10 000 000						
043	50 605 066						

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. Pomoc Techniczna.

2.A.1 Oś priorytetowa VI – SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA

OŚ PRIORYTETOWA VI SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VI
Nazwa osi priorytetowej	SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 6

Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna		
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8b Wsparcie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	EFRR
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.	9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	
	9b Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	

<p>CT 10</p> <p>Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<p>10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	
--	--	--

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa VI. *Spójność przestrzenna i społeczna* jest osią wielotematyczną, realizującą cel tematyczny 8, 9 i 10, współfinansowaną ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Interwencja w ramach poniższych priorytetów inwestycyjnych przyczyniać się będzie do realizacji celów głównych Umowy Partnerstwa tj. *poprawy spójności społecznej i terytorialnej oraz zwiększenia konkurencyjności gospodarki*, jak również jej celów szczegółowych tj. *ograniczenia ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług, włączenia społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane oraz lepszych kompetencji kadr gospodarki*.

Jednym z kluczowych elementów wpływających na zrównoważony rozwój województwa jest dobrze rozwinięta, spełniająca oczekiwania odbiorców infrastruktura publiczna. Wszelkie nierówności w dostępie do usług społecznych są jedną z przyczyn pogłębiającego się wykluczenia społecznego. Rozwój sektora ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej na skutek zwiększenia dostępności i wzrostu jakości świadczonych usług, pozwoli mieszkańcom regionu na utrzymanie odpowiedniej kondycji psycho-fizycznej oraz czynny udział w życiu społecznym i gospodarczym. Niebagatelne znaczenie ma również wykorzystanie uzdrowiskowych potencjałów województwa. Korzyści dla mieszkańców regionu to nie tylko łatwy dostęp do wysokiej jakości bazy i usług sanatoryjnych ale również miejsca pracy dla mieszkańców, związane z obsługą turystyki uzdrowiskowej. Dodatkowo, odpowiednio dostosowana do potrzeb infrastruktura edukacyjna, pozwoli na wzrost kompetencji kadr gospodarki opartej na wiedzy. Kompleksowe działania rewitalizacyjne w zakresie rewitalizacji gospodarczej, przestrzennej i społecznej przyczynią się z kolei do przeciwdziałania pogłębiającemu się zróżnicowaniu przestrzennemu województwa, jak również ograniczeniu wykluczenia społecznego obszarów rewitalizowanych.

Zastosowanie wielotematycznej osi priorytetowej realizującej wsparcie w zakresie CT 8, 9 i 10 pozwoli na koncentrację w ramach jednej osi, interwencji na rzecz zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług publicznych w obszarze zdrowia (zarówno podstawowe usługi medyczne, jak i uzupełniające – sanatoryjne), pomocy społecznej i edukacji oraz działań rewitalizacyjnych prowadzonych na terenach zdegradowanych. Powyższe przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznych. Oś priorytetowa realizowana przez jeden cel tematyczny, ograniczałaby możliwości kompleksowego i zintegrowanego rozwiązania

problemów w zakresie poprawy dostępności do wysokiej jakości usług publicznych oraz działań rewitalizacyjnych.

Podejmowana interwencja będzie miała wymiar uzupełniający zakres wsparcia finansowanego z EFS w ramach CT 8, 9 i 10, przy jednoczesnym uwzględnieniu konieczności osiągnięcia celów odnoszących się do CT 8, 9 i 10. W kontekście powyższego, wsparcie w ramach niniejszej osi zostało zaprogramowane przy uwzględnieniu zakresu interwencji osi priorytetowych współfinansowanych z EFS, co pozwoli na realizację działań komplementarnych.

Ponadto przyjęcie założeń dla funduszowego rozdzielania wsparcia oraz zaprojektowanie monofunduszowych osi priorytetowych przekłada się na większą przejrzystość Programu, co w efekcie, pozwoli beneficjentom na sprawniejsze korzystanie.

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój (PI 8b)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Poprawiona struktura zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach uzdrowiskowych

Obecność wód mineralnych, torfów leczniczych oraz specyficzne cechy mikroklimatu stały się podstawą do działalności w województwie czterech uzdrowisk. W szczególności są nimi: Iwonicz-Zdrój, Rymanów-Zdrój, Polańczyk oraz Horyniec-Zdrój.

Miejscowości uzdrowiskowe wymagają utrzymywania, a nawet poprawy stanu jakości środowiska naturalnego. Pobyty w miejscowościach uzdrowiskowych oprócz korzystania z naturalnych walorów leczniczych oparte są na infrastrukturze i usługach świadczonych przez: szpitale uzdrowiskowe, sanatoria, zakłady usług przyrodoleczniczych, pijalnie wód mineralnych oraz inne obiekty towarzyszące.

Interwencja w ramach tego priorytetu skierowana zostanie na wykorzystanie istniejącego potencjału uzdrowiskowego regionu poprzez podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów bazujących na zasobach przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych, co z kolei przełoży się na stopniowy wzrost zatrudnienia, a w konsekwencji rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 8b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 lat w województwie podkarpackim	%	Stabiej rozwinięty	62,4	2013	67	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Województwo Podkarpackie, podobnie jak cały obszar Karpat, charakteryzuje wysoki potencjał walorów przyrodniczych i kulturowych. Różnorodność zasobów naturalnych i kulturowych jest uśpioną inteligentną specjalizacją Podkarpacia. Przyrodniczo-kulturowy potencjał południa regionu jest wykorzystywany poprzez różnicowanie i większą specjalizację turystyki i rekreacji m.in. poprzez rozwój usług rehabilitacyjnych i sanatoryjnych w istniejących ośrodkach uzdrowiskowych.

Miejscowości sanatoryjne w województwie podkarpackim zlokalizowane są w południowej jego części – głównie na terenie Beskidu Niskiego i Bieszczad oraz na wschodzie regionu – Roztocze. W województwie podkarpackim działają cztery uzdrowiska: Iwonicz-Zdrój, Rymanów-Zdrój, Polańczyk-Zdrój oraz Horyniec-Zdrój. Obszary te charakteryzują się unikalnymi walorami przyrodniczo – krajobrazowymi, licznymi formami ochrony przyrody. Niestety są to równocześnie tereny o gorszej dostępności komunikacyjnej w skali województwa i kraju, słabiej rozwinięte, z większym bezrobociem i częstszymi przypadkami wykluczenia społecznego. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 konieczne jest dalsze wzmacnianie siły oddziaływania tych obszarów na ruch turystyczny. Na potrzeby odwiedzających województwo, konieczne jest rozwijanie infrastruktury turystycznej służącej wiodącym formom turystyki przyjazdowej do regionu m.in. uzdrowiskowej (lecniczej), z zachowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych. Kluczowe znaczenie przypisuje się zmianom o charakterze jakościowym, co wpłynie na wyższą satysfakcję z pobytu oraz poprawę turystycznego wizerunku województwa.

Podkarpackie uzdrowiska dysponujące endemicznymi, unikalnymi warunkami przyrodniczymi to perły architektury z przełomu XIX i XX w. Przepiękne zabytkowe obiekty sanatoryjne do dziś wykorzystywane są na cele leczenia uzdrowiskowego. Wymagają one

jednak kompleksowego wsparcia aby w dalszym ciągu mogły służyć kuracjuszom oraz turystom.

Ośrodki uzdrowiskowe odgrywają istotną rolę na rynku pracy, generując nie tylko miejsca pracy w turystyce uzdrowiskowej, ale także w otaczających je usługach, handlu, budownictwie i transporcie. Ponadto, z rozwoju uzdrowisk korzystać będą również przylegające gminy, dzięki specjalizacji w obsłudze ruchu turystycznego, jego przyciąganiu do atrakcji turystycznych oraz w funkcjach pomocniczych (około turystycznych) m.in. pokazy metod wytwarzania produktów rękodzieła, przetwórstwo lokalnych produktów żywnościowych na potrzeby ośrodków uzdrowiskowych. Dla mieszkańców tych terenów rozwój uzdrowisk jest szansą na poprawę jakości ich życia. Praca związana z obsługą kuracjuszy i turystów jest głównym źródłem utrzymania dla wielu mieszkańców. Dlatego istotne jest całoroczne funkcjonowanie maksymalnie dużej liczby sanatoriów, co może zostać osiągnięte dzięki planowanym inwestycjom.

Zaplanowane w ramach priorytetu inwestycje, winny w jak największym stopniu przyczyniać się do rozwoju społeczno – gospodarczego województwa podkarpackiego oraz tworzenia nowych miejsc pracy w regionie.

W celu maksymalnego wykorzystania potencjału uzdrowiskowego województwa podkarpackiego oraz wieloletnich tradycji lecznictwa uzdrowiskowego na naszym terenie, zasadne wydaje się wsparcie uzdrowisk. Powinno ono koncentrować się szczególnie na poprawie stanu bazy zabiegowej, jak i hotelowej oraz wyposażeniu w wysokiej klasy specjalistyczny sprzęt zabiegowy. Planowane inwestycje będą służyły poprawie sytuacji gospodarczej w regionie, ponadto będą miały wpływ na tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia. Projekty stanowić będą część lokalnych planów działania.

Działania z EFRR realizowane w ramach tego priorytetu, zgodnie z Umową Partnerstwa, będą polegać na poprawie warunków sprzyjających wzrostowi zatrudnienia poprzez wykorzystanie i rozwój endogenicznych potencjałów dla zidentyfikowanych obszarów wsparcia, wynikających w szczególności ze specyficznych uwarunkowań i zasobów przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych. Działania w ramach priorytetu będą także polegać na tworzeniu sprzyjających warunków do działalności gospodarczej na obszarach, na których ze względu na uwarunkowania prawne czy związane z ochroną środowiska prowadzenie działalności gospodarczej jest trudniejsze niż na innych obszarach. W ramach priorytetu, przewiduje się także, realizację projektów związanych ze wsparciem infrastruktury uzdrowisk, które przyczyniać się będą do wzrostu zatrudnienia na danym obszarze.

W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego, a także przy wykorzystaniu endogenicznego potencjału regionu, na terenach dla których na etapie składania wniosku o dofinansowanie sporządzono operat uzdrowiskowy lub które posiadają status obszaru ochrony uzdrowiskowej, będzie istniała możliwość budowy nowych zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, pod warunkiem, że taka konieczność wynikać będzie ze Strategii Rozwoju Województwa.

Efektom rozwoju turystyki uzdrowiskowej, będzie wzrost usług powiązanych z działalnością uzdrowisk (gastronomia, hotelarstwo, handel), ewentualna produkcja wyrobów stworzonych na bazie wód mineralnych (kosmetyki), rozwój infrastruktury około turystycznej. Możliwe będzie również poszerzenie oferty dla turystyki wypoczynkowej. Wymienione efekty rozwoju turystyki uzdrowiskowej będą generować nowe miejsca na rynku pracy. Będą one

koncentrować się wokół obsługi ruchu turystycznego, ochrony zdrowia i usług powiązanych z turystyką uzdrowską (handel, gastronomia, budownictwo, transport).

Rosnąca przeciętna długość trwania życia w województwie podkarpackim, a także wynikająca z tego rosnąca liczba ludzi starszych, może spowodować zwiększenie liczby potencjalnych kuracjuszy, a tym samym, może spowodować wzrost wielkości popytu na usługi uzdrowskie. Ponadto, rosnąca „jakość życia”, widoczna m.in. poprzez kreowanie nowych ofert ukierunkowanych na tzw. modę na zdrowy styl życia, a także większy wachlarz usług i większa różnorodność, może zwiększyć zainteresowanie pobytami uzdrowskimi. Kuracjuszy mogą też przyciągnąć dobrze wypromowane miejsca (zabytki architektury, obiekty sakralne, ścieżki ekologiczne, gospody, wytwórnie produktów lokalnych itp.). Natomiast, bezpośrednie inwestycje w uzdrowska przyczynią się do zwiększenia liczby firm powiązanych z uzdrowskami. Większa liczba przyjeżdżających kuracjuszy i turystów przyczyni się do zwiększonej potrzeby ich obsługi, co pozwoli zwiększyć zatrudnienie.

Ponadto, komplementarnie do działań inwestycyjnych (EFRR) podejmowanych w ramach tego priorytetu, planowane są także działania finansowane z EFS, z których będą również mogli skorzystać osoby zatrudnione w uzdrowskach. Objęta nimi musi zostać zarówno kadra medyczna, jak i personel pozamedyczny obsługujący sanatoria, celem doskonalenia ich umiejętności, kwalifikacji, poszerzania pakietu i jakości świadczonych usług itd. Wszystko w trosce o pacjentów i turystów.

Funkcja uzdrowska stanowi warunek konieczny dla społeczno-ekonomicznego rozwoju analizowanych gmin i poprawy jakości życia tamtejszych mieszkańców i musi być zintegrowana z ich ofertą turystyczną. Uzdrowska stanowią istotny potencjał endogeniczny obszarów peryferyjnych. Bez rozwijających się uzdrowsk rola gmin Horyniec-Zdrój, Iwonicz-Zdrój i Rymanów-Zdrój może ulec marginalizacji. Uzdrowska Podkarpacia chcą skutecznie konkurować na krajowym rynku uzdrowskowym i dlatego zasadne jest zadbać nie tylko o atrakcyjną ofertę usług leczniczych i zdrowotnych, ale równocześnie o infrastrukturę obiektów i miejscowości kuracyjnej i jej sąsiedztwa (w tym szczególnie w infrastrukturę turystyczną i około turystyczną) zgodnie z wymaganiami ekologii i zrównoważonego rozwoju. Walory uzdrowskie powinny stanowić element przyciągający turystów. Potencjał przyrodniczy i kulturowy ośrodków podkarpackich sprawia, że wskazanym jest różnicowanie form leczenia – metody tradycyjne i niekonwencjonalne (aktywny wypoczynek wykorzystujący potencjał obszaru).

Wszystkie projekty będą ukierunkowane na podmioty działające w ramach turystyki uzdrowskiej, posłużą poprawie ich konkurencyjności, zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020.

Typy projektów:

- działania inwestycyjne mające na celu wykorzystanie i rozwój specyficznych walorów uzdrowsk m.in. inwestycje w ogólnodostępne obiekty i infrastrukturę uzdrowską,
- rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i uzdrowskie.

W PI 8b finansowane będą inwestycje, w ramach których, zagwarantowana zostanie trwałość projektu.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorstwa - podmioty świadczące kompleksowe usługi sanatoryjne/ uzdrowiskowe,
- organizacje pozarządowe oraz partnerzy społeczni i gospodarczy,

Grupy docelowe:

- mieszkańcy regionu oraz turyści odwiedzający region.

Terytorialny obszar realizacji:

Powiaty, na terenie których znajdują się obszary o potencjale uzdrowiskowym. Ponadto, przewidziano preferencyjne wsparcie dla następujących powiatów: jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego, ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, niżańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wsparcie inwestycyjne ma być uzupełnieniem wsparcia realizowanego w ramach CT 8, 9 i 10, które będzie koncentrować się na zdiagnozowanych potrzebach i uwarunkowane będzie spełnieniem kryteriów spójności i efektywności wsparcia w szczególności w wymiarze wpływu planowanych przedsięwzięć na wzrost zatrudnienia na danym terytorium oraz zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego.

Oznacza to, iż działania w ramach niniejszego priorytetu muszą być spójne z działaniami realizowanymi w ramach osi współfinansowanych z EFS. Wsparcie w ramach tego priorytetu inwestycyjnego otrzymają inwestycje, które wykażą wyraźny wpływ na tworzenie miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości na obszarach, na których ze względu na uwarunkowania prawne czy związane z ochroną środowiska, prowadzenie działalności gospodarczej jest trudniejsze niż na innych obszarach. Planowane inwestycje będą odzwierciedlać tę postawę. W ramach priorytetu przewiduje się także realizację projektów związanych ze wsparciem infrastruktury uzdrowisk, które przyczyniać się będą do wzrostu zatrudnienia na danym obszarze. Bezpośrednie inwestycje w uzdrowiska mogą przyczynić się do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw powiązanych z uzdrowiskami. Inwestycje w uzdrowiska zwiększą możliwość rozwoju podmiotów handlowych, usługowych i rzemieślniczych.

Dla zapewnienia skuteczności interwencji, wsparcie będzie warunkowane posiadaniem przez jednostkę/jednostki samorządu terytorialnego (gminę, gminy lub samorząd województwa) planu działań, opartego na strategii danego obszaru, zawierającego spójną zintegrowaną koncepcję rozwoju danego terytorium, wskazującego powiązane ze sobą projekty lub typy

projektów. Biorąc pod uwagę m.in. analizę wpływu potencjałów endogenicznych na rozwój przedsiębiorczości będzie to miało na celu m.in. zwiększenie trwałości istniejących lub nowo utworzonych miejsc pracy.

Interwencja dotycząca danego obszaru realizowana komplementarnie poprzez wiązkę jednofunduszowych projektów, współfinansowanych ze środków EFRR w ramach priorytetu oraz projektów EFS w ramach innych priorytetów inwestycyjnych, będzie koncentrować się na zdiagnozowanych potencjałach i będzie uwarunkowana spełnieniem kryteriów dotyczących wpływu planowanych przedsięwzięć na wzrost zatrudnienia na danym terytorium, poprzez samozatrudnienie i tworzenie nowych miejsc pracy. Na terenach uzdrowiskowych w ramach PI 8b nie będą dopuszczalne roboty budowlane dotyczące infrastruktury kulturalnej oraz budowa nowych obiektów szpitalnych, za wyjątkiem infrastruktury podmiotów prowadzących leczenie uzdrowiskowe. Możliwość budowy od podstaw nowych zakładów leczenia uzdrowiskowego będzie uzależniona od ich specyfiki.

Ponadto, zgodnie z Umową Partnerstwa inwestycje podejmowane w ramach priorytetu, odnoszące się do kultury, stanowić będą uzupełnienie dla interwencji w tym sektorze podejmowane w ramach CT 6 i powinny być ściśle powiązane z potrzebami rynku oraz zapewnić włączenie sektora prywatnego.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

Wszystkie projekty będą zrównoważone finansowo.

Maksymalna kwota wydatków kwalifikowalnych na projekt w PI 8b w zakresie kultury i turystyki wynosi 2 mln euro.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 8b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba wspartych podmiotów świadczących kompleksowe usługi	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	3			SL2014	Roczna
2	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CI 8)	EPC	EFRR	Stabiej rozwinięty	48			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych (PI 9a)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Zwiększona dostępność i jakość usług zdrowotnych w regionie

Dobry stan zdrowia jest istotną determinantą wzrostu gospodarczego. Zgodnie z Długookresową Strategią Rozwoju Kraju Polska 2030, zapewnienie efektywnej opieki zdrowotnej jest jednym z kluczowych warunków dla tworzenia optymalnego rozwoju w XXI wieku. Dążenie do kompleksowego rozwoju „jakości życia”, która przejawia się m.in. w długości życia w zdrowiu, możliwe jest dzięki inwestycjom w zdrowie. Zdrowe i aktywne społeczeństwo przyczynia się do budowania regionalnego rynku pracy, odpowiadającego na wyzwania współczesnej gospodarki oraz potrzeby lokalnych pracodawców.

Jednym z kluczowych elementów systemu, wpływających na jakość i dostępność udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej, jest stan oraz ilość infrastruktury ochrony zdrowia.

Odpowiednio przystosowana i wyposażona infrastruktura publiczna, wpłynie na wzrost rozwoju województwa oraz jakość życia mieszkańców.

W celu zaspokojenia potrzeb pacjentów, zmniejszenia zachorowalności i umieralności, a także mając na uwadze poprawę jakości życia mieszkańców Podkarpacia i ich odpowiednią aktywność na rynku pracy, interwencja skierowana zostanie, zgodnie ze Strategią Rozwoju

Województwa – Podkarpackie 2020, na wsparciu działań mających na celu zwiększenie dostępności kompleksowych usług medycznych, podniesieniu standardów opieki medycznej oraz modernizacji i rozbudowie istniejącej bazy ochrony zdrowia. Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Celem głównym interwencji jest zwiększenie długości trwania życia w zdrowiu, jako czynnika wpływającego na jakość życia i wzrost gospodarczy.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 9a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca	szt.	Słabiej rozwinięty	6,46	2013	6,96	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W celu zwiększenia dostępności i jakości usług zdrowotnych w regionie, należy podjąć działania zmierzające do dostosowania infrastruktury ochrony zdrowia do zachodzących zmian demograficznych i epidemiologicznych. Stąd, przewiduje się koncentrację działań na – po pierwsze: poprawie infrastruktury w obszarze zdiagnozowanych 5 głównych grup zachorowań: chorób nowotworowych, układu krążenia, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego, chorób (zaburzeń) psychicznych.

Mimo, iż w minionych latach inwestycje w zakresie onkologii na terenie województwa umożliwiły usprawnienie funkcjonowania placówek świadczących usługi w tym zakresie, to jednak ze względu na wysoki odsetek zachorowalności i zgonów²²³ powodowanych tymi schorzeniami, niezbędne jest w dalszym ciągu wspieranie tego obszaru, zwłaszcza w obszarze nowoczesnych technik diagnostyki i leczenia wysokospecjalistycznego.

Schorzenia sercowo - naczyniowe stanowią nadal rosnącą grupę zachorowań wśród mieszkańców i główną grupę przyczyn zgonów, niezbędne jest zatem, stałe uzupełnianie i unowocześnianie infrastruktury w tym obszarze.

Choroby układu kostno – stawowo - mięśniowego i choroby układu oddechowego (w tym alergie), należą do dwóch kolejnych najliczniejszych grup zachorowań, z tendencją rosnącą, stąd realizowane będą działania podnoszące jakość infrastruktury dotyczącej specjalistycznego leczenia chorób układu oddechowego, a także modernizacja bazy i wyposażenia, służących leczeniu schorzeń kostno – stawowo-mięśniowych.

²²³ Choroby układu krążenia i nowotwory odpowiadają za ponad 75% zgonów w województwie.

Kolejnym ważnym zagrożeniem są zaburzenia psychiczne i szeroko rozumiane problemy z zakresu zdrowia psychicznego, których odsetek wzrósł w ostatnich trzech latach o ponad 10%.

Po drugie, wspierana będzie infrastruktura ochrony zdrowia w zakresie przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom demograficznym. W tym kontekście należy zaznaczyć, iż w województwie podkarpackim kluczowy problem stanowi konieczność podwyższenia jakości usług medycznych w zakresie opieki nad kobietą w okresie ciąży, porodu, połogu oraz specjalistycznej opieki nad noworodkiem i świadczeń zdrowotnych dla dzieci. Działania te mogą wpłynąć korzystnie na przyrost naturalny poprzez świadome podejmowanie decyzji o posiadaniu dzieci. W tym obszarze niezbędne jest m.in. odpowiednie wyposażenie, niezbędne do leczenia i monitorowania pacjentów na oddziałach intensywnej opieki neonatologicznej, utworzenie ośrodka perinatologii i oddziału intensywnej terapii dla dzieci. Właściwa diagnostyka i terapia zastosowana od najwcześniejszych lat życia, przyczyni się do lepszego stanu zdrowia oraz wydłużenia okresu lat przeżytych w zdrowiu.

W związku ze zdiagnozowanym zjawiskiem starzenia się mieszkańców Podkarpacia, zwiększy się zapotrzebowanie na świadczenia w zakresie opieki nad osobami starszymi. W województwie podkarpackim ponadto niedostatecznie rozwinięty jest system opieki poszpitalnej dla pacjentów przewlekłe chorych. Opieka długoterminowa, jako wyspecjalizowana forma opieki pozwala na zachowanie ciągłości świadczeń medycznych dla pacjentów wypisanych z oddziałów szpitalnych, dla których brakuje miejsca w zakładach opiekuńczo - leczniczych i zakładach pielęgnacyjno - opiekuńczych. W związku z powyższym, osobom w wieku starszym, należy zapewnić dostęp do kompleksowej opieki medycznej oraz usług społecznych (poprzez tworzenie na bazie istniejącej już infrastruktury, w tym również, infrastruktury oddziałów geriatrycznych, zakładów opiekuńczo - leczniczych, zakładów pielęgnacyjno - opiekuńczych, poradni specjalistycznych i innych form opieki).

Po trzecie wspierane będą, przedsięwzięcia zmierzające do poprawy bazy lokalowej oraz wyposażenia podmiotów leczniczych, w tym, w odpowiednią aparaturę medyczną oraz specjalistyczny i wysokospecjalistyczny sprzęt medyczny. Działania te będą się koncentrować zwłaszcza w zakresie zdiagnozowanych deficytów w infrastrukturze bloków operacyjnych szpitali wielospecjalistycznych, gdzie podejmowane są interwencje medyczne, między innymi, w zakresie 5 głównych grup zachorowań określonych przez MZ.

Wsparcie ukierunkowane będzie przede wszystkim na dostosowanie i wyposażenie istniejącej infrastruktury. Nie będzie możliwości realizowania inwestycji dotyczących nowej infrastruktury.

Dokument pn. „Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020” stanowi krajowe ramy strategiczne dla wszystkich przedsięwzięć realizowanych w obszarze zdrowia w perspektywie 2014 - 2020.

Głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych w sektorze zdrowia ze środków UE jest **Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia** działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia.

W celu zapewnienia właściwego mechanizmu koordynacji, Komitet na bieżąco analizuje kwestie związane z ochroną zdrowia, w szczególności pod kątem zapewnienia skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji ze środków UE, osiągania oczekiwanych rezultatów oraz wpływu realizacji Planu działań na cele Policy Paper w zakresie ochrony zdrowia oraz cele Umowy Partnerstwa i Programów Operacyjnych.

Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia ze środków EFSI jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący **Planem działań w sektorze zdrowia** (Plan działań).

Plan działań – bezpośrednio powiązany z Umową Partnerstwa oraz uwzględniający inwestycje podejmowane ze środków krajowych (w tym w ramach konkursów na zadania finansowane ze środków publicznych oraz kontraktów na świadczone usługi) - zawiera m.in. listę potencjalnych projektów realizowanych na poziomie krajowym i regionalnym, utworzoną po analizie pod kątem komplementarności i efektywności kosztowej propozycji przedstawionych przez IZ, zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru projektów w ramach naborów ogłaszanych w ramach programów centralnych i regionalnych. Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne), udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W przypadku poszerzenia działalności podmiotu wykonującego działalność leczniczą, wymagane będzie zobowiązanie do posiadania umowy na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania świadczeń po zakończeniu realizacji projektu.

Podejmowane będą wyłącznie inwestycje zweryfikowane zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną (odpowiednio identyfikowaną na poziomie województwa – w zależności od specyfiki podmiotu leczniczego i oferowanych przez niego usług) oraz faktycznym zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia na danym obszarze z wykorzystaniem map zdrowotnych w opracowaniu przez Ministerstwo Zdrowia²²⁴ z zastrzeżeniem zasad opisanych w **Kierunkowych zasadach wyboru projektów (guiding principles)**.

Na zasadach i w zakresie zgodnym z Policy Paper wspierane będą między innymi projekty polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo - budowlanych, w tym, w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz – jako element projektu – rozwiązaniach w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt). Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, inwestycje prowadzone w ramach tego typu projektu mogą być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, przy czym powinny one przyczyniać się do rozwoju opieki koordynowanej, z uwzględnieniem zintegrowanych form opieki środowiskowej. Komplementarnie w PO WER realizowane będą działania związane z doskonaleniem kompetencji lekarzy, w tym POZ. Zakres interwencji powinien wynikać z diagnozy lub danych ujętych w dostępnych rejestrach, wskazujących na potrzeby.

Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

---

²²⁴ Maps of needs to be developed in accordance with the Action Plan concerning the fulfillment of ex-ante conditionality 9.3 on Health'

Typy projektów:

- inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem podmiotów ochrony zdrowia (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych),
- inwestycje związane z infrastrukturą i/lub wyposażeniem służące opiece długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej w zakresie zgodności z zasadami deinstytucjonalizacji

Typy beneficjentów:

- w przypadku projektów dotyczących wsparcia podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej - podmioty wykonujące działalność leczniczą, udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne),
- w przypadku pozostałych projektów - podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, przedsiębiorcy, jednostki budżetowe oraz lekarze i pielęgniarki, którzy wykonują swój zawód w ramach działalności leczniczej i udzielają świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne),
- szpital uniwersytecki prowadzony przez Uniwersytet Rzeszowski.

Grupy docelowe:

- odbiorcy usług medycznych.

Terytorialny obszar realizacji:

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu dla celu 1 przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
  - tryb pozakonkursowy.
- a) Projekty są kwalifikowalne jeśli są zgodne z Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań), uzgodnionym przez Komitet Sterujący, i jeśli zasadność ich realizacji wynika z map potrzeb. Projekty będą wybierane zgodnie z kryteriami wyboru opartymi na rekomendacjach określonych w Planie Działania.
- b) Wydatki ponoszone w ramach projektów dotyczących infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej (w tym przygotowanie i ponoszenie w ich ramach wydatków) mogą być

certyfikowane po wprowadzeniu map potrzeb w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu.

- c) W drodze wyjątku od warunku określonego w punkcie b, inwestycje dotyczące infrastruktury w kontekście opieki koordynowanej mające na celu wzmocnienie podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz środowiskowych form opieki (zarówno w kontekście deinstytucjonalizacji oraz tworzenia środowiskowych form opieki) mogą być współfinansowane od razu po przyjęciu przez Komitet Sterujący Planu działań, pod warunkiem, że diagnoza lub dane w dostępnych rejestrach umożliwiają weryfikację zasadności ich realizacji. Preferencyjnie traktowane będą projekty wspierające przeniesienie akcentów z usług wymagających hospitalizacji na rzecz POZ i AOS, jak również wspierające rozwój opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki).
- d) Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów są niekwalifikowalne chyba że ich realizacja jest uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności (w tym kosztowej) i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.
- e) Promowane będą projekty:
  - efektywne kosztowo i realizowane przez podmioty, które wykazują największą efektywność finansową,
  - przewidujące działania konsolidacyjne i inne formy współpracy podmiotów leczniczych,
  - a także działania w zakresie reorganizacji i restrukturyzacji wewnątrz podmiotów leczniczych, w celu maksymalizacji wykorzystania infrastruktury, w tym sąsiadującej, oraz stopnia jej dostosowania do istniejących deficytów,
  - przyczyniające się do racjonalizacji systemu opieki zdrowotnej w regionie.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Cel szczegółowy 2: Lepsza dostępność usług społecznych

Kluczowym elementem jest przygotowanie odpowiedniej infrastruktury w zakresie pomocy społecznej. Celem podejmowanych działań będzie zapewnienie lepiej przygotowanej infrastruktury będącej uzupełnieniem usług w zakresie pomocy społecznej, które spełniają standardy, a tym samym są szeroko dostępne.

Obszarem, który objęty zostanie wsparciem, jest także opieka żłobkowa. Celem podejmowanej interwencji będzie przygotowanie odpowiedniej infrastruktury niezbędnej do tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Działania w tym zakresie korespondować będą z usługami realizowanymi na rzecz funkcjonowania powstałej infrastruktury.

Wsparcie infrastrukturalne będzie miało znaczący wpływ na rozwój społeczno - gospodarczy województwa, przyczyni się do upowszechnienia dostępu do świadczeń. Jednocześnie

podejmowane działania mogą mieć oddziaływanie na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, przywrócenie na rynek pracy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 9a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba gospodarstw korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej	gosp. dom.	Słabiej rozwinięty	75 629	2013	70 260	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.2 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W związku z zdiagnozowaniem niedoborów w zakresie infrastruktury społecznej związanej ze świadczeniem usług socjalnych, w ramach priorytetu inwestycyjnego finansowane będą inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uzasadnieniem podjętego działania są olbrzymie potrzeby w zakresie mieszkań wspomaganych, chronionych i socjalnych. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione. Możliwa będzie interwencja wykraczająca poza części wspólne budynków mieszkalnych. Kluczowym efektem wsparcia będzie usamodzielnienie się ekonomiczne i społeczne osób objętych komplementarnym wsparciem z EFS.

Wsparcie powiązane będzie z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno - zawodowej i deinstytucjonalizacji usług (włączając formy stacjonarne). Tworzenie efektywnej opieki środowiskowej będzie elementem równoległym do dostosowania usług społecznych do potrzeb społeczeństwa.

Ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych dla zapewnienia efektywności wsparcia, podejmowane interwencje muszą mieć charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy. Oznacza to, iż projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, który pełni funkcję wiodącą w tym obszarze.

W ramach priorytetu, wspierane będą przedsięwzięcia zmierzające do polepszenia bazy lokalowej oraz wyposażenia podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej poprzez rozwój infrastruktury przeznaczonej dla osób starszych, niepełnosprawnych, w tym również osób cierpiących na przewlekłe choroby i ich rodzin, rodzinnych domów pomocy - społecznej, placówek opiekuńczo - wychowawczych, świetlic środowiskowych, ośrodków wsparcia i innych.

Ponadto w ramach priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia mające na celu polepszenie bazy lokalowej oraz wyposażenia jednostek systemu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym, w szczególności podmiotów realizujących wsparcie dla rodzin z dziećmi (m.in. placówki wsparcia dziennego).

Proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej zostanie również wsparty działaniami na rzecz rozwoju infrastruktury rodzinnej pieczy zastępczej.

Działania będą się także koncentrować na wsparciu tworzenia infrastruktury niezbędnej do tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi do lat 3. Pod względem liczby dzieci w wieku 0-3 lat przypadających na jeden żłobek, województwo podkarpackie w 2010 r. znalazło się na 11 miejscu wśród wszystkich województw w Polsce. Żłobki oraz oddziały żłobkowe mieszczą się głównie w większych miastach regionu, w których ze względu na najwyższą aktywność zawodową rodziców zapotrzebowanie na te placówki jest największe. W związku z tym, największy problem z dostępem do ww. placówek mają rodzice dzieci mieszkających na wsi czy też w małych miejscowościach.

Należy zaznaczyć, iż tylko w uzasadnionych przypadkach, popartych odpowiednią analizą potrzeb i udokumentowanym brakiem możliwości wykorzystania istniejącej infrastruktury, możliwym będzie wsparcie w zakresie budowy nowych obiektów (nie dotyczy infrastruktury ochrony zdrowia).

Mimo tego, że w poprzednim okresie programowania usunięto większość barier architektonicznych, a nowobudowane obiekty dostosowywane były do potrzeb osób z dysfunkcjami, w dalszym ciągu istnieje konieczność dostosowywania infrastruktury do ich potrzeb. W związku z powyższym oraz w celu poprawy dostępu do ww. obiektów, wspierane inwestycje będą uwzględniały konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Typy projektów:

- inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem podmiotów świadczących usługi pomocy społecznej (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych),
- inwestycje związane z infrastrukturą i/lub wyposażeniem podmiotów wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz z deinstytucjonalizacją pieczy zastępczej,
- inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem w zakresie rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i socjalnego (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych),
- inwestycje związane z infrastrukturą i/lub wyposażeniem instytucji opieki nad dziećmi do lat 3.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- spółki, w których JST mają większość udziałów lub akcji,
- podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego,
- inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty uprawnione do realizacji zadań w zakresie wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej,

- podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej – w zakresie inwestycji związanych z infrastrukturą podmiotów świadczących usługi pomocy społecznej, wspierania rodziny, pieczy zastępczej i rozwoju mieszkalnictwa wspomagane, chronione i socjalne, tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi do lat 3.

Grupy docelowe:

- odbiorcy usług pomocy społecznej,
- odbiorcy usług systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej,
- rodzice lub prawni opiekunowie dzieci w wieku do 3 roku życia,

Terytorialny obszar realizacji:

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa.

Przewidywane finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu dla celu 2 przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

Wsparcie inwestycyjne ma być uzupełnieniem wsparcia realizowanego w ramach CT 9. W zakresie infrastruktury społecznej muszą to być inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i ubóstwem, powiązane z procesem aktywizacji społeczno - zawodowej i deinstytucjonalizacji usług oraz przyczyniające się do rozwoju regionalnego i lokalnego poprzez eliminowanie barier przyczyniających się do wykluczenia – w odniesieniu do zidentyfikowanych obszarów i deficytów lokalnych. Oznacza to, iż działania w ramach niniejszego priorytetu muszą być spójne z działaniami realizowanymi w ramach osi priorytetowej VIII.

Wsparcie w zakresie rozwoju mieszkalnictwa wspomagane, chronione i socjalne, musi być powiązane z procesem aktywizacji zawodowej i może trwać do momentu osiągnięcia samodzielności ekonomicznej. Ponadto, wsparcie to musi występować w ramach kompleksowych projektów w powiązaniu ze wsparciem z EFS na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, z zastrzeżeniem konieczności zapewnienia trwałości infrastruktury oraz co do zasady w oparciu o istniejącą infrastrukturę.

Inwestycje EFRR nie powinny być ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo - pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób niepełnosprawnych, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania, wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

Zaplanowane w ramach priorytetu inwestycje winny w jak największym stopniu przyczyniać się do rozwoju społeczno – gospodarczego województwa podkarpackiego oraz tworzenia nowych miejsc pracy w regionie.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 9a

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	21			SL2014	Roczna

2	Ludność objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi (CI 36)	osoby	EFRR	Stabiej rozwinięty	180 000	SL2014	Roczna
3	Liczba wybudowanych/ przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	98	SL2014	Roczna
4	Liczba powstałych miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	2 800	SL2014	Roczna
5	Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35)	osoby	EFRR	Stabiej rozwinięty	2241	SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich (PI 9b)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Ograniczone problemy społeczne na terenach zdegradowanych

Poziom rozwoju społeczno - gospodarczego województwa podkarpackiego cechuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Dlatego niezwykle istotnym celem staje się dążenie do osiągnięcia spójności wewnątrzregionalnej.

Degradacja techniczna, gospodarcza, społeczna i środowiskowa, która przekłada się na pogorszenie jakości życia ich mieszkańców, prowadzi w efekcie do zmniejszenia atrakcyjności poszczególnych obszarów dla jego mieszkańców. Kumulacja negatywnych zjawisk społeczno - gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych powiązanych z degradacją fizyczną najbardziej zauważalna jest w miastach i ich obszarach funkcjonalnych. W obrębie miast gromadzą się nie tylko czynniki dynamizujące rozwój, ale również problemy takie jak: bezrobocie, wykluczenie społeczne i przestępczość, które często skupiają się na obszarach dotkniętych kryzysem. Na terenach miejskich wymiar środowiskowy, ekonomiczny i społeczny są ze sobą ściśle powiązane. Podejmowane działania służyć będą wzmocnieniu miast, jako potencjalnych biegunów rozwoju oraz poprawie warunków życia w miastach tak, aby stawały się one atrakcyjnym miejscem zamieszkania. Wsparcie obszarów przeżywających największe trudności strukturalne oraz włączenie ich w proces podnoszenia konkurencyjności regionu wpłynie na umocnienie pozycji województwa jako całości.

Działania rewitalizacyjne sprzyjać będą poprawie spójności społecznej i terytorialnej, na obszarach społecznie zdegradowanych i realizowane będą w oparciu o kompleksowe i zintegrowane programy rewitalizacji, uwzględniające wymiar społeczny, gospodarczy i infrastrukturalny.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 9b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym	%	Słabiej rozwinięty	20,9	2013	19,9	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania rewitalizacyjne, w tym, związane z rewitalizacją przestrzenną, będą podporządkowane celom społecznym związanym z redukcją ubóstwa i wykluczenia społecznego. Celem działań infrastrukturalnych będzie poprawa jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne danego obszaru.

W ramach priorytetu inwestycyjnego oczekuje się opracowania kompletnych projektów dotyczących rewitalizacji społecznej, fizycznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej. Kwestie społeczne powinny obejmować działania na rzecz grup defaworyzowanych. Kwestie gospodarcze mogą dotyczyć wsparcia przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierania gospodarki społecznej, podejmowania lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników. Natomiast w zakres rewitalizacji fizycznej wchodzić będą zadania dotyczące głębokiej przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji np. kulturalnych, społecznych, gospodarczych. Działania infrastrukturalne powinny być podporządkowane rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych. W związku z powyższym, interwencja w obszarze dotyczącym kompleksowej rewitalizacji będzie koncentrować się na uruchomieniu procesu odnowy wybranych obszarów, nie tylko poprzez poprawę estetyki i spójności przestrzennej zaniedbanych, odizolowanych, zdegradowanych terenów, ale także na działaniach sprzyjających włączeniu społecznemu, które przełożą się na wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia i przedsiębiorczości.

Podstawą realizacji ww. przedsięwzięć będą Programy Rewitalizacji, a punktem wyjścia do ich tworzenia nasilenie problemów społecznych na danym terytorium powiązane z dewastacją/degradacją przestrzeni. Projekty z zakresu rewitalizacji realizowane będą jako zintegrowane przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów danego obszaru. Działania te nie mogą być odseparowane od użytkowników przekształcanego terenu, którzy świadomi zmian zachodzących w ich otoczeniu, muszą być włączani w ciąg przemian, których celem jest nie tylko zagospodarowanie obszaru będącego polem działań, lecz również, aktywizacja społeczności lokalnych. Dzięki takiemu podejściu nastąpi poprawa jakości korzystania z przestrzeni, likwidacja izolacji obszarów problemowych oraz poprawa ich estetyki.

Zintegrowane inwestycje infrastrukturalne nakierowane na rozwiązywanie problemów społecznych przyczynią się do ograniczenia koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego obszarów rewitalizowanych. Dlatego, preferowane będą rozwiązania rewitalizacyjne, które nie będą prowadzić do nadmiernego wzrostu kosztów nieruchomości i kosztów życia, zmuszając ludzi ubogich do opuszczenia zrewitalizowanych obszarów, jak również projekty, przyczyniające się do zwiększenia zatrudnienia mieszkańców. Preferowane będą również takie rozwiązania rewitalizacyjne, które stworzą miejsca pracy dla osób zamieszkujących te tereny (np. włączenie w te działania podmiotów ekonomii społecznej).

Finansowanie infrastruktury w przedsięwzięciach dotyczących rewitalizacji (m.in. związanych z przygotowaniem lub rozwojem terenów rewitalizowanych oraz inwestycji drogowych) muszą stanowić element uzupełniający dla realizacji celów społecznych zgodnych z celami EFS. Wsparcie infrastruktury musi być zatem uzasadnione brakiem możliwości osiągnięcia założonych w LPR rezultatów bez realizacji wskazanych działań inwestycyjnych. W związku z

powyższym, w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych, co do zasady, nie powinny być także budowane nowe obiekty. Działania infrastrukturalne stanowić powinny jedynie środek do osiągnięcia celu ogólnego, jakim jest zwiększenie szans na wszechstronny rozwój lokalny.

Wsparcie w ramach ww. priorytetu inwestycyjnego przekazywane będzie wyłącznie na projekty dotyczące kompleksowej rewitalizacji wspieranej z dwóch funduszy – wybierane w oparciu o Programy Rewitalizacji (działania inwestycyjne z EFRR podporządkowane rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych). Interwencja PI9b związana będzie przede wszystkim z rozwiązywaniem problemów społecznych na rewitalizowanym obszarze poprzez przedsięwzięcia infrastrukturalne o mniejszej skali, uzupełniane przez inwestycje niezbędne dla rewitalizacji danego obszaru realizowane w ramach innych CT (PI 3a, PI 4c, PI 4e, PI 6b, PI 9a.).

Typy projektów:

Realizacja działań inwestycyjnych, mająca na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne tych obszarów. Projekty z zakresu rewitalizacji muszą być realizowane jako kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru:

- uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych,
- zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne i/lub gospodarcze (w tym adaptacja budynków i obiektów na wskazane cele oraz nadawanie nowych funkcji obszarom rewitalizowanym),
- poprawa środowiska i estetyki przestrzeni miejskiej oraz udostępnienie terenów dla mieszkańców,
- systemy poprawy bezpieczeństwa publicznego,
- dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych itp.

Maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych w zakresie kultury w projektach wynosi 2 mln euro. Przy uwzględnieniu ograniczeń dla ww. typów projektów należy mieć na uwadze poniższe:

- co do zasady brak możliwości realizacji projektów polegających na budowie nowych obiektów,
- rewitalizacja tkanki mieszkaniowej w wąskim zakresie (części wspólne budynków), jako element szerszego projektu,
- zgodnie z Umową Partnerstwa, w ramach rewitalizacji, wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną (drogi lokalne) stanowić mogą jedynie mniejszą część budżetu projektu.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- partnerzy społeczni i gospodarczy,
- jednostki badawczo – rozwojowe,

- szkoły wyższe,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- spółdzielnie/ wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiada Skarb Państwa lub posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- społeczności lokalne,
- JST,
- podmioty gospodarcze.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica - Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław - Przeworsk, Sanok - Lesko, Stalowa Wola.

Ponadto przewidziano preferencyjne wsparcie dla następujących powiatów: jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, niżańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Podstawą realizacji przedsięwzięć będą Programy Rewitalizacji, w których przedsięwzięcia wymagające rewitalizacji będą szczegółowo opisane.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy – projekty realizowane w formule ZIT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego, przewiduje się możliwość zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu, dla rozwoju społeczno - gospodarczego ROF, a tym samym, całego województwa, realizowanych w formule ZIT. Zastosowanie w/w trybu w odniesieniu do projektów ZIT, wynika wprost z zapisów UP - projekty te są wskazane w Strategii ZIT, przygotowywanej przez miasto i opiniowanej przez IZ. Zastosowanie formuły ZIT w ramach w/w PI, pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów ROF.

Wybór projektów do dofinansowania (realizowanych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym w formule ZIT) odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wspierane w ramach ZIT działania, w ramach w/w PI, mają charakter komplementarny, w stosunku do projektów realizowanych z poziomu krajowego, kompleksowo wpływające na rozwój ROF.

Adekwatny udział konkursowego i pozakonkursowego trybu wyboru projektów przyczyni się do ograniczenia problemów społecznych na terenach zdegradowanych.

Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR powinny wykazywać komplementarność z celami EFSw zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także, przyczyniać się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia, w sposób zdefiniowany w Umowie Partnerstwa. Ponadto, działania rewitalizacyjne powinny mieć charakter kompleksowy.

Maksymalna kwota kosztów kwalifikowanych projektu w zakresie kultury, nie może przekroczyć 2 mln euro.

Zgodnie z Umową Partnerstwa, obszary rewitalizowane będą wyznaczane z uwzględnieniem kryteriów przestrzennych, ekonomicznych oraz społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem stopnia nasilenia problemów społecznych na danym obszarze, głównie związanych z deprawacją materialną i społeczną mieszkańców danego obszaru, wynikającą m.in. ze znacznego oddalenia od rynku pracy czy niewystarczającego dostępu do dobrej jakości niedrogich usług publicznych.

Wszystkie wspierane przedsięwzięcia będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Wydatki na drogi lokalne (stanowiące wyłącznie element kompleksowego projektu, dotyczącego rewitalizacji – zgodnie z programem rewitalizacji), mogą stanowić jedynie mniejszość wydatków w projektach realizowanych w PI 9b.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów, mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których, poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 9b

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Słabiej rozwinięty	54			SL2014	Roczna
2	Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich (CI 39)	m ²	EFRR	Słabiej rozwinięty	15 000			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (PI 10)
------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Zwiększona dostępność edukacji przedszkolnej

Zgodnie z zapisami *Strategii Europa 2020* obowiązkiem każdego państwa członkowskiego jest zapewnienie odpowiedniego poziomu inwestycji w systemy kształcenia i szkolenia na wszystkich etapach.

Poprawa dostępu do zorganizowanej opieki nad dziećmi jest uwydatniana jako ważne działanie w priorytecie rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu w strategii Europa 2020.

Interwencja w ramach priorytetu, skierowana zostanie na wsparcie niedostatecznie rozwiniętego systemu opieki nad dziećmi, który stanowi aktualnie strukturalny problem rynku pracy w regionie. Podejmowane działania umożliwią zwiększenie dostępu do tego typu usług. Wspieranie infrastruktury edukacji przedszkolnej, pozwoli pogodzić pracę z życiem rodzinnym, co jest warunkiem niezbędnym dla zwiększenia zatrudnienia wśród młodych rodziców, w tym, w szczególności kobiet. Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego w województwie wpłynie korzystnie na zmniejszenie dysproporcji w upowszechnianiu edukacji

przedszkolnej na obszarach wiejskich i jednocześnie zwiększy obecnie ograniczony dostęp do tej formy usług w aglomeracjach i na obszarach miejskich, co stanowi oczekiwany rezultat w ramach planowanych interwencji.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 10

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną	%	Słabiej rozwinięty	68,2%	2013	76,6%	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Ze względu na występujące na terenie województwa znaczące dysproporcje w dostępie do edukacji przedszkolnej, jak też mając na uwadze, najniższy w kraju poziom jej upowszechnienia, obszarem, który wymaga szczególnej interwencji w nowym okresie programowania jest opieka przedszkolna. Edukacja przedszkolna daje nie tylko możliwość stymulowania rozwoju dziecka ale przede wszystkim pozwala na lepsze przygotowanie go do podjęcia edukacji szkolnej. W celu wyrównywania dostępu do ww. usług, wsparcie udzielane będzie placówkom opieki przedszkolnej i innym formom opieki nad dziećmi w wieku 3 - 5 lat, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie dostęp, do takich form opieki jest mocno ograniczony oraz w aglomeracjach i na obszarach miejskich, gdzie zapotrzebowanie na opiekę przedszkolną znacznie przewyższa ofertę tych placówek. Mając na uwadze powyższe, wsparcie realizowane będzie w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w kontekście tworzenia dodatkowych miejsc przedszkolnych w województwie, przy jednoczesnym uwzględnieniu trendów demograficznych występujących na danym obszarze. Budowa nowych obiektów będzie możliwa jedynie w uzasadnionych przypadkach, popartych odpowiednią analizą potrzeb i udokumentowanym brakiem możliwości wykorzystania/adaptacji istniejącej infrastruktury, przy jednoczesnym uwzględnieniu komplementarności wsparcia w ramach EFS.

Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną placówek opieki przedszkolnej, przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej, w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci z różnych środowisk i obszarów.

Efektem realizowanych inwestycji, będzie wzrost liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego, co powinno przełożyć się na wzrost aktywności zawodowej rodziców/opiekunów.

Typy projektów:

- inwestycje związane z infrastrukturą dydaktyczną i/ lub wyposażeniem szkół i placówek tworzących system opieki przedszkolnej (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki tworzące system oświaty,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby korzystające z efektów projektów.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem, realizowane będą na terenie całego województwa. Ponadto przewidziano preferencyjne wsparcie dla następujących powiatów: jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego, ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, niżańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Wsparcie infrastrukturalne finansowane z EFRR, możliwe będzie jako uzupełnienie działań realizowanych z EFS w ramach OP 9, nastawionych na rozwój kluczowych umiejętności i kompetencji odpowiadających potrzebom rynku pracy i wówczas gdy będzie niezbędne do osiągnięcia celów wynikających z CT 10.

Koniecznym warunkiem realizacji inwestycji, będzie posiadanie jasnej wizji i kompleksowych planów wykorzystania powstałej infrastruktury oraz jej powiązania z działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10 . Działania będą uwzględniały specyfikę regionalną i będą odnosiły się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, z zachowaniem odniesienia do zasad ustalonych w ramach właściwych polityk krajowych, dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych.

Inwestycje będą oparte na adaptacji / modernizacji istniejącej infrastruktury. Budowa nowej infrastruktury będzie możliwa tylko w uzasadnionych przypadkach, w których nie istnieje możliwość dostosowania obecnie istniejącej infrastruktury.

Działania finansowane z EFRR w obszarze edukacji przedszkolnej, będą miały charakter pomocniczy. Wsparcie infrastrukturalne będzie ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc w przedszkolach lub innych formach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem do edukacji przedszkolnej.

Należy podkreślić, iż działania (zwłaszcza dotyczące budowy nowej infrastruktury) muszą uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Wszystkie działania związane z poprawą warunków kształcenia będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu. Na etapie wyboru projektów, mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru, premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania, wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

Cel szczegółowy 2: Lepsze warunki kształcenia zawodowego i ustawicznego

Warunkiem koniecznym do wzrostu kompetencji kadr gospodarki jest przede wszystkim poprawa jakości kształcenia. Koniecznym staje się również mocniejsze powiązanie instytucji edukacyjnych w województwie z sektorem gospodarki oraz dostosowanie ich oferty do wymogów pracodawców. Zwiększenie popularności wyboru kształcenia zawodowego jako ścieżki edukacyjnej, a także, dostosowania jego oferty do potrzeb rynku pracy (szczególnie w wymiarze lokalnym i regionalnym), wymaga gruntownej modernizacji i doposażenia infrastruktury tych instytucji oraz zwiększenia nacisku na praktyczny wymiar nauczania. W związku z powyższym, interwencja w ramach priorytetu ukierunkowana zostanie na poprawę dostępności i jakości regionalnej infrastruktury szkolnictwa zawodowego i szkolnictwa wyższego, z uwzględnieniem potrzeb umożliwiających podjęcie kształcenia ustawicznego. Dzięki temu, system szkolnictwa zawodowego, będzie w stanie dostarczyć na rynek pracy większą liczbę wykwalifikowanych specjalistów o kwalifikacjach odpowiadających aktualnym wymogom pracodawców.

Oczekiwanym rezultatem tego wsparcia, będzie odpowiednio dostosowana do potrzeb regionu infrastruktura edukacyjna wraz z odpowiednio wykwalifikowaną kadrą specjalistów, poszukiwanych na rynku pracy.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 10

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	%	Stabiej rozwinięty	2,6	2013	2,9	GUS	Roczna
2	Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ	%	Stabiej rozwinięty	68,97	2014	71,01	OKE / CKE	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Czynnikiem warunkującym zwiększenie szans na zatrudnienie w województwie, jest dostosowanie jakości zasobów pracy do potrzeb pracodawców. Wsparcie szkół i placówek systemu oświaty, ukierunkowane będzie na poprawę warunków i jakość kształcenia oraz zmniejszenie dysproporcji w dostępie do dobrej jakości usług edukacyjnych, pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi, poprzez modernizację i dostosowanie istniejącej infrastruktury do potrzeb odbiorców (a w uzasadnionych przypadkach, również jej rozbudowę), jej odpowiednie wyposażenie oraz silniejsze powiązanie systemu oświaty z przedsiębiorczością. W oparciu o zdiagnozowane potrzeby regionalnego rynku pracy i inteligentne specjalizacje regionu, jak również, uwzględniając krajowe priorytety polityki szkolnictwa zawodowego, szczególny nacisk zostanie położony na wzmocnienie szkolnictwa zawodowego z uwzględnieniem preferencji dla branż mających strategiczne znaczenie dla rozwoju gospodarki na poziomie krajowym i regionalnym, identyfikowanych w dokumentach strategicznych lub definiujących inteligentne specjalizacje, w tym, również szkolnictwa wyższego. Ponadto preferowane będą kierunki kształcenia związane z nowoczesnymi technologiami (w tym w szczególności wpisujących się do zakresu tzw. kluczowych technologii wspomagających) oraz procesami cyfryzacji przemysłu, wnoszące wartość dodaną na rzecz modernizacji procesów produkcyjnych. Szkolnictwo zawodowe wymaga stałych nakładów finansowych i nieustannej aktualizacji, gdyż technologie, styl pracy przedsiębiorstw, a w związku z tym oczekiwania pracodawców, skierowane są na poszukiwanie pracowników w pełni dostosowanych do ich potrzeb. Kształcenie wykwalifikowanej kadry, wyspecjalizowanej w danej branży, jest znacznie utrudnione, ze względu na ograniczone możliwości lokalowe i finansowe szkół i placówek prowadzących kształcenie i doskonalenie zawodowe. Z kolei, przestarzała baza technodydaktyczna szkolnictwa zawodowego²²⁵,

²²⁵ Wnioski na podstawie „Badanie funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce. Raport końcowy”, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa, luty 2011.

uniemożliwia na dzień dzisiejszy, kształcenie kadr na poziomie dostosowanym do potrzeb rynku pracy, w warunkach zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy.

Wsparcie szkolnictwa zawodowego będzie bazować na wykorzystaniu obecnej infrastruktury (kompleksy budynków, hale warsztatowe), którą należy dostosować do warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Działania mające na celu poprawę infrastruktury szkół zawodowych, będą realizowane z zaangażowaniem pracodawców tak, aby w jak największym stopniu stworzone warunki kształcenia odpowiadały na potrzeby rynku i zaowocowały wykształceniem wysokiej klasy specjalistów, poszukiwanych na rynku pracy. Działania inwestycyjne o większej skali, będą finansowane z EFRR i będą komplementarne z działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10.

Interwencją objęte zostaną również publiczne uczelnie zawodowe (państwowe wyższe szkoły zawodowe) w zakresie uruchamiania nowych kierunków kształcenia lub poprawy istniejącej oferty dydaktycznej, które kształcąc kadry na potrzeby regionalnego rynku pracy, wymagają doinwestowania w obszarze rozwoju infrastruktury dydaktycznej i wyposażenia – elementów, niezbędnych do prowadzenia nauczania na poziomie dostosowanym do potrzeb gospodarki. Udzielenie wsparcia, uwarunkowane będzie uzyskaniem przez samorząd województwa, każdorazowej pozytywnej opinii Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybranych inwestycji. Wsparcie w zakresie infrastruktury szkół wyższych zawodowych z EFRR, możliwe będzie - zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa – wyłącznie na rzecz wybranych inwestycji przewidzianych do realizacji, w odniesieniu do kierunków / działań wynikających z inteligentnych specjalizacji i / lub strategii rozwoju regionalnego dla danego regionu oraz w odpowiedzi na zidentyfikowane deficyty w ww. zakresie, poparte stosownymi analizami. Odpowiednie wyposażenie / doposażenie pracowni w sprzęt niezbędny do kształcenia na wysokim poziomie, przyczyni się do poprawy przygotowania zawodowego i praktycznego w regionie.

Ponadto, z uwagi na szybkie zmiany występujące na rynku pracy oraz prężnie rozwijające się sektory gospodarki tj. sektor zielony, biały, usług osobistych, istotne jest zapewnienie mieszkańcom województwa, możliwości wysokiej jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego, w ciągu całego życia, poprzez upowszechnienie i rozwój kształcenia ustawicznego, co jest zgodne ze Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020. Mając na uwadze fakt, iż, w województwie podkarpackim udział osób doksztalcających się, uczestniczących w kształceniu ustawicznym od lat należy do jednego z najniższych w kraju, niezbędne jest prowadzenie skoordynowanych działań, nakierowanych na nabywanie i doskonalenie kwalifikacji zawodowych oraz rozwój uczenia się przez całe życie m.in. poprzez inwestowanie w odpowiednio dostosowaną infrastrukturę. Wobec powyższego, według jasno określonych potrzeb, realizowane będą komplementarne i zintegrowane inwestycje w infrastrukturę, służącą do szkoleń zawodowych i kształcenia ustawicznego, - w oparciu o wykorzystywanie istniejącej infrastruktury, jako podstawy do przeprowadzania niezbędnych prac (modernizacja, dostosowanie, doposażenie), prowadzących do poprawy warunków kształcenia i dostosowania do wymogów regionalnego rynku pracy.

Typy projektów:

- inwestycje związane z infrastrukturą dydaktyczną i/ lub wyposażeniem szkół i placówek tworzących system kształcenia zawodowego i ustawicznego (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych),

- inwestycje związane z infrastrukturą dydaktyczną i/lub wyposażeniem państwowych wyższych szkół zawodowych (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki tworzące system oświaty,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- publiczne uczelnie zawodowe (Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe),
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby korzystające z efektów projektów.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Ponadto, przewidziano preferencyjne wsparcie dla następujących powiatów: jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego, ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, niżańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy.

W ramach priorytetu dopuszcza się zastosowanie trybu pozakonkursowego w odniesieniu do projektów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju województwa podkarpackiego, wyłącznie w zakresie państwowych wyższych szkół zawodowych. Planowane inwestycje infrastrukturalne, dla publicznych uczelni zawodowych (PWSZ), muszą być zgodne z zapisami dokumentów Umowy Partnerstwa, Linii Demarkacyjnej oraz powinny wynikać z Inteligentnych Specjalizacji i/lub Strategii Rozwoju Regionalnego. W ramach niniejszego trybu, wybierane będą projekty, których beneficjenci ze względu na charakter projektu zostali zidentyfikowani na etapie programowania.

Wsparcie infrastrukturalne finansowane z EFRR, możliwe będzie, jako uzupełnienie realizowanych działań, działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10 w ramach OP 9, nastawionymi na rozwój kluczowych umiejętności i kompetencji odpowiadających potrzebom rynku pracy i wówczas gdy będzie niezbędne do osiągnięcia celów wynikających z CT 10.

Koniecznym warunkiem realizacji inwestycji, będzie posiadanie jasnej wizji i kompleksowych planów wykorzystania powstałej infrastruktury oraz jej powiązania z działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10. Działania będą uwzględniały specyfikę regionalną i będą odnosiły się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, z zachowaniem odniesienia do zasad ustalonych w ramach właściwych polityk krajowych, dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych.

Inwestycje będą oparte na adaptacji/modernizacji istniejącej infrastruktury. Budowa nowej infrastruktury, będzie możliwa tylko w uzasadnionych przypadkach, w których nie istnieje możliwość dostosowania obecnie istniejącej infrastruktury.

W zakresie wsparcia państwowych wyższych szkół zawodowych, konieczne będzie uzyskanie przez samorząd województwa, każdorazowej pozytywnej opinii Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, uwzględniającej m.in. priorytety krajowej polityki szkolnictwa wyższego, kwestie demograficzne, możliwości utrzymania infrastruktury po zakończeniu finansowania funduszy strukturalnych oraz komplementarność z działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10 podejmowanymi w ramach PO WER.

Należy podkreślić, iż działania (zwłaszcza dotyczące budowy nowej infrastruktury) muszą uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Wszystkie działania, związane z poprawą warunków kształcenia, będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu. Na etapie wyboru projektów, mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania, wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

Cel szczegółowy 3: Lepsze warunki edukacji ogólnokształcącej wspierające kluczowe umiejętności

W erze gospodarki opartej na wiedzy, edukacja stanowi fundament rozwoju społeczno - gospodarczego. W edukacji szkolnej, istotne jest kształtowanie u uczniów postaw, sprzyjających kreatywności i innowacyjności oraz rozbudzanie chęci do podejmowania wspólnych działań. Tworzenie warunków dla nowoczesnego nauczania, odbywać się będzie poprzez modernizację infrastruktury edukacyjnej, która stanowi niezbędny element do poprawy jakości i efektywności nauczania.

W celu wzmocnienia edukacji w regionie, wyrównania szans dzieci i młodzieży w dostępie do nauki i innowacji oraz wzmocnienia konkurencyjności Podkarpacia i potencjału intelektualnego mieszkańców, od wczesnych etapów edukacji, zakres interwencji, obejmie także, tworzenie instytucji edukacyjnych popularyzujących naukę i innowacje.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności) - PI 10

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba osób odwiedzających instytucje paramuzealne, w tym młodzież szkolna w zorganizowanych grupach	osoby	Stabiej rozwinięty	64 550	2013	95 000	GUS	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Elementem niezbędnym, służącym poprawie jakości efektywności nauczania, jest odpowiednio dostosowana infrastruktura edukacyjna, pozwalająca na uzupełnienie wiedzy ogólnej. Doskonalenie jakości edukacji, wymaga nieustannego inwestowania w bazę materialną – przede wszystkim jej modernizację, w kierunku zaspokojenia potrzeb wynikających z wymogów współczesnej dydaktyki, a w uzasadnionych przypadkach również jej rozbudowę. Poprawie jakości warunków kształcenia ogólnego, będą służyły działania EFRR, podejmowane z działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10 polegające na zaspokojeniu istotnych potrzeb w zakresie infrastruktury placówek edukacyjnych, dotyczących m.in. niezbędnej infrastruktury mającej wpływ na sprawność fizyczną uczniów. Sprzęt i materiały dydaktyczne mogą być również finansowane ze środków EFS, jeśli stanowią one element kompleksowego „miękkiego” projektu. Należy jednak podkreślić, że inwestycje infrastrukturalne w obszarze kształcenia ogólnego nie będą priorytetem i zgodnie z Umową Partnerstwa, ograniczać się będą do wyposażenia lub doposażenia w nowoczesny sprzęt ICT i materiały dydaktyczne pracowni, zwłaszcza matematycznych i przyrodniczych w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Działania związane

z budową nowej infrastruktury, muszą uwzględniać uwarunkowania demograficzne występujące na danym obszarze.

Bardzo ważnym elementem rozwoju jest zapewnienie dostępu do nowoczesnej edukacji na wszystkich jej poziomach. Z uwagi na fakt, iż konieczne jest rozwijanie i propagowanie metod aktywnego uczenia się, dzieci, młodzież i osoby uczące się powinny mieć możliwość uzupełnienia wiedzy teoretycznej, zdobytej podczas zajęć, praktycznymi przykładami obrazującymi zastosowanie nauki i nowoczesnych technologii. Wykorzystanie w edukacji innowacyjnych rozwiązań, przyczyni się nie tylko do kształtowania kompetencji kluczowych, w szczególności dzieci i młodzieży, ale również wzrostu zainteresowania naukami ścisłymi. W celu stymulowania rozwoju kreatywności i inspirowania do uczestnictwa w procesie twórczym, możliwa będzie realizacja projektów, mających na celu, tworzenie obiektów i rozwój usług dydaktycznych, świadczonych przez instytucje popularyzujące naukę i innowacje wśród osób uczących się. Podstawowym zadaniem ww. instytucji jest przybliżanie i popularyzacja nauki, wyników badań naukowych, innowacji zwłaszcza technologicznych, głównie dzieciom i młodzieży, w oparciu o narzędzia i metody sensorycznego przekazywania wiedzy.

Biorąc pod uwagę konieczność rozwijania metod aktywnego i praktycznego uczenia się na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia, istotne staje się wykorzystanie potencjału placówki popularyzującej naukę, która posiada doświadczenie w realizacji działań, dających gwarancję wysokiej jakości świadczonych usług edukacyjnych. Różnego rodzaju metody nauczania oraz formy organizacyjne zajęć, realizowane przez ww. instytucje, są czynnikami, które sprzyjają pobudzaniu kreatywności i innowacyjności wśród młodych osób. Realizowane przez ww. podmioty zadania, mają na celu wzbogacenie i uzupełnienie wiedzy o otaczającym nas świecie, przyrodzie, zachodzących zjawiskach, poprzez np. odkrywanie praktycznego wykorzystania wiedzy w codziennym życiu, ponadto, przyczyniają się do zwiększenia atrakcyjności przekazywanych treści edukacyjnych, stymulowania innowacyjności, w szczególności dzieci i młodzieży oraz promocji innowacji i upowszechniania wiedzy o nauce.

Doceniając znaczenie uczenia się w różnych miejscach i różnymi sposobami, w ramach PI 10, wsparciem (w zakresie dostosowania istniejącej infrastruktury i/lub budowy nowej) objęte zostaną przedsięwzięcia zorientowane na utworzenie 1 regionalnej instytucji popularyzującej naukę i innowacje, w formie instytucji kultury. Powyższa instytucja, będzie miała na celu, promocję i popularyzację nauki oraz innowacji wśród mieszkańców regionu, w szczególności dzieci i młodzieży, a także będzie umożliwiała stymulację zainteresowań naukowych oraz upowszechnianie wiedzy w regionie. Efektem zrealizowanej inwestycji będzie wzmocnienie potencjału dydaktycznego i usług świadczonych przez tę instytucję, co będzie miało istotny wpływ na kształtowanie i rozwój kreatywności wśród dzieci i młodzieży.

Mimo tego, że w poprzednim okresie programowania usunięto większość barier architektonicznych, a nowobudowane obiekty edukacyjne i szkoleniowe dostosowywane były do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w dalszym ciągu, istnieje konieczność dostosowywania infrastruktury do ich potrzeb. W związku z powyższym, wspierane inwestycje będą uwzględniały konieczność dostosowania infrastruktury oraz wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Typy projektów:

- inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem obiektów służących wzmocnieniu sprawności fizycznej uczniów, o ile służą zajęciom dydaktycznym (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych),
- inwestycje związane z infrastrukturą dydaktyczną i/lub wyposażeniem szkół i placówek tworzących system oświaty (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych),
- inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem regionalnej instytucji popularyzującej naukę i innowacje (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki tworzące system oświaty,
- samorząd województwa lub instytucja kultury - dotyczy projektu pozakonkursowego (regionalna instytucja popularyzująca naukę i innowacje),
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Grupy docelowe:

- osoby korzystające z efektów projektów.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Ponadto, przewidziano preferencyjne wsparcie dla następujących powiatów: jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego, ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, niżańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy - projekt dotyczący utworzenia regionalnej instytucji popularyzującej naukę i innowacje.

Wsparcie infrastrukturalne finansowane z EFRR, możliwe będzie, jako uzupełnienie realizowanych działań, działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10 w ramach OP 9, nastawionych na rozwój kluczowych umiejętności i kompetencji odpowiadających potrzebom rynku pracy i wówczas gdy będzie niezbędne do osiągnięcia celów wynikających z CT 10. Koniecznym warunkiem realizacji inwestycji, będzie

posiadanie jasnej wizji i kompleksowych planów wykorzystania powstałej infrastruktury oraz jej powiązania z działaniami niezbędnymi do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10.

Działania będą uwzględniały specyfikę regionalną i będą odnosiły się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, z zachowaniem odniesienia do zasad ustalonych w ramach właściwych polityk krajowych, dla uzyskania efektu synergii i spójności interwencji oraz uwzględnienia długofalowych uwarunkowań, w tym demograficznych i ekonomicznych. Inwestycje będą oparte na adaptacji/modernizacji istniejącej infrastruktury. Budowa nowej infrastruktury, będzie możliwa tylko w uzasadnionych przypadkach, w których nie istnieje możliwość dostosowania obecnie istniejącej infrastruktury.

Należy podkreślić, iż działania (zwłaszcza dotyczące budowy nowej infrastruktury) muszą uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.

W odniesieniu do inwestycji dotyczących instytucji popularyzujących naukę, przy wyborze projektu, obok elementów takich jak, analiza ekonomiczna, analiza finansowa czy analiza ryzyka, dodatkowo, w kryteriach wyboru projektu, odzwierciedlenie znajdą następujące aspekty: analiza popytu; realizacja priorytetów rozwoju edukacji wśród dzieci, młodzieży, a także osób dorosłych oraz zapewnienie trwałości efektów projektu.

Opracowany zostanie dokument *Analiza kosztów i korzyści dla Podkarpackiego Centrum Nauki*, który obejmować będzie min. 10 lat jego funkcjonowania. Analiza ta powinna wykazać finansową stabilność projektu w analizowanym okresie.

Ponadto, w zakresie inwestycji dotyczących wsparcia instytucji popularyzujących naukę, uwzględnić należy poniższe zasady:

- inwestycje wyłącznie w infrastrukturę bezpośrednio związaną z usługami edukacyjnymi (zarówno dostosowanie istniejącej jak i budowa/ tworzenie nowej),
- inwestycja musi zostać uzasadniona analizą popytu na planowane usługi edukacyjne (w tym oczekiwana liczba odwiedzających, w szczególności grup szkolnych),
- planowane przedsięwzięcie musi zapewniać trwałość finansową inwestycji i zdolność do jej funkcjonowania w przyszłości,
- niezbędnym elementem oceny wniosku o dofinansowanie będzie konieczność wykazania współpracy z placówkami edukacyjnymi, celem zapewnienia ich zaangażowania w planowane przedsięwzięcie (ze szczególnym uwzględnieniem aktywnego zaangażowania uczniów – stymulowanie kreatywności, praca zespołowa, praca z uczniami uzdolnionymi).

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

W ramach PI wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie

rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

Wszystkie działania, związane z poprawą warunków kształcenia, będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu. Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których, poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 10

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Stabiej rozwinięty	115			SL2014	Roczna
2	Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35)	osoba	EFRR	Stabiej rozwinięty	40 000			SL2014	Roczna
3	Liczba osób odwiedzających regionalną instytucję popularyzującą naukę i innowacje w ramach grup zorganizowanych	osoba/rok	EFRR	Stabiej rozwinięty	20 000			SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 6

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produkt, lub jeśli właściwe- wskaźnik rezultatu)	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
6	Wskaźnik produktu	1	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	7			21			SL2 014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 26% alokacji OP 6
	Wskaźnik produktu	2	Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Słabiej rozwinięty	17			115			SL2 014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 26% alokacji OP 6
	Wskaźnik finansowy	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Słabiej rozwinięty	38 586 986			256 260 440			SL2 014	Obowiązkowy

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu są szacunkowe. Po otrzymaniu ostatecznych wyników oceny ex ante może zaistnieć konieczność ich korekty.

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-10: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 6

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Region słabiej rozwinięty							
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
049	9 697 773	01	217 821 373	01	54 455 343	01	6 532 250
050	10 134 933			02	54 455 343	07	211 289 123
051	30 471 900			03	108 910 687		
052	10 038 658						
053	71 729 883						
054	972 106						
055	64 776 120						
069	3 000 000						

075	14 000 000
093	3 000 000

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. Pomoc Techniczna.

2.A.1 Oś priorytetowa VII – REGIONALNY RYNEK PRACY

OŚ PRIORYTETOWA VII REGIONALNY RYNEK PRACY

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VII
Nazwa osi priorytetowej	REGIONALNY RYNEK PRACY

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 7

Oś priorytetowa VII. Regionalny rynek pracy		
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	EFS
	8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	
	8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	
	8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	
	8vi Aktywne i zdrowe starzenie się	

Oś priorytetowa VII *Regionalny rynek pracy* jest osią monofundusową współfinansowaną z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Interwencja w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych osi priorytetowej VII. *Regionalny rynek pracy* przyczyniać się będzie do realizacji celu głównego Umowy Partnerstwa tj. *zwiększenia konkurencyjności gospodarki*.

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników (PI 8i)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy

Wsparcie osób bezrobotnych i biernych zawodowo oraz poszukujących innej pracy, w tym osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, przyczyni się do zmniejszenia bezrobocia w regionie oraz ograniczenia bierności zawodowej mieszkańców. Poprzez zastosowanie aktywnych polityk rynku pracy osoby bezrobotne i bierne zawodowo uzyskają wsparcie w zakresie rozwiązania swoich problemów uniemożliwiających lub utrudniających im podjęcie i utrzymanie aktywności zawodowej. Osoby znajdujące się poza rynkiem pracy będą miały możliwość nabycia doświadczenia zawodowego, nabycia lub dostosowania do potrzeb rynku pracy kwalifikacji zawodowych i kompetencji. Wsparcie psychologiczno-doradcze pozwoli ukierunkować rozwój zawodowy w sposób dostosowany nie tylko do potrzeb rynku pracy, ale także do predyspozycji odbiorców usług, co powinno zapewnić trwałość efektu aktywizacji zawodowej grupy docelowej. Dzięki temu zniwelowane

zostaną bezpośrednie bariery wpływające na niską aktywność zawodową osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Cel szczegółowy 2: Poprawa szans na zatrudnienie osób odchodzących z rolnictwa

Jednym z wyzwań rynku pracy jest także pomoc osobom bezrobotnym mieszkającym na wsi. Województwo podkarpackie jest najslabiej zurbanizowanym regionem Polski dlatego niezmiernie istotne jest skierowanie wsparcia właśnie do osób bezrobotnych z terenów wiejskich, a także członków ich rodzin. Działania w programie będą koncentrować się więc na prowadzeniu aktywnej polityki rynku pracy, tak aby rolników oraz członków ich rodzin przygotować do wejścia i utrzymania się na rynku pracy w zawodach pozarolniczych. Niezmiernie istotne będą w tym kontekście zachęty do rozpoczynania działalności gospodarczej (w szczególności usługowej) oraz szkolenia przekwalifikowujące do wykonywania zawodów pozarolniczych.

Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji zawodowej osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych oraz pracujących w ramach umów cywilno-prawnych oraz ubogich pracujących.

Kolejnym wyzwaniem zmieniającej się dynamicznie sytuacji na rynku pracy jest zapewnienie adekwatnych form pomocy m.in. osobom, które wykonują pracę w ramach umów krótkoterminowych lub za świadczoną pracę otrzymują wynagrodzenie, które pozwala na zaspokojenie wyłącznie podstawowych potrzeb życiowych. Osoby te będą mogły uzyskać wsparcie w ramach programu w celu zmiany lub poprawy swojej sytuacji zawodowej. Wyzwaniem w tym zakresie będzie zapewnienie odpowiedniego wsparcia w postaci m. in, szkoleń, staży, przekwalifikowania, rozwijania własnej działalności gospodarczej.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 8i

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CI)	Słabiej rozwinięty	os.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CI)	37,6			%	2013	37,6			SL2014	Roczna
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CI)	37,6			%	2013	37,6			SL2014	Roczna

				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CI)	37,6	%	2013	37,6	SL2014	Roczna
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	37,6	%	2013	37,6	SL2014	Roczna
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CI)	Słabiej rozwinięty	os.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CI)	50	%	2013	50	SL2014	Roczna
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CI)	50	%	2013	50	SL2014	Roczna
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CI)	50	%	2013	50	SL2014	Roczna
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	50	%	2013	50	SL2014	Roczna
3	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, sześć miesięcy po opuszczeniu programu (CI)	Słabiej rozwinięty	os.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CI)	38,2	%	2013	38,2	Ewaluacja	Okresowa
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CI)	38,2	%	2013	38,2	Ewaluacja	Okresowa
4	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	14050	szt.	2013	2434	SL2014	Roczna
5	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	50	%	2013	50	Ewaluacja	Okresowa

	miesiące po uzyskaniu wsparcia finansowego									
6	Liczba osób odchodzących z rolnictwa pracujących po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	37,6	%	2013	37,6	SL2014	Roczna
7	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu (C)	37,6	%	2013	37,6	Ewaluacja	Okresowa

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Poziom i struktura zatrudnienia jest jednym z czynników, które wpływają na rozwój społeczno – gospodarczy regionu. Warunkuje go także, jakość kapitału ludzkiego, którą określa wiedza, umiejętności, doświadczenie, kompetencje i kwalifikacje. Inwestycja w kapitał ludzki jest w stanie podnieść jego poziom i jakość w sposób, który umożliwi w przyszłości osiągnięcie wymiernych korzyści dla regionu, w tym zwiększenie poziomu zatrudnienia.

W obszarze rynku pracy województwa podkarpackiego konieczne jest zapewnienie kompleksowych działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo oraz poszukujących innej pracy. Działania te będą uwzględniały potrzeby poszczególnych grup osób w szczególności osób długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach, osób w wieku 50 lat i więcej, osób z niepełnosprawnościami, kobiet, osób z terenów wiejskich. Kompleksowość i różnorodność planowanych działań jest istotna ze względu na fakt, że w odniesieniu do danej grupy osób często odnosi się więcej niż jedna cecha, która wpływa niekorzystnie na jej sytuację na rynku pracy. Proponowany w programie zakres wsparcia pozwoli na dostarczenie pomocy ww. osobom o charakterze kompleksowych i dostosowanych do indywidualnych potrzeb programów aktywizujących. Działania podejmowane będą w zakresie zwiększenia aktywności zawodowej ww. grup osób obejmujących szereg instrumentów rynku pracy, które pozwolą na zniwelowanie ich problemów.

Wsparcie będzie się koncentrować na dostosowaniu kompetencji i kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, oczekiwań pracodawcy oraz profilu wykonywanej pracy. Tak zaprogramowane działania pozwolą na uzyskanie trwałego efektu w postaci zwiększenia aktywności zawodowej (w tym podjęcia zatrudnienia) osób bezrobotnych i biernych zawodowo oraz poszukujących pracy.

Wobec stwierdzonych problemów istotnym jest zapewnienie wsparcia osobom pozostającym bez zatrudnienia.

Koniecznym staje się zapewnienie wsparcia pozwalającego na nabycie praktycznych umiejętności w zakresie przygotowania dokumentów rekrutacyjnych, odbycia rozmowy rekrutacyjnej, podniesienia wiary w swoje możliwości oraz motywacji do poszukiwania pracy, jak również wzmocnienia pewności siebie. W celu uzyskania efektu synergii, powyższe działania mogą być realizowane przy równoległym wsparciu psychologicznym dla osób pozostających bez zatrudnienia. Zapewnienie tego typu wsparcia jest szczególnie istotne z punktu widzenia problemów osób biernych zawodowo oraz w celu zapewnienia możliwości stworzenia kompleksowych ścieżek wsparcia dla osób tego wymagających.

Niezbędnym jest objęcie wszystkimi możliwymi formami wsparcia osób z terenów wiejskich z uwzględnieniem użytkowników i członków rodzin użytkowników pracujących w niewielkich obszarowo gospodarstwach indywidualnych (obszar użytków rolnych do 2 ha) zamierzających odejść z rolnictwa.

Jeżeli chodzi o wsparcie dla rolników i członków ich rodzin, prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne do wielkości 2 ha, zamierzających odejść z rolnictwa, jako rezultat wsparcia po zakończonym projekcie będzie oczekiwane podjęcie zatrudnienia w sektorze pozarolniczym lub rejestracja w powiatowym urzędzie pracy celem dalszej aktywizacji.

Typy projektów

- Aktywizacja zawodowa osób oraz poprawa ich sytuacji na rynku pracy z wykorzystaniem instrumentów i usług rynku pracy służących:
  - ✓ określeniu potrzeb uniemożliwiających wejście i utrzymanie się na rynku pracy (np. poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, IPD),
  - ✓ podnoszeniu kompetencji i nabywaniu kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszemu dopasowaniu do potrzeb rynku pracy, np. poprzez wysokiej jakości szkolenia,
  - ✓ zdobyciu doświadczenia zawodowego (np. staże, praktyki zawodowe)
- Instrumenty i usługi rynku pracy, wymienione w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tryb pozakonkursowy).

Wsparcie aktywizacyjne może być uzupełnione o instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym.

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym: publiczne służby zatrudnienia, agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego.

Grupy docelowe:

Osoby w wieku 30 lat i więcej (od dnia 30 urodzin) należące do poniższych grup:

1. osoby pozostające poza rynkiem pracy tj. osoby bezrobotne lub osoby bierne zawodowo zwłaszcza:

- osoby w wieku 50 lat i więcej,
- osoby długotrwale bezrobotne,

- kobiety,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby o niskich kwalifikacjach,

2. rolnicy i członkowie ich rodzin-osoby posiadające nieruchomość rolną lub członkowie ich rodzin podlegający ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego, które chcą odejść z rolnictwa

3. osoby ubogie pracujące, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych oraz pracujący w ramach umów cywilno-prawnych,

4. reemigranci,

5. imigranci.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT).

Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa.

Ponadto przewidziano preferencyjne wsparcie dla następujących powiatów: jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego, ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, niżańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach EFS mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy.

W przypadku projektów pozakonkursowych zaplanowane działania będą miały wyłącznie charakter wynikający z realizacji zadań publicznych tj. realizacji działań ustawowych przez Powiatowe Urzędy Pracy, w tym projekty pozakonkursowe zakładać będą współpracę publicznych służb zatrudnienia z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej..

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich

aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego. Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- nastąpi silniejsza koncentracja środków na obszarach oraz grupach cechujących się największymi problemami na rynku pracy,
- priorytetowymi grupami docelowymi programu są osoby długotrwale bezrobotne oraz bezrobotni i bierni zawodowo rodzice posiadający, co najmniej 3 dzieci w wieku do 18 roku życia, w związku z czym na nich koncentrowane będzie wsparcie poprzez zastosowanie dodatkowych kryteriów wyboru premiujących projekty, które wspierać będą te osoby w podjęciu aktywności na rynku pracy. Zakłada się także wprowadzenie kryteriów premiujących projekty, w których przewidziano udział rodziców/opiekunów prawnych dzieci do lat 3 powracających na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem lub wychowaniem dziecka mogących skorzystać jednocześnie ze wsparcia w ramach PI 8iv;
- przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej będą uwzględniały efektywność zatrudnieniową, której jednolita metodologia pomiaru jest zdefiniowana w Wytycznych MR w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020 (przyjęta metodologia nie będzie uwzględniała umów cywilno-prawnych), a sposób wskazywania jej wartości minimalnych będzie określona w odpowiednim komunikacie ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Dodatkowo priorytetowo będą traktowane projekty zakładające efektywność zatrudnieniową wyższą niż wymagany minimalny próg (poprzez kryteria wyboru projektów).
- Grupy docelowe wymienione w punkcie 2-5 (punkt 2.A.6.1) będą stanowiły nie więcej niż 40% ogółu uczestników projektów realizowanych w priorytecie inwestycyjnym 8i,
- Co najmniej 60% uczestników w projektach realizowanych w PI 8i muszą stanowić grupy docelowe wymienione w punkcie 1 (punkt 2.A.6.1) tj., osoby w wieku 50 lat i więcej, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach, kobiety. Bezrobotni mężczyźni w wieku 30-49 lat nie mogą stanowić więcej niż 20% ogólnej liczby osób bezrobotnych uczestniczących w projektach realizowanych w PI 8i,
- osoby odchodzące z rolnictwa będą wspierane pod warunkiem przejścia z systemu KRUS do systemu ZUS.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne. Podejmowane działania będą zgodne z Wytycznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze rynku pracy.

W ramach PI 8i będą stosowane klauzule społeczne w zakresie i trybie określonym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 8i

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CI)	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	7 485	9 721	17 206	SL2014	Roczna
2	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CI)	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	4 491	5 833	10 324	SL2014	Roczna
3	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CI)	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	192	249	441	SL2014	Roczna
4	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	184	240	424	SL2014	Roczna
5	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	468	608	1 076	SL2014	Roczna
6	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	2 303	2 991	5 294	SL2014	Roczna
7	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1 016	1 320	2 336	SL2014	Roczna
8	Liczba osób odchodzących z rolnictwa objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1 441	1 872	3 313	SL2014	Roczna
9	Liczba osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	126	164	290	SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (PI 8iii)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty**Cel szczegółowy 1: Zwiększenie liczby nowo utworzonych, trwałych mikroprzedsiębiorstw**

Realizacja wsparcia w ramach priorytetu przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego poprzez zapewnienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania w formie zwrotnej lub bezzwrotnej osobom planującym rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej. Dzięki takiemu wsparciu zlikwidowana zostanie główna bariera rozwoju nowopowstających podmiotów, jaką jest brak dostępu do „taniach” źródeł finansowania.

Zakładanie nowych podmiotów gospodarczych w sposób bezpośredni wpłynie na wzrost poziomu przedsiębiorczości. Jednocześnie poza podjęciem samozatrudnienia przez osobę podejmującą działalność gospodarczą nowo powstałe podmioty będą generować dodatkowe miejsca pracy, co doprowadzi do realizacji celu szczegółowego tj. wzrostu przedsiębiorczości i samozatrudnienia w regionie i tym samym przyczyni się do wzrostu zatrudnienia mieszkańców województwa.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 8iii

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	14 050			szt.	2013	2 262			SL2014	Roczna
2	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw w działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	50			%	2013	50			Ewaluacja	Okresowa

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Rozwój przedsiębiorczości ma bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji ekonomicznej i społecznej regionu. Wpływa na wzrost liczby nowych miejsc pracy, dzięki czemu stanowi skuteczną formę podnoszenia aktywności zawodowej i przeciwdziałania bezrobociu.

Rozwój przedsiębiorczości pozostaje w ścisłej korelacji z podkarpackim rynkiem pracy, który charakteryzuje wysoki stopień bezrobocia i niski wskaźnik zatrudnienia. Z tego też powodu wzrost poziomu przedsiębiorczości jest zjawiskiem pożądanym i wymagającym wsparcia. Przekłada się bezpośrednio na powstanie nowych miejsc pracy, w tym poprzez samozatrudnienie.

W celu zwiększenia poziomu przedsiębiorczości oraz jej pozytywnego oddziaływania na rynek pracy w ramach priorytetu pomoc skoncentrowana będzie na udzielaniu wsparcia osobom bezrobotnym i biernym zawodowo planującym rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. W związku ze zdiagnozowanymi problemami w zakresie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania koniecznym staje się uruchomienie instrumentów, które będą w stanie wesprzeć nowo powstałe firmy w początkowej fazie ich działalności, aby umożliwić ich tworzenie i rozwój.

Wsparcie realizowane będzie za pośrednictwem szeregu instrumentów, zarówno zwrotnych jak i bezzwrotnych. Jednocześnie łącznie ze wsparciem bezzwrotnym, na rozpoczęcie działalności gospodarczej możliwe będzie udzielanie wsparcia pomostowego, które ma wesprzeć nowo powstały podmiot w początkowym okresie jego działalności, kiedy to dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania jest bardzo ograniczony, a przedsięwzięcie nie generuje wysokich przychodów.

Równocześnie zapewnione zostanie wsparcie o charakterze niefinansowym w formie doradztwa i szkoleń.

Jeżeli chodzi o wsparcie dla rolników i członków ich rodzin, prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne do wielkości 2 ha, zamierzających odejść z rolnictwa, jako rezultat wsparcia po zakończonym projekcie będzie oczekiwane podjęcie zatrudnienia w sektorze pozarolniczym lub rejestracja w powiatowym urzędzie pracy celem dalszej aktywizacji.

Typy projektów:

- bezzwrotne wsparcie w postaci dotacji dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujące także finansowe wsparcie pomostowe w początkowym okresie działalności, a także wsparcie doradczo – szkoleniowe dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej oraz osób, które rozpoczęły działalność gospodarczą w ramach projektów realizowanych niniejszym priorytecie, w początkowym okresie działalności uwzględniające indywidualne potrzeby uczestników,
- pożyczki na uruchomienie działalności gospodarczej przyznawane na warunkach preferencyjnych.

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) - w zakresie bezzwrotnych form wsparcia i szkoleń, zaś w zakresie zwrotnych form wsparcia - podmioty zarządzające instrumentami finansowymi.

Grupy docelowe:

Osoby bezrobotne, bierne zawodowo oraz pracujące w wieku 30 lat i więcej (od dnia 30 urodzin) zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej w tym:

- osoby w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, tj., osoby w wieku 50 lat i więcej, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach, kobiety,
- osoby ubogie pracujące, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych oraz pracujący w ramach umów cywilno-prawnych),
- rolnicy i członkowie ich rodzin – osoby posiadające nieruchomość rolną lub członkowie ich rodzin podlegający ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego, które chcą odejść z rolnictwa,
- reemigranci,
- imigranci.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Ponadto przewidziano preferencyjne wsparcie dla następujących powiatów: jasielskiego, strzyżowskiego, brzozowskiego, przemyskiego ziemskiego, leskiego, bieszczadzkiego, niżańskiego, lubaczowskiego, kolbuszowskiego, leżajskiego, przeworskiego.

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach EFS mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

W ramach priorytetu przewiduje się tryb wyboru projektów:

- konkursowy - wsparcie bezzwrotne,
- zgodnie z art. 37 ust. 1 oraz art. 38 ust. 4-5 rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1303/2013 - wsparcie zwrotne.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- priorytetową grupą docelową programu są rodzice posiadający, co najmniej 3 dzieci w wieku do 18 roku życia,
- co najmniej 60% uczestników w projektach realizowanych w PI 8iii muszą stanowić osoby bezrobotne i bierne zawodowo należące do grupy osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, tj., osoby w wieku 50 lat i więcej, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach, kobiety. Bezrobotni mężczyźni w wieku 30-49 lat nie mogą stanowić więcej niż 20% ogólnej liczby osób bezrobotnych uczestniczących w projektach realizowanych w PI 8iii.,
- osoby odchodzące z rolnictwa będą wspierane pod warunkiem przejścia z systemu KRUS do systemu ZUS,

Podejmowane działania będą zgodne z Wytocznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze rynku pracy.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

W ramach PI 8iii będą stosowane klauzule społeczne w zakresie i trybie określonym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

"Tak"

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 8iii

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1 865			SL2014	Roczna
2	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	153			SL2014	Roczna
3	Liczba osób pracujących, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	155			SL2014	Roczna
4	Liczba osób pracujących, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie.	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	153			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę (PI 8iv)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób mających utrudniony dostęp do rynku pracy z powodu sprawowania opieki nad dziećmi do lat 3

Analiza regionalnego rynku pracy wskazuje na silną potrzebę objęcia wsparciem zwłaszcza kobiet powracających na rynek pracy, które w większym stopniu niż mężczyźni narażone są na niską efektywność w pracy oraz dezaktualizację kwalifikacji zawodowych związaną z wykonywaniem obowiązków rodzicielskich. Poprawa funkcjonowania systemu usług opieki nad dziećmi do lat 3 wpłynie na zwiększenie możliwości godzenia relacji praca – życie prywatne, a tym samym na wzrost udziału młodych rodziców w zatrudnieniu umożliwiając im niejednokrotnie pierwsze lub ponowne wejście na rynek pracy.

Podjęte działania przyczynią się do wzrostu zatrudnienia wśród osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy poprzez wspieranie usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia. Wsparcie skierowane będzie w szczególności do osób napotykających bariery w łączeniu życia zawodowego z rodzinnym i pozwoli na wypracowanie konkretnych rozwiązań ułatwiających osiągnięcie równowagi pomiędzy tymi dwoma formami aktywności społecznej.

Stworzenie odpowiednich warunków rozwoju zawodowego przyniesie realne korzyści zarówno dla rodziców, jak i przedsiębiorców oraz całego społeczeństwa.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 8iv

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	108			os.	2013	856			SL2014	Roczna
2	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu.	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	75			os.	2013	1 283			SL2014	Roczna
3	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	57,60			%	2013	46,75			Ewaluacja	Okresowa

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Zapewnienie optymalnych warunków zatrudnienia pozwalających na godzenie ról rodzinnych i zawodowych jest niezwykle istotne z punktu widzenia rynku pracy. Biorąc pod uwagę słabo rozwinięty system opieki żłobkowej, klubów dziecięcych czy dziennych opiekunów na terenie województwa podkarpackiego, niezwykle ważne jest wsparcie funkcjonowania instytucji opieki nad małymi dziećmi oraz rozwój innych form opieki. Pomoc skierowana będzie na poprawę funkcjonowania już istniejących placówek poprzez stworzenie możliwości wygenerowania nowych miejsc pobytu oraz dostosowanie ich do rzeczywistych potrzeb odbiorców usług. W przypadku większych miejscowości, gdzie istnieje potencjał ludnościowy i infrastruktura, wsparcie ukierunkowane będzie na żłobki, natomiast w mniejszych miejscowościach i wsiach zostanie zapewniona opieka w klubach dziecięcych lub przez dziennych opiekunów.

Wsparcie będzie obejmowało również tworzenie nowych żłobków - zwłaszcza na terenach, gdzie dostęp do takich placówek jest mocno ograniczony oraz innych form opieki nad dziećmi do lat 3. Dodatkowym wsparciem sprzyjającym powrotowi na rynek pracy będzie również dostosowanie czasu funkcjonowania instytucji świadczących usługi opieki nad małym

dzieckiem do czasu pracy rodziców, np. całodobowe lub weekendowe. Ponadto możliwe będzie powstawanie żłobków przyzakładowych.

Typy projektów:

- tworzenie nowych podmiotów opieki nad dziećmi do lat 3 (m.in. żłobki, żłobki przyzakładowe, kluby dziecięce),
- tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w formie dziennego opiekuna,
- tworzenie nowych miejsc opieki w istniejących instytucjach opieki nad dziećmi (m.in. żłobkach, żłobkach przyzakładowych, klubach dziecięcych),
- zwiększenie dostępności usług opieki nad dziećmi (w tym poprzez pokrycie kosztów opieki) dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji, dla których obowiązek opieki nad dziećmi stanowi barierę w dostępie do rynku pracy.

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupy docelowe:

- rodzice lub prawni opiekunowie dzieci w wieku do 3 roku życia, pracujący oraz przebywający poza rynkiem pracy ze względu na obowiązek opieki nad dziećmi do lat 3, w tym osoby które przerwały karierę zawodową ze względu na urodzenie dziecka

Terytorialny obszar realizacji:

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach EFS mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Szczegółowe kryteria, zasady wyboru i realizacji projektów zostaną określone w dokumentach wdrożeniowych.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- priorytetową grupą docelową programu będą rodzice znajdujący się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy;
- w trakcie konstruowania kryteriów zostanie położony szczególny nacisk na zapewnienie trwałości utworzonych przy udziale wsparcia ze środków EFS miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytocznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze rynku pracy.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

W ramach PI 8iv będą stosowane klauzule społeczne w zakresie i trybie określonym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 8iv

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	3 565			SL2014	Roczna
2	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	2 852			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian (PI 8v)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Podniesienie kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców sektora MŚP i ich pracowników

Podniesienie kwalifikacji pracowników podkarpackich przedsiębiorstw poprzez wsparcie działań, zgodnych ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw umożliwi zmniejszenie zdiagnozowanej luki kompetencyjnej, co poprzez lepsze pełnienie powierzonych im obowiązków wpłynie bezpośrednio na poprawę pozycji konkurencyjnej regionalnych przedsiębiorstw.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 8v

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba mikroprzedsiębiorstw w oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	Słabiej rozwinięty	szt .	n/d	31			%	2013	40			SL2014	Roczna
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os .	n/d	40			%	2013	40			SL2014	Roczna
3	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (CI)	Słabiej rozwinięty	os .	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CI)	40			%	2013	40			Ewaluacja	Okresowa

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Podkarpaccy przedsiębiorcy nie opierają swojej konkurencyjności w dużej mierze o kompetencje swoich pracowników. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest głównie niski poziom wydatków przeznaczanych na budowanie kapitału przedsiębiorstwa opartego na konkurencyjnych kompetencjach zasobów pracy.

Przeciwdziałając powyższemu ograniczeniu zaplanowano szereg działań skierowanych do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z terenu województwa umożliwiając przede wszystkim dofinansowanie szerokiego zakresu wysokiej jakości usług rozwojowych.

Również przedsiębiorstwa dopiero zgłaszające potrzebę zdiagnozowania luk kompetencyjnych czy też potencjałów rozwojowych zasobów ludzkich będą mogły skorzystać ze wsparcia w zakresie opracowania niezbędnej diagnozy.

Typy projektów:

- wsparcie na realizację usług rozwojowych, w tym podnoszenie kwalifikacji pracowników, wynikających z diagnozy potrzeb rozwojowych przedsiębiorstwa.

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupy docelowe:

- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa mające siedzibę lub oddział na terenie województwa podkarpackiego.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach EFS mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- zakłada się wdrażanie działań w oparciu o Popytowy System Finansowania, dzięki któremu to przedsiębiorcy będą decydować o rodzaju i skali udzielonego im wsparcia. Popytowy System Finansowania funkcjonował będzie w oparciu o realizację projektów kilku operatorów funkcjonujących na wyodrębnionych obszarach województwa nie

pokrywających się terytorialnie. Wyłonienie kilku operatorów nadzorujących wdrażanie Poprzedniego Systemu Finansowania na terenie województwa podkarpackiego pozwoli na sprawniejsze wdrożenie nowego rozwiązania w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw na terenie wszystkich powiatów. Pozwoli również na uniknięcie sytuacji ryzyka, gdy nieprawidłowe funkcjonowanie pojedynczego operatora uniemożliwiłoby w sposób długotrwały korzystanie ze wsparcia wszystkim zainteresowanym przedsiębiorstwom z terenu województwa;

- w ramach wsparcia rozwojowego mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w pierwszej kolejności obejmowani będą pracownicy o niskich kwalifikacjach oraz pracownicy powyżej 50 r.ż. W związku z założeniami dotyczącymi Podmiotowego Systemu Finansowania, w celu zapewnienia zwiększonego udziału w projektach przedmiotowych grup priorytetowych, pracodawcy korzystający z usługi rozwojowej, na którą oddelegowani zostaną pracownicy spełniający któryś z powyższych warunków, będą mogli liczyć na zwiększony poziom refundacji kosztów przedmiotowej usługi rozwojowej. W ramach PI 8v wsparcie będzie skoncentrowane na branżach o największym potencjale kreowania miejsc pracy. Branże te będą wskazywane w oparciu o regionalne badania i analizy oraz wskazane smart specializations z uwzględnieniem jednolitej metodologii określania branż na podstawie danych dostępnych w ramach statystyki publicznej;
- w celu spójnego i racjonalnego wdrażania wsparcia związanego z zaangażowaniem ograniczonych środków publicznych, na poziomie województwa zostanie wprowadzony jasno zdefiniowany system preferencji, który umożliwi dofinansowanie w pierwszej kolejności tych działań, które zarówno swoim charakterem, jak również tematyką i branżą, na którą oddziałują, jednoznacznie realizują przyjęte cele rozwojowe województwa podkarpackiego, zdefiniowane w oparciu o regionalne inteligentne specjalizacje – jak np. wzmocnienie rozwoju branż związanych z sektorami wysokiej szansy, czy też turystyką opartą o zasoby regionu.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Dodatkowo działania związane z diagnozą potrzeb szkoleniowych będą realizowane również w formule konkursowej.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytocznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze przystosowania przedsiębiorstw i pracowników do zmian.

Szczegółowe kryteria, zasady wyboru i realizacji projektów zostaną określone w dokumentach wdrożeniowych.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach, w odniesieniu do EFRR) - PI 8v

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	1 674			SL2014	Roczna
2	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CI)	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	2898	1776	4 674	SL2014	Roczna
3	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	526			SL2014	Roczna
4	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1 963			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Aktywne i zdrowe starzenie się (PI 8vi)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Zwiększenie uczestnictwa w programach zdrowotnych zmierzające do utrzymania aktywności zawodowej

Celem priorytetu jest utrzymanie pracowników w jak najlepszej kondycji psychofizycznej na rynku pracy przy jednoczesnym ułatwieniu powrotu do pracy osobom w wieku aktywności zawodowej.

Utrzymanie aktywności zawodowej na rynku pracy, poprzez szereg działań z zakresu szeroko rozumianej profilaktyki i promocji zdrowia przyczyni się do zatrzymania wiedzy i doświadczenia, w tym również starszych pracowników, którzy stanowią naturalny kapitał każdej firmy.

Ponadto zachowanie dobrego stanu zdrowia będzie sprzyjało opóźnieniu decyzji o opuszczeniu rynku pracy.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 8vi

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	83 126			os.	2013	4 967			SL2014	Roczna
2	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	1 627			os.	2013	325			SL2014	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W oparciu o zdiagnozowane problemy w ramach priorytetu, podjęte zostaną działania ukierunkowane na wdrażanie działań profilaktycznych.

W związku ze zdiagnozowanym brakiem kompleksowych/szerszych działań profilaktycznych na terenie województwa, wsparcie zostanie skierowane na wdrożenie programów profilaktycznych w zakresie profilaktyki nowotworowej, zwłaszcza w kierunku wykrywania raka piersi, szyjki macicy, jelita grubego oraz nowotworu płuc (w tym także tzw. prewencji pierwotnej) oraz działania mające na celu poprawę zgłaszalności ludności na badania przesiewowe w zakresie ww. nowotworów.

Ponadto pomoc obejmować będzie wdrażanie programów rehabilitacji leczniczej/medycznej, ułatwiających powrót do pracy dla osób w wieku aktywności zawodowej (18-67), które z różnych przyczyn zdiagnozowane zostały jako osoby niezdolne do pracy (czasowa niezdolność do pracy z przyczyn wynikających ze środowiska pracy, a nie zdarzeń losowych). Wsparcie zorientowane będzie na zwiększenie ilości świadczeń oraz wzrost poziomu, jakości usług w zakresie rehabilitacji przyczyniającej się do powrotu osób w wieku produkcyjnym na rynek pracy. Powyższe wsparcie wpłynie pozytywnie na utrzymanie mieszkańców regionu w zdrowiu i tym samym wydłużenie okresu ich aktywności zawodowej.

Typy Projektów

- wdrażania programów profilaktyki nowotworowej w kierunku wykrywania raka piersi, szyjki macicy i jelita grubego,
- wdrażanie programów zdrowotnych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu – nowotwór płuc,
- współfinansowanie rehabilitacji leczniczej/medycznej ułatwiającej osobom w wieku aktywności zawodowej powrót do pracy lub utrzymanie aktywności zawodowej (w formule RPZ).

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:
  - ✓ POZ w tym prywatne i publiczne jednostki świadczące usługi medyczne,
  - ✓ Organizacje pozarządowe z doświadczeniem w działaniach profilaktycznych i rehabilitacyjnych,
  - ✓ Podmioty ekonomii społecznej.

Grupy docelowe:

- osoby w wieku aktywności zawodowej,
- w przypadku programów profilaktyki nowotworowej w kierunku wykrywania raka piersi, szyjki macicy, jelita grubego grupą docelową są osoby spełniające warunki uczestnictwa w danym programie.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach EFS mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- każdorazowo decyzja o dofinansowaniu realizacji programu zdrowotnego będzie poprzedzana analizą epidemiologiczną terytorium i grup docelowych z uwzględnieniem odpowiednich dla danego programu elementów: skali zapadalności, czynników wykluczających z rynku pracy, wieku, płci oraz profilu zawodowego osób planowanych do objęcia programem zdrowotnym. W szczególności programy zdrowotne powinny być ukierunkowane na grupy docelowe najbardziej narażone na opuszczenie rynku pracy z powodu czynników zdrowotnych lub najbardziej bliskich powrotowi na rynek pracy w wyniku świadczeń rehabilitacyjnych;
- przewidywane wsparcie na specyficzne programy regionalne nie przekroczy 15% alokacji założonej w PI 8vi na programy zdrowotne.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytycznymi w zakresie działań finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w perspektywie finansowej 2014-2020 służących rozwojowi profilaktyki nowotworowej w kierunku wykrywania raka jelita grubego, szyjki macicy i raka piersi oraz Podręcznikiem Zasady opracowania i wdrażania regionalnych profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków europejskiego funduszu społecznego.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą w/w polityki horyzontalne.

W ramach PI 8vi będą stosowane klauzule społeczne w zakresie i trybie określonym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Radu (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach, w odniesieniu do EFRR) - PI 8vi

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	---------	--	-------------------------	---------------	-----------------------

					M	K	O		
1	Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	15 892			SL2014	Roczna
2	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	1			SL2014	Roczna
3	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	8 471			SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Działania realizowane w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych VII osi priorytetowej korespondują z innymi obszarami wsparcia wskazanymi w *Umowie Partnerstwa* i tym samym będą przyczyniały się w sposób pośredni do realizacji innych celów tematycznych. Wsparcie w obszarze regionalnego rynku pracy w ramach CT 8 będzie powiązane z CT 1 i CT 3 w zakresie rozwoju technologicznego i innowacji oraz wzmocnienia konkurencyjności MŚP.

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 7

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwy wskaźnik	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
7	Wskaźnik produktu	1	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	798			1 865			SL 20 14	Powiązane z nim typy projektów w odpowiedzi dają za 22,68% alokacji osi priorytetowej
	Wskaźnik produktu	2	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	3 207	4 167	7 374	7 485	9 721	17 206	SL 20 14	Powiązane z nim typy projektów w odpowiedzi dają za 58,80% alokacji

													osi priorytet owej
Wskaźnik postępu finansowego	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Słabiej rozwinięty	54 411 622			267 512 436			SL 20 14	Obowiązkowy

Dodatkowe informacje jakościowe na temat ustanowienia ram wykonania

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu są szacunkowe. Po otrzymaniu ostatecznych wyników oceny ex ante może zaistnieć konieczność ich korekty.

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-11: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 7

Europejski Fundusz Społeczny: Region słabiej rozwinięty									
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6		Tabela 11: Wymiar 7	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme (wyłącznie EFS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
102	137 109 301	01	221 655 570	01	56 846 392	01	4 000 000	03	87 631 094
104	57 300 000	04	5 730 000	02	56 846 393	07	223 385 570		
105	18 256 114			03	113 692 785				
106	9 331 094								
107	5 389 061								

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. Pomoc Techniczna.

2.A.1 Oś priorytetowa VIII – INTEGRACJA SPOŁECZNA

OŚ PRIORYTETOWA VIII INTEGRACJA SPOŁECZNA

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VIII
Nazwa osi priorytetowej	INTEGRACJA SPOŁECZNA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 8

Oś priorytetowa VIII. Integracja społeczna		
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	EFS
	9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	
	9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	

Oś priorytetowa VIII *Integracja społeczna* jest osią monofunduszkową współfinansowaną z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Interwencja w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych osi priorytetowej VIII. *Integracja społeczna* przyczyniać się będzie do realizacji celu głównego Umowy Partnerstwa tj. *Poprawa spójności społecznej i terytorialnej*.

Osi VIII RPO WP 2014-2020 w zakresie włączenia społecznego realizować będzie Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji (KPPUWS 2020) - cel główny: Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób a także cele operacyjne: 1. Usługi dla aktywności i profilaktyki - ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży, 3. Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko, 5. Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni. Tym samym planowana interwencja koncentruje się na krajowym celu Strategii Europa 2020 i przyczynia się do jego osiągnięcia.

W celu poprawy skuteczności działań na rzecz walki z ubóstwem, w ramach Programu zastosowane zostaną mechanizmy zapewniające komplementarność wsparcia EFS i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (PO PŻ), w szczególności poprzez zapewnienie możliwości korzystania przez grupy docelowe PO PŻ z usług aktywnej integracji oraz innych usług społecznych (w zależności od indywidualnych potrzeb i potencjału poszczególnych osób), a także współpracę beneficjentów EFS, w tym ośrodków pomocy społecznej z organizacjami partnerskimi i ich regionalnymi i lokalnymi jednostkami zajmującymi się dystrybucją żywności.

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie (PI 9i)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę ich zdolności do zatrudnienia

Wsparcie ukierunkowane zostanie przede wszystkim na zwiększenie szans na zatrudnienie, poprzez korygowanie deficytów wynikających z szeregu barier ograniczających aktywność społeczną i zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Eliminacja w/w ograniczeń umożliwi zmniejszenie zależności mieszkańców od instytucji pomocowych w regionie, a tym samym pozwoli na ich samodzielne funkcjonowanie.

Działania na rzecz mieszkańców regionu zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, którzy napotykają trudności w funkcjonowaniu w społeczeństwie i na rynku pracy, doprowadzą do podejmowania przez nich aktywności społecznej oraz aktywności na rynku pracy. W konsekwencji doprowadzi to do obniżenia poziomu zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie. Z kolei redukcja ubóstwa pozwoli na poprawę wewnętrznej spójności społecznej i terytorialnej województwa.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 9i

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu.	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	31			%	2013	31			SL2014	Roczna
2.	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	87			%	2013	56			SL2014	Roczna
3.	Liczb osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	38,9			%	2013	20			SL2014	Roczna

	pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)									
4.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujący 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	35,8	%	2013	18,4	Ewaluacja	Okresowa

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Biorąc pod uwagę zdiagnozowane problemy w obszarze włączenia społecznego, w województwie podkarpackim koniecznym staje się podjęcie całościowych oraz dostosowanych do specyficznych potrzeb, działań na rzecz aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców regionu, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, przede wszystkim ubogich, długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych i bezdomnych. W tym kontekście cel działania osiągnięty zostanie poprzez zastosowanie kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia (połączenia różnych instrumentów), które mają na celu zwiększenie kompetencji ogólnospołecznych (koniecznych do utrzymania/odbudowy pozytywnych relacji z innymi ludźmi) i ogólnozawodowych (które przydadzą się w każdej pracy), a także poprawę funkcjonowania w środowisku rodzinnym, sąsiedztwie i społeczności lokalnej. Zastosowanie kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia, świadczonych przy współpracy instytucji zorientowanych na rozwiązywanie problemów społecznych zapewni świadczenie pomocy o charakterze „ścieżki wsparcia” a nie „punktowych” działań o obniżonej skuteczności i efektywności. Podejmowane działania dotyczyć będą przede wszystkim aktywizacji zawodowej i przedsięwzięć z zakresu integracji społecznej, edukacyjnej i zdrowotnej, które mają na celu eliminację lub zniwelowanie barier, jakie napotykają osoby wykluczone społecznie lub zagrożone takim wykluczeniem. Wspierane inicjatywy wykorzystywać będą instrumenty adekwatne do specyficznych i zdiagnozowanych potrzeb danej grupy, w tym np. finansowanie uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej. Szczególne wsparcie zostanie skierowane dla osób niepełnosprawnych, w tym z niepełnosprawnościami sprzężonymi i rzadkimi, m.in. poprzez finansowanie usług asystenckich, realizowanie programów zatrudnienia wspomaganego czy też organizację i finansowanie usług wspierających aktywizację zawodową, w tym: trenera pracy, doradcy zawodowego.

Dodatkowego wsparcia wymaga działalność w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności prowadzona przez podmioty takie jak Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby oraz Centra Integracji Społecznej. W zakresie usług reintegracji społecznej i zawodowej szczególnie ważny będzie m.in. rozwój i upowszechnianie zatrudnienia wspieranego. Wsparcie usług

reintegracji społecznej i zawodowej jest zgodne z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczenia Społecznego 2020, tj. potrzebą kontynuacji polityki aktywnej integracji oraz konieczność prowadzenia działań aktywizacyjnych o znaczeniu społecznym i prozatrudnieniowym.

Działania prowadzone w ramach priorytetu będą zmierzać do wzmocnienia współpracy instytucji zorientowanych na rozwiązywanie problemów społecznych (instytucji pomocy społecznej, publicznych służb zatrudnienia oraz organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej). Niezbędna jest integracja działań samorządów gminnych, powiatowych i województwa. Wspólne działania zwiększą odpowiedzialność za realizowane przedsięwzięcia, co wpłynie na ich skuteczność i efektywność, a także wzmocni potencjał realizatorów usług. W związku z powyższym w ramach priorytetu podjęte zostaną również działania zmierzające do zwiększenia kompetencji kadr instytucji pomocy i integracji społecznej, kadr działających na rzecz osób niepełnosprawnych, a także kadr innych instytucji działających na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem wyłącznie w ramach realizacji kompleksowych działań powiązanych ze świadczonymi usługami.

Do wsparcia w ramach priorytetu kwalifikują się osoby, które są zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z zastrzeżeniem, że:

- w pierwszej kolejności realizowane będzie wsparcie pozwalające na aktywizację społeczną,
- co do zasady w ramach działań z zakresu aktywizacji zawodowej realizowanych w projektach ośrodków pomocy społecznej oraz centrów pomocy rodzinie w ramach PI 9i preferowane będą osoby nieposiadające statusu osoby bezrobotnej.

Zastosowanie powyższego mechanizmu pozwoli na jednoznaczne uniknięcie nakładania się wsparcia przewidzianego w osi VII i osi VIII.

Typy projektów:

- zintegrowane oraz zindywidualizowane programy aktywizacji społeczno-zawodowej, zawierające w zależności od indywidualnych potrzeb m.in. elementy:
  - ✓ pracy socjalnej,
  - ✓ poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową,
  - ✓ poradnictwa specjalistycznego, w tym: poradnictwo prawne w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów; poradnictwo rodzinne, obejmujące wsparcie rodziny naturalnej i zastępczej, opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną; poradnictwo psychologiczne, będą świadczone jako jeden z elementów szerszego, kompleksowego wsparcia zdefiniowanego na podstawie indywidualnej diagnozy uczestników projektów,
  - ✓ uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej lub Klubie Integracji Społecznej,
  - ✓ zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych, umożliwiających aktywizację zawodową (w przypadku OPS i PCPR wyłącznie dla osób nieposiadających statusu osoby bezrobotnej),
  - ✓ działań diagnostycznych i terapeutycznych dla dzieci z rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z zaburzeniami komunikacyjnymi dysleksją i dyskalkulią dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.

- włączanie osób niepełnosprawnych w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, realizowane w warsztatach terapii zajęciowej poprzez finansowanie zajęć związanych z uczestnictwem w WTZ (w zakresie nie finansowanym przez PFRON) oraz działań na rzecz aktywnej integracji dotychczas nie oferowanych przez WTZ (np. zajęcia aktywizacyjne), stanowiących poszerzenie oferty WTZ,
- organizacja i finansowanie usług wspierających aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych, w tym np. trenera pracy i/lub doradcy zawodowego,
- finansowanie programów zatrudnienia wspomaganego dla osób niepełnosprawnych,
- wsparcie działalności w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej, w szczególności prowadzonej przez takie podmioty jak Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby oraz Centra Integracji Społecznej, w tym rozwój i upowszechnianie zatrudnienia wspieranego.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną,
- podmioty zatrudnienia socjalnego (tworzone zgodnie z wymogami określonymi w prawodawstwie krajowym),
- podmioty prowadzące Zakłady Aktywności Zawodowej,
- podmioty ekonomii społecznej²²⁶,
- podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Grupy docelowe:

- osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, które w pierwszej kolejności wymagają aktywizacji społecznej, ubodzy, niepełnosprawni i bezdomni,
- rodziny zamieszkujące we wspólnym gospodarstwie domowym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach EFS mogą mieć

---

²²⁶ Podmioty ekonomii społecznej rozumiane zgodnie z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej

bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy w formie projektów systemowych.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- w przypadku projektów realizowanych na rzecz klientów ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, nabór projektów następuje zarówno w trybie pozakonkursowym, jak i konkursowym. Pozakonkursowy sposób wyboru projektów, a później ich realizacji da możliwość podtrzymania tendencji przechodzenia od biernych form wsparcia do aktywnych, zapewni w całym województwie możliwość korzystania z podobnych instrumentów aktywnej integracji, pozwoli również uniknąć „białych plam” w prowadzeniu aktywnej integracji w regionie. W przypadku projektów pozakonkursowych zaplanowane działania będą miały charakter strategiczny lub wynikający z realizacji zadań publicznych. Nabór projektów następować będzie zgodnie ze schematem określonym w wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie włączenia społecznego;
- projekty w ramach PI 9i będą realizowane w oparciu o kryteria minimalnej efektywności społeczno – zatrudnieniowej łączące w sobie efekty aktywizacji społecznej względem osób o najwyższym stopniu wykluczenia oraz efekty zatrudnieniowe względem osób o relatywnie większym stopniu zbliżenia do rynku pracy. Zasady efektywności społeczno – zatrudnieniowej zostaną określone w Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze integracji społecznej;
- w wytycznych zostanie określone również zakres i tryb stosowania klauzul społecznych dla zamówień dokonywanych w ramach EFS, które będą stosowane w podejmowanych działaniach w ramach PI 9i.

W kontekście zróżnicowań wewnątrzregionalnych i potrzeby osiągnięcia większej spójności społeczno-gospodarczej w województwie, silniejsza koncentracja środków będzie obejmować obszary, na których opisane w diagnozie problemy społeczne występują w największym nasileniu. Realizacja powyższego odbywać się będzie poprzez narzędzie stosowane na etapie wyboru projektów, takie jak np.: kryteria dostępu, kryteria strategiczne, wyodrębnienie alokacji. W zakresie aktywnej integracji obszary wymagające objęcia koncentracją terytorialną wyznaczane będą na podstawie bieżących danych i wyników analiz oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie.

Na podstawie powyższej metody w dokumentacji konkursowej określone będą gminy, w których zidentyfikowano nasilenie się problemów społecznych i na obszarze, których realizacja działań będzie premiowana.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytycznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze integracji społecznej.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach, w odniesieniu do EFRR) – PI 9i

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	5 242			SL2014	Roczna
2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	884	1 327	2 211	SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej, jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym (PI 9iv)
------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy nr 1: Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

Wsparcie zagwarantuje dostęp do usług, zwłaszcza rodzinom (w tym również wielodzietnym, niepełnym, dysfunkcyjnym), które z uwagi na szereg barier i niekorzystną sytuację (w tym

materialną) pozbawione są możliwości korzystania z podstawowych usług społecznych i zdrowotnych, warunkujących ich prawidłowy rozwój i funkcjonowanie w społeczeństwie. Dodatkowo w ramach działań zapewniony zostanie dostęp do usług dla dzieci i młodzieży, które są jedną z grup najbardziej narażonych na ubóstwo, co przyczyni się do ograniczenia zjawiska „dziedziczenia biedy”.

Cel szczegółowy nr 2: Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych

Z uwagi na problemy zdrowotne mieszkańców regionu, wynikające zarówno ze zmian demograficznych (starzenia się społeczeństwa) jak i niepełnosprawności, które negatywnie wpływają na możliwość podejmowania aktywności społecznej i zawodowej przez opiekunów tych osób, niezbędna jest poprawa dostępu do usług zdrowotnych i podniesienie ich jakości. Zwiększy to znacząco szansę na poprawę jakości życia osób zależnych oraz przyczyni się do wydłużenia okresu aktywności na rynku pracy ich opiekunów.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu, dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) – PI 9iv

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. Pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	63			szt.	2013	1 533			SL2014	Roczna
2	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	186			szt.	2013	3 195			SL2014	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Mieszkańcom województwa podkarpackiego należy zapewnić dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na ich aktualne potrzeby. Poprawa dostępu do usług społecznych konieczna jest z uwagi na wstępujące na obszarze województwa (podobnie jak na obszarze całego kraju) procesy demograficzne (m.in.

wzrastającą liczbę osób starszych, niepełnosprawnych, długotrwale chorych, zmniejszającą się dietność), występujące procesy migracyjne, społeczne (m.in. konieczność wydłużenia aktywności zawodowej) i kulturowe (zmiana charakteru więzi wewnątrzrodzinnych, zmiana modelu rodziny). W związku z faktem, że zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym dotyka w dużym stopniu rodzin z dziećmi (w szczególności wielodzietnych), niezwykle istotne będzie wzmocnienie dla nich wsparcia. Z uwagi na powyższe, do rodzin, (w tym do rodzin dysfunkcyjnych lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, wielodzietnych, niepełnych) zostanie skierowany szczególnie zakres wsparcia polegający m.in. na:

- wzmacnianiu profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny i odpowiedzialnego rodzicielstwa,
- organizacji i finansowaniu usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym usług asystenta rodzinnego, konsultantów rodzinnych, mediatorów,
- wdrożeniu działań zapewniających dostęp do usług zdrowotnych oraz podnoszenie umiejętności kobiet będących w ciąży, jak również młodych matek (w tym matek samotnych) i rodziców, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie radzenia sobie z opieką nad małym dzieckiem.

Ze względu na specyfikę problemów dotyczących członków rodzin zastępczych i pieczy zastępczej przewidziano dla nich wsparcie w szczególności polegające na kształceniu i doskonaleniu osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów/dyrektorek placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego). W ramach Programu podejmowane będą również działania mające na celu wspieranie procesu pieczy zastępczej poprzez rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz podwyższenie wieku dzieci i zmniejszanie liczebności w placówkach. W ramach wspierania procesu pieczy zastępczej prowadzone będzie wsparcie dla rodzin, które ma na celu uniknięcie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej lub umożliwienie powrotu dziecka do rodziny.

W celu skutecznego przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu poprawiony zostanie dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej oraz do specjalistycznych usług zdrowotnych, skierowanych przede wszystkim do dzieci. W związku z tym w ramach PI 9iv opracowywane i wdrażane będą programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacja dzieci niepełnosprawnych. Wczesna diagnostyka pozwalająca na wykrycie i leczenie chorób rozwojowych, przyczyni się do zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia schorzeń, których koszty leczenia mogłyby spowodować zubożenie wielu rodzin. Jednocześnie podjęte działania przyczynią się do wydłużenia okresu lat przeżytych w zdrowiu i tym samym utrzymaniu aktywności na rynku pracy w wieku późniejszym.

Ze względu na zmieniającą się sytuację demograficzną związaną ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa, oraz problemy wynikające z niepełnosprawności lub długotrwałej choroby w województwie pojawiają się poważne wyzwania związane z usługami skierowanymi do osób starszych, niepełnosprawnych i chorych, w tym usługami zdrowotnymi. Tendencja ta przyczynia się do zwiększonego zapotrzebowania na świadczenia w zakresie opieki nad osobami zależnymi. W celu zapewnienia odpowiedniej jakości oraz zwiększenia dostępności usług skierowanych do tych osób, wsparcie ukierunkowane zostanie na rozwój inicjatyw zwiększających dostępność do opieki środowiskowej w miejscu zamieszkania np. w formie dziennego czy też rodzinnego domu pomocy, asystenta osoby zależnej, jak również usług w zakresie poradnictwa.

Wspierana będzie opieka nad osobami starszymi i niesamodzielnymi poprzez rozwój form opieki medycznej w najbliższym otoczeniu osób starszych. Nie wyklucza się jednak wspierania opieki instytucjonalnej pod warunkiem, iż konieczność taka wynika ze stanu zdrowia osób zależnych. Podejmowane działania będą mieć na celu wzrost, jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy, jakości i standardów życia osób zależnych, w tym głównie starszych, które będą stanowiły w regionie coraz liczniejszą grupę.

Ponadto realizowane będą działania sprzyjające usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę, potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie całodobowej opieki, świadczonych przez jednostkę. Inicjatywy te zostaną wzmocnione wsparciem polegającym na zwiększeniu dostępności do mieszkalnictwa wspomagane i chronione, w szczególności dla osób z zaburzeniami psychicznymi, osób opuszczających pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich.

W szczególności:

- usług w mieszkaniach treningowych – pobyt czasowy różnego rodzaju usługi w formie treningów, nauki samodzielności, poradnictwa, pracy socjalnej, zmierzające do całkowitego usamodzielnienia dla różnych kategorii osób,
- usług w mieszkaniach wspomaganych – pobyt stały dla osób starszych i niepełnosprawnych, częściowo lub całkowicie niesamodzielnych i wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych.

Realizacja powyższych działań będzie komplementarna z działaniami podejmowanymi w ramach priorytetu 9a i 9b, gdzie zaplanowane zostało wsparcie w powyższym zakresie, na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (np. przystosowanie do zamieszkania, eksploatacja).

Ww. Wytyczne będą definiowały formy zdeinstytucjonalizowane, uwzględniając nie tylko ich rozmiar, ale także podstawowe zasady funkcjonowania form zdeinstytucjonalizowanych, wynikające z założeń europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej. Będą też kładły nacisk na podmioty ekonomii społecznej jako usługodawców w ramach form zdeinstytucjonalizowanych.

Wzrost jakości świadczeń pielęgnacyjno-opiekuńczych będzie możliwy również na skutek podejmowania działań ukierunkowanych na szkolenie w zakresie opieki i rehabilitacji osób sprawujących opiekę nad osobami niesamodzielnymi, zależnymi (rodziny, opiekunowie prawni) oraz możliwości wynajmu sprzętu niezbędnego do domowej pielęgnacji i rehabilitacji tych osób.

Powyższe działania przyczynią się do umożliwienia podjęcia zatrudnienia osobom, które do tej pory sprawowały opiekę nad osobami zależnymi.

Ze względu na niedobór w województwie usług w zakresie psychiatrii, wsparcie skierowane będzie również na zwiększenie dostępności do opieki psychiatrycznej i psychologicznej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym dla osób z zaburzeniami psychicznymi lub chorych psychicznie.

Rozwój usług społecznych i zdrowotnych jest zgodny z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, który zawiera m.in. kierunki rozwoju usług społecznych i zdrowotnych.

Wszystkie usługi powinna cechować: dostępność terytorialna i fizyczna, przystępność finansowa, solidarność, równość szans wszystkich osób z nich korzystających, właściwe uwzględnienie różnorodności osób korzystających, inwestowanie w kapitał ludzki, warunki pracy i odpowiednią infrastrukturę fizyczną, kompleksowy i skoordynowany charakter. Wszystkie usługi społeczne będą zorientowane na daną osobę i przeznaczone do zaspokajania jej życiowych potrzeb. Jednocześnie będą przyczyniać się do zwalczania dyskryminacji i zapewnienia równości płci.

W ramach realizowanych przedsięwzięć wdrażane będą standardy usług (opracowane na szczeblu krajowym np. w ramach priorytetów POKL realizowanych centralnie czy też w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój – POWER) w obszarze integracji społecznej.

Typy projektów w ramach celu szczegółowego nr 1:

- rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy,
- działania profilaktyczne na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny i odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym m.in. upowszechnianie usług rodzin wspierających, wspieranie kompetencji rodziców, w tym rodziców adopcyjnych i zastępczych,
- szkolenie kandydatów na rodziny adopcyjne,
- organizacja i finansowanie usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym usług asystenta rodzinnego, konsultantów rodzinnych, mediatorów,
- rozwój placówek wsparcia dziennego poprzez tworzenie nowych i rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego w gminach i powiatach,
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla rodziny w sytuacji, gdy członek rodziny jest osobą zależną (dziecko, osoba dorosła, osoba starsza) w wyniku choroby, niepełnosprawności, zaburzeń psychicznych, w przypadkach, gdy prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym wymaga wprowadzenia usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w zakresie wynikającym z indywidualnej diagnozy, oraz szkolenia dla kandydatów do świadczenia usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami, szkolenia dla asystentów osób zależnych, w tym niepełnosprawnych,
- wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym m.in. poprzez:
  - ✓ wsparcie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze oraz doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorek/dyrektorów i pracowników/pracownic placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego),
  - ✓ poprawę dostępu do działań koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
  - ✓ wspieranie restrukturyzacji placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej (w celu zmniejszania liczby dzieci oraz podwyższenia wieku dzieci umieszczanych w tych placówkach),
- wsparcie dla usług mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego (usługi w mieszkaniach treningowych i w mieszkaniach wspieranych),

W celu zachowania demarkacji wsparcia między poziomem krajowym a regionalnym, wsparciem nie będą obejmowani pracownicy instytucji systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, którzy byli uczestnikami projektów realizowanych w PO WER (szkolenia z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Typy projektów w ramach celu szczegółowego nr 2:

- programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych i zagrożonych niepełnosprawnością,
- wdrożenie działań zapewniających dostęp do usług zdrowotnych oraz podnoszenie umiejętności kobiet będących w ciąży, jak również młodych matek (w tym matek samotnych) i rodziców, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie radzenia sobie z opieką nad małym dzieckiem. (np. rozszerzenie zakresu działania szkół rodzenia i skupienie się również na kwestiach związanych z opieką nad małym dzieckiem, kampanie informacyjne połączone z warsztatami, grupy wsparcia, grupy samopomocowe),
- szkolenia z zakresu opieki i rehabilitacji osób sprawujących opiekę nad osobami niesamodzielnymi, zależnymi (rodziny, opiekunowie prawni),
- tworzenie i/lub funkcjonowanie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego w celu tworzenia warunków do opieki domowej,
- rozwój inicjatyw zwiększających dostęp do opieki środowiskowej, m.in. poprzez sfinansowanie dziennego czy też rodzinnego domu pomocy, usług asystenta osoby zależnej,
- zapewnienie dostępu do opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (w tym instytucjonalnej, jeśli jest to uwarunkowane stanem zdrowia), w tym np. świadczeń geriatrycznych, ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek geriatrycznych, rozwój opieki długoterminowej,
- finansowanie usług ochrony zdrowia psychicznego (opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień), w tym opieki psychiatrycznej i psychologicznej.

Możliwe będzie wspieranie również rozwoju zintegrowanych usług zdrowotnych i społecznych.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego - podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej oraz działalności leczniczej,
- podmioty działające w publicznym i niepublicznym systemie ochrony zdrowia,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Grupy docelowe:

- osoby i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- rodziny adopcyjne,
- osoby z niepełnosprawnościami, w tym z niepełnosprawnościami rzadko występującymi oraz sprzężonymi, bez względu na stopień niepełnosprawności,
- rodziny osób z niepełnosprawnościami, zamieszkujące wspólne gospodarstwo domowe,
- dzieci w zakresie wczesnego wykrywania i rehabilitacji wad rozwojowych,
- członkowie rodzin zastępczych i pieczy zastępczej,

- osoby starsze oraz osoby pełniące funkcje opiekuńcze wobec nich,
- osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- kobiety w ciąży, młode matki, zwłaszcza zagrożone wykluczeniem społecznym,
- kandydaci na rodziny adopcyjne,
- kandydaci na rodziny zastępcze,
- kandydaci na osoby prowadzące rodzinne domy dziecka,
- kandydaci na dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych (o których mowa w wytycznych ministra właściwego ds. rozwój),
- kandydaci na asystentów rodziny,
- kandydaci na koordynatorów pieczy zastępczej,
- rodziny wspierające i rodziny chcące pełnić tę funkcję,
- osoby prowadzące rodzinne domy dziecka,
- otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem, w tym kadra niezbędna do zrealizowania regionalnych programów zdrowotnych (o ile udział tych osób jest niezbędny dla skutecznego wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym),
- kandydaci do świadczenia usług asystenckich.

W celu zachowania demarkacji wsparcia między poziomem krajowym a regionalnym, wsparciem nie będą obejmowani pracownicy instytucji systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, którzy byli uczestnikami projektów realizowanych w PO WER (szkolenia z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa. Planuje się również realizację projektów w ramach instrumentów wspierających rozwój terytorialny (ZIT). Dodatkowo, planuje się przeprowadzenie dedykowanych konkursów dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy i pozakonkursowy tryb wyboru projektów.

Pozakonkursowo wdrażane będą projekty z zakresu:

- wspierania rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, w szczególności szkolenie kandydatów na rodziców zastępczych oraz doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, a także szkolenie kandydatów na rodziny adopcyjne.

W celu zachowania demarkacji wsparcia między poziomem krajowym a regionalnym, wsparciem nie będą obejmowani pracownicy instytucji systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, którzy byli uczestnikami projektów realizowanych w PO WER (szkolenia z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak:

obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- wsparcie w ramach niniejszego priorytetu może być powiązane ze wsparciem inwestycyjnym w ramach PI 9a (EFRR). Niemniej jednak wsparcie inwestycyjne ma być uzupełnieniem wsparcia realizowanego w ramach niniejszego priorytetu, bez którego osiągnięcie celów wynikających z CT 9 nie byłoby możliwe;
- w kontekście zróżnicowań wewnątrz regionalnych i potrzeby osiągnięcia większej spójności społeczno-gospodarczej w województwie, silniejsza koncentracja środków będzie obejmować obszary, na których opisane w diagnozie problemy społeczne występują w największym nasileniu. Realizacja powyższego odbywać się będzie poprzez narzędzie stosowane na etapie wyboru projektów, takie jak np.: kryteria dostępu, kryteria strategiczne, wyodrębnienie alokacji. Obszary wymagające objęcia koncentracją terytorialną wyznaczane będą na podstawie bieżących danych i wyników analiz oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie.

Na podstawie powyższej metody w dokumentacji konkursowej określone będą gminy, w których zidentyfikowano nasilenie się problemów społecznych i na obszarze, których realizacja działań będzie premiowana.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierana będą ww. polityki horyzontalne. Podejmowane działania będą zgodne z Wytycznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze integracji społecznej. W ramach PI 9iv będą stosowane klauzule społeczne w zakresie i trybie określonym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów – w odniesieniu do EFS oraz, w stosownych przypadkach, w odniesieniu do EFRR) – PI 9iv

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	-------------------	-------------------	---------	--	-------------------------	---------------	-----------------------

					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	7 894			SL2014	Roczna
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	2 706			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia (PI 9v)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Wzmocnienie roli podmiotów ekonomii społecznej w aktywizacji osób w niekorzystnej sytuacji oraz w dostarczaniu usług użyteczności społecznej w regionie

Biorąc pod uwagę rolę sektora ekonomii społecznej²²⁷ w prowadzeniu aktywnej polityki przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu konieczne jest podejmowanie działań wzmacniających potencjał podmiotów ekonomii społecznej. W tym celu konieczne jest zbudowanie warunków gwarantujących rozwój ekonomiczny podmiotów poprzez wyposażenie ich w niezbędny kapitał finansowy i podniesienie ich potencjału intelektualnego.

Niezbędne jest również prowadzenie działań zmierzających do zwiększenia rozpoznawalności podmiotów ekonomii społecznej i charakteru ich działalności wśród społeczności lokalnych. Silne i stabilne podmioty ekonomii społecznej będą w stanie tworzyć nowe miejsca pracy oraz dostarczać usługi społeczne (w tym również zdrowotne) niezbędne mieszkańcom regionu.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) – PI 9v

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. Pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	377			szt.	2013	1079			SL2014	Roczna

²²⁷ Zgodnie z rozumieniem ekonomii społecznej określonym w projekcie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej

2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Ślabiej rozwinięty	os.	n/d	9	%	2013	9,2	SL2014	Roczna
3.	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Ślabiej rozwinięty	szt.	n/d	8	%	2013	33	Ewaluacja	Okresowo

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Z uwagi na rosnącą rolę ekonomii społecznej w procesie aktywizacji zawodowej i społecznej, możliwości oferowane przez ten sektor należy potraktować, jako narzędzie prowadzenia aktywnej polityki integracyjnej. Podmioty ekonomii społecznej są miejscem reintegracji zawodowej i społecznej osób będących w szczególnej sytuacji, ale także przyczyniają się do integracji społecznej członków ich rodzin. Z uwagi na powyższe, konieczne jest dofinansowanie prowadzonej przez nie działalności integracyjnej. Przedsiębiorstwa społeczne mogą generować miejsca pracy dla osób, które doświadczyły wykluczenia społecznego, mogą być konkurencyjnymi na rynku, realizując jednocześnie misję społeczną.

Podejmowane działania na rzecz ekonomii społecznej skoncentrowane będą na tworzeniu miejsc pracy w tym sektorze. Dlatego też w ramach działań wspierana będzie komplementarna realizacja usług wspierających podmioty ekonomii społecznej (usługi animacji, inkubacji i wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych, zgodnie z podziałem przyjętym w ramach Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej) przez akredytowane instytucje wsparcia ekonomii społecznej (OWES). Umiejętne budowanie sektora przedsiębiorczości społecznej oprócz oczywistego tworzenia miejsc pracy, będzie przyczyniać się do wzmacniania procesów zmierzających do przeciwdziałania wykluczeniu społeczeństwa, integracji społecznej i zawodowej. Konieczne jest więc zapewnienie stałej koordynacji działań na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej.

Jednocześnie wdrożone zostaną mechanizmy zabezpieczające przed nakładaniem się działań i podwójnym finansowaniem nakładów na działania koordynacyjne prowadzone przez samorząd województwa z tymi, które będą prowadziły OWES.

Typy projektów:

- świadczenie usług animacyjnych, inkubacyjnych i biznesowych dla wsparcia rozwoju ekonomii społecznej zgodnie z podziałem przyjętym w ramach Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej),
- wsparcie finansowe dla powstających podmiotów ekonomii społecznej udzielane m.in. na tworzenie przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w nich,

- podnoszenie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników podmiotów ekonomii społecznej w ramach procesów animacyjnych, inkubacyjnych i biznesowych,
- koordynacja sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- organizacje pozarządowe i inne podmioty działające w obszarze pomocy i integracji społecznej oraz w sektorze ekonomii społecznej,
- podmioty ekonomii społecznej,
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Grupy docelowe:

- podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne i ich zrzeszenia,
- osoby fizyczne lub prawne (wraz z ich reprezentantami) zainteresowane założeniem i/lub prowadzeniem działalności w sektorze ekonomii społecznej, w tym w formie przedsiębiorstwa społecznego,
- partnerstwa na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w ramach działań koordynacyjnych sektora ekonomii społecznej,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- społeczność lokalna,
- OWES,
- szkoły i uczelnie wyższe, ośrodki badawcze.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe:

Nie.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy.

Pozakonkursowo wdrażane będą działania z zakresu koordynacji ekonomii społecznej na poziomie regionalnym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Decyzje o wyborze do realizacji projektów w zakresie finansowania funkcjonowania sieci i usług OWES (jednostki wsparcia ekonomii społecznej) będą podejmowane w oparciu o kryteria wyboru projektów²²⁸ wskazujące na wymagane ilościowe efekty działalności OWES w odniesieniu do wybranych kryteriów akredytacji OWES (wdrożonych w ramach PO KL 2007 – 2013) dla poszczególnych typów świadczonych usług (animacyjnych, inkubacyjnych,

²²⁸ Kryteria z katalogu kryteriów akredytacyjnych zostaną wskazane w dokumentach uszczegóławiających zapisy RPO WP i będą zgodne z zapisami wytycznych horyzontalnych wydanych przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego

biznesowych). IZ RPO zapewnia również monitorowanie efektywności działalności usługowej OWES w powyższym zakresie.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Wsparcie sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w regionie świadczone będzie za pośrednictwem Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), których liczba wynikać będzie z regionalnych planów na rzecz ekonomii społecznej.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytycznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze integracji społecznej.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru, premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

W ramach PI 9v będą stosowane klauzule społeczne w zakresie i trybie określonym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 9v

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	2208			SL2014	Roczna
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	5540			SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Działania realizowane w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych VIII osi priorytetowej korespondują z innymi obszarami wsparcia wskazanymi w *Umowie Partnerstwa* i tym samym będą przyczyniały się w sposób pośredni do realizacji innych celów tematycznych. Wsparcie w obszarze integracji społecznej w ramach CT 9 będzie powiązane z CT 3 w zakresie wsparcia przedsiębiorstw społecznych.

2.A.8 Ramy wykonania**Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 8**

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe- wskaźnik rezultatu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
8	Wskaźnik produktu	1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie m społecznym objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	2 247			5 242			SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 36,84% alokacji OP 8
	Wskaźnik produktu	2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie m społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	3 384			7 894			SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 13,04% alokacji OP 8
	Wskaźnik produktu	3	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie m społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1 161			2 706			SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 8,69% alokacji OP 8
	Wskaźnik postępu finansowego	4	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	EUR	EFS	Słabiej rozwinięty	22 190 000			198 927 976			SL2014	Obowiązkowy

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-11: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 8

Europejski Fundusz Społeczny: Region słabiej rozwinięty									
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6		Tabela 11: Wymiar 7	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme (wyłącznie EFS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
109	35 916 002	01	169 088 779	01	42 272 195	01	3 281 560	06	8 888 029
112	89 739 842			02	42 272 195	07	165 807 219		
113	43 432 935			03	84 544 389				

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. Pomoc Techniczna.

2.A.1 Oś priorytetowa IX – JAKOŚĆ EDUKACJI I KOMPETENCJI W REGIONIE

OŚ PRIORYTETOWA IX JAKOŚĆ EDUKACJI I KOMPETENCJI W REGIONIE

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	IX
Nazwa osi priorytetowej	JAKOŚĆ EDUKACJI I KOMPETENCJI W REGIONIE

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	NIE
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	NIE
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom	NIE

Priorytety inwestycyjne w ramach OP 9

Oś priorytetowa IX. Jakość edukacji i kompetencji w regionie		
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	EFS
	10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	
	10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	

2.A.2 Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

2.A.3 Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia (PI 10i)
-------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie liczby miejsc wychowania przedszkolnego

Alokacja: 30 000 000 euro

W województwie podkarpackim nierówności w dostępie do edukacji w największym stopniu uwidaczniają się są na poziomie edukacji przedszkolnej. Z powodu niewystarczającej liczby miejsc oraz placówek ok. 1/3 dzieci w województwie w dalszym ciągu nie jest objęta wychowaniem przedszkolnym, co istotnie obniża ich szanse już na starcie ścieżki edukacyjnej. Problem ten w szczególności dotyczy obszarów wiejskich, gdzie rozproszone osadnictwo, niski poziom dochodów zarówno mieszkańców, jak i jednostek samorządu terytorialnego, utrudniają organizację trwałych form wychowania przedszkolnego.

W związku z tym niezbędne jest skoncentrowanie wsparcia na tworzeniu nowych miejsc przedszkolnych, zarówno w już istniejących placówkach, jak również zakładaniu nowych przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, przy jednoczesnym podnoszeniu jakości ich oferty edukacyjnej. Oczekiwany efekt interwencji będzie zwiększenie w województwie podkarpackim odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym oraz zmniejszenie dysproporcji w dostępie do edukacji na tym poziomie pomiędzy miastami a

obszarami wiejskimi. Jednocześnie w wyniku wzrostu dostępności placówek wychowania przedszkolnego stworzona zostanie możliwość powrotu na rynek pracy osób, w szczególności kobiet, które do tej pory zaangażowane były w domową opiekę nad dziećmi, w wyniku czego przedwcześnie opuszczają regionalny rynek pracy. Promowanie godzenia życia zawodowego i prywatnego będzie stanowiło wymierny efekt realizowanej interwencji.

Cel szczegółowy 2: Wzrost kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W erze gospodarki opartej na wiedzy edukacja stanowi fundament rozwoju społeczno-gospodarczego. Wszelkie działania zmierzające do przyspieszenia modernizacji gospodarki regionu muszą zakładać równoległy wysiłek w dziedzinie edukacji, w tym w zakresie upowszechniania kształcenia, poprawy jego jakości i dostosowania do potrzeb nowoczesnego rynku pracy.

Powszechny system edukacji funkcjonuje w niezmienny sposób od wielu lat, nie dostrzegając szans wynikających z postępu technologicznego. W związku z tym niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do jego unowocześnienia, w szczególności w obszarze wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie kształcenia, jak też rozwoju umiejętności uniwersalnych, które są fundamentem do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności w ramach kształcenia się przez całe życie oraz do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy. Zakres wspieranych kompetencji uniwersalnych obejmuje: umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia (ang. literacy), kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy. Budowanie u uczniów kompetencji kluczowych, w szczególności w zakresie TIK, języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych, umożliwi im sprawne funkcjonowanie w stale zmieniającym się otoczeniu społeczno-gospodarczym, a także przygotuje ich do kształcenia przez całe życie. Jednocześnie zajęcia pobudzające kreatywne myślenie, innowacyjność, umiejętność współpracy w zespole wyposażą uczniów w kompetencje doceniane i poszukiwane na rynku pracy.

Cel szczegółowy 3: Wzrost kompetencji nauczycieli kształcenia ogólnego, w szczególności w zakresie wykorzystania TIK w nauczaniu

Osiągnięcie wzrostu u uczniów kompetencji kluczowych potrzebnych na rynku pracy nie jest możliwe bez inwestycji w podnoszenie kompetencji nauczycieli.

Wsparcie ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji nauczycieli, w szczególności w zakresie wykorzystania TIK w dydaktyce pozwoli na właściwą realizację procesu indywidualizacji nauczania. Jednocześnie uzupełnienie kompetencji nauczycieli w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych przyczyni się do budowania kompetencji kluczowych uczniów. Uzupełnieniem wsparcia będzie poszerzenie wiedzy nauczycieli w zakresie metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia, wykorzystania narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej oraz świadczenia usług doradztwa edukacyjno-zawodowego. Powyższe przyczyni się do ograniczenia rozwarstwienia i segregacji w szkołach, a także lepszego dopasowania systemu edukacji do potrzeb rynku pracy.

Kompetentna i wykształcona kadra będzie „motorem” inspirującym uczniów do pogłębiania wiedzy i rozwoju swoich zainteresowań, a tym samym wpłynie na podwyższenie jakości usług edukacyjnych.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 10i

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	57,6			%	2013	58			Ewaluacja	Okresowa
2	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	83			%	2013	85			SL2014	Roczna
3	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	75			%	2013	80			Ewaluacja	Okresowa
4	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu.	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	70			%	2013	80			SL2014	Roczna
5	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	89			%	2013	95			SL2014	Roczna
6	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	79			%	2013	95			SL2014	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W celu zapewnienia właściwego rozwoju umiejętności i kompetencji odpowiadających na potrzeby i wyzwania współczesnego świata, niezbędnym jest zapewnienie dostępu do edukacji już od najwcześniejszych jej poziomów, zwłaszcza dla dzieci nieobjętych obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym. W kontekście upowszechnienia edukacji przedszkolnej wsparcie ukierunkowane będzie przede wszystkim na tworzenie nowych miejsc przedszkolnych, w tym również uruchamianie innych form wychowania przedszkolnego. Powyższe działania będą wspierane w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie dostęp do takich form opieki jest mocno ograniczony, a upowszechnienie edukacji osiąga najniższy stopień w skali regionu oraz w aglomeracjach i na obszarach miejskich, gdzie popyt na usługi w zakresie opieki przedszkolnej znacznie przewyższa podaż ofert.

Wiek przedszkolny jest najbardziej optymalnym etapem do kształtowania u dziecka właściwych postaw oraz formowania jego psychiki. Pobyt w placówkach wychowania przedszkolnego umożliwia kształtowanie u dzieci kompetencji kluczowych oraz nabywanie różnych umiejętności, które na dalszym etapie ich życia będą wykorzystane na szeroką skalę.

W związku z tym podejmowane będą również działania ukierunkowane na podnoszenie jakości usług na rzecz dzieci w wieku przedszkolnym poprzez realizację dodatkowych, w tym wykraczających poza podstawę programową, zajęć wspierających (np. logopedycznych, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego itp.), szczególnie w środowiskach wiejskich, gdzie dostęp do tego typu wsparcia jest mocno ograniczony. Ponadto realizowane będą przedsięwzięcia polegające na doskonaleniu zawodowym nauczycieli w zakresie pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, jak i rozpoznawania zaburzeń ogólnorozwojowych u dzieci. Powyższe przyczyni się do równoważenia szans edukacyjnych dzieci, w szczególności pochodzących z obszarów wiejskich.

Szkoła powinna stworzyć uczniom optymalne warunki dla rozwoju, a tym samym przyciągać ich bogatą ofertą, która nie tylko odznacza się wysoką jakością, ale też jest dopasowana do oczekiwań uczniów i rzeczywistych potrzeb pracodawców. Oznacza to budowanie u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych tzw. transversal skills niezbędnych na rynku pracy. Ich zakres będzie obejmował: umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia (ang. literacy), kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy, które są fundamentem do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności w ramach kształcenia się przez całe życie oraz do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy. Z uwagi na fakt, iż wykorzystanie technik i narzędzi informacyjno – komunikacyjnych w nauczaniu jest w dalszym ciągu niskie, w szczególności w zakresie praktycznego stosowania TIK zarówno przez uczniów jak i nauczycieli, kontynuowane będą działania realizowane dotychczas w ramach „Cyfrowej szkoły” tj. rządowego programu rozwijania kompetencji nauczycieli i uczniów w zakresie stosowania TIK. Wsparcie w tym zakresie pozwoli na doposażenie szkół dla dzieci i młodzieży (w tym szkół specjalnych) w nowoczesne narzędzia i pomoce dydaktyczne oraz budowanie kompetencji cyfrowych nauczycieli w zakresie TIK w nauczaniu wszystkich przedmiotów i wyposażenie ich

w odpowiednie materiały dydaktyczne i metodyczne, pozwalające na komunikowanie się z uczniami oraz prowadzenie dokumentacji szkolnej przy wykorzystaniu TIK.

Biorąc pod uwagę kwestie istotne z punktu widzenia przyszłej zatrudnialności absolwentów, wsparcie ukierunkowane zostanie również na kształtowanie u uczniów właściwych postaw i umiejętności tj. kreatywności, innowacyjności i współpracy zespołowej, będących podstawą do dalszego podnoszenia kwalifikacji i sprawnego poruszania się na rynku pracy.

Podejmowane przedsięwzięcia uwzględniać będą działania służące indywidualizacji podejścia do ucznia, poprzez wspieranie jednostek systemu oświaty w pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniem młodszym. Powyższe będzie polegać na prowadzeniu terapii, organizowaniu i udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wspomaganiu rozwoju poprzez zajęcia dodatkowe i wyrównawcze dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniów młodszych.

Na jakość nauczania i wyniki osiąmane przez uczniów w bardzo dużym stopniu wpływa odpowiednio przygotowana i kompetentna kadra. W związku ze zmianami w polskim systemie edukacji oraz koniecznością dostosowania metod i technik nauczania do wyzwań nowoczesnej gospodarki, niezbędne będzie odpowiednie przygotowanie kadr systemu oświaty. Wsparcie ukierunkowane będzie na kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli prowadzących kształcenie ogólne i specjalne, w tym również wychowanie przedszkolne, jako element poprawy jakości pracy placówek oświatowych. Poprawa kompetencji nauczycieli odbywać się będzie w szczególności w oparciu o nowy model doskonalenia zawodowego nauczycieli, gdzie doskonalenie to będzie elementem wspomagającym placówkę, polegającym na motywowaniu nauczycieli do dalszego kształcenia w miejscu pracy i odpowiadać będzie na jej specyficzne potrzeby. Działania w powyższym zakresie skoncentrowane będą na obszarach deficytowych oraz aspektach istotnych ze względu na obszary wsparcia EFS tj. uzupełnieniu kompetencji nauczycieli w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystaniu z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystaniu metod eksperymentu naukowego w edukacji oraz będą stanowiły element poprawy jakości pracy placówek oświatowych.

Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż w procesie kształcenia duże znaczenie ma zastosowanie nowoczesnych technologii oraz odpowiednio dostosowanych i wyposażonych pracowni przedmiotowych i laboratoriów. Tymczasem dostęp do tych form pomocy jest mocno ograniczony, w szczególności w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych czy też zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu. W odniesieniu do powyższego charakter wspierający będą miały działania ukierunkowane na odpowiednie wyposażenie szkół i placówek, w szczególności pracowni przedmiotowych, w sprzęt, pomoce naukowe i dydaktyczne oraz pomoce konieczne do pracy m.in. z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych, jako element niezbędny do poprawy warunków dydaktycznych i jakości nauczania.

Projekty związane z wyposażeniem pracowni TIK („Cyfrowa szkoła”) oraz pracowni przedmiotowych będą komplementarne z zajęciami dodatkowymi dla uczniów oraz doskonaleniem nauczycieli, finansowanymi ze środków publicznych (w tym EFS), a łączny limit wydatków związanych z zakupem sprzętu nie przekroczy 30% alokacji na cały PI 10i (włączając *cross-financing*).

Działania dotyczące doposażenia przedszkoli będą miały charakter pomocniczy, jako że ich wyposażenie nie stanowi priorytetu w ramach działań ukierunkowanych na ten poziom edukacji.

Z uwagi na fakt, iż doradztwo edukacyjno – zawodowe jest słabo rozwinięte w województwie podkarpackim, jak również nie jest wykorzystywane w praktyce, istnieje potrzeba rozwoju wachlarza usług i upowszechnienia doradztwa edukacyjno-zawodowego. Powyższe nastąpi poprzez zaadaptowanie już istniejących rozwiązań i efektywne wdrożenie systemu doradztwa na poszczególnych etapach edukacji. Istotne jest, aby system ten został jak najściślej powiązany z działaniami instytucji rynku pracy, pozwalając na tworzenie regionalnych kadr gospodarki adekwatnych do potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw oraz uczestników rynku pracy. Istotny jest też bliski kontakt doradców pracujących w szkołach (zwłaszcza ponadpodstawowych) z instytucjami rynku pracy, co dodatkowo konsolidować będzie wiedzę na temat podaży pracowników na podkarpackim rynku pracy oraz wzbogacać analizę popytu na kompetencje i kwalifikacje pracodawców i potrzeb w zakresie kształcenia ustawicznego. Niemniej jednak, aby doradztwo edukacyjno – zawodowe było skuteczne, proces ten musi mieć początek już na etapie preorientacji zawodowej uczniów i uczennic dwóch ostatnich klas szkoły podstawowej.

Wszystkie podejmowane działania dostępne będą dla osób niepełnosprawnych jako grupy mającej znacznie utrudniony dostęp do systemu edukacji i narażonej na wykluczenie społeczne.

Typy projektów:

- wsparcie istniejących i nowotworzonych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego²²⁹ w zakresie wygenerowania dodatkowych miejsc przedszkolnych,
- podnoszenie atrakcyjności i jakości oferty edukacyjnej przedszkoli poprzez organizację dodatkowych zajęć zwiększających szanse edukacyjne dzieci oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli nauczania przedszkolnego,
- rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów tj. umiejętności matematyczno-przyrodniczych, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia (ang. literacy), kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy, rozwój indywidualizacji nauczania poprzez wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniów młodszych,
- wdrażanie programów poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego,
- realizacja programów stypendialnych skierowanych do uczniów szkół ponadpodstawowych prowadzących kształcenie ogólne, znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, osiągających wysokie wyniki w nauce, w szczególności w zakresie przedmiotów przyczyniających się do podniesienia ich kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych tj. umiejętności matematyczno-przyrodniczych, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność

---

²²⁹ W rozumieniu Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 161, poz. 1080 z późn. zm.)

rozumienia (ang. literacy), kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej, podnoszenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli z zakresu zastosowania aktywizujących metod pracy z uczniem, w szczególności poprzez wykorzystanie metod eksperymentu naukowego w edukacji,

- programy wsparcia nauczycieli jako element poprawy jakości pracy szkół, ukierunkowane na podwyższanie kompetencji w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych oraz doskonalenie umiejętności korzystania z technologii informacyjno – komunikacyjnych, a także zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno – pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia,
- wsparcie procesu dydaktycznego i funkcjonowania szkół i/lub placówek oświatowych, w tym poprzez niezbędne wyposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia, w zakresie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i metod eksperymentu.

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupy docelowe:

- przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego oraz dzieci w wieku przedszkolnym i ich rodzice,
- szkoły i placówki realizujące wyłącznie kształcenie ogólne oraz ich uczniowie,
- nauczyciele i pracownicy pedagogiczni przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół realizujących wyłącznie kształcenie ogólne,
- osoby z niepełnosprawnościami w ramach ww. grup.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy.

Pozakonkursowy tryb wyboru projektów planuje się zastosować w odniesieniu do projektu dotyczącego indywidualizacji procesu nauczania z uwzględnieniem wsparcia stypendialnego skierowanego do uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, kształcących się szkołach ponadpodstawowych prowadzących kształcenie ogólne, osiągających wysokie wyniki w nauce, w szczególności w zakresie przedmiotów przyczyniających się do podniesienia ich kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych. Mając na względzie kreowanie polityki edukacyjnej regionu i dbałość o poziom wykształcenia obywateli, program stypendialny winien mieć charakter systemowy, przewidywalny i zapewniający określenie tych samych reguł dla wszystkich szkół, zatem powinien być wdrażany przez jednostkę obejmującą swym działaniem cały region. W związku z wieloletnim doświadczeniem w zakresie realizacji wsparcia stypendialnego oraz możliwością zapewnienia szerokiego zaplecza administracyjnego, samorząd województwa może dać gwarancję sprawnej realizacji programu w oparciu o wypracowane standardy pracy (projekt wdrażany będzie przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego). Uzasadnieniem do realizacji projektu w trybie pozakonkursowym są uregulowania prawne stanowiące podstawę działalności samorządu województwa, narzucone ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U.2013.596). Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy do zadań samorządu województwa należy wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim w zakresie edukacji publicznej, zaś art. 18 pkt 19a) ustawy wskazuje, że do wyłącznej właściwości sejmiku województwa jako organu samorządu województwa należy podejmowanie uchwał w sprawie zasad udzielania stypendiów m.in. dla uczniów.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- preferowane będzie wsparcie szkół i uczniów o największych lub specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- w przypadku nowych projektów finansowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i skierowanych do szkół gimnazjalnych, które zostaną zlikwidowane w związku z reformą systemu edukacji, wsparcie będzie skierowane jedynie do uczniów tych szkół,
- działania informacyjne i promocyjne będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS,
- wyposażenie szkół i placówek w niezbędny sprzęt i pomoce naukowe powinno wynikać z analizy indywidualnej sytuacji szkoły/placówki i odpowiadać na jej specyficzne potrzeby (punktem wyjścia dla ww. działań będzie rzetelna, diagnoza potrzeb przeprowadzona przez daną szkołę/ placówkę),
- projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach cross-financingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS, w zakresie upowszechniania edukacji przedszkolnej wsparcie musi uwzględniać prognozy demograficzne na najbliższe lata, tak by popyt na usługi w zakresie opieki przedszkolnej odpowiadał faktycznemu i prognozowanemu zapotrzebowaniu,
- po zakończeniu finansowania projektowego beneficjenci będą zobowiązani do zachowania trwałości utworzonych w ramach RPO miejsc edukacji przedszkolnej poprzez stosowanie kryteriów wyboru projektów.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytocznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich

aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) - PI 10i

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	6899			SL2014	Roczna
2	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	5400			SL2014	Roczna
3	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1921			SL2014	Roczna
4	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	12509			SL2014	Roczna
5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1484			SL2014	Roczna

6	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Stabiej rozwinięty	106	SL2014	Roczna
7	Liczba szkół, których pracownice przedmiotowe zostały doposażone w programie	szt.	EFS	Stabiej rozwinięty	61	SL2014	Roczna
8	Liczba uczniów objętych wsparciem stypendialnym w programie	os.	EFS	Stabiej rozwinięty	2560	SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

Priorytet inwestycyjny	Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji (PI 10iii)
-------------------------------	--

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy : Wzrost kompetencji w obszarze TIK i języków obcych u osób dorosłych będących w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy

Kapitał ludzki jest jednym z najważniejszych czynników przyczyniających się do wzrostu gospodarczego i wydajności, a doskonalenie umiejętności i poprawa jakości nauczania na wszystkich etapach będą miały zasadnicze znaczenie dla wszystkich trzech najważniejszych wymiarów strategii Europa 2020.

Kształcenie ustawiczne to jeden z obszarów, które wymagają znaczącej poprawy dla zwiększenia innowacyjności w województwie podkarpackim oraz w całej Polsce²³⁰. Zmieniające się uwarunkowania rynku pracy, szybkie starzenie się społeczeństwa oraz wydłużenie okresu aktywności zawodowej determinują podjęcie skoordynowanych działań na rzecz kształcenia ustawicznego zapewniających większy udział osób dorosłych w procesie kształcenia, w szczególności osób starszych i o niskich kwalifikacjach.

Istotną barierą uczestnictwa w kształceniu jest niski poziom kompetencji kluczowych osób dorosłych. Z kolei brak chęci z ich strony do samokształcenia powoduje, iż kompetencje te pozostają na niezmiennym poziomie.

Priorytetem będzie zatem dążenie do upowszechnienia idei uczenia się przez całe życie poprzez wdrażanie ofert edukacyjnych dla osób dorosłych ukierunkowanych na rozwijanie umiejętności cyfrowych i językowych, które nie tylko pozwolą na czynne uczestnictwo w życiu społecznym i gospodarczym regionu, ale także spowodują wzrost aktywności w obszarze kształcenia ustawicznego.

Podniesienie poziomu kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa znacznie zwiększy ich możliwości udziału w kształceniu ustawicznym (poprzez otwarcie dostępu do nowych

²³⁰ „Diagnoza innowacyjności woj. Podkarpackiego na tle regionów Polski i Unii Europejskiej”, Instytut Gospodarki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów, grudzień 2012 r., str. 39-40

źródeł informacji i wiedzy), zaś znajomość języków obcych przyczyni się do wzrostu mobilności i adaptacyjności mieszkańców.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 10iii

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	80			%	2013	60			SL2014	Roczna
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	80			%	2013	60			SL2014	Roczna
3	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	80			%	2013	60			SL2014	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Dynamiczne zmiany gospodarcze, w tym na rynku pracy, powodują potrzebę stałego pogłębiania wiedzy, podnoszenia kompetencji, nabywania kwalifikacji i doskonalenia umiejętności, w szczególności w odniesieniu do osób starszych oraz o niskich kwalifikacjach. Grupy te ze względu na swój wiek oraz poziom kwalifikacji zawodowych są w szczególności narażone na dyskryminację na rynku pracy, zaś ich uczestnictwo w kształceniu ustawicznym jest bardzo niskie. Koniecznym staje się zatem zwiększenie dostępu osób dorosłych do różnych form edukacji pozaformalnej, ukierunkowanych na uzyskanie kwalifikacji i rozwój kompetencji kluczowych tych osób.

Z uwagi na fakt, iż osoby, które nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu z reguły cechuje niski poziom kompetencji uniwersalnych, podejmowane działania będą ukierunkowane na uzyskanie kwalifikacji i rozwój kompetencji cyfrowych i zdolności do porozumiewania się w języku obcym, które to umiejętności mają fundamentalne znaczenie na rynku pracy. Umiejętność obsługi komputera oraz znajomość przynajmniej jednego języka obcego jest obecnie wymogiem podstawowym zawartym w większości ofert pracy.

Powyższe umiejętności warunkują również możliwość poszukiwania ofert kształcenia czy udział w rozwijających się, innowacyjnych formach kształcenia ustawicznego np. e-learning, blended learning.

W odniesieniu do powyższego planowane jest - co do zasady - wdrożenie tych elementów popytowego systemu podnoszenia kwalifikacji, które zwiększą dostępność czasową i terytorialną kształcenia ustawicznego oraz umożliwią osobom kwalifikującym się do wsparcia samodzielny wybór placówki kształcenia. W ramach tego systemu osoby dorosłe, które samodzielnie chcą podnosić swoje kwalifikacje uzyskają lepszy dostęp do edukacji oraz zdobędą formalne potwierdzenie efektów uczenia się uzyskanych w drodze nieformalnej i pozaformalnej. Powyższe oznacza, iż udzielone wsparcie obejmie działania ukierunkowane na przeprowadzenie formalnej oceny i certyfikacji umiejętności i kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia.

Dystrybucja środków oparta będzie na podejściu popytowym polegającym na tym, iż adresatem działań edukacyjnych podejmowanych w zakresie PI 10iii będzie osoba dorosła i jej potrzeby.

Wszystkie podejmowane działania dostępne będą dla osób niepełnosprawnych jako grupy mającej znacznie utrudniony dostęp do systemu edukacji i narażonej na wykluczenie społeczne.

Z uwagi na zobowiązanie władz polskich w zakresie wypełnienia warunkowości ex-ante nr10.3 zawarte w PO WER, prowadzenie działań w ramach PI 10iii nadzorowanych przez IZ RPO WP 2014-2020 jest uzależnione od wypełnienia tych zobowiązań na szczeblu ogólnokrajowym przez IZ PO WER.

Typy projektów:

- kształcenie w formach pozaszkolnych osób dorosłych, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem, podniesieniem lub uzupełnieniem kompetencji językowych oraz cyfrowych,
- programy formalnego potwierdzania kwalifikacji uzyskanych drogą nieformalną lub pozaformalną.

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Grupy docelowe:

- osoby dorosłe, w szczególności osoby starsze i o niskich kwalifikacjach, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem, podniesieniem lub uzupełnieniem kompetencji językowych oraz cyfrowych.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe:

Tak - w zakresie mechanizmu racjonalnych usprawnień.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się konkursowy tryb wyboru projektów.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- poprzez przyjęte kryteria wyboru premiowane będą projekty skierowane do grup defaworyzowanych, czyli wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji tj. osoby starsze po 50. roku życia oraz osoby o niskich kwalifikacjach,
- działania informacyjne i promocyjne będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytocznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji.

Należy zaznaczyć, iż działania podejmowane w ramach niniejszego priorytetu będą stanowiły uzupełnienie wsparcia w zakresie zdobywania, podnoszenia kompetencji osób bezrobotnych oraz pracowników przedsiębiorstw w ramach osi priorytetowej VII. *Regionalny rynek pracy*. Demarkacja pomiędzy działaniami przewidzianymi w ramach PI 10iii i PI 8v opiera się o cel tych przedsięwzięć. W ramach PI 10iii wsparcie mogą otrzymać osoby dorosłe, które są zainteresowane zdobyciem, podniesieniem lub uzupełnieniem kompetencji w obszarze TIK i języków obcych. Ponadto wsparcie to uzależnione jest od diagnozy edukacyjnej konkretnej osoby, podczas gdy w ramach działań związanych z adaptacyjnością pracowników (PI 8v), kształcenie pracowników skorelowane jest z zapotrzebowaniem przedsiębiorstwa na konkretne kwalifikacje.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) – 10iii

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	10940			SL2014	Roczna
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	3727			SL2014	Roczna
3	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	15663			SL2014	Roczna

2.A.4 Priorytet inwestycyjny

<p>Priorytet inwestycyjny</p>	<p>Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami (PI 10iv)</p>
--------------------------------------	---

2.A.5 Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe poprzez poprawę jakości szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku pracy oraz wzbogacenie oferty edukacyjnej szkół

Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy jest konieczne wobec rosnącego bezrobocia ludzi młodych oraz ich sytuacji na rynku pracy. System edukacji dostosowany do rynkowych uwarunkowań będzie skutkował z jednej strony lepszą sytuacją absolwentów, z drugiej zaś zwiększeniem wydajności przedsiębiorstw i w konsekwencji wzrostem gospodarczym regionu.

Priorytetem będzie zatem mocniejsze powiązanie instytucji edukacyjnych z sektorem gospodarki oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy. Służyć będą temu z jednej strony rozwiązania, służące nawiązywaniu współpracy branżowej wszystkich interesariuszy oraz wspierające proces dostosowywania polityki edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, z drugiej – podnoszenie jakości oferty edukacyjnej poszczególnych szkół. Najbardziej istotnym elementem będzie zwiększanie potencjału szkół zawodowych poprzez dostosowanie programów nauczania i szkolenia do aktualnego zapotrzebowania na rynku, przy jednoczesnym zaangażowaniu pracodawców w proces kształcenia zawodowego.

Zaplanowana interwencja pozwoli na zwiększenie możliwości zatrudnienia absolwentów szkół zawodowych, w szczególności na lokalnym rynku pracy, jak również przyczyni się do stworzenia otoczenia przyjaznego do budowania gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, w której wykorzystywany będzie potencjał mieszkańców województwa.

Cel szczegółowy 2: Wzrost kwalifikacji osób dorosłych poprzez uczestnictwo w pozaszkolnych formach kształcenia

Konkurencyjność osób dorosłych na rynku pracy determinowana jest posiadaniem przez nich kwalifikacji zawodowych. Ich zmiana, podniesienie i aktualizacja realnie wpływają na stabilność zatrudnienia, awans zawodowy, możliwość zmiany dotychczasowego stanowiska, czy wręcz znalezienia miejsca pracy. Obserwowane jest także zjawisko luki kompetencyjnej pomiędzy kwalifikacjami uczestników rynku pracy a potrzebami pracodawców.

Z tego względu ważnym jest umożliwienie osobom dorosłym podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ramach kształcenia ustawicznego poprzez uczestnictwo tych osób w pozaszkolnych formach kształcenia, co bezpośrednio przełoży się na realizację celu szczegółowego.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego) - PI 10iv

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jedn. pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	60			%	2013	60			Ewaluacja	Okresowa
2	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS	Słabiej rozwinięty	szt.	n/d	80			%	2014	80			SL2014	Roczna
3	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	18			%	2014	80			SL2014	Roczna
4	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	8			%	2014	24			SL2014	Roczna
5	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięty	os.	n/d	70			%	2014	80			SL2014	Roczna

2.A.6 Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Głównym zadaniem szkolnictwa zawodowego jest przygotowanie wykwalifikowanych pracowników na potrzeby rynku pracy.

W związku z tym podjęte zostaną działania zmierzające do mocniejszego powiązania pracodawców ze szkołami zawodowymi, przede wszystkim w zakresie organizacji wysokiej jakości staży i praktyk pozwalających uczniom na praktyczną naukę w środowisku miejsca pracy, ale również przy identyfikacji potrzeb kwalifikacyjno – zawodowych, projektowaniu oferty nauczania, czy przygotowaniu programów kształcenia. Zaangażowanie pracodawców w proces kształcenia zawodowego pozwoli na kształtowanie oferty edukacyjnej zbieżnej z uwarunkowaniami regionalnego rynku pracy. Istotne będą także działania ukierunkowane na wyznaczanie kierunków rozwoju szkół, podnoszenie kompetencji nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, czy popularyzowanie kształcenia zawodowego wśród młodzieży.

Uzupełnieniem powyższego będą działania wspierające współpracę szkół zawodowych ze szkołami wyższymi w szczególności w obszarze wsparcia programowego/metodycznego.

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym pozwoli pozyskiwać informacje potrzebne do prowadzenia bardziej efektywnej polityki edukacyjnej dopasowanej do oczekiwań potencjalnych pracodawców. Jednocześnie wspierany będzie proces dydaktyczny i funkcjonowanie szkół i/lub placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe nie tylko poprzez wprowadzanie nowych kierunków nauczania, dostosowanych do kierunków rozwoju i specjalizacji gospodarki regionalnej, zmian programowych (m.in. wprowadzanie kształcenia modułowego, e-learningu, innowacji pedagogicznych, uruchamianie firm symulacyjnych wykorzystywanych w procesie dydaktycznym, czy modyfikacji programów na kierunkach już istniejących), ale także poprzez podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych uczniów (m.in. kursy i szkolenia, zajęcia dodatkowe z przedmiotów zawodowych, czy zapoznavanie uczniów z rynkiem branżowym).

Odpowiednio przygotowana oferta edukacyjna jest niezbędna, aby szkolnictwo zawodowe było atrakcyjne dla ucznia i dawało mu realne szanse na podjęcie zatrudnienia po ukończeniu szkoły.

Zmieniające i rozwijające się technologie, rozwój nowych branż, zmiana potrzeb na rynku pracy wymagają od nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu stałego doksztalcania. W związku z tym podejmowana interwencja będzie obejmowała również podnoszenie i aktualizację kwalifikacji ww. grup poprzez bezpośredni kontakt z rzeczywistym środowiskiem pracy np. w formie staży i praktyk w przedsiębiorstwach, studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych, zapoznavanie z rynkiem branżowym. Jest to warunek konieczny, aby oferta dydaktyczna szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe była przygotowana na odpowiednim poziomie.

Charakter wspierający będą miały działania ukierunkowane na odpowiednie doposażenie w sprzęt, pomoce naukowe i dydaktyczne warsztatów i pracowni w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie i szkolenie zawodowe, jako element niezbędny do poprawy warunków dydaktycznych i jakości nauczania.

Instytucja Zarządzająca planując wsparcie w PI 10iv dokonuje analizy potrzeb szkół zawodowych pod kątem wyzwań regionalnego rynku pracy. Wsparcie w zakresie zakupu wyposażenia w PI 10iv realizowane jest w oparciu o powyższą analizę. Limit wydatków związanych z doposażeniem szkół i placówek kształcenia zawodowego w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego nie przekroczy 20% całkowitej alokacji PI 10iv (włączając cross-financing). Wysokość limitu zostanie zweryfikowana w trakcie przeglądu śródkresowego programu.

Podejmowane w ramach niniejszego priorytetu działania, dzięki bliskiej współpracy szkoły/placówki z branżą, jak również poprzez wzrost kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu wpłyną pozytywnie na proces dydaktyczny i podniesienie jakości kształcenia zawodowego w regionie, również po zakończeniu realizacji Programu. Będzie to trwały efekt interwencji skutkujący zmniejszeniem luki kompetencyjnej absolwentów szkół zawodowych. Dodatkowo dla uczniów objętych wsparciem zaplanowano działania ukierunkowane bezpośrednio na rozwój kompetencji/kwalifikacji oraz umiejętności praktycznych, faktycznie potrzebnych pracodawcom. Efektem realizowanego wsparcia będzie większa konkurencyjność absolwentów na rynku pracy i ich wyższa zatrudnialność, co bezpośrednio wpłynie na realizację celu szczegółowego określonego dla PI 10iv.

Podnoszenie/zmiana kwalifikacji zawodowych jest koniecznością z punktu widzenia rynku pracy również w dorosłym życiu zawodowym – w ramach kształcenia ustawicznego (LLL). W odpowiedzi na to system szkolnictwa zawodowego w Polsce oferuje m.in. kwalifikacyjne kursy zawodowe. Dodatkowo, potrzebne kwalifikacje uzyskać można w ramach kursów umiejętności zawodowych lub innych kursów (przy formalnym potwierdzeniu kwalifikacji). Należy jednak zaznaczyć, że formy te nie są w pełni wykorzystywane przez uczestników rynku pracy, co zostało wskazane w diagnozie. Przyczyn takiego stanu rzeczy można poszukiwać z jednej strony w braku świadomości osób dorosłych w zakresie indywidualnych potrzeb i istniejących możliwości, z drugiej zaś w kontekście ograniczeń organizacyjnych (finansowych, dostępu terytorialnego, sytuacji życiowej itp.). Konieczna jest więc interwencja polegająca na wyeliminowaniu ww. barier poprzez ułatwienie osobom dorosłym dostępu do różnych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych tj. kwalifikacyjnych kursów zawodowych, kursów umiejętności zawodowych i innych kursów. Wsparcie skierowane będzie przede wszystkim do grup defaworyzowanych, wykazujących największą lukę kompetencyjną, w tym m.in. osób o niskich kwalifikacjach i osób powyżej 50. roku życia.

Powyższe w sposób bezpośredni przełoży się na realizację celu szczegółowego tj. wzrost kwalifikacji osób dorosłych poprzez uczestnictwo w pozaszkolnych formach kształcenia.

W odniesieniu do powyższego planowane jest - co do zasady - wdrożenie tych elementów popytowego systemu podnoszenia kwalifikacji, które zwiększą dostępność czasową i terytorialną kształcenia ustawicznego oraz umożliwią osobom kwalifikującym się do wsparcia samodzielny wybór placówki kształcenia. W ramach tego systemu osoby dorosłe, które samodzielnie chcą podnosić swoje kwalifikacje uzyskają lepszy dostęp do edukacji oraz zdobędą formalne potwierdzenie efektów uczenia się uzyskanych w drodze nieformalnej i pozaformalnej. Powyższe oznacza, iż udzielone wsparcie obejmie działania ukierunkowane na przeprowadzenie formalnej oceny i certyfikacji umiejętności i kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia.

Niemniej jednak z uwagi na specyficzne grupy docelowe, które mają zostać objęte zakresem interwencji m.in. osoby starsze i osoby o niskich kwalifikacjach, w uzasadnionych przypadkach wynikających ze zdiagnozowanych, specyficznych potrzeb odbiorców, dopuszcza się również możliwość wsparcia w modelu innym niż popytowy.

Wszystkie podejmowane działania dostępne będą dla osób niepełnosprawnych jako grupy mającej znacznie utrudniony dostęp do systemu edukacji i narażonej na wykluczenie społeczne.

Typy projektów:

- współpraca szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z przedsiębiorcami lub pracodawcami w zakresie organizacji wysokiej jakości staży, praktyk (w tym zagranicznych) dla uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, obejmujących praktyczną naukę zawodu, realizacja kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy,
- podniesienie kompetencji zawodowych uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe (w tym kursy/szkolenia zawodowe) oraz zapoznanie ich z rynkiem branżowym,
- kształtowanie u uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych,

- współpraca szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z otoczeniem społeczno-gospodarczym w zakresie projektowania oferty kształcenia (w tym także włączenie w proces przygotowywania programów nauczania i organizacji kształcenia praktycznego dla uczniów), a także promocja szkół prowadzących kształcenie zawodowe,
- wsparcie procesu dydaktycznego i funkcjonowania szkół i/lub placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe, w tym poprzez niezbędne doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia,
- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu we współpracy z rynkiem pracy i uczelniami w bezpośrednim powiązaniu z potrzebami danej szkoły i/lub placówki prowadzącej kształcenie zawodowe,
- realizacja programów stypendialnych skierowanych do uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, kształcących się w szkołach ponadpodstawowych prowadzących kształcenie zawodowe i osiągających wysokie wyniki w nauce,
- kształcenie i szkolenie zawodowe w formach pozaszkolnych osób dorosłych, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem, podniesieniem lub uzupełnieniem kwalifikacji zawodowych (potwierdzonych formalnie).

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupy docelowe:

- szkoły i placówki oświatowe prowadzące kształcenie zawodowe,
- uczniowie i słuchacze szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe,
- nauczyciele, w tym nauczyciele kształcenia zawodowego i instruktorzy praktycznej nauki zawodu,
- otoczenie społeczno- gospodarcze szkół tj. m.in.: pracodawcy, przedsiębiorcy, szkoły wyższe, instytucje rynku pracy,
- osoby dorosłe, w szczególności osoby starsze i o niskich kwalifikacjach, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem, podniesieniem lub uzupełnieniem kwalifikacji zawodowych,
- osoby z niepełnosprawnościami w ramach ww. grup.

Terytorialny obszar realizacji:

Projekty objęte priorytetem realizowane będą na terenie całego województwa.

Finansowanie krzyżowe:

Celem zwiększenia efektywności realizowanego wsparcia planuje się wykorzystanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross- financing) dla działań będących integralną częścią projektu, niezbędnych do właściwej realizacji operacji. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji wpisującej się w zakres Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego pod warunkiem, że koszty te są konieczne

do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane. Dzięki zastosowaniu mechanizmu finansowania krzyżowego projekty współfinansowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego mogą mieć bardziej kompleksowy charakter, co będzie skutkowało wzmocnieniem efektów realizowanego wsparcia.

2.A.6.2 Kierunkowe zasady wyboru projektów

W ramach priorytetu przewiduje się następujące tryby wyboru projektów:

- tryb konkursowy,
- tryb pozakonkursowy.

Pozakonkursowy tryb wyboru projektów planuje się zastosować w odniesieniu do projektu dotyczącego indywidualizacji procesu nauczania z uwzględnieniem wsparcia stypendialnego skierowanego do uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej, kształcących się w szkołach ponadpodstawowych, prowadzących kształcenie zawodowe, i osiągających wysokie wyniki w nauce. Mając na względzie kreowanie polityki edukacyjnej regionu i dbałość o poziom wykształcenia obywateli, program stypendialny winien mieć charakter systemowy, przewidywalny i zapewniający określenie tych samych reguł dla wszystkich szkół, zatem powinien być wdrażany przez jednostkę obejmującą swym działaniem cały region tj. uczniów wszystkich ponadpodstawowych szkół prowadzących kształcenie zawodowe. W związku z wieloletnim doświadczeniem w zakresie realizacji wsparcia stypendialnego oraz możliwością zapewnienia szerokiego zaplecza administracyjnego, samorząd województwa może dać gwarancję sprawnej realizacji programu w oparciu o wypracowane standardy pracy (projekt wdrażany będzie przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego).

Uzasadnieniem do realizacji projektu w trybie pozakonkursowym są uregulowania prawne stanowiące podstawę działalności samorządu województwa, narzucone ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U.2013.596). Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy do zadań samorządu województwa należy wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim w zakresie edukacji publicznej, zaś art. 18 pkt 19a) ustawy wskazuje, że do wyłącznej właściwości sejmiku województwa jako organu samorządu województwa należy podejmowanie uchwał w sprawie zasad udzielania stypendiów m.in. dla uczniów.

Należy zaznaczyć, iż w ramach niniejszego priorytetu:

- działania informacyjne i promocyjne będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS,
- doposażenie szkół i placówek w niezbędny sprzęt i pomoce naukowe powinno wynikać z analizy indywidualnej sytuacji szkoły/placówki i odpowiadać na jej specyficzne potrzeby (punktem wyjścia dla ww. działań będzie rzetelna, diagnoza potrzeb przeprowadzona przez daną szkołę/ placówkę),
- projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach cross-finansingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS, zaś kryteria będą uwzględniać wyniki edukacyjne szkół i premiować szkoły położone na terenach wiejskich,
- w przypadku nowych projektów finansowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv, skierowanych do zasadniczych szkół zawodowych, które zostaną zlikwidowane lub będą wygaszane w związku z reformą systemu edukacji, wsparcie będzie przekazane jedynie do uczniów tych szkół (warunek ten nie ma zastosowania do zasadniczych szkół zawodowych przekształcanych w szkoły branżowe bez zmiany profilu kształcenia),

- staże i praktyki realizowane w ramach RPO WP 2014-2020 będą charakteryzować się wysoką jakością.

Podejmowane działania będą zgodne z Wytycznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji.

Wybór projektów do dofinansowania odbywać się będzie w oparciu o kryteria wyboru przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020, opracowane przy uwzględnieniu takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność, rozłączność. Kryteria wyboru będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji priorytetu inwestycyjnego.

Z uwagi na horyzontalny wymiar polityk zrównoważonego rozwoju, równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn, będą one przestrzegane na każdym etapie realizacji Programu.

Na etapie wyboru projektów mogą zostać zastosowane dodatkowe kryteria wyboru premiujące projekty, w których poprzez zaplanowane działania wspierane będą ww. polityki horyzontalne.

2.A.6.3 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.A.6.4 Planowane wykorzystanie dużych projektów

W ramach niniejszego priorytetu nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.A.6.5 Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR) – 10iv

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1000			SL2014	Roczna
2	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	107			SL2014	Roczna
3	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	14885			SL2014	Roczna

4	Liczba uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	15000	SL2014	Roczna
5	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	25380	SL2014	Roczna
6	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	2188	SL2014	Roczna
7	Liczba uczniów objętych wsparciem stypendialnym w programie.	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	1665	SL2014	Roczna

2.A.7 Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Działania realizowane w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych IX osi priorytetowej silnie korespondują z innymi obszarami wsparcia wskazanymi w *Umowie Partnerstwa* i tym samym będą przyczyniały się w sposób pośredni do realizacji innych celów tematycznych. Wsparcie w obszarze edukacji w ramach CT 10 będzie powiązane z poniższymi celami tematycznymi m.in. w kontekście wsparcia na rzecz:

- innowacyjności i budowania gospodarki opartej na wiedzy m.in. poprzez stosowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w edukacji – CT 1,
- podnoszenia kompetencji cyfrowych różnych grup społecznych (np. nauczycieli, uczniów, osób dorosłych), wykorzystania technologii informacyjno – komunikacyjnych w edukacji i wykorzystania nowoczesnych materiałów dydaktycznych na potrzeby kształcenia umiejętności cyfrowych – CT 2,
- dostosowania systemu edukacji do potrzeb nowoczesnej gospodarki i rozwijanie przewag konkurencyjnych przedsiębiorstw poprzez inwestycje w kapitał ludzki - CT 3.

2.A.8 Ramy wykonania

Tabela 6: Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) - OP 9

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
9	Wskaźnik produktu	1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Słabiej rozwinięty	2 313			5 400			SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 20,12% alokacji OP 9
	Wskaźnik produktu	2	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	6 300			14 697			SL2014	Powiązane z nim typy projektów

			kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie							odpowiadają za 10,45 % alokacji OP9
Wskaźnik produktu	3	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	6711	15663	SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 12,54% alokacji OP 9	
Wskaźnik produktu	4	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	os.	EFS	Słabiej rozwinięty	6378	14885	SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 9,03% alokacji OP 9	
Wskaźnik postępu finansowego	5	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Słabiej rozwinięty	23 097 368	151 234 350	SL2014	Obowiązkowy	

2.A.9 Kategorie interwencji

Tabele 7-11: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 9

Europejski Fundusz Społeczny: Region słabiej rozwinięty									
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (wyłącznie EFS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
115	55 426 891	01	128 549 197	01	25 263 187	07	128 549 197	05	15 208 231
117	16 122 306			02	30 646 110				
118	57 000 000			03	72 639 900				

2.A.10 Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej X. Pomoc Techniczna

Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej

2.B.1 Oś priorytetowa X – POMOC TECHNICZNA

OŚ PRIORYTETOWA X POMOC TECHNICZNA

2.B.2 Przyczyny utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

2.B.3 Fundusz oraz kategoria regionu (należy powtórzyć dla każdej kombinacji w ramach osi priorytetowej)

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty

2.B.4 Cele szczegółowe i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Osiągnięcie i utrzymanie odpowiedniego stanu zatrudnienia, podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników oraz zorganizowanie niezbędnych warunków pracy

W osi priorytetowej X Pomoc Techniczna współfinansowany będzie katalog działań, mających na celu wzmocnienie potencjału Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej, dla sprawnej realizacji RPO WP. Wsparcie skierowane zostanie również na zarządzanie i wdrażanie programu (w tym realizację procesu certyfikacji), działania komunikacyjne, przygotowanie i realizację projektów. Takie założenie wykorzystania komponentu pomocy technicznej stanowi uzupełnienie wsparcia z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 i pełni funkcję komplementarną.

Cele szczegółowe jak i oczekiwane rezultaty niniejszej osi priorytetowej zaplanowane zostały z uwzględnieniem doświadczeń z okresu planistycznego 2007-2013. Planując wsparcie uwzględniono również znacznie większą - w porównaniu z poprzednią - alokację środków UE (ok. 76% środków więcej). Jest to wynik większej roli regionu w procesie decentralizacji zarządzania funduszami.

W systemie realizacji RPO WP kluczową rolę pełnić będą instytucje biorące udział w procesie zarządzania tj. Instytucja Zarządzająca (Zarząd Województwa Podkarpackiego, Podkarpackiego) oraz Instytucja Pośrednicząca (Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie).

Zwiększenie środków finansowych w okresie 2014-2020 oraz konieczność stopniowego zamykania programu perspektywy 2007-2013, wymaga by dotychczasowi, doświadczeni

pracownicy Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczącej, zajmujący się implementacją RPO WP 2007-2013 oraz Komponentu Regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, przejęli obowiązki wdrażania programu regionalnego perspektywy 2014-2020²³¹. Należy zaznaczyć, iż nowi pracownicy obejmą kluczowe zadania, z punktu widzenia wdrażania programu tj.: związane z naborem, oceną projektów, kontraktacją, pełnieniem funkcji tzw. opiekuna projektu, rozliczaniem i kontrolą. Procesy te, co podkreślono w Umowie Partnerstwa, stanowią trzon zadań związanych z wdrażaniem polityki spójności, a ich skala wynika bezpośrednio z wielkości alokacji, liczebności i wielkości projektów. Pozostałe procesy (m.in. ewaluacja, działania informacyjno-promocyjne, monitoring) są natomiast pochodną zadań kluczowych – po pierwsze nie mogą bowiem funkcjonować w oderwaniu od obsługi projektów, po drugiej ich skala zależy od liczebności i budżetu projektów.

W ramach niniejszego celu nastąpi także stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników, poprzez udział w różnych formach kształcenia, istotnych dla realizacji programu m.in. szkoleniach kursach, kursach językowych, studiach, konferencjach, warsztatach.

W ramach działania finansowane będą także koszty organizacyjne, techniczne i administracyjne, zapewniające sprawne funkcjonowanie instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WP tj. m.in.: wynagrodzenia, zakup sprzętu komputerowego, zakup wyposażenia biurowego, zapewnienie i utrzymanie powierzchni biurowej, rozwój systemów teleinformatycznych. Wykorzystanie zakupionego sprzętu w ramach pomocy technicznej będzie miało miejsce stosownie do potrzeb realizacji programu w perspektywie 2014–2020. Dodatkowo sprzęt zakupiony w ramach poprzedniej perspektywy będzie wykorzystywany w nowej perspektywie z uwzględnieniem zasad jego amortyzacji.

2.B.5 Wskaźniki rezultatu

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE	Szt./os	Stabiej rozwinięty	1,62	2013	2,0	IZ RPO WP 2014-2020	Roczna
2	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności	%	Stabiej rozwinięty	5,5	2013	3,2	IZ RPO WP 2014-2020	Roczna

²³¹ Ankieta „Zdolność administracyjna jednostek zaangażowanych we wdrażanie NSRO 2007-2013” – cykliczne badanie prowadzone przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju stan na 30.06.2014r.

Cel szczegółowy 2: Zapewnienie sprawnej realizacji procesów wdrażania RPO WP

W ramach niniejszego celu nastąpi współfinansowanie działań zapewniających właściwą realizację następujących istotnych procesów: naboru, oceny, weryfikacji płatności, kontroli projektów, a także rozpatrywania skarg i odwołań. Zagwarantowane zostaną także odpowiednie środki na spełnienie wymagań dotyczących m.in. monitoringu, ewaluacji, analiz, ekspertyz, kontroli.

Dodatkowo środki zostaną przeznaczone na organizację i obsługę prac Komitetu Monitorującego, realizującego zadania polegające m.in. na przeglądach wdrażania programu wraz z określeniem postępu osiągania założonych celów. Koniecznym może okazać się także organizacja i bieżąca obsługa np. grup roboczych w ramach Komitetu Monitorującego.

Nadto przewiduje się finansowanie zadań związanych z powstaniem, utrzymaniem i asystą techniczną lokalnego systemu informatycznego, który będzie zasilał danymi system SL 2014-2020.

Bardzo istotne będzie również zabezpieczenie środków pomocy technicznej na finansowanie zadań związanych z zamknięciem RPO 2007-2013 oraz przygotowaniem do programowania nowej perspektywy w celu zapewnienia płynnego przejścia pomiędzy perspektywami.

W ramach RPO WP Instytucja Zarządzająca i Instytucja Pośrednicząca podejmie działania, będące uzupełnieniem POPT 2014-20, co znajdzie odzwierciedlenie w:

- realizowanych szkoleniach dla pracowników IZ/IP,
- wdrożeniu regulacji zawartych w aktach prawnych, wytycznych, zaleceniach instytucji UE,
- procesie rozliczania wniosków o płatność, kontroli projektów, kontroli PZP,
- współpracy z organami powołanymi do ścigania przestępstw, nadużyć finansowych aby przeciwdziałać korupcji i zwalczać nadużycia finansowe, uwzględniając różne ryzyka.

2.B.5 Wskaźniki rezultatu

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Średni czas zatwierdzenia projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)	Liczba dni	Słabiej rozwinięty	406	2007-2013	346	IZ RPO WP 2014-2020	Roczna

Cel szczegółowy 3: Realizacja adekwatnych i komplementarnych działań komunikacyjnych oraz wzmocnienie kompetencji beneficjentów (w tym potencjalnych beneficjentów poprzez działania szkoleniowe i wsparcie przygotowania projektów.

W tym celu zapewniony zostanie dostęp do kompleksowych informacji o możliwościach finansowania w ramach regionalnego programu operacyjnego.

Działania realizowane w ramach tego obszaru mają również dostarczyć społeczeństwu informacji o postępach przy wdrażaniu programu, m.in. poprzez stronę internetową, jak również upowszechnienie wiedzy o efektach udzielonego wsparcia.

Dodatkowo zakłada się prowadzenie kampanii promocyjnych i informacyjnych w mediach, w tym mediach elektronicznych, prowadzenie kampanii public relations, współpracę z mediami. Doświadczenia gromadzone podczas realizacji RPO WP, a także osiągnięte dzięki niemu efekty, powinny zostać wykorzystane w kolejnej perspektywie finansowej po roku 2020. Dla zapewnienia ciągłości programowania, w ramach niniejszej osi współfinansowane będzie przygotowanie dokumentów programowych na kolejny okres planistyczny, a także proces ich konsultacji.

Dla realizacji celu szczegółowego działania komunikacyjne wdrażane będą w oparciu o plan działań informacyjno-promocyjnych oraz strategię komunikacji programu.

Kampanie promocyjne podnoszące świadomość społeczną zostaną ograniczone, zaś działania informacyjne skierowane będą do potencjalnych beneficjentów również wielokanałowo i wielopoziomowo przy użyciu stron Internetowych, Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich, a także konferencji i szkoleń.

Niezbędne będzie zaangażowanie środków dostępnych w ramach niniejszej osi na zwiększenie poziomu wiedzy potencjalnych beneficjentów i beneficjentów w zakresie przygotowania, realizowania i rozliczania projektów. Wsparcie będzie miało różne formy np.: szkolenia, działania doradcze, seminaria, konferencje, spotkania i uwzględni indywidualne potrzeby beneficjentów i potencjalnych beneficjentów. Prawidłowo przygotowane i zrealizowane projekty zapewnią bowiem osiągnięcie celów programu.

Zakłada się uruchomienie środków w formule *project pipeline*, która służy zapewnieniu doradztwa w procesie przygotowania projektów oraz wsparciu w zakresie przygotowania dokumentacji projektowej beneficjentów (zwłaszcza projektów pozakonkursowych). W ramach *project pipeline* przewiduje się działania polegające m.in. na: monitoringu procesu przygotowania projektu do realizacji, wskazywaniu koniecznych do podjęcia przez beneficjenta działań prowadzących do prawidłowego i terminowego przygotowania wniosku o dofinansowanie wraz z wymaganą dokumentacją projektową, weryfikacji prawidłowości przygotowywanej przez beneficjenta, dokumentacji pod kątem zgodności z kryteriami oceny formalnej i merytorycznej, doradztwa dotyczącego dokumentacji projektowej. Wsparcie oferowane beneficjentom w ramach *project pipeline* w perspektywie finansowej 2007-2013 miało bardzo szeroki zakres i obejmowało szereg działań począwszy od weryfikacji dokumentacji projektowej do szeroko zakrojonych działań edukacyjnych. Badanie *Analiza stanu realizacji celów project pipeline* wykazało, że wsparcie udzielane było na poziomie zbyt dalekim od beneficjenta końcowego. W związku z powyższym projektując perspektywę

finansową 2014-2020 podjęto decyzję, aby przygotowanie i weryfikacja dokumentacji była udzielana bliżej beneficjenta końcowego, a więc w ramach poszczególnych PO.232

2.B.5 Wskaźniki rezultatu

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	Skala 1-5	Słabiej rozwinięty	4,44	2013	4,57	IZ RPO WP 2014-2020	Roczna

2.B.6 Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych (w podziale na poszczególne osie priorytetowe)

2.B.6.1 Opis przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

Założone cele szczegółowe będą osiąganę poprzez finansowanie m.in. następujących typów działań:

- zatrudnienie pracowników instytucji zaangażowanych w realizację regionalnego programu operacyjnego,
- podnoszenie kwalifikacji pracowników instytucji zaangażowanych w realizację regionalnego programu operacyjnego,
- finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych, niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych w realizację regionalnego programu operacyjnego, w tym m.in.:
  - ✓ wydatki na media, czynsze, opłaty abonamentowe, prenumeratę wydawnictw, ogłoszenia prasowe,
  - ✓ archiwizacja i usługi związane z archiwizacją dokumentów, tłumaczenia,
  - ✓ nabycie praw autorskich i licencji,
  - ✓ zakup usług pocztowych i kurierskich,
  - ✓ najem, dzierżawa i użyczenie pomieszczeń biurowych i magazynowych,
  - ✓ wydatki na korzystanie ze środków transportu (np. samochody na potrzeby kontroli projektów w terenie),
  - ✓ wydatki na sprzęt, (w tym komputerowy), oprogramowanie, materiały biurowe, meble, wyposażenie stanowisk pracy,
  - ✓ koszty delegacji służbowych,
- budowa, wdrożenie i utrzymanie systemów informatycznych (wraz z niezbędną infrastrukturą teleinformatyczną, hostingiem) obsługujących procesy zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli i oceny polityki spójności,
- zapewnienie właściwej obsługi procesu oceny projektów, rozpatrywania wniesionych środków odwoławczych, w tym kosztów oceny eksperckiej,

²³² Raport końcowy „Analiza stanu realizacji celów project pipeline”, badanie ewaluacyjne wykonane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

- przygotowanie ewaluacji, analiz, badań, ocen, sprawozdań, opinii prawnych, doradztwa prawnego oraz finansowanie pomocy ekspertów zewnętrznych, jak również opracowania dokumentów niezbędnych do wypełnienia warunków ex-ante,
- funkcjonowanie komitetu monitorującego, w szczególności powołanie, obsługa, organizacja posiedzeń oraz uczestnictwo członków komitetu w posiedzeniach,
- wsparcie procesu wymiany doświadczeń i informacji pomiędzy uczestnikami systemu realizacji polityki spójności oraz wzmocnienie zasady partnerstwa,
- informacja i promocja w tym m.in.: kampanie informacyjno-promocyjne, kompleksowa organizacja konferencji, prezentacja i promocja przykładów najlepszych praktyk i najlepszych projektów, zakup materiałów promocyjnych, opracowanie i druk publikacji informacyjnych, zakup materiałów informacyjnych, ogłoszenia w mediach oraz publikacje prasowe,
- działania edukacyjne dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów w zakresie wzmocnienia ich zdolności absorpcyjnych,
- finansowanie wsparcia przygotowania i realizacji projektów dla beneficjentów, w tym wzmocnienie kompetencji beneficjentów i potencjalnych beneficjentów (formuła project pipeline),
- finansowanie kosztów związanych z działalnością Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego,
- wydatki związane z zamknięciem programów realizowanych w perspektywie 2007-2013,
- wydatki związane z opracowaniem oraz przygotowaniem do realizacji nowych projektów i programów, przewidzianych na kolejną perspektywę finansową,
- zapewnienie monitoringu, ewaluacji i aktualizacji regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji²³³, obejmujące:
  - ✓ proces przedsiębiorczego odkrywania, angażujący regionalne instytucje zarządzającą i pośredniczące, oraz zainteresowane podmioty takie, jak uniwersytety, inne instytucje szkolnictwa wyższego, przedsiębiorców oraz partnerów społecznych,
  - ✓ stopę zwrotu na inwestycji w zakresie strategii inteligentnych specjalizacji, obliczaną dla EFRR i EFS²³⁴.

Ponadto ze środków pomocy technicznej możliwe jest finansowanie usług zleconych w ramach zadań IZ/IP i wydatków ponoszonych na odzyskiwanie od beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, naruszeniem procedur, pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych.

Oprócz ww. typów wydatków wspierane mogą być również wszelkie inne działania niezbędne do realizacji celów, szczegółowych osi X Pomocy technicznej w zakresie zgodnym z art. 59 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013.

Beneficjentami Pomocy Technicznej mogą być wszelkie podmioty określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

2.B.6.2 Wskaźniki produktu, które mają się przyczyniać do osiągnięcia rezultatów (w podziale na osie priorytetowe)

²³³ W zakresie wsparcia EFRR i EFS dla regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji.

²³⁴ Stopa zwrotu powinna być obliczana począwszy od 2016 r. z zastosowaniem jednolitej metodologii.

Tabela 13: Wskaźniki produktu dla EFRR/FS/EFS (w podziale na osie priorytetowe) - OP 10

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (na rok 2023) (opcjonalnie)			Źródło danych
			M	K	O	
1	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	szt.				SL2014
2	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	os.				SL2014
3	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.				SL2014
5	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	os.				SL2014
6	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.				SL2014
7	Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowiska pracy	szt.				SL2014

2.B.7 Kategorie interwencji (w podziale na osie priorytetowe)

Tabele 14-16: Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji - OP 10

Europejski Fundusz Społeczny: Region słabiej rozwinięty					
Tabela 14: Wymiar 1		Tabela 15: Wymiar 2		Tabela 16: Wymiar 3	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium	
Kod	€	Kod	€	Kod	€
121	62 167 286	01	69 703 020	07	69 703 020
122	2 035 734				
123	5 500 000				

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 519 517 194 EUR EFRR i 594 726 566 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 373 101 847 EUR. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe, w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu²³⁵.

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS. Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem osi Pomoc techniczna (finansowane wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inną/inne osie EFS).

Zakłada się możliwość zmiany wielkości rezerwy wykonania na osi priorytetowej, przy dopuszczeniu fluktuacji pomiędzy 5%-7%.

---

²³⁵Przepisy rozporządzenia ramowego, w szczególności art. 129 gwarantuje, że niezależnie od poziomu stopy dofinansowania przyjętej dla osi priorytetowej w tabeli 18a, wartość środków ostatecznie wypłaconych przez Komisję Europejską na moment zamknięcia programu nigdy nie będzie wyższa niż wkład publiczny przekazany beneficjentom. Art. 130.2 dodatkowo zapewnia, że w ramach płatności pośrednich KE zawsze będzie wypłacać kwotę niższą z dwóch kwot: kwoty wynikającej z przemnożenia podstawy certyfikacji z wniosku o płatność przez stopę dofinansowania na osi priorytetowej z tabeli 18a lub kwoty wykazanych we wniosku wydatków publicznych. Wielkość płatności pośrednich będzie uwzględniała także zasady związane z systemem rocznego badania i akceptacji kont, polegającym m.in. na udzielaniu zaliczek rocznych, wypłacaniu w trakcie roku jedynie 90% należnych płatności i rocznym rozliczaniu kont poprzez bilansowanie zaliczki rocznej wypłaconych środków i 10% zatrzymanych płatności pośrednich.

Koncentracja tematyczna

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z Umowy Partnerstwa i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

Sekcja 3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania

Tabela 17: Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)

	Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Łącznie	
			Podstawowa alokacja [1]	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	173 852 904	11 096 994	184 053 275	11 748 081	194 689 142	12 426 966	204 392 950	13 046 358	214 113 067	13 666 792	223 808 531	14 285 651	233 436 293	14 900 190	1 428 346 162	91 171 032
2		łącznie	173 852 904	11 096 994	184 053 275	11 748 081	194 689 142	12 426 966	204 392 950	13 046 358	214 113 067	13 666 792	223 808 531	14 285 651	233 436 293	14 900 190	1 428 346 162	91 171 032
3	EFS	regiony słabiej rozwinięte	68 044 601	4 343 272	72 036 942	4 598 103	76 199 733	4 863 813	79 997 724	5 106 238	83 802 098	5 349 070	87 596 824	5 591 286	91 365 050	5 831 812	559 042 972	35 683 594
4		łącznie	68 044 601	4 343 272	72 036 942	4 598 103	76 199 733	4 863 813	79 997 724	5 106 238	83 802 098	5 349 070	87 596 824	5 591 286	91 365 050	5 831 812	559 042 972	35 683 594
5	Łącznie		241 897 505	15 440 266	256 090 217	16 346 184	270 888 875	17 290 779	284 390 674	18 152 596	297 915 165	19 015 862	311 405 355	19 876 937	324 801 343	20 732 002	1 987 389 134	126 854 626

1 Łączna alokacja (wsparcie UE) po odjęciu rezerwy wykonania

Sekcja 3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR)

Tabela 18 a: Plan finansowy programu (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE (Całkowite koszty)	Wkład UE (A)	Wkład Krajowy (B) = (C) + (D)	Szacunkowy podział wkładu krajowego	Finansowanie ogółem (E) = (A) + (B)	Stopa	DI a c e l ó w i n f o r m	Główna alokacja ²³⁶	Rezerwa wykonania	Udział rezerwy wykonania (wsparci
-----------------	---------	-------------------	--	--------------	-------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------	----------------------------	--------------------------------	-------------------	-----------------------------------

²³⁶ Alokaacja łączna minus rezerwa wykonania

										a c.					e UE) w łącz nej kwo cie wsp arci a UE na oś prior ytet ową
						Krajowe środki pub. (C)	Krajowe środki prywat. (D)								
											Wkład UE (H)=(A)-(J)	Wkład krajowy (I)=(B)-(K)	Wkład UE (J)	Wkład krajowy (K)=(B)*((J)/(A))	
OP 1 Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	EERR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	374 372 710	66 065 773	20 480 390	45 585 383	440 438 483	8 5 %		351 910 347	62 101 827	22 462 363	3 963 946	6,00 %
OP 2 Cyfrowe Podkarpackie	EERR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	81 039 212	14 301 038	14 015 018	286 020	95 340 250	8 5 %		76 176 859	13 442 976	4 862 353	858 062	6,00 %
OP 3 Czysta energia	EERR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	253 741 612	44 777 932	22 388 966	22 388 966	298 519 544	8 5 %		238 517 115	42 091 256	15 224 497	2 686 676	6,00 %
OP 4 Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	EERR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	186 159 639	32 851 702	26 281 362	6 570 340	219 011 341	8 5 %		174 990 061	30 880 600	11 169 578	1 971 102	6,00 %
OP 5 Infrastruktura komunikacyjna	EERR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	406 382 648	71 714 586	66 694 564	5 020 022	478 097 234	8 5 %		381 999 689	67 411 711	24 382 959	4 302 875	6,00 %
OP 6 Spójność przestrzenna i społeczna	EERR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	217 821 373	38 439 067	36 901 503	1 537 564	256 260 440	8 5 %		204 752 091	36 132 723	13 069 282	2 306 344	6,00 %
OP 7 Regionalny rynek pracy	EES	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	227 385 570	40 126 866	36 258 635	3 868 231	267 512 436	8 5 %		211 931 150	37 399 615	15 454 420	2 727 251	6,80 %
OP 8 Integracja społeczna	EES	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	169 088 779	29 839 197	29 690 000	149 197	198 927 976	8 5 %		157 596 541	27 811 155	11 492 238	2 028 042	6,80 %
OP 9 Jakość edukacji i kompetencji w regionie	EES	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite wydatki kwalifikowalne	128 549 197	22 685 153	22 571 727	113 426	151 234 350	8 5 %		119 812 261	21 143 341	8 736 936	1 541 812	6,80 %

OP 10 Pomoc technicz na	EFS	Reg. slabie rozwi nięte	Całkowit e wydatki kwalifiko walne	69 703 020	12 300 533	12 300 533	0	82 003 553	8 5 %		69 703 020	12 300 533	0	0	0,00 %
Razem	EFS	Reg. slabie rozwi nięte	Całkowit e wydatki kwalifiko walne	1 519 517 194	268 150 098	186 761 803	81 388 295	1 787 667 292	8 5 %		1 428 346 162	252 061 093	91 171 032	16 089 005	6,00 %
Razem	EFS²³⁷	Reg. slabie rozwi nięte	Całkowit e wydatki kwalifiko walne	594 726 566	104 951 749	100 82 0 895	4 130 854	699 678 315	8 5 %		559 042 972	98 654 644	35 683 594	6 297 105	6,00 %
ŁĄCZNI E			Całkowit e wydatki kwalifiko walne	2 114 243 760	373 101 847	287 58 2 698	85 51 9 149	2 487 345 607	8 5 %		1 987 389 134	350 715 737	126 854 626	22 386 110	6,00 %

²³⁷ Alokacja EFS bez wkładu na YEI

Tabela 18 c: Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR)

Osie priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie
Innowacyjna i gospodarka	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	1	105 000 000	18 529 412	18 529 412
			3	269 372 710	47 536 361	47 536 361
Podkarpackie	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	2	81 039 212	14 301 038	14 301 038
Główna	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	4	246 652 176	43 526 855	43 526 855
			6	7 089 436	1 251 077	1 251 077
Gospodarka i dziedzictwo	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	5	18 635 911	3 288 691	3 288 691
			6	167 523 728	29 563 011	29 563 011
Infrastruktura komunikacyjna	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	4	50 605 066	8 930 306	8 930 306
			7	355 777 582	62 784 280	62 784 280
Zrównowagowana i przyjazna	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	8	20 000 000	3 529 412	3 529 412
			9	140 895 767	24 863 959	24 863 959
			10	56 925 606	10 045 696	10 045 696
Rynek pracy	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	8	227 385 570	40 126 866	40 126 866
Spółeczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	9	169 088 779	29 839 197	29 839 197
Kształcenia i kompetencji	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	10	128 549 197	22 685 153	22 685 153
Techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	-	69 703 020	12 300 533	12 300 533
		Reg. słabiej rozwinięte		2 114 243 760	373 101 847	373 101 847

Tabela 19: Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianą klimatu (EUR)

Oś priorytetowa	Szacunkowa wysokość środków na cele związane ze zmianami klimatu (euro)	Udział w całości alokacji na program (%)
OP 1 Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	-	-
OP 2 Cyfrowe Podkarpackie	-	-
OP 3 Czysta energia	242 543 131	11,47%
OP 4 Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	23 894 987	1,13%
OP 5 Infrastruktura komunikacyjna	77 934 254	3,69%
OP 6 Spójność przestrzenna i społeczna	1 200 000	0,06%
OP 7 Regionalny rynek pracy	-	-
OP 8 Integracja społeczna	-	-
OP 9 Jakość edukacji i kompetencji w regionie	-	-
OP 10 Pomoc techniczna	-	-
Razem	345 572 372	16,34%

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO

W RPO WP obok analizy zróżnicowań, potrzeb i potencjałów rozwojowych przedstawione również zostały wyzwania terytorialne. Punktem wyjścia do uwzględnienia w ramach RPO WP wymiaru terytorialnego, były przede wszystkim zapisy SRWP.

Województwo podkarpackie ma co prawda korzystnie ukształtowaną, policentryczną sieć osadniczą, niestety siła oddziaływania miast na otaczające obszary funkcjonalne jest zdecydowanie niewystarczająca. W związku z powyższym, konieczne jest dalsze umacnianie pozycji Rzeszowa oraz subregionalnych biegunów wzrostu województwa w przestrzeni regionalnej i krajowej, dynamizujące procesy rozwojowe.

ZIT realizowany będzie zgodnie z UP na obszarze ROF. Zakłada oparcie interwencji na strategii terytorialnej, realizowanej poprzez wiązki projektów, przy równoczesnym zachowaniu sektorowych zasad i warunków wsparcia właściwych dla poszczególnych tematycznych PI.

Dla obszarów funkcjonalnych 8 regionalnych biegunów wzrostu, tj. MOF Krosno, Dębica-Ropczyce, Przemyśl, Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław-Przeworsk, Sanok-Lesko, Stalowa Wola, przewidziano preferencje przestrzenne w postaci dedykowanych konkursów.

Dla wszystkich ośrodków miejskich najważniejsze jest polepszenie ich dostępności komunikacyjnej, rozwój funkcji ponadlokalnych, a także koncentracja usług publicznych. Istotne jest również wspieranie działań, mających na celu przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych²³⁸.

Poprzez realizację ZIT oraz preferencje dla MOF interwencja RPO WP zostanie skierowana na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej ośrodków miejskich, z wykorzystaniem ich wewnętrznych atutów, co w efekcie doprowadzi do umocnienia pozycji ROF oraz biegunów wzrostu jako centrów rozwoju lokalnego.

W ramach MOF wsparciem objęte są w dużym stopniu miasta średnie i ich obszary funkcjonalne, w tym miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Powyżej przedstawione instrumenty nie będą jedyną formą terytorialnego ukierunkowania interwencji przewidzianą w ramach RPO WP. Premiowanie będą projekty realizowane w **partnerstwie kilku samorządów** lub w **formule partnerstwa publiczno-prywatnego**, dotyczące wybranych obszarów tematycznych i geograficznych. Powyższe przyczyni się do wsparcia danego sektora na danym obszarze z uwagi na jego specyficzne cechy. Na szczególne preferencje będą mogły liczyć projekty komplementarne do przedsięwzięć realizowanych w ramach ZIT.

Podejście terytorialne w ramach RPO WP nie zastępuje podejścia horyzontalnego, lecz służy jego wzmocnieniu. Przyczyni się do efektywnego osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów programu poprzez lepsze dopasowanie podaży, cech i rezultatów projektów do celów RPO WP.

Biorąc pod uwagę fakt, iż województwo podkarpackie cechuje najniższy w kraju wskaźnik urbanizacji, dla jego zrównoważonego rozwoju konieczne jest również uwzględnianie sytuacji na obszarach wiejskich. Ocenia się, że minimum 11% alokacji programu, tj. min. 232,6 mln euro zostanie skierowana na wsparcie obszarów wiejskich.

²³⁸ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – projekt, s. 60.

Wydatki na obszary wiejskie będą monitorowane i sprawozdawane w raportach rocznych z uwzględnieniem - zgodnie z zakresem i logiką interwencji programu - takich obszarów jak: 1) rozwój przedsiębiorczości i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientacji zawodowej rolników 2) rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna 3) infrastruktura wodno-kanalizacyjna i przeciwpowodziowa.

Znaczna część działań realizowanych w ramach RPO WP będzie nadal uruchamiana jako działania horyzontalne – będzie więc w zależności od poszczególnych celów tematycznych dotyczyła powierzchni całego województwa.

Sekcja 4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WP nie przewiduje się realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS).

Sekcja 4.2 Zrównoważony rozwój obszarów miejskich

W ramach RPO WP 2014-2020 realizowany będzie tzw. „wojewódzki” ZIT, skierowany do Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego, obejmujący obszar 1 048 km² z liczbą ludności wynoszącą 351 055 mieszkańców. Obszar funkcjonalny miasta jest zwarty i obejmuje 13 gmin, tj.: Rzeszów, Głogów Małopolski, Trzebownisko, Czarna, miasto Łańcut, gmina Łańcut, Krasne, Chmielnik, Tyczyn, Boguchwała, Świlcza, Czudec oraz Lubenia.

1. Realizacja ZIT w ramach RPO WP odbywać się będzie poprzez wyodrębnienie dedykowanych działań/poddziałów w ramach tematycznych osi priorytetowych. Wsparcie w ramach ZIT będzie służyło realizacji celów poszczególnych tematycznych osi priorytetowych RPO WP.
2. Ważnym elementem realizacji ZIT w ramach RPO WP jest zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa JST.
3. Zakres powierzenia władzom miejskim zadań związanych z realizacją programu w ramach ZIT określa pisemne porozumienie pomiędzy władzami miejskimi i IZ RPO. Zgodnie z art. 123 ust. 6 rozporządzenia 1303/2013 władze miejskie realizują zadania związane przynajmniej z wyborem projektów do dofinansowania. Minimalny zakres powierzenia zadań oznacza, że władze miejskie przedkładają IZ RPO listy projektów wyłonionych w konkursie bądź - w przypadku trybu pozakonkursowego - zidentyfikowanych w Strategii ZIT, spriorytetizowanych w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM RPO dotyczące stopnia zgodności z celami strategii ZIT. IZ RPO dokonuje ostatecznego sprawdzenia kwalifikowalności projektów do dofinansowania, zgodnie z art. 7 ust 5 rozporządzenia 1301/2013, chyba że porozumienie przewiduje inaczej. Techniczna organizacja naboru i pełna ocena projektów pod względem formalnym i merytorycznym może być dokonywana przez władze miejskie lub IZ RPO, z udziałem w stosownych przypadkach ekspertów zewnętrznych, zgodnie z postanowieniami porozumienia.
4. Nadrzędnym celem realizowanym w ramach Strategii ZIT jest **rozwój społeczno - gospodarczy Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jako czynnik integrujący i podnoszący jakość życia mieszkańców**. Cel nadrzędny realizowany będzie poprzez 4 cele rozwojowe, skupiające się na ściśle zdefiniowanych obszarach interwencji, tj.:
  - konkurencyjnej gospodarce ROF opartej o innowacyjność oraz kapitał ludzki,
  - poprawie jakości życia i nowoczesnych usług publicznych,
  - ochronie i zrównoważonym wykorzystaniu zasobów środowiska,

- skutecznej integracji procesów rozwojowych na obszarze ROF w wymiarze przestrzennym i technicznym.
5. Kluczowe kryterium kwalifikowania projektów do realizacji w formule ZIT stanowi zintegrowany charakter projektów. Inwestycja zintegrowana, co do zasady, powinna być zlokalizowana na terenie co najmniej trzech gmin.
  6. Lista projektów do Strategii ZIT powinna przede wszystkim odzwierciedlać konsensus dotyczący realizacji poszczególnych inwestycji przez konkretnych beneficjentów.
  7. Działania planowane do realizacji w ramach ZIT będą komplementarne do działań realizowanych w ramach krajowych programów operacyjnych, tj. PO PW oraz PO IŚ.

Tabela 20: Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich - szacunkowa alokacja wsparcia z EFRR i szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS (wartości szacunkowe)	Udział całkowitej alokacji z funduszu na program
Łącznie EFRR	65 534 044 euro	4,31%
Łącznie EFS	7 281 560 euro	1,22%
Razem EFRR + EFS	72 815 604 euro	3,44%

Sekcja 4.3 Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych

Nie dotyczy

Sekcja 4.4 Rozwiązania dotyczące przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

Sekcja 4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach)

Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB)

Polska będąc państwem regionu Morza Bałtyckiego została objęta Strategią UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB) na obszarze całego terytorium. Jednakże województwo podkarpackie jest regionem o peryferyjnym położeniu, oddalonym w znacznym stopniu od obszaru bezpośredniego oddziaływania Morza Bałtyckiego. W związku z powyższym, realizacja działań przewidzianych w SUE RMB będzie odbywać się poprzez wdrażanie

w ramach RPO WP 2014-2020 projektów, mających pośredni wpływ na realizację celów wyznaczonych w ramach SUE RMB.

Mając na względzie powyższe, RPO WP 2014-2020 realizuje wszystkie trzy cele ogólne SUE RMB, tj. ocalenie morza, rozwój połączeń w regionie i wzrost dobrobytu.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, obszarami szczególnego zainteresowania z punktu widzenia Polski, spośród zakresu tematycznego objętego SUE RMB, w ramach których możliwe jest uzyskanie wartości dodanej i efektu synergii, przy jednoczesnym realizowaniu celów strategii są poniższe obszary:

- badania i rozwój (szczególnie regionalne inteligentne specjalizacje),
- transfer technologii i innowacji,
- zmiany klimatyczne i ochrona środowiska naturalnego,
- kultura,
- transport,
- budowanie kapitału ludzkiego i społecznego,
- rynek pracy.

W tabeli zaprezentowano zgodność celów SUE RMB z priorytetami Programu.

Tożsamość celów SUE RMB z priorytetami RPO WP 2014-2020

Osie priorytetowe RPO WP 2014-2020	Cele SUE RMB		
	Ocalenie Morza	Rozwój połączeń w regionie	Wzrost dobrobytu
1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka			
2. Cyfrowe Podkarpackie			
3. Czysta energia			
4. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego			
5. Infrastruktura komunikacyjna			
6. Spójność przestrzenna i społeczna			
7. Regionalny rynek pracy			
8. Integracja społeczna			
9. Jakość edukacji i kompetencji w regionie			

W ramach RPO 2014-2020 realizacja założeń Strategii będzie odbywać się poprzez zaprogramowane działania, które w sposób pośredni przyczynią się do realizacji celów i wskaźników Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego. Formułując cele interwencji programu uwzględniono obszary priorytetowe (PA) i horyzontalne (HA) SUE RMB, mające potencjalnie największe znaczenie dla osiągnięcia celów RPO WP 2014-2020²³⁹.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

*Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Aktualizacja przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 11 lipca 2013 r. stanowi odpowiedź na potrzeby i cele rozwojowe makroregionu, obejmującego województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. Wizja strategiczna dla Polski Wschodniej charakteryzuje makroregion, jako *dynamicznie rozwijający się z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, stopniowo i systematycznie poprawiającym swoją pozycję rozwojową i konkurencyjną w kraju oraz w Unii Europejskiej.**

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 koncentruje się na trzech szansach rozwojowych, których wykorzystanie może przyczynić się do poprawy pozycji rozwojowej i konkurencyjnej Polski Wschodniej.

RPO WP 2014-2020 obejmuje swoją interwencją wszystkie trzy obszary interwencji *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.*

Tożsamość strategicznych obszarów interwencji SRPW z priorytetami RPO WP 2014-2020

Osie priorytetowe RPO WP 2014-2020	Strategiczne obszary interwencji SRPW		
	Innowacyjność	Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego	Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna
1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka			
2. Cyfrowe Podkarpackie			
3. Czysta energia			
4. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego			
5. Infrastruktura komunikacyjna			
6. Spójność przestrzenna i społeczna			
7. Regionalny rynek pracy			
8. Integracja społeczna			

²³⁹ Źródło: Action Plan, 2013 r.

9. Jakość edukacji i kompetencji w regionie			
---	--	--	--

Innowacyjność

- budowa trwałych przewag konkurencyjnych w oparciu o wiodące endogeniczne ponadregionalne specjalizacje gospodarcze,
- wzmocnienie potencjału sektora nauki i badań.

Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego

- przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy,
- wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy.

Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna

- przełamywanie barier związanych z peryferyjnym położeniem,
- wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej,
- wzmocnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski Wschodniej.

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem/ grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją

Według danych Eurostatu wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w 2011 r. w województwie podkarpackim wyniósł 30,5%. Jest to wskaźnik wyższy zarówno od średniej dla kraju (27,2%) jaki i wyższy niż średnia unijna (UE-27 – 24,2%). Podkarpackie charakteryzuje się stosunkowo wysoką wartością wskaźnika zagrożenia ubóstwem (po transferach socjalnych).

Analiza sytuacji mieszkańców regionu umożliwia wyodrębnienie kilku grup szczególnie zagrożonych zjawiskiem dyskryminacji lub wykluczenia społecznego. Należą do nich:

- osoby i rodziny ubogie. Ubóstwo należy do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej. W regionie pomocą z tego tytułu objętych było 57,5% korzystających z pomocy. Jednocześnie należy zauważyć, iż wg danych Eurostatu wskaźnik zagrożenia ubóstwem w woj. podkarpackim wynosił 21,3%;
- osoby bezrobotne, niepracujące, osoby i rodziny utrzymujące się z niezarobkowych źródeł oraz osoby, które utrzymują się z niskopłatnych prac, gospodarstw rolników. Bezrobocie jest drugim z najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej. Wg. badań Eurostatu 6,9% mieszkańców regionu żyło w rodzinach o niskiej intensywności pracy. To zaś potwierdza związek bezrobocia z ubóstwem;
- rodziny z dziećmi na wychowaniu, które stanowią bardzo liczną grupę korzystających z pomocy społecznej (ponad 45,5 tys. rodzin w 2012 r.) w tym rodziny wielodzietne i niepełne. W grupie rodzin z dziećmi, które skorzystały za świadczeń pomocy społecznej

w 2012 r., ponad 33% stanowiły rodziny wielodzietne (tj. posiadające troje lub więcej dzieci), zaś rodziny niepełne – blisko 18%;

- dzieci i młodzież,
- osoby starsze oraz rodziny emerytów i rencistów, które w 2012 r. stanowiły 21% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej,
- osoby niepełnosprawne i ich rodziny, osoby z zaburzeniami psychicznymi i chore psychicznie, osoby ciężko lub długotrwale chore. Niepełnosprawność lub choroba stanowią trzecią w kolejności przyczynę korzystania z pomocy społecznej – 27%.

Z uwagi na problemy dotyczące wyżej wymienione grupy nie jest możliwe ich scalenie w jednorodną kategorię charakteryzującą się podobnymi potrzebami, których zaspokojenie umożliwi redukcję ubóstwa oraz przyczyni się do włączenia społecznego grup określonych powyżej. Do grupy o podobnych potrzebach można zaliczyć osoby i rodziny ubogie, osoby bezrobotne i niepracujące oraz utrzymujące się niezarobkowych źródeł oraz osoby, które utrzymują się z niskopłatnych prac, gospodarstwa rolników. W województwie podkarpackim ubóstwo jest najczęściej powiązane z bezrobociem lub wykonywaniem niskopłatnych prac. Osoby i rodziny ubogie (również osoby pracujące o niskich dochodach) mają ograniczony dostęp do szeregu usług społecznych i zdrowotnych.

Kolejną kategorię stanowią będą rodziny z dziećmi na wychowaniu, w tym rodziny wielodzietne i niepełne oraz dzieci i młodzież. W województwie podkarpackim ponad 11,5% mieszkańców regionu korzysta z pomocy społecznej. W liczbach bezwzględnych najwięcej rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci występuje w podregionach **tarnobrzeskim i rzeszowskim**, jednak podregionami o większym udziale dzieci w rodzinach otrzymujących zasiłek rodzinny są **krośnieński i przemyski**. W województwie najczęstszym powodem korzystania z pomocy społecznej jest bezrobocie i ubóstwo, dlatego też wsparcie na rzecz rodzin musi z jednej strony uwzględniać potrzeby dorosłych jej członków a z drugiej strony zapobiegać ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, które są grupami najbardziej nim zagrożonymi. Jednocześnie należy wziąć pod uwagę pojawiające się zjawisko tzw. „dziedziczenia biedy”, postaw roszczeniowych i uzależnienia od systemu opieki społecznej. Dzieci i młodzież są bardziej zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym niż pozostałe kategorie ludności. Są one bardziej narażone na depryzację materialną, która nie ogranicza się do kwestii (złego) odżywiania się ale również do braku odpowiedniego ubioru w stosunku do pory roku. W porównaniu z lepiej sytuowanymi rówieśnikami dzieci dotknięte tego rodzaju depryzacją materialną najczęściej słabiej radzą sobie w szkole, rzadziej cieszą się dobrym zdrowiem, a jako dorośli często nie w pełni realizują swój potencjał. Dlatego też wsparcie na rzecz rodzin z dziećmi na wychowaniu musi kompleksowo odpowiadać na potrzeby całej rodziny i zmierzać do stopniowego usamodzielniania się jej członków (do uniezależniania od wsparcia zewnętrznego).

Specjalne wsparcie zaplanowano również dla członków rodzin zastępczych i pieczy zastępczej a także kobiet w ciąży i młodych matek, które często doświadczają dyskryminacji na rynku pracy.

Z uwagi na podobne bariery czy też napotymane ograniczenia, w jedną kategorię można złączyć osoby starsze oraz emerytów i rencistów, osoby niepełnosprawne i ich rodziny oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi i chore psychicznie. Osoby te najczęściej ze względu na stan zdrowia czy wiek mają ograniczone możliwości podejmowania starań na rzecz poprawy swojej sytuacji materialnej. Jednocześnie z uwagi na niepełnosprawność, zaawansowany wiek czy też chorobę znacznie rośnie zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym całych

rodzin, co wynika nie tylko z trudności z podjęciem pracy przez samą osobę niepełnosprawną, ale i obowiązków opiekuńczych spadających na członków rodziny, przy jednoczesnym wzroście wydatków (leczenie, rehabilitacja, aktywizacja). Konieczność opieki nad osobą zależną utrudnia bądź też uniemożliwia podejmowania aktywności zawodowej przez osoby sprawujące opiekę, to zaś w konsekwencji prowadzi do obniżenia dochodów rodziny i braku możliwości zaspakajania nawet podstawowych potrzeb. Koniecznym jest więc, obok wsparcia dla samych osób niepełnosprawnych, starszych czy też chorych zapewnienie wsparcia dla ich rodzin.

W ramach RPO WP wyodrębnione zostały obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju.

Obszary o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe charakteryzuje: wysoki poziom zatrudnienia w rolnictwie, słaby poziom rozwoju przedsiębiorczości, duży odsetek osób o niskim poziomie wykształcenia i niskich kwalifikacjach zawodowych, niewysoki poziom dochodów budżetów lokalnych, a w efekcie mała ilość realizowanych inwestycji oraz słabe wyposażenie infrastrukturalne. Dodatkowo, na tych obszarach może występować zjawisko depopulacji²⁴⁰.

W/w obszary wymagające szczególnego wsparcia, tj. powiaty: jasielski, strzyżowski, brzozowski, przemyski ziemski, leski, bieszczadzki, niżański, lubaczowski, kolbuszowskiego, leżajski, przeworski, zostały wyznaczone w oparciu o wskaźniki sumaryczne dotyczące obszarów charakteryzujących się niskim poziomem rozwoju i obszarów o niekorzystnych wskaźnikach statystycznych, zgodnie z dokumentem pn. „Obszary w województwie podkarpackim wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju”.

Sekcja 5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych/grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem oraz, w stosownych przypadkach, wkład zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020 jest odpowiedzią na zdiagnozowane w województwie podkarpackim problemy w osiągnięciu spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej, w tym również problemy w zakresie wspierania obszarów dotkniętych zjawiskiem ubóstwa oraz grup zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym.

W ramach Programu podjęte zostaną bezpośrednie działania skierowane do osób zagrożonych zjawiskiem dyskryminacji lub wykluczenia społecznego ze szczególnym uwzględnieniem grup marginalizowanych oraz osób niepełnosprawnych. W ramach Programu zdefiniowano osie priorytetowe obejmujące priorytety inwestycyjne 8i, 8iii, 8iv, 9a, 9b, 9i, 9iv, 9v, w ramach, których przede wszystkim realizowane będą projekty zmierzające do ograniczenia zjawiska ubóstwa i dyskryminacji oraz wykluczenia społecznego. Podejmowane działania będą miały na celu inwestycje w kapitał ludzki oraz infrastrukturę pomocy i integracji społecznej, poprawę dostępu do usług społecznych i zdrowotnych a także wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej. Celem podejmowanych działań będzie również poprawa zatrudnialności (zwłaszcza działań określonych w ramach PI 9i).

²⁴⁰ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - projekt

Planuje się zastosowanie kryteriów zmierzających do koncentracji wsparcia na grupach szczególnie dotkniętych zagrożeniem wykluczenia społecznego, tj. na osobach bezdomnych, osobach niepełnosprawnych, osobach chorych psychicznie lub z zaburzeniami psychicznymi.

Tabela 22: Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych/ grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem

Grupa docelowa/ obszar geograficzny	Główne typy planowanych przedsięwzięć stanowiących część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Priorytet inwestycyjny
Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym	Inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem podmiotów świadczących usługi pomocy społecznej (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).	VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	Słabiej rozwinięty	9a
	Inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem w zakresie rozwoju mieszkalnictwa wspomagane, chronionego i socjalnego (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).	VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	Słabiej rozwinięty	9a
	Zintegrowane oraz zindywidualizowane programy aktywizacji społeczno – zawodowej, Wsparcie działalności w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej, w szczególności prowadzonej przez takie podmioty jak Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby oraz Centra Integracji Społecznej, w tym rozwój i upowszechnianie zatrudnienia wspieranego,	VIII. Integracja społeczna	EFS	Słabiej rozwinięty	9i
Osoby starsze	Inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem podmiotów ochrony zdrowia (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).	VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	Słabiej rozwinięty	9a
	Sfinansowanie dziennego czy też rodzinnego domu pomocy, usług asystenta osoby zależnej. zapewnienie dostępu do opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (w tym instytucjonalnej, jeśli jest to uwarunkowane stanem zdrowia), w tym świadczeń geriatrycznych, ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek geriatrycznych, rozwój opieki długoterminowej	VIII. Integracja społeczna	EFS	Słabiej rozwinięty	9iv
Rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym z dziećmi na utrzymaniu, w tym wielodzietne lub niepełne	Inwestycje związane z infrastrukturą i/lub wyposażeniem podmiotów wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz z deinstytucjonalizacją pieczy zastępczej. Inwestycje związane z infrastrukturą i/lub wyposażeniem instytucji opieki nad dziećmi do lat 3.	VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	Słabiej rozwinięty	9a
	Rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy, Działania profilaktyczne na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny i odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym	VIII. Integracja społeczna	EFS	Słabiej rozwinięty	9iv

	<p>m.in. upowszechnianie usług rodzin wspierających, Organizacji i finansowaniu usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym usług asystenta rodzinnego, konsultantów rodzinnych, mediatorów Rozwój placówek wsparcia dziennego poprzez tworzenie nowych i rozwój już istniejących placówek wsparcia dziennego w gminach i powiatach, Usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla rodziny w sytuacji, gdy członek rodziny jest osobą zależną (dziecko, osoba dorosła, osoba starsza) w wyniku choroby, niepełnosprawności, zaburzeń psychicznych, w przypadkach, gdy prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym wymaga wprowadzenia usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w zakresie wynikającym z indywidualnej diagnozy, Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym m.in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym kształcenie i doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów/dyrektoriów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego), – poprawę dostępu do działań koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, – wspieranie restrukturyzacji placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej (w celu zmniejszania liczby dzieci oraz podwyższenia wieku dzieci umieszczanych w tych placówkach) <p>Programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych i zagrożonych niepełnosprawnością</p> <p>Wdrożenie działań zapewniających dostęp do usług zdrowotnych oraz podnoszenie umiejętności kobiet będących w ciąży, jak również młodych matek (w tym matek samotnych) i rodziców, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie radzenia sobie z opieką nad małym dzieckiem. (np. rozszerzenie zakresu działania szkół rodzenia i skupienie się również na kwestiach związanych z opieką nad małym dzieckiem, kampanie informacyjne połączone z warsztatami, grupy wsparcia, grupy samopomocowe)</p>				
	<p>tworzenie nowych podmiotów opieki nad dziećmi do lat 3 (m.in. żłobki, żłobki przyzakładowe, kluby dziecięce)</p> <p>tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w formie dziennego opiekuna</p> <p>tworzenie nowych miejsc opieki w istniejących instytucjach opieki nad dziećmi (m.in. żłobkach, żłobkach przyzakładowych, klubach dziecięcych)</p>	<p>VII. Regionalny rynek pracy</p>	<p>EFS</p>	<p>Słabiej rozwinięty</p>	<p>8iv</p>

	zwiększenie dostępności usług opieki nad dziećmi (w tym poprzez pokrycie kosztów opieki) dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji, dla których obowiązek opieki nad dziećmi stanowi barierę w dostępie do rynku pracy				
Osoby niepełnosprawne i ich rodziny, osoby z zaburzeniami psychicznymi i chore psychicznie	Inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem podmiotów świadczących usługi pomocy społecznej (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych). Inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem w zakresie rozwoju mieszkalnictwa wspomagane, chronionego i socjalnego (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).	VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	Słabiej rozwinięty	9a
	Włączanie osób niepełnosprawnych w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, realizowane w warsztatach terapii zajęciowej poprzez finansowanie zajęć związanych z uczestnictwem w WTZ (w zakresie nie finansowanym przez PFRON) oraz działań na rzecz aktywnej integracji dotychczas nie oferowanych przez WTZ (np. zajęcia aktywizacyjne), stanowiących poszerzenie oferty WTZ, Organizacja i finansowanie usług wspierających aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych, w tym np. trenera pracy i/lub doradcy zawodowego Finansowanie programów zatrudnienia wspomagane dla osób niepełnosprawnych	VIII. Integracja społeczna	EFS	Słabiej rozwinięty	9i
	Finansowanie usług dla osób chorych psychicznie i z zaburzeniami psychicznymi, w tym opieki psychiatrycznej i psychologicznej. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne dla rodziny w sytuacji, gdy członek rodziny jest osobą zależną (dziecko, osoba dorosła, osoba starsza) w wyniku choroby, niepełnosprawności, zaburzeń psychicznych, w przypadkach, gdy prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym wymaga wprowadzenia usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w zakresie wynikającym z indywidualnej diagnozy, Wsparcie dla usług mieszkalnictwa wspomagane (usługi w mieszkaniach treningowych i w mieszkaniach wspomaganych),	VIII. Integracja społeczna	EFS	Słabiej rozwinięty	9iv
Osoby bezrobotne	Programy aktywizacji zawodowej dla osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy powiązane z programami aktywizacji społecznej realizowane przez Instytucje pomocy społecznej. Wsparcie w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej.	VII. Regionalny rynek pracy	EFS	Słabiej rozwinięty	8i
Kobiety w ciąży, młode matki, zwłaszcza zagrożone wykluczeniem	Inwestycje związane z infrastrukturą i/ lub wyposażeniem podmiotów ochrony zdrowia (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych).	VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	Słabiej rozwinięty	9a

społecznym, niemowlęta oraz dzieci	Inwestycje związane z infrastrukturą i/lub wyposażeniem instytucji opieki nad dziećmi do lat 3.				
	programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych i zagrożonych niepełnosprawnością Wdrożenie działań zapewniających dostęp do usług zdrowotnych oraz podnoszenie umiejętności kobiet będących w ciąży, jak również młodych matek (w tym matek samotnych) i rodziców, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie radzenia sobie z opieką nad małym dzieckiem. (np. rozszerzenie zakresu działania szkół rodzenia i skupienie się również na kwestiach związanych z opieką nad małym dzieckiem, kampanie informacyjne połączone z warsztatami, grupy wsparcia, grupy samopomocowe)	VIII. Integracja społeczna	EFS	Słabiej rozwinięty	9iv
Grupy zagrożone marginalizacją, zamieszkujące lokalnie zdegradowane obszary miejskie	Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych. Zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne i/lub gospodarcze. Poprawa środowiska i estetyki przestrzeni miejskiej oraz udostępnienie terenów dla mieszkańców. Systemy poprawy bezpieczeństwa publicznego. Dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych, turystycznych, itp. Realizacja działań inwestycyjnych, mająca na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne tych obszarów.	VI. Spójność przestrzenna i społeczna	EFRR	Słabiej rozwinięty	9b

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH

Nie dotyczy

SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW

Sekcja 7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty

Tabela 23: Odpowiednie instytucje i podmioty

Instytucja/ Podmiot	Nazwa instytucji/ podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownictwo instytucji/ podmiotu (funkcja lub zajmowane stanowisko)
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Podkarpackiego obsługiwany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, Departamenty odpowiedzialne za: zarządzanie, wdrażanie osi priorytetowych I-VI, obsługę finansową, kontrolę oraz wspomagające wdrażanie	Marszałek Województwa Podkarpackiego
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Podkarpackiego obsługiwany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, Departament odpowiedzialny za certyfikację wydatków w ramach RPO	Marszałek Województwa Podkarpackiego
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów, Departament Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej	minister właściwy ds. finansów publicznych
Podmiot, do którego Komisja będzie kierowała płatności	Ministerstwo Finansów, Departament Instytucji Płatniczej	minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny

System instytucjonalny w ramach RPO WP 2014-2020 jest zgodny z systemem instytucjonalnym dla Polityki Spójności opisanym w UP.

Funkcje Instytucji Koordynującej realizację UP pełni minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Funkcje Instytucji Zarządzającej RPO WP 2014-2020 pełni Zarząd Województwa Podkarpackiego. Instytucja Zarządzająca pełni równocześnie funkcje Instytucji Certyfikującej.

Przewiduje się powierzenie części zadań Instytucjom Pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania Programu.

Monitorowanie i sprawozdawczość

Za prawidłowość przebiegu procesu monitorowania i sprawozdawczości z Programu odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca. Proces ten odbywa się systematycznie i terminowo przez cały okres programowania i jest realizowany na wszystkich poziomach instytucjonalnych wdrażania Programu.

Z realizacji RPO WP 2014-2020 IZ sporządza sprawozdania na zasadach określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. (rozporządzenie ogólne). Rozporządzenie zakłada, że począwszy od roku 2016, Instytucja Zarządzająca RPO WP 2014-2020 będzie przedkładać Komisji Europejskiej coroczne sprawozdania z realizacji Programu w poprzednim roku budżetowym.

Sprawozdanie roczne zawierać będzie informacje nt. wdrażania programu operacyjnego i jego priorytetów w odniesieniu do danych finansowych, wspólnych wskaźników i wskaźników specyficznych dla programu oraz wartości docelowych ujętych ilościowo.

Ponadto, sprawozdania składane w roku 2017 i 2019 zawierać będą również oceny wykonania RPO WP 2014-2020, która polegać będzie na sprawdzeniu stopnia osiągnięcia wyznaczonych wartości pośrednich wskaźników - na poziomie poszczególnych osi priorytetowych.

Zgodnie z art. 47 rozporządzenia ogólnego, w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia Polski o decyzji dotyczącej przyjęcia przez Komisję Europejską programu operacyjnego zostanie powołany komitet monitorujący.

W jego skład wchodzić będą przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących oraz przedstawiciele strony samorządowej i rządowej, ponadto przedstawiciele organizacji związkowych, pracodawców, izb gospodarczych, organizacji pozarządowych i środowiska naukowego.

Komitet monitorujący będzie czuwał nad efektywnością i jakością zarządzania i realizacji Programu, a także zaangażowany będzie w proces jego ewaluacji.

Ewaluacja

Ewaluacje, zgodnie z art. 54 rozporządzenia ogólnego, przeprowadza się w celu poprawy jakości projektowania i wdrażania programów, jak również w celu analizy ich efektywności, skuteczności oraz wpływu.

Dla perspektywy finansowej 2014-2020 prowadzone będą następujące rodzaje ewaluacji:

- ewaluacja *ex ante* RPO WP 2014-2020 – przeprowadzana na zlecenie jednostki ewaluacyjnej (JE) zgodnie z szczegółowymi zaleceniami Krajowej Jednostki Ewaluacyjnej nt. podejścia metodologicznego i sposobu organizacji ewaluacji *ex ante* PO na lata 2014-2020,
- ewaluacje bieżące oceniające trafność, skuteczność oraz efektywność danej interwencji będą realizowane podczas okresu programowania zgodnie z przyjętymi planami ewaluacji,
- ewaluacja *ex post* przeprowadzana przez KE we współpracy z państwem członkowskim i IZ RPO WP 2014-2020 nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu programowania (zgodnie z art. 57 rozporządzenia ogólnego - do 31 grudnia 2024 r.). W jej ramach uwzględnione zostaną ewaluacje przeprowadzone w trakcie okresu programowania. Zrealizowana zostanie przez niezależnych ekspertów, a swoim zakresem obejmie skuteczność i efektywność interwencji, jak też jej wkład w realizację Strategii Europa 2020.

Proces ewaluacji RPO WP 2014-2020 realizowany będzie w oparciu o plany ewaluacji przez JE wyznaczoną w ramach IZ RPO WP 2014-2020 do przeprowadzenia procesu ewaluacji. Plan ewaluacji RPO WP 2014-2020 zostanie przedstawiony komitetowi monitorującemu - zgodnie z wymogami określonymi w art.114 ust. 1 rozporządzenia ogólnego.

Kontrola

Kontrola realizacji RPO WP 2014-2020 służyć zapewniению, że system zarządzania i kontroli Programu działa prawidłowo, a wydatki ponoszone są zgodnie z prawem i zasadami unijnymi i krajowymi. Kontrole te obejmują:

1. kontrole systemowe, służące sprawdzeniu prawidłowości realizacji zadań przez instytucje, którym IZ powierzy zadania związane z realizacją RPO WP 2014-2020,

2. weryfikację wydatków służącą sprawdzeniu prawidłowości i kwalifikowalności poniesionych wydatków, które mogą być realizowane w formie:
  - a) kontroli składanego przez beneficjenta wniosku o płatność,
  - b) kontroli projektu w miejscu jego realizacji,
  - c) kontroli krzyżowych służących zapewnieniu, że wydatki ponoszone w projektach nie są podwójnie finansowane,
3. kontrole na zakończenie realizacji projektu służące sprawdzeniu kompletności dokumentów potwierdzających właściwą ścieżkę audytu,
4. kontrole trwałości, o których mowa w art. 71 rozporządzenia ogólnego.

Informacja i promocja

IZ RPO WP 2014-2020 jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego.

W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych – zgodnie z założeniami UP – prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument - wspólną strategię komunikacji polityki spójności.

W oparciu o wspólną strategię komunikacji, zgodnie z art. 116 rozporządzenia ogólnego, IZ opracowuje strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla RPO WP 2014-2020. IZ przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację RPO WP 2014-2020.

Wsparcie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach Programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród mieszkańców województwa wiedzy nt. roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu Programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

Sekcja 7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów

7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego

Projekt RPO WP 2014-2020 został przygotowany zgodnie z zasadą partnerstwa polegającą na zobowiązaniu do stałej współpracy między administracją samorządową a administracją rządową, partnerami społecznymi i gospodarczymi, organizacjami pozarządowymi, zwłaszcza działającymi w obszarach promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz przeciwdziałania dyskryminacji, jak również ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Na etapie programowania projektu RPO WP 2014-2020 zapewniono zaangażowanie partnerów w proces przygotowania Programu poprzez umożliwienie im udziału w pracach Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac związanych z przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego dla perspektywy finansowej 2014-2020, jak również w spotkaniach/konferencjach konsultacyjnych oraz poprzez zapewnienie dostępu do aktualnych informacji, analiz i ekspertyz tematycznych.

Prace nad przygotowaniem projektu RPO WP 2014-2020 koordynował Departament Rozwoju Regionalnego / Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym UMWP. Proces przygotowania RPO WP 2014-2020 prowadzony był w bezpośredniej i bieżącej współpracy z departamentami merytorycznymi UMWP odpowiedzialnymi za poszczególne obszary tematyczne objęte interwencją Programu.

Cykl konsultacji projektu RPO WP 2014-2020 prowadzony był w formie:

- spotkań Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020,
- spotkań zespołów zadaniowych powołanych przez ZWP do prac związanych z przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego dla perspektywy finansowej 2014-2020,
- konsultacji prowadzonych za pośrednictwem strony internetowej i konferencji konsultacyjnych,
- konsultacji w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- inne formy.

Prace Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020

Na mocy uchwały Nr 135/3065/12 Zarządu Województwa Podkarpackiego z 2 maja 2012 r. z późn. zm. powołany został Zespół do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020.

Zespół stanowi grupę roboczą wspierającą prace nad przygotowaniem RPO WP 2014-2020, zgodnie z uchwałą nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu do spraw Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej z 4 lutego 2013 r.

Wybór partnerów zaangażowanych w prace Zespołu dokonany został w oparciu o przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., ww. uchwałę Zespołu Międzyresortowego oraz doświadczenia z funkcjonowania Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013, jak również informacje zawarte w projekcie aktu delegowanego KE „Code of Conduct on Partnership”. Jako podstawowe kryteria selekcji partnerów przyjęto:

- status organizacji wchodzących w skład Zespołu odpowiadający trzem głównym kategoriom partnerów, zgodnie z wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.,
- tematyczny zakres działania, odpowiadający zakresowi interwencji RPO WP 2014-2020,
- geograficzny (głównie regionalny) zakres działania, mając na uwadze regionalny charakter RPO WP 2014-2020,
- potencjał instytucjonalny partnerów, tj. ich wiedzę i doświadczenie,
- dotychczasowa współpraca w ramach Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013.

Kierując się ww. kryteriami stworzona została lista partnerów obejmująca przedstawicieli:

- Zarządu Województwa Podkarpackiego,
- Sejmiku Województwa Podkarpackiego,
- departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego,
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy,
- jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa podkarpackiego,
- strony rządowej,
- organizacji pozarządowych,
- środowisk naukowych,
- partnerów społecznych i gospodarczych.

Wykaz podmiotów i partnerów uczestniczących w pracach Zespołu zawarty jest w sekcji 12.3.

Głównym zadaniem Zespołu był aktywny merytoryczny udział w przygotowaniu projektu RPO WP 2014-2020, który następnie został poddany szerokim konsultacjom społecznym (łącznie w okresie maj 2012 r. – kwiecień 2014 r. odbyło się 7 posiedzeń Zespołu). Opracowywane materiały opiniowane były przez członków Zespołu również drogą elektroniczną.

Prace Zespołów zadaniowych do prac związanych z przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego dla perspektywy finansowej 2014-2020

Zespoły zadaniowe do prac związanych z przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego dla perspektywy finansowej 2014-2020 w następujących obszarach:

- konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki,
- środowiska i energetyki,
- infrastruktury komunikacyjnej,
- społeczeństwa informacyjnego,
- rozwoju Rzeszowa i ośrodków subregionalnych,
- kapitału ludzkiego i społecznego,

powołane zostały na mocy uchwały Nr 176/4140/12 Zarządu Województwa Podkarpackiego z 8 października 2012 r. z późn. zm. Wykaz podmiotów i partnerów uczestniczących w pracach zespołów zadaniowych zawarty jest w sekcji 12.3.

W dniu 9 listopada 2012 r. odbyło się inauguracyjne spotkanie członków zespołów zadaniowych do prac związanych z przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego dla perspektywy finansowej 2014-2020. Na spotkaniu przedstawione zostały założenia programowania perspektywy finansowej 2014-2020 oraz omówiono sposób prac nad Programem.

Kolejne spotkania poszczególnych zespołów zorganizowane w 2012 r. służyły wypracowaniu kierunków działań w ramach poszczególnych osi priorytetowych Programu. Na ich podstawie opracowano wstępny zarys RPO WP 2014-2020, który został przyjęty przez ZWP w dniu 9 stycznia 2013 r.

W trakcie kolejnych spotkań zespołów (maj 2013 r.) omawiano zagadnienia dotyczące zakresów wsparcia w ramach osi priorytetowych wstępnego projektu Programu przyjętego przez ZWP w dniu 30 kwietnia 2013 r. (m.in. struktura osi priorytetowych, główne typy projektów, katalog beneficjentów, wskaźniki) oraz inne kwestie powstałe w trakcie bieżących prac nad Programem.

Na bazie ustaleń podjętych przez poszczególne zespoły zadaniowe, uwzględniających wyniki warsztatów przeprowadzonych w październiku 2013 r. przez wykonawcę ewaluacji ex-ante RPO WP 2014-2020, opracowano propozycję kolejnej wersji projektu Programu (z 29 listopada 2013 r.), którą poddano wstępnym konsultacjom społecznym przeprowadzonym w okresie od 3 grudnia 2013 r. do 2 stycznia 2014 r.

Konsultacje społeczne

Na etapie programowania zapewniony został otwarty i szeroki udział partnerów w konsultacjach społecznych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

W okresie od 3 grudnia 2013 r. do 2 stycznia 2014 r. projekt RPO WP 2014-2020 z 29 listopada 2013 r. został poddany wstępnym konsultacjom społecznym.

Wstępne konsultacje społeczne projektu RPO WP 2014-2020 były prowadzone w formie elektronicznej. Formularz zgłaszania uwag dostępny był na stronie internetowej administrowanej przez UMWP. W konsultacjach mogli wziąć udział wszyscy zainteresowani, w tym osoby prywatne. Łącznie otrzymano uwagi od ponad 80 podmiotów (w tym osób fizycznych). Zgłoszone uwagi były weryfikowane w uzgodnieniu z Zarządem Województwa Podkarpackiego.

W dniu 6 grudnia 2013 r. w ramach ww. konsultacji zorganizowano również 2 konferencje, do udziału w których zaproszono m.in. przedstawicieli wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, a także Wojewodę Podkarpackiego, Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad o. Rzeszów, PKP PLK S.A., organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu, agencje rozwoju regionalnego, szkoły wyższe. W konferencjach wzięło udział łącznie ponad 250 osób.

Zebrane w wyniku wstępnych konsultacji opinie oraz uwagi pozwoliły na dokonanie zmian w zakresie wsparcia ujętego w projekcie Programu. Wnoszone uwagi dotyczyły m.in. konieczności uzupełnienia i uszczegółowienia zapisów Programu (zwłaszcza w części diagnostycznej oraz dotyczącej rozwiązań kierunkowych), przesunięć w alokacji środków, rozszerzenia listy potencjalnych beneficjentów w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych.

Zmodyfikowana wersja projektu RPO WP 2014-2020 została zaopiniowana przez Zespół do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespoły zadaniowe, a następnie przyjęta w dniu 27 stycznia 2014 r. przez ZWP wraz z prognozą oddziaływania na środowisko oraz poddana konsultacjom społecznym w okresie od 28 stycznia 2014 r. do 3 marca 2014 r.

Do udziału w konsultacjach społecznych, a tym samym zgłaszania ewentualnych uwag oraz opinii, zaproszono wszystkich zainteresowanych, w tym m.in. samorządy, partnerów społecznych i gospodarczych oraz osoby prywatne.

W toku prowadzonych konsultacji społecznych w miastach subregionalnych w województwie zorganizowano 3 spotkania konsultacyjne, które odbyły się:

- w dniu 6 lutego 2014 r. w Przemyśle,
- w dniu 13 lutego 2014 r. w Krośnie,
- w dniu 20 lutego 2014 r. w Tarnobrzegu.

Zaproszenie do udziału w organizowanych spotkaniach wystosowano do Wojewody Podkarpackiego, radnych województwa, parlamentarzystów, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, instytucji otoczenia biznesu (agencje rozwoju regionalnego, izby gospodarcze), szkół wyższych, przedsiębiorców, służb mundurowych (straż pożarna, policja), organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych, zakładów opieki zdrowotnej, instytucji kultury, instytucji związanych z ochroną środowiska.

Informacje o spotkaniach dostępne były również na stronach internetowych www.rpo.podkarpackie.pl, www.pife.podkarpackie.pl oraz w prasie regionalnej.

Dodatkowo w dniu 27 lutego 2014 r. w Rzeszowie zorganizowano 2 spotkania konsultacyjne (adresowane do jednostek samorządu terytorialnego oraz do przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, szkół wyższych).

W ww. 5 spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyło łącznie ponad 520 osób.

Prośba o zaopiniowanie projektu RPO WP 2014-2020 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko skierowana została również do Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego, Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. Dokument został pozytywnie zaopiniowany przez: Zespół do spraw Infrastruktury, Rozwoju Lokalnego, Polityki Regionalnej i Środowiska KWRiST, Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego, Radę Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego, Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Otrzymano również opinię Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania.

Wnoszone w trakcie konsultacji uwagi dotyczyły m.in. konieczności uzupełnienia lub uszczegółowienia zapisów Programu, przesunięć w alokacji środków, rozszerzenia listy potencjalnych beneficjentów oraz typów projektów w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, dodania lub zmiany wskaźników produktu lub rezultatu, ujęcia zapisów o charakterze wdrożeniowym, przeznaczenia środków na obszary problemowe, zastosowanie preferencji terytorialnych w stosunku do potencjalnych biegunów wzrostu określonych w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020.

Najważniejsza zmiana wprowadzona do projektu Programu z 11 marca 2014 r. dotyczyła jego struktury, tzn. osie dwufunduszowe zostały zamienione na osie monofunduszowe. Niniejsza wersja projektu Programu została pozytywnie zaopiniowana przez Międzyresortowy Zespół do spraw Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej w dniu 20 marca 2014 r. Uwagi Zespołu oraz uwagi z konsultacji społecznych, które zostały uznane przez ZWP za zasadne wprowadzono do kolejnej wersji projektu RPO WP 2014-2020 z 1 kwietnia 2014 r., którą przekazano do MliR celem uzyskania opinii z zakresie zgodności z zapisami UP. Mając na uwadze uzyskaną opinię MliR oraz ustalenia z wewnętrznych konsultacji w ramach UMWP przygotowano kolejną wersję Programu, która przekazana została do KE.

Ponadto informacje nt. RPO WP 2014-2020 oraz programowania perspektywy 2014-2020 prezentowano w trakcie spotkań/konferencji, w których uczestniczyli przedstawiciele IZ.

Rola partnerów w realizacji, monitorowaniu i ocenie Programu

Realizacja RPO WP 2014-2020 będzie odbywała się zgodnie z zasadą partnerstwa w rozumieniu prawa wspólnotowego oraz krajowego na wszystkich etapach jego wdrażania. Zgodnie z art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. do partnerów społecznych zalicza się władze publiczne szczebla regionalnego i lokalnego, partnerów gospodarczych i społecznych oraz podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym organizacje proekologiczne, organizacje pozarządowe i podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji.

Kluczową rolę we wdrażaniu będzie pełnił Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020 (w którego wielopoziomowym składzie będą uczestniczyli przedstawiciele organizacji wymienionych w art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., na zasadach pełnoprawnych członków) oraz grupy i zespoły robocze powoływane przez Komitet Monitorujący. Skład Komitetu Monitorującego będzie dążył do równowagi pomiędzy jego przedstawicielami, w celu realizacji zasady partnerstwa. Szczegółowe zadania Komitetu Monitorującego wynikają z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

Na etapie monitorowania i ewaluacji zasada partnerstwa będzie uwzględniona poprzez udział partnerów w systemie monitoringu i sprawozdawczości, przekazywanie informacji o postępie realizacji Programu oraz udział w dyskusji nad rezultatami ewaluacji Programu.

W oparciu o zasadę partnerstwa oraz równości płci, powołana zostanie Grupa Sterująca Ewaluacją RPO WP 2014-2020, w skład której wchodzić będą przedstawiciele środowisk akademickich, organizacji pozarządowych, instytucji rynku pracy oraz partnerów społeczno-gospodarczych działających na terenie województwa podkarpackiego.

7.2.2 Granty globalne (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

7.2.3 Środki przeznaczone na budowanie potencjału (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI

W celu zapewnienia maksymalnej efektywności podejmowanych w ramach Programu interwencji oraz komplementarności realizowanego wsparcia konieczne jest zapewnienie skutecznego systemu koordynacji już na etapie programowania. Przyczyni się to m.in. do osiągnięcia celów Umowy Partnerstwa i związanych z nimi wskaźników oraz zapewnienia spójności, skuteczności i efektywności całego systemu.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa koordynacja realizowana będzie na poziomie strategicznym oraz zarządczym. Wiodącą instytucją mającą na celu zapewnienie odpowiedniego mechanizmu koordynacji we wszystkich jej wymiarach jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego pełniący rolę instytucji koordynującej UP (IK UP). Instrumentem służącym koordynacji strategicznej jest Komitet Koordynacyjny UP (KK UP), którego przewodniczącym jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Na poziomie zarządczym zadania koordynacji będzie realizował Zespół składający się z przedstawicieli IZ wszystkich programów objętych zakresem UP oraz przedstawicieli Krajowego Punktu Kontaktowego dla Strategii UE na rzecz Regionu Morza Bałtyckiego.

W ramach RPO WP 2014-2020 koordynacja realizowana będzie dwuetapowo tj. etap I - programowanie oraz etap II - zarządzanie i wdrażanie oraz obejmować będzie przede wszystkim: cele tematyczne, fundusze, osie priorytetowe oraz instrumenty rozwoju terytorialnego.

Na poziomie regionalnym podmiotem odpowiedzialnym za zapewnienie prawidłowych mechanizmów koordynacji w ramach RPO WP 2014-2020 będzie Instytucja Zarządzająca RPO WP 2014-2020. Zarządzanie Programem skupione zostanie w ramach jednego departamentu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego, który będzie odpowiadał za utrzymanie właściwej współpracy między IZ RPO WP 2014-2020, a innymi departamentami urzędu oraz jednostkami i instytucjami zaangażowanymi w realizację i wdrażanie Programu.

Mechanizmy i instrumenty koordynacji planowane do zastosowania w ramach RPO WP 2014-2020:

1. Dwufunduszowość programów operacyjnych

Dwufunduszowe programy operacyjne dają możliwość programowania celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich. Dwufunduszowy charakter RPO WP 2014-2020 pozwoli na silniejsze powiązanie działań podejmowanych w regionie przez podmioty, które zaangażowane będą w realizację programów oraz ich odpowiednią koordynację.

2. Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020

Na poziomie regionalnym zapewnienie prawidłowego działania systemu koordynacji realizowane będzie przez IZ RPO WP 2014-2020 przy udziale Komitetu Monitorującego RPO WP 2014-2020. Skuteczna realizacja systemu koordynacji w ramach RPO WP 2014-2020, w tym również kwestii związanych z zagwarantowaniem komplementarności w ramach podejmowanych interwencji zapewniona zostanie poprzez powołane w ramach Komitetu Monitorującego grupy robocze.

3. Zespół do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz Zespoły zadaniowe powołane do prac nad RPO WP 2014-2020

W celu koordynacji prac w zakresie przygotowania RPO WP 2014-2020 oraz monitorowania postępu prac związanych z przygotowaniem niezbędnych dokumentów programowych na lata 2014-2020, powołany został Zespół do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020, jako ciało opiniotwórcze - doradcze dla ZWP. Jednocześnie celem usprawnienia procesu programowania powołane zostały zespoły zadaniowe do prac związanych z przygotowaniem nowego regionalnego programu operacyjnego. Członkowie zespołów odpowiedzialni byli za wypracowanie założeń, jak również propozycji wstępnych zapisów RPO WP 2014-2020.

4. Kontrakt Terytorialny

Koordynacji działań pomiędzy środkami EFSI a środkami krajowymi oraz w układzie programy i działania krajowe a działania realizowane na poziomie wojewódzkim i lokalnym będzie służyło wdrożenie koncepcji Kontraktu Terytorialnego (KT). Kontrakt Terytorialny to instrument poprawy efektywności polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie, którego celem jest zapewnienie indywidualnego podejścia oraz racjonalizacja wydatkowania środków, przy jednoczesnym uwzględnieniu cech konkretnego regionu. Stanowi on umowę zawartą pomiędzy Radą Ministrów a zarządem danego województwa, określającą cele rozwojowe i przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz wskazanego w niej województwa, sposób ich finansowania oraz koordynacji i realizacji. Na poziomie regionalnym przeprowadzona została identyfikacja i analiza przedsięwzięć priorytetowych o strategicznym znaczeniu dla rozwoju województwa podkarpackiego, możliwych do uwzględnienia w ramach Kontraktu Terytorialnego.

5. Identyfikacja obszarów interwencji

Na etapie programowania, w celu ograniczenia możliwości podwójnego finansowania, przeprowadzono analizę zmierzającą do zidentyfikowania obszarów, w ramach których różne instrumenty mogą być wykorzystywane w sposób komplementarny. Identyfikacja obejmowała

w szczególności zakres wsparcia możliwy do realizacji w ramach poszczególnych celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych.

6. Linia demarkacyjna (podział interwencji kraj-region)

W celu wyeliminowania ewentualnej możliwości nakładania się interwencji poszczególnych programów w ramach EFSI, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju we współpracy z innymi partnerami zaangażowanymi w programowanie perspektywy 2014-2020 opracowało dokument pn. *Linia demarkacyjna*. Dokument ten, za pomocą przyjętych kryteriów rozgraniczających, wskazuje na szczegółową demarkację pomiędzy poszczególnymi celami tematycznymi i priorytetami inwestycyjnymi przy jednoczesnym uwzględnieniu poziomu wdrażania wsparcia (poziom krajowy/ poziom regionalny). Podział został dokonany w oparciu o kryteria takie jak zasięg terytorialny, rodzaj beneficjenta, kwota.

7. Wewnętrzna komplementarność RPO WP 2014-2020

Na etapie programowania dokonano również analizy pod kątem wewnętrznej komplementarności Programu celem zdiagnozowania obszarów, w ramach których realizowane projekty mogą mieć komplementarny, uzupełniający charakter. W szczególności dotyczy to komplementarności pomiędzy projektami finansowanymi z EFS a EFRR. Komplementarność ma stanowić swoistego rodzaju dopełnienie, które w efekcie ma doprowadzić do osiągnięcia zamierzonego celu. Celem realizacji projektów komplementarnych mają być efekty synergiczne, niemożliwe do osiągnięcia bez zachowania mechanizmów komplementarności, zaś stosowanie i promowanie tej zasady przyczyni się do racjonalizacji wydatkowania funduszy oraz większej efektywności podejmowanych działań. Wsparcie zostało tak zaprogramowane by możliwym była realizacja projektów kompleksowych, uwzględniających zasadę komplementarności.

8. Kryteria wyboru projektów

Mając na uwadze system oceny i wyboru projektów w ramach RPO WP 2014-2020 planuje się zastosowanie odpowiednich kryteriów oceny, preferujących projekty komplementarne, dla których zdiagnozowane zostanie ich wzajemne dopełnienie prowadzące do realizacji określonego celu.

9. Powierzenie zadań do Instytucji Pośredniczącej

Na podstawie art. 123 rozporządzenia ogólnego w oparciu o porozumienie, które zostanie zawarte pomiędzy IZ RPO WP 2014-2020 a Instytucją Pośredniczącą, której rolę będzie pełnić Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, IZ RPO WP 2014-2020 powierzy zadania związane z realizacją osi priorytetowych współfinansowanych ze środków EFS (OP 7, 8, 9) Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Rzeszowie. Dokonując powierzenia zadań IZ RPO WP 2014-2020 zachowa odpowiedzialność za całość realizacji programu.

10. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Jednym z mechanizmów realizacji podejścia terytorialnego w perspektywie finansowej 2014-2020 jest koncepcja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), czyli wiązki projektów realizujących ideę koncentracji tematycznej, ukierunkowanej na rozwiązanie określonego, specyficznego dla danego obszaru problemu społeczno – gospodarczego.

W odniesieniu do projektów realizowanych w formule ZIT zapewniona zostanie ścisła koordynacja działań realizowanych w ramach ZIT z komplementarnymi działaniami realizowanymi w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych nie objętych ZIT, a wpisującymi się w Strategię ZIT, jak również ścisła współpraca między IZ RPO WP 2014-2020 a Związkiem ZIT. W ramach Programu realizacja ZIT zaplanowana została w odniesieniu do Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego .

11. Zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing)

Mając na uwadze zapisy art. 98 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., w Programie uwzględniona została również możliwość wykorzystania mechanizmu finansowania krzyżowego między EFRR i EFS dla wybranych priorytetów inwestycyjnych osi priorytetowych RPO WP 2014-2020. Powyższe daje możliwość finansowania w komplementarny sposób części operacji finansowanej z EFRR bądź z EFS, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

12. Wdrażanie PROW 2014-2020 na poziomie regionalnym

W przypadku programu finansowanego z EFRROW, część działań będzie wdrażana na poziomie regionalnym przy współudziale samorządów województw, co pozwoli na zwiększenie stopnia koordynacji pomiędzy działaniami EFS, EFRR oraz EFFROW na rzecz obszarów wiejskich.

13. Mechanizmy koordynacji interwencji na obszarze Polski Wschodniej

Interwencje w ramach RPO podlegają szczególnej koordynacji z działaniami podejmowanymi ze środków POPW, a także - ze względu na wskazanie Polski Wschodniej jako OSI państwa - innych właściwych programów krajowych.

Głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych na obszarze Polski Wschodniej ze środków UE jest Grupa Sterująca ds. koordynacji interwencji w Polsce Wschodniej funkcjonująca w ramach Zespołu Międzyresortowego ds. programowania i wdrażania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE. Zadaniem Grupy jest zapewnienie koordynacji i komplementarności wsparcia działań realizowanych w ramach programów operacyjnych na obszarze makroregionu. Zakres prac Grupy obejmuje planowanie, wdrażanie i monitorowanie efektów interwencji. Za organizację i przewodnictwo pracom Grupy odpowiada przedstawiciel ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego . W pracach Grupy uczestniczą przedstawiciele IZ POPW, IZ RPO województw Polski Wschodniej oraz właściwych krajowych programów operacyjnych.

Rekomendacje i instrumenty uzgodnione przez Grupę są wykorzystywane odpowiednio w zakresie właściwym dla poszczególnych programów. Kwestie związane z rozwojem makroregionu Polski Wschodniej, z uwzględnieniem efektów prac Grupy, są przedstawiane Komitetowi Koordynacyjnemu UP.

W zależności od identyfikowanych potrzeb Grupa w szczególności koncentrować się będzie na wypracowaniu rekomendacji odnośnie do najważniejszych propozycji kryteriów wyboru projektów, zasad finansowania w podobnych typach interwencji poszczególnych programów, koordynacji zagadnień dotyczących monitoringu i ewaluacji efektów realizacji programów, etc.

Ponadto, spotkania Grupy będą stanowić forum wymiany opinii, informacji oraz doświadczeń partnerów zaangażowanych w realizację poszczególnych PO na obszarze Polski Wschodniej. Dla wzmocnienia koordynacji oraz zapewnienia odpowiedniego przepływu informacji zapewniony zostanie wzajemny udział w Komitetach Monitorujących przedstawicieli IZ RPO PW oraz IZ POPW.

14. Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia

Zgodnie z zapisami UP głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych w sektorze zdrowia ze środków UE będzie Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia. W skład Komitetu wchodzi w szczególności przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. cyfryzacji, ministra właściwego ds. pracy i polityki społecznej oraz samorządy regionów, a także inni partnerzy właściwi w zakresie ochrony zdrowia. Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia podejmowanych ze środków unijnych na poziomie krajowym i regionalnym.

Szczegółowy opis mechanizmów koordynacyjnych zawarty zostanie w dokumentach opracowanych przez IZ RPO WP w zakresie właściwego zarządzania, wdrażania i realizacji RPO WP 2014-2020 (np. Instrukcja Wykonawcza, Opis funkcji i procedur Instytucji Zarządzającej RPO WP 2014-2020, wytyczne i przewodniki dla beneficjentów programu, plan komunikacji itp.).

Poniższa tabela przedstawia system koordynacji RPO WP 2014-2020 dla działań realizowanych w ramach EFSI w zakresie poszczególnych programów operacyjnych wdrażanych z poziomu krajowego przy jednoczesnym uwzględnieniu potencjalnego zakresu interwencji poszczególnych instrumentów finansowych UE.

System koordynacji w ramach RPO WP 2014-2020

I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka					
Cel tematyczny/priorytet inwestycyjny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dotyczące koordynacji z PO EWT
			Poziom programowania	Poziom wdrażania	
CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji (PI 1a; PI 1b)	PO IR	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój infrastruktury badawczej Wsparcie i rozwój innowacyjności przedsiębiorstw oraz ich działalności badawczo-rozwojowej Podniesienie jakości i interdyscyplinarności badań naukowych, rozwój nowych technologii Rozwój i profesjonalizacja proinnowacyjnych usług IOB Wsparcie krajowych klastrów kluczowych Dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka 	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 Możliwość zastosowania Kontraktu Terytorialnego Zastosowanie instrumentów terytorialnych w formule ZIT Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych Grupa Sterująca ds. koordynacji interwencji w Polsce Wschodniej Udział w KM przedstawicieli IZ RPO PW oraz IZ POPW 	
	PO WER	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój kompetencji kadr sektora nauki 			
	HORYZONT 2020	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój infrastruktury badawczej Wsparcie badań naukowych, rozwój nowych technologii Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw Dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka 			
	COSME	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw 			
	Programy i inicjatywy NCBiR oraz PARP	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie badań naukowych, rozwój nowych technologii Wsparcie działalności 			

		innowacyjnej przedsiębiorstw <ul style="list-style-type: none"> Współpraca sektora MŚP z sektorem nauki 			
	NER 300	<ul style="list-style-type: none"> Stymulowanie innowacji technologicznych w dziedzinie energii odnawialnej (projekty demonstracyjne) 			
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie na rzecz innowacji w rolnictwie – wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem a badaniami i innowacją 			
CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) (PI 3a, PI 3c)	PO IR	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw (w tym w ramach klastrów) Dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw Wsparcie IOB w zakresie działań przyczyniających się do internacjonalizacji MŚP 			
	PO PW	<ul style="list-style-type: none"> Internacjonalizacja MŚP Powstawanie przedsiębiorstw typu start-up Wsparcie ośrodków innowacji Wsparcie MŚP w ramach ponadregionalnych inicjatyw klastrów i ponadregionalnych produktów turystycznych Wsparcie procesów wzorniczych w MŚP 			
	HORYZONT 2020	<ul style="list-style-type: none"> Wiodąca pozycja w przemyśle 			

	COSME	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępu do zagranicznych rynków zbytu • Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw i ich konkurencyjność • Dostęp dla MŚP do finansowania w formie kapitału lub pożyczek 			
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie na rzecz wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, rozwoju produktów i usług opartych na TIK • Podnoszenie konkurencyjności MŚP w wyniku międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz promocji przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych • Przetwórstwo produktów rolnych 			
	PCSI 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do finansowania dla przedsiębiorstw (w szczególności oddalonych od rynku) 			
	Program dla Europy Środkowej (CEP) 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie trwałych powiązań pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w środkowoeuropejskich systemach innowacji • Działania na rzecz podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności celem wspierania innowacji gospodarczej i społecznej 			<ul style="list-style-type: none"> • Udział przedstawicieli polskich regionów w pracach Grup Programujących oraz w pracach Komitetów Monitorujących Programów Współpracy Transnarodowej EWT (CEP, BSR)
	Program Regionu Bałtyckiego	<ul style="list-style-type: none"> • Działania na rzecz wzmocnienia zdolności RMB do tworzenia i 			

	(BSR) 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> komercjalizacji innowacji Wsparcie ram dla generowania innowacji w oparciu o komplementarność w zróżnicowanym Działania polegające na promowaniu praktycznym, wypróbowaniu nowych podejść i rozwiązań poprzez działania pilotażowe w specyficznych obszarach, odzwierciedlających istotne wyzwania społeczne i sektory istotne dla RMB 			
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> Rozwój TIK (OP 2) Rozwój infrastruktury transportowej (OP 5) Rozwój przedsiębiorczości poprzez wsparcie powstawania nowych firm (OP 7) Podnoszenie kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw (OP 7) Wsparcie na rzecz rozwoju przedsiębiorstw w społecznych (OP 8) 	<ul style="list-style-type: none"> IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli 		
II. Cyfrowe Podkarpackie					
CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK (PI 2c)	PO PC	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w zakresie usług publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 	

	PO WER	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie cyfryzacji procesów edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych 	
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> Działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu (OP 8) Budowanie kompetencji kluczowych, w tym kompetencji w zakresie ICT wśród uczniów, nauczycieli, osób dorosłych (OP 9) Doposażenie szkół i placówek systemu oświaty w nowoczesny sprzęt ICT i pomoce naukowe (OP 9) 	<ul style="list-style-type: none"> IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli 		
III. Czysta energia					
CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (PI 4a, PI 4c, PI 4e)	PO IS	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie efektywności energetycznej Zwiększenie zastosowania OZE Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną Rozwój systemu inteligentnych sieci energetycznych Wsparcie skojarzonej 	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji Podział zakresów interwencji na 	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 Zastosowanie instrumentów terytorialnych w formule ZIT Zaangażowanie Zespołu do spraw 	

		produkcji energii elektrycznej i ciepłej	<p>podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<p>programowania polityki spójności w okresie 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych 	
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie OZE (mikroinstalacje) w ramach wsparcia rozwoju przedsiębiorczości oraz restrukturyzacji gospodarstw 			
	COSME	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie promowania rozwoju i wykorzystania energii odnawialnej oraz efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach 			
	LIFE+	<ul style="list-style-type: none"> Łagodzenie zmian klimatu Wsparcie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej i energooszczędnej Poprawa jakości powietrza 			
	CEF	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój infrastruktury energetycznej 			
	Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy EOG	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie efektywności energetycznej i zwiększenie zastosowania OZE Poprawa jakości powietrza 			
	Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie efektywności energetycznej 			
	Programy NFOŚiGW i WFOŚiGW	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa efektywności energetycznej Upowszechnienie wykorzystania OZE Rozwój systemów scentralizowanego zaopatrzenia w ciepło 			
CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska	PO IŚ	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną 			

naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (PI 6e)	LIFE+	<ul style="list-style-type: none"> Łagodzenie zmian klimatu Poprawa jakości powietrza			
	Program dla Europy Środkowej (CEP) 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie wykorzystywania źródeł energii odnawialnej i zwiększania efektywności energetycznej Poprawa zintegrowanych zdolności zarządzania środowiskowego na rzecz ochrony i zrównoważonego wykorzystywania dziedzictwa oraz zasobów naturalnych Wspieranie ekologicznych, przyjaznych środowisku technologii i działań			<ul style="list-style-type: none"> Udział przedstawicieli polskich regionów w pracach Grup Programujących oraz w pracach Komitetów Monitorujących Programów Współpracy Transnarodowej EWT (CEP)
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości środowiska (OP 5) Wsparcie adaptacyjności przedsiębiorstw i ich pracowników (OP 7)	<ul style="list-style-type: none"> IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli		
IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego					
CT5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (PI 5b)	PO IŚ	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie działań zapobiegawczych i minimalizujących skutki wystąpienia klęsk żywiołowych (powodzi, suszy, rozwoju malej retencji) Wsparcie rozwoju systemu ratownictwa	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 Zastosowanie instrumentów terytorialnych w formule ZIT Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia	
	LIFE+	<ul style="list-style-type: none"> Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym			
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie działań zapobiegawczych i minimalizujących skutki wystąpienia klęsk			

		żywiolowych (w gospodarstwach rolnych)	zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020	kryteriów oceny projektów	
CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (PI 6a, PI 6b, PI 6c, PI 6d)	PO IŚ	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój systemu gospodarki odpadami Wsparcie kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej Zachowanie i ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych Podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków narodowych i obszarów Natura 2000 Ochrona bioróżnorodności 		<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych 	
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> Odbudowa i poprawa stanu dziedzictwa kulturowego wsi 			
	LIFE+	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój efektywnego systemu gospodarki odpadami Ochrona i zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych 			
	KPOŚK	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój gospodarki wodno-ściekowej 			
	Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy EOG	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie ochrony różnorodności biologicznej Monitoring środowiska 			
	Programy NFOŚiGW i WFOŚiGW	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój efektywnego systemu gospodarki odpadami Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej Monitoring stanu środowiska 			
	Program Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa stanu obiektów dziedzictwa kulturowego znajdujących się na transgranicznych szlakach turystycznych 			<ul style="list-style-type: none"> Udział przedstawiciela WP (IZ RPO WP) w pracach Grupy Programującej i Komitetu

		<ul style="list-style-type: none"> Współpraca instytucjonalna oraz rozwój transgranicznej współpracy międzysektorowej na rzecz dziedzictwa obszaru pogranicza Transgraniczna promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego terenu Działania na rzecz wspólnej ochrony środowiska naturalnego, w tym dotyczące ochrony powietrza 			<p>Monitorującego Programu Współpracy Transgranicznej PL-SK 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> Udział przedstawiciela polskich regionów w pracach Grup Programujących i oraz w pracach Komitetów Monitorujących Programów Współpracy Transnarodowej EWT (CEP, BSR)
	Program dla Europy Środkowej (CEP) 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa zdolności zrównoważonego wykorzystywania zasobów i dziedzictwa kulturowego Poprawa zintegrowanych zdolności zarządzania środowiskowego na rzecz ochrony i zrównoważonego wykorzystywania dziedzictwa oraz zasobów naturalnych 			
	Program Region Morza Bałtyckiego (CEP) 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie współpracy transnarodowej oraz zwiększanie zdolności służb publicznych i podmiotów w zakresie gospodarki wodnej i opracowywania zintegrowanych metod redukcji obciążenia biogenami i zmniejszenia zrzutu substancji niebezpiecznych do Morza Bałtyckiego i śródlądowych wód regionalnych 			

RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie badań i rozwoju w obszarze technologii przyjaznych środowisku i zasobooszczędnych (OP 1) • Wsparcie e-kultury (wykorzystania cyfrowych zasobów w obszarze kultury) (OP 2) • Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i uzdrowiskowe (OP 6)	<ul style="list-style-type: none"> • IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli		
V. Infrastruktura komunikacyjna					
CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (PI 4e)	PO PW	<ul style="list-style-type: none"> • Strategie niskoemisyjne w zakresie transportu publicznego	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji • Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> • Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 • Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 • Możliwość zastosowania Kontraktu Terytorialnego • Zastosowanie instrumentów terytorialnych w formule ZIT • Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 • Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów • Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych • Grupa Sterująca ds. koordynacji interwencji w Polsce Wschodniej	
	PO IŚ	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu			
	LIFE+	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie zrównoważonego o rozwoju transportu miejskiego			
CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej (PI 7b, PI 7c, PI 7d)	PO IŚ	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury transportowej w ramach sieci TEN-T • Zwiększenie dostępności do europejskiej sieci transportowej TEN-T • Inwestycje w zakresie infrastruktury kolejowej			
	PO PW	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa/przebudowa dróg wojewódzkich w obrębie miast wojewódzkich Polski Wschodniej i ich obszarów funkcjonalnych pod warunkiem ich uwzględnienia w Planie Transportowym dla Programu Operacyjnego			

		Polska Wschodnia 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> • Udział w KM przedstawicieli IZ RPO PW oraz IZ POPW 	
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje w zakresie infrastruktury kolejowej • Wsparcie tworzenia, ulepszania, rozbudowy infrastruktury małej skali w zakresie dróg lokalnych na obszarach wiejskich 			
	CEF	<ul style="list-style-type: none"> • Uzupełnienie połączeń drugo- i trzeciorzędnych z siecią TEN-T 			
	Narodowy program przebudowy dróg lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura dróg lokalnych (powiatowych i gminnych) 			
	Dokument implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r.	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa spójnej sieci transportowej (inwestycje drogowe i kolejowe) 			
	Program Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa lub modernizacja ważnych transgranicznych odcinków sieci, zwłaszcza budowa lub modernizacja infrastruktury drogowej łączącej systemy transportu po obu stronach granicy • Planowanie zintegrowanego transgranicznego systemu komunikacji publicznej • Opracowanie transgranicznych map i koordynacja połączeń; rozwój przyjaznego środowisku systemu transportu multimodalnego na obszarze objętym Programem • Projekty dotyczące połączeń multimodalnych w zakresie 			<ul style="list-style-type: none"> • Udział przedstawicieli WP (IZ RPO WP) w pracach Grupy Programującej i Komitetu Monitorującego Programu Współpracy Transgranicznej PL-SK 2014-2020 • Udział przedstawicieli polskich regionów w pracach Grup Programujących i oraz w pracach Komitetów Monitorujących Programów Współpracy Transnarodowej EWT (CEP, BSR)

		publicznego systemu przewozu osób			
	Program dla Europy Środkowej 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa planowania i koordynacji systemów regionalnego transportu pasażerskiego celem utworzenia lepszych połączeń z krajowymi i europejskimi sieciami transportu • Poprawa koordynacji podmiotów transportu towarowego celem upowszechnienia rozwiązań multimodalnych przyjaznych środowisku 			
	Program Region Morza Bałtyckiego 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie ekologicznego systemu transportu w regionie • Wspieranie bardziej zorganizowanego wykorzystania istniejących infrastruktur i korytarzy transportowych poprzez innowacyjne zastosowanie struktur wspierających korytarze transportowe • Poprawa dostępności odległych obszarów z utrudnionym dostępem do ośrodków miejskich, administracyjnych i gospodarczych oraz obszarów dotkniętych zmianami demograficznym i 			
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> • Wewnętrzna infrastruktura komunikacyjna terenów inwestycyjnych /stref aktywności gospodarczej (OP 1) 	<ul style="list-style-type: none"> • IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli 		

		<ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje w zakresie rewitalizacji (OP 6) 			
VI. Spójność przestrzenna i społeczna					
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników (PI 8b)	PO IŚ	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji • Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> • Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 • Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 • Możliwość zastosowania Kontraktu Terytorialnego • Zastosowanie instrumentów terytorialnych w formule ZIT • Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 • Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów • Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych • Działalność Komitetu ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia • Plan działań w sektorze zdrowia 	
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie endogenicznego potencjału i wsparcie rozwoju usług turystycznych 			
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją (PI 9a, PI 9b)	PO IŚ	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia (inwestycje w infrastrukturę ratownictwa medycznego oraz ponadregionalną infrastrukturę ochrony zdrowia) • Rekultywacja terenów zdegradowanych na cele środowiskowe 			
	PO WER	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie usług na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozwój aktywnej integracji 			
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie (PI 10)	ERASMUS DLA WSZYSTKICH	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja systemów i poprawa jakości kształcenia 			
	PO WER	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie systemu oświaty w zakresie podwyższenia jakości pracy szkół i tworzenie warunków dla nowoczesnego nauczania 			
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie infrastruktury drogowej (OP5) • Przygotowanie osób bezrobotnych do wejścia i utrzymania się na rynku pracy między innymi poprzez szkolenia, staże, praktyki zawodowe, subsydiowane 	<ul style="list-style-type: none"> • IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli 		

		<ul style="list-style-type: none"> zatrudnienie (OP 7) Rozwój przedsiębiorczości poprzez wsparcie powstawania nowych firm (OP 7) Wsparcie tworzenia i funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (OP 7) Podnoszenie kwalifikacji pracowników firm (OP 7) Wsparcie dostępu do usług społecznych, poprawa funkcjonowanie rodziny i pieczy zastępczej (OP 8) Wzrost kompetencji kluczowych uczniów i nauczycieli (OP9) 			
VII. Regionalny rynek pracy					
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników (PI 8i, PI 8iii, PI 8iv, PI 8v, PI 8vi)	PO WER	<ul style="list-style-type: none"> Działania na rzecz zwiększenia aktywności zawodowej i zatrudnienia Wsparcie na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym Wsparcie systemowe dla rozwoju MŚP i ich kadr 	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 Zastosowanie instrumentów terytorialnych w formule ZIT Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 Zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing) Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, 	
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój działalności pozarolniczej i wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich 			
	ERASMUS DLA WSZYSTKICH	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie przedsiębiorczości Zwiększenie szans na zatrudnienie Modernizacja systemów szkolenia 			
	PSCI 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> Promowanie zatrudnienia poprzez zwiększenie dostępności do zwrotnych instrumentów finansowych 			

		<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie mobilności przestrzennej		<ul style="list-style-type: none"> • dokumentów implementacyjnych • Powierzenie zadań do IP (WUP) w zakresie wdrażania OP 7 • Działalność Komitetu ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia • Plan działań w sektorze zdrowia	
	EUROPEJSKI FUNDUSZ DOSTOSOWANIA DO GLOBALIZACJI	<ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowe wsparcie dla zwalnianych w wyniku zmian strukturalnych pracowników			
	COSME	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości (zwłaszcza wśród nowych przedsiębiorców)			
	HORYZONT 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie umiejętności, szkoleń i rozwoju • Zwiększenie innowacyjności w MŚP • Wzmocnienie dostępu do ryzykowanego kapitału na rzecz inwestycji w badania i innowacje • Poprawa zdrowia i dobrostanu przez całe życie			
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju i konkurencyjności przedsiębiorstw w (OP 1) • Poprawa i dostosowanie istniejącej infrastruktury do celów społecznych , edukacyjnych (OP 6) • Rewitalizacja tkanki mieszkankowej (OP 6) • Uzbrojenie terenów pod inwestycje i tworzenie /rozbudowa terenów inwestycyjnych (OP 6) • Aktywizacja społeczno-zawodowa osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (OP 8)	<ul style="list-style-type: none"> • IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli		
VIII. Integracja społeczna					

CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją (PI 9i, PI 9iv, PI 9v)	PO WER	<ul style="list-style-type: none"> Walka z ubóstwem i włączenie społeczne osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia, oraz dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 Zastosowanie instrumentów terytorialnych w formule ZIT Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 Zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing) Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych Powierzenie zadań do IP (WUP) w zakresie wdrażania OP 8 Działalność Komitetu ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia Plan działań w sektorze zdrowia 	
	PO PC	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój kompetencji cyfrowych osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym 			
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich 			
	ERASMUS DLA WSZYSTKICH	<ul style="list-style-type: none"> Działania na rzecz zwiększenia szans na zatrudnienie 			
	PSCI 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie przedsiębiorczości społecznej 			
	EUROPEJSKI FUNDUSZ POMOCY NAJBARDZIEJ POTRZEBUJĄCYM	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie integracji i aktywizacji osób najbardziej potrzebujących (bezdolnych, ubogich) 			
	EUROPEJSKI FUNDUSZ MIGRACJI I AZYLU	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie integracji i aktywizacji obywateli państw trzecich 			
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie rozwoju i konkurencyjności przedsiębiorstw w tym przedsiębiorstw społecznych (OP 1) Inwestycje w infrastrukturę podmiotów świadczących usługi 	<ul style="list-style-type: none"> IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli 		

		<p>społeczne, podmiotów wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, mieszkalnictwa wspomagane o i chronionego (OP 6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa i dostosowanie istniejącej infrastruktury do celów społecznych, edukacyjnych (OP 6) • Rewitalizacja tkanki mieszkankowej (OP 6) • Aktywizacja zawodowa osób, w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (OP 7) 			
IX. Jakość edukacji i kompetencji w regionie					
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie (PI 10i, PI 10iii, PI 10iv)	PO WER	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości i efektywności kształcenia • Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych • Powiązanie systemu edukacji z zapotrzebowaniem na rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji • Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> • Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 • Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 • Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 • Zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing) • Możliwość zastosowania kryterium „komplementarności” na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów • Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych • Powierzenie zadań do IP (WUP) w zakresie wdrażania OP 9 	
	ERASMUS DLA WSZYSTKICH	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja systemów i poprawa jakości kształcenia • Możliwość uczenia się dla indywidualnych osób • Współpraca instytucji systemu oświaty z przedsiębiorstwami 			
	COSME	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości (ludzie młodzi, kobiety) 			
	PROW	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowe ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji (w 			

		zakresie związany z prowadzeniem działalności rolniczej i związanej z rolnictwem oraz leśnictwem)			
	Program Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka 2014- 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Transgraniczne programy/ inicjatywy dla uczniów i nauczycieli w placówkach edukacji specjalistycznej i zawodowej • Opracowanie i promocja oferty edukacji specjalistycznej i zawodowej • Realizacja transgranicznych działań wspierających tak zwane włączenie społeczne i partycypację społeczną, scalających obszar pogranicza jako obszar funkcjonalny • Transgraniczna wymiana dobrych praktyk w zakresie realizacji programów/inicjatyw na potrzeby edukacji specjalistycznej i zawodowej oraz rozwiązań modelowych w szkolnictwie i placówkach kształcenia ustawicznego, a także dobrych praktyk w zakresie zarządzania edukacją oraz finansowania systemów szkolnictwa • Dostosowanie programów edukacyjnych do aktualnych wymogów rynku pracy, w tym współpraca między instytucjami w zakresie staży i praktyk zawodowych, 			<ul style="list-style-type: none"> • Udział przedstawiciela WP (IZ RPO WP) w pracach Grupy Programującej oraz w pracach Komitetu Monitorującego Programu Współpracy Transgranicznej PL-SK 2014-2020

		identyfikacja wspólnych problemów i luk w ofercie edukacyjnej, realizacja wspólnych procesów edukacyjnych i działań w zakresie doradztwa zawodowego na transgranicznym rynku pracy			
RPO WP 2014-2020		<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu (OP 2) • Poprawa dostępności i jakości edukacji poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (OP 6) 	<ul style="list-style-type: none"> • IZ RPO WP 2014-2020 zapewni odpowiedni system koordynacji na etapie programowania, wdrażania i kontroli 		
X. Pomoc techniczna					
	PO PT	<ul style="list-style-type: none"> • Finansowanie wynagrodzeń pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie polityki spójności • Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych we wdrażanie polityki spójności • Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych we wdrażanie polityki spójności • Budowa, rozwój i utrzymanie systemów i infrastruktury teleinformatycznej na potrzeby realizacji polityki spójności • Finansowanie ewaluacji w zakresie realizacji polityki spójności, finansowanie budowy i wzmocnienia potencjału kultury ewaluacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, potencjalnych beneficjentów oraz grup docelowych • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji • Podział zakresów interwencji na podstawie <i>Linii demarkacyjnych</i> • Zaangażowanie Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 oraz zespołów zadaniowych powołanych do prac nad RPO WP 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie odpowiedniego systemu koordynacji przez IZ RPO WP 2014-2020 • Funkcjonowanie KM RPO WP 2014-2020 • Działalność grupy roboczej ds. koordynacji pomocy technicznej • Wykorzystanie wytycznych horyzontalnych, programowych, dokumentów implementacyjnych 	

		<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów • Promocja i informacja			
--	--	--	--	--	--

SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE

Informacja dotycząca oceny konieczności zastosowania i spełnienia warunków wstępnych

Zgodnie z art. 19 i załącznikiem XI do rozporządzenia ramowego, w celu realizacji Programu należy spełnić wymogi warunkowości ex-ante.

Warunki ex-ante podzielone zostały na ogólne i tematyczne. Warunki ogólne dotyczą kwestii horyzontalnych (zapobieganie dyskryminacji, równouprawnienie płci, niepełnosprawność, zamówienia publiczne, pomoc państwa, prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko, systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu) i odnoszą się do interwencji w ramach EFSI. Warunki tematyczne zostały przypisane do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i poszczególnych celów tematycznych.

Uwarunkowania ex-ante należy spełnić przed przyjęciem programu operacyjnego do realizacji, gdyż decydują o efektywnym korzystaniu z funduszy UE.

W odniesieniu do warunków ex-ante, które nie zostaną spełnione przed przekazaniem do KE projektu Programu, konieczne jest przedstawienie harmonogramu działań na rzecz ich spełnienia w formie Planu Działań.

W ramach RPO WP 2014 -2020, odniesiono się do wszystkich warunków ogólnych oraz tematycznych, zgodnie z celami tematycznymi, wybranymi do realizacji w RPO WP 2014-2020. Większość warunków ex-ante spełniane jest na poziomie krajowym.

Na poziomie regionalnym, dla każdego warunku ex-ante, mającego zastosowanie do Programu, przeprowadzono samoocenę, czy warunek jest spełniony na dzień złożenia Programu.

Na poziomie regionalnym zidentyfikowano **następujące obszary wymagające spełnienia warunkowości ex-ante dla funduszy EFSI 2014-2020:**

- I. Cel tematyczny 1 *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji*
  - 1) Warunek 1.1. Badania naukowe i innowacje: istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.
- II. Cel tematyczny 6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.*
  - 1) Warunek 6.2. Gospodarka odpadami: promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnie z Dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.
- III. Cel tematyczny 7 *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej*
  - 1) Warunek 7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T,

- 2) Warunek 7.2 Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.
- 3) Warunek 7.3: Inne rodzaje transportu, w tym śródlądowe drogi morskie i transport morski, porty, połączenia multimodalne i infrastruktura portów lotniczych: Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, które poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T i przyczyniają się do promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.

IV. Warunek ogólny 7 - Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu.

Tabela nr 24, przedstawia wykaz wszystkich ogólnych i tematycznych warunków ex-ante oraz ocenę ich spełnienia, wynikających z Umowy Partnerstwa, a mające zastosowanie w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014 -2020.

W przypadku niespełnienia kryterium w zakresie warunku ex-ante, w tabeli nr 25 i 26, zostały wskazane Plany Działań na rzecz spełnienia warunku.

Tabela 24. Stan spełnienia warunkowości ex-ante

[illegible]

[illegible]

i inwestycyjnych.			rozwiązania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych			
5. Pomoc państwa. Istnienie uregulowań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	Warunek ogólny dla kategorii RPO WP 2014-2020	Tak	rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa rozwiązania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy rozwiązania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa	Tak Tak Tak	Baza danych tzw. SHRIMP (System Harmonogramowania, Raportowania i Monitorowania Pomocy), http://www.uokik.gov.pl/kompetencje_prezesa_uokik_w_zakresie_pomocy_publicznej.php Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t. j. Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070590404	
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA). Istnienie uregulowań dotyczących efektywnego stosowania unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)	Warunek ogólny dla kategorii RPO WP 2014-2020	Tak	uregulowania dotyczące skutecznego stosowania dyrektyw w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) uregulowania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw EIA i SEA uregulowania mające na celu zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego	Tak Tak Tak	1. Ustawa o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw 2. Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko 3. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko 4. Ustawa Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238).	1. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000850 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20081991227 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001238

<p>7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu.</p> <p>Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen skutków programów.</p> <p>Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądaných rezultatów, do monitorowania postępów w osiąganiu rezultatów oraz do podejmowania oceny skutków</p>	<p>Warunek ogólny dla całego RPO WP 2014 - 2020</p>	<p>Częściowo</p>	<p>Uregulowania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych uwzględniające następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej - ustalenia dotyczące publikacji i dostępności publicznej zdezagregowanych danych - skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: <ul style="list-style-type: none"> • wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat tego, co jest motywacją przy wyborze działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, • ustanowienie celów dla tych wskaźników, • spełnienie w odniesieniu do każdego wskaźnika następujących wymogów: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych, <p>gotowe są procedury gwarantujące, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Nie</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Ustawa o statystyce publicznej z dn. 29 czerwca 1995 r. (z późn. zm.). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950880439</p> <p>Dane bazowe dla wskaźnika w PI 2c Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC) będą dostępne w GUS z badania pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych”. Po uzyskaniu tych danych IZ RPO oszacuje wartość docelową wskaźnika. Najpóźniej do końca 2015r.</p>	
---	---	------------------	--	---	--	--

WARUNKI TEMATYCZNE						
<p>1.1. Badania naukowe i innowacje:</p> <p>Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem</p>	<p>1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</p>	<p>Nie</p>	<p>Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji, 	<p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p>	<p>Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)</p> <p>http://www.rsi.podkarpackie.pl/Aktualnosci/Documents/RSI_woj.%20podkarpackiego_2014-2020%20_Konsultacje%20spoeczne.pdf</p>	<p>IZ RPO</p>

reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.			<p>– przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój,</p> <p>– obejmuje mechanizm monitorowania.</p> <p>Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.</p>		<ul style="list-style-type: none"> ▪ opiera się na analizie SWOT – str. 19. ▪ przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój – str. 44. ▪ obejmuje mechanizm monitorowania – str. 48. ▪ wskazuje źródła finansowania RIS – str. 60. 	
1.2 Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	Tak	Przyjęto orientacyjny wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami UE oraz – w odpowiednich przypadkach – z Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych (ESFRI).	Tak	Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej.	
2.1. Strategiczne ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu pobudzenia popytu na przystępne, dobrej jakości i interoperacyjne usługi, prywatne i publiczne, wykorzystujące technologie informacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.	1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka 2. Cyfrowe Podkarpackie	Tak	<p>Strategiczne ramy polityki rozwoju cyfrowego, na przykład w ramach krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji zawierają:</p> <p>– budżet i priorytety działań określone na podstawie analizy SWOT lub podobnej analizy spójnej z tabelą wyników europejskiej agendy cyfrowej;</p> <p>– została przeprowadzona analiza równoważenia wsparcia dla popytu i podaży TIK;</p> <p>– wskaźniki miary postępów interwencji w takich dziedzinach jak umiejętności cyfrowe, e-integracja, e-dostępność, oraz postęp w zakresie e-zdrowia w granicach określonych w art.168 TFUE, spójne w stosownych przypadkach z istniejącymi odpowiednimi unijnymi, krajowymi lub regionalnymi strategiami sektorowymi;</p> <p>– ocenę potrzeb w zakresie budowania większego potencjału TIK.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Sprawne Państwo (SSP)</p> <p>https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2011/12/SSP-20-12-2012.pdf</p> <p>Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa</p> <p>https://mac.gov.pl/files/pzip_o_stateczny.pdf</p>	

2.2. Infrastruktura sieci nowej generacji : Istnienie krajowych lub regionalnych planów sieci nowej generacji uwzględniających działania regionalne na rzecz osiągnięcia celów Unii dotyczących dostępu do szybkiego internetu, koncentrujących się na obszarach, na których rynek nie zapewnia otwartej infrastruktury po przystępnych kosztach i jakości, zgodnych z przepisami unijnymi w zakresie konkurencyjności i pomocy państwa, a także świadczących usługi dostępne dla grup w trudnej sytuacji.	1. Konkurencja na i innowacyjna gospodarka 2. Cyfrowe Podkarpackie	Tak	Gotowy jest krajowy lub regionalny plan sieci nowej generacji, który zawiera: – plan inwestycji w infrastrukturę oparty na analizie ekonomicznej uwzględniającej istniejącą infrastrukturę i plany inwestycyjne sektora prywatnego i publicznego; – modele zrównoważonych inwestycji, które zwiększają konkurencyjność i zapewniają dostęp do otwartej, przystępnej cenowo i dobrej jakości infrastruktury i usług, uwzględniających przyszłe potrzeby; – środki na stymulowanie inwestycji prywatnych.	Tak Tak Tak	Narodowy Plan Szerokopasmowy https://mac.gov.pl/files/narodowy_plan_szerokopasmowy_-_08.01.2014_przyjetny_przez_rm.pdf	
3.1.Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”	1. Konkurencja na i innowacyjna gospodarka	Nie	– wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”; – wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów	Tak Nie Nie	1. System S24 na portalu 2. Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym isap.sejm.gov.pl 3. Art. 29, art.25 pkt. 3, art. 14 pkt. 1 Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej isap.sejm.gov.pl 4. Ustawa o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów isap.sejm.gov.pl	1. https://ems.ms.gov.pl/ 2. http://orka.sejm.gov.pl/proc7.nsf/ustawy/2094_u.htm 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20041731807 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20130000829

			programu „Small Business Act”; – wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.		5. Ustawa o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych isap.sejm.gov.pl	5. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20140000768
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.	3. Czysta energia	Częściowo	Działania służące zapewnieniu wdrożenia minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, zgodnie z art. 3, 4 i 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE1; Działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE; Działania służące zapewnieniu planowania strategicznego w dziedzinie efektywności energetycznej, spójne z art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE2; Działania spójne z art. 13 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE1 w sprawie końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, aby zapewnić dostarczenie klientom końcowym indywidualnych liczników w zakresie, w jakim jest to możliwe technicznie, racjonalne finansowo i proporcjonalne w odniesieniu do potencjalnych oszczędności energii.	Tak Nie Tak Tak	1. Rozp. MliR z 3.06.2014 r. w spr. metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku 2. Rozp. Ministra Infrastruktury z 12.04.2002 r. w spr. warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie 3. Art. 5 ust. 2a ustawy z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane 4. Art. 10. ust. 1 i 2 ustawy z 15.04.2011 r. o efektywności energetycznej 5. Ustawa z 21.11.2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów	1. http://g.eksper.t.infor.pl/p/_dane/akty_pdf/DZU/2014/122/888.pdf#zoom=90 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20020750690 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20130001409 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20110940551 5. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20082231459 6. Rozp. MG z 15.01.2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20070160092 7. Ustawa Prawo energetyczne z 10.04. 1997 r. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU19970540348 8. Rozp. MG z 17.09.2010 r. w spr.

						szczegółowy h zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20101941291
4.2. Przeprowadzo no działania promujące wysoko wydajną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.	3.2 Czysta energi a	Tak	<p>Wsparcie dla kogeneracji opiera się na popycie na użytkową energię ciepłą i oszczędności energii pierwotnej zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2004/8/WE; państwa członkowskie lub ich właściwe organy oceniły istniejące prawodawstwo i ramy regulacyjne pod kątem procedur udzielania zezwoleń lub innych procedur, aby:</p> <ul style="list-style-type: none"> zachęcać do projektowania jednostek kogeneracji dla pokrycia ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania na ciepło użytkowe i unikania produkcji ciepła w ilościach przekraczających zapotrzebowanie na ciepło użytkowe oraz ograniczyć regulacyjne i pozaregulacyjne bariery utrudniające rozwój kogeneracji. 	Tak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustawa o zmianie ustawy – prawo energetyczne z dnia 14 marca 2014 r. 2. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (...) 3. Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku 4. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych 5. Ustawa dotycząca odnawialnych źródeł energii 6. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU2 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU201400004570140000490 3. http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20os.t.pdf 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20061691199 5. http://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/19349/228300/dokument118770.pdf 6. http://www.mg.gov.pl/files/upload/12326/KPD_RM.pdf
4.3. Przeprowadzo no działania promujące wytworzenie i dystrybucję odnawialnych źródeł energii.	3. Czysta energi a	Tak	<p>Gotowe są przejrzyste systemy wsparcia, priorytetowy lub gwarantowany dostęp do sieci oraz pierwszeństwo w dystrybucji, jak również standardowe zasady odnoszące się do ponoszenia i podziału kosztów dostosowań technicznych, które to zasady zostały podane do publicznej wiadomości, zgodnie z art. 14 ust. 1, art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 dyrektywy 2009/28/WE.</p> <p>Państwo członkowskie przyjęło krajowy plan</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne wraz z aktami wykonawczymi 2. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw 3. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2010 r. 4. Polityka Energetyczna do 2030 roku 	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20140000490 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetaiIsServlet?id=WDU20061691199 3. http://www.mg.gov.pl/files/upload/12326/KPD_RM.pdf

			działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE.			4. http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf
5.1. Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: Istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	4. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	Tak	<p>Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opis procesu, metodologii, metod i niewrażliwych danych wykorzystywanych w ocenach ryzyka, jak również opartych na ryzyku kryteriów określania inwestycji priorytetowych; – opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka; – uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu. 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>„Ocena ryzyka na potrzeby zarządzania kryzysowego. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego” z: „Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego” http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/ocenaryzyka.pdf</p> <p>Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 http://klimada.mos.gov.pl/dokument-spa-2020</p>	
6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w	4. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	Nie	<ul style="list-style-type: none"> – w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów; – przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE. 	<p>Nie</p> <p>Nie</p>	<p>Nowelizacja ustawy prawo wodne http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000659</p> <p>Masterplany dla dorzeczy Odry i Wisły http://www.mos.gov.pl/artykul/7_archiwum/23261_rzad_przyjal_masterplany_dla_dorzeczy_wisly_i_odry.html</p> <p>Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010620627</p>	

zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.						
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów	4. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	Nie	<p>– zgodnie z wymogami art. 11 ust. 5 dyrektywy 2008/98/WE Komisji przekazano sprawozdanie z realizacji dotyczące postępów w osiągnięciu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE;</p> <p>– istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE;</p> <p>– istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE;</p> <p>– przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.</p>	<p>Tak</p> <p>Nie</p> <p>Tak</p> <p>Nie</p>	<p>Krajowy plan gospodarki odpadami 2015(M. P. Nr 101, poz. 1183) http://dokumenty.rcl.gov.pl/M2010101118301.pdf</p> <p>Wojewódzkie plany gospodarki odpadami</p> <p>Regionalne plany inwestycyjne</p> <p>Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów http://www.mos.gov.pl/g2/big/2014_02/9eb50a325ed3098179730907a88a53d5.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz. U. poz. 888) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000888</p>	
7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/ planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i	5. Infrastruktura komunikacyjna	Nie	<p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:</p> <p>☐ bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz</p>	<p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p>	<p>Szczegółowe działania jakie zostaną podjęte w celu spełnienia warunku 7.1, zostały opisane w Planie Działań na rzecz spełnienia warunku 7.1., stanowiącym załącznik do niniejszego dokumentu.</p>	IZ RPO

poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN- T.			☐ wtórną łączność. Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie		
7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	5. Infrastruktura komunikacyjna	Nie	Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei identyfikującej odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem) Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie Nie Nie	Szczegółowe działania jakie zostaną podjęte w celu spełnienia warunku 7.2, zostały opisane w Planie Działań na rzecz spełnienia warunku 7.2., stanowiącym załącznik do niniejszego dokumentu.	IZ RPO

7.3. Inne rodzaje transportu, w tym śródlądowe drogi morskie i transport morski, porty, połączenia multimodalne i infrastruktura portów lotniczych: Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, które poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T i przyczyniają się do promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.	5. Infrastruktura komunikacyjna	Nie	<p>Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która spełnia wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko</p> <p>Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która identyfikuje odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem)</p> <p>Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów</p>	<p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p>	Szczegółowe działania jakie zostaną podjęte w celu spełnienia kryterium zostały opisane w Planie Działań na rzecz spełnienia warunku 7.3., stanowiącym załącznik do niniejszego dokumentu.	IZ RPO
						1.
8.1 Została opracowana i jest realizowana aktywna polityka rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia	7. Regionalny rynek pracy	Tak	Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają zindywidualizowane usługi, doradztwo oraz aktywne i zapobiegawcze środki rynku pracy na wczesnym etapie, otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osobach	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001, z późn.zm.) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040991001</p> <p>Rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy</p> <p>http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nP</p>	

			<p>ze społeczności zmarginalizowanych.</p> <p>Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają pełne i przejrzyste informacje o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy.</p> <p>Służby zatrudnienia stworzyły formalne lub nieformalne rozwiązania dotyczące współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami.</p>	Tak	ID=867685&pT=details&sP=CONTENT,objectID,873075	
8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw w sprzyjającym włączeniu społecznemu	7. Regionalny rynek pracy	Tak	<p>Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; – działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym – w razie konieczności – kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Program Rozwoju Przedsiębiorstw (http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiębiorczosci/Polityki+przedsiębiorczosci+i+innowacyjnosci/Program+Rozwoju+Przedsiębiorstw)</p> <p>Program Lepsze regulacje 2015 (http://www.mg.gov.pl/Prawo+dla+przedsiębiorcy/Program+Lepsze+regulacje+2015)</p> <p>Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (http://www.pozytek.gov.pl/galeria/Krajowy_Program_Rozwoju_Ekonomii_Społecznej_wersja_17.09.2013.pdf)</p>	<p>Odniesienia do dokumentów c.d.:</p> <p>Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20041731807</p>
8.3 Instytucje rynku pracy są modernizowane	7. Regionalny	Tak	Działania mające na celu reformę służb zatrudnienia, tak aby miały one możliwość zapewniania	Tak	<p>Polska 2030. Wyzwania rozwojowe https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2011/12/Polska2030.pdf</p>	<p>Odniesienia do dokumentów c.d.:</p>

<p>ne i wzmocnienie w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.</p> <p>Reformy instytucji rynku pracy zostaną poprzedzone jasnymi ramami strategicznymi i oceną ex ante obejmującą m.in. kwestię płci</p>	<p>rynek pracy</p>		<p>indywidualizowanych usług, doradztwa oraz aktywnych i zapobiegawczych środków rynku pracy na wczesnym etapie, które są otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych</p> <p>Działania mające na celu reformę służb zatrudnienia, tak aby miały one możliwość zapewniania pełnych i przejrzystych informacji o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy.</p> <p>Reformy służb zatrudnienia będą obejmowały tworzenie formalnych lub nieformalnych sieci współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>ka2030_final_november2012.pdf</p> <p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20120000882</p> <p>Strategia Europa 2020</p> <p>http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf</p> <p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_poland_pl.pdf</p>	<p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2012/2013</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2013/2014</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2014/2015</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia 2012-2014 http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/public/1_NOWA%20STRONA/rynek%20pracy/programy/KPDZ%202012-2014.pdf</p> <p>Rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy</p> <p>http://www.psz.praha.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867685&pT=details&s</p>
--	--------------------	--	---	-----------------------	---	--

						P=CONTENT,objectID,873075
8.4 Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	7. Regionalny rynek pracy	Nie	<p>Właściwe zainteresowane strony są zaangażowane w opracowywanie polityki aktywnego starzenia się i związane z nią działania następcze z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy i promowanie ich zatrudnienia;</p> <p>Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.</p>	<p>Tak</p> <p>Nie</p>	<p>Solidarność Pokoleń 50+ (przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 grudnia 2013 r., http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/program-solidarnosc-pokolen/)</p> <p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2</p> <p>Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej (ZDPS, przyjęte przez Radę Ministrów 24 grudnia 2013 r., http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/)</p>	<p>Odniesienia do dokumentów c.d.:</p> <p>Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne</p> <p>Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/rzadowy-program-asos/</p> <p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2</p>
8.5 Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorców do zmian: Istnienie polityk sprzyjających przewidywaniu i dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacji.	7. Regionalny rynek pracy	Tak	<p>Gotowe są instrumenty mające na celu wspieranie partnerów społecznych i instytucji publicznych w opracowywaniu proaktywnych podejść do zmian i restrukturyzacji, które obejmują działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania służące promowaniu przewidywania zmian; - działania służące promowaniu przygotowania procesu restrukturyzacji i zarządzania nim. 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Program „Polityka Nowej Szansy” http://bip.mg.gov.pl/node/20367</p>	
8.6. Istnienie ram strategicznych na rzecz wspierania	7. Regionalny	Tak	Istnieją ramy strategiczne polityki mającej na celu wspieranie zatrudnienia młodzieży, które:		Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2	Odniesienia do dokumentów c.d.:

zatrudnienia młodzieży, w tym poprzez wdrożenie gwarancji dla młodzieży. Warunek ma zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	rynek pracy		<ul style="list-style-type: none"> – opierają się na danych mierzących wyniki w odniesieniu do młodych ludzi, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, oraz stanowiących podstawę do opracowywania ukierunkowanych polityk i monitorowania postępów rozwoju sytuacji; – wskazują właściwą instytucję publiczną odpowiedzialną za zarządzanie środkami na rzecz zatrudnienia młodzieży i koordynację partnerstw na wszystkich poziomach i we wszystkich sektorach; – angażują zainteresowane podmioty, które są istotne dla kwestii rozwiązania problemu bezrobocia wśród osób młodych; – umożliwiają wczesne interweniowanie i aktywizację; – obejmują środki wspierające dostęp do zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji, zwiększenie mobilności i trwałą integrację na rynku pracy ludzi młodych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą. 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>ad?id=WMP20130000640&type=2</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2012/2013</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_poland_pl.pdf</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_poland_pl.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001)</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040991001</p> <p>Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2008 r., Nr 6, poz. 33)</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20090060033</p>	<p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2013/2014</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2014/2015</p>
9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na	8. Integracja społeczna	Tak	<p>Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk 	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji</p> <p>isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20140000787&type=2</p>	

celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy ¹ .			<p>ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian;</p> <p>– zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego celu dotyczącego walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych;</p> <p>– angażują w zwalczanie ubóstwa właściwe zainteresowane strony;</p> <p>– w zależności od rozpoznanych potrzeb – zawierają działania umożliwiające przejście od opieki instytucjonalnej do opieki zapewnianej przez społeczności lokalne</p> <p>Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach właściwe zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>		
9.2. Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów	8. Integracja społeczna	Tak	<p>Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów, które:</p> <p>- ustalają możliwe do osiągnięcia krajowe cele integracji Romów w celu zbliżenia ich do ogółu społeczeństwa; cele te powinny odnosić się do czterech unijnych celów integracji Romów związanych z dostępem do kształcenia, zatrudnienia, opieki zdrowotnej i zakwaterowania;</p> <p>– identyfikują, w stosownych przypadkach, mikroregiony w niekorzystnej sytuacji lub okolice poddane segregacji, gdzie wspólnoty są najbardziej poszkodowane, przy wykorzystaniu dostępnych wskaźników społeczno-gospodarczych i</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020</p> <p>http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/romowie/program-integracji-spol/8303,Program-integracji-spoledznosci-romskiej-w-Polsce-na-lata-2014-2020.html</p>	

			<p>terytorialnych (np. bardzo niski poziom wykształcenia, długoterminowe bezrobocie itd.);</p> <p>- obejmują silne metody monitorowania w celu ewaluacji wpływu działań zmierzających do integracji Romów oraz mechanizmy przeglądu w celu dostosowania strategii;</p> <p>- zostały opracowane, są realizowane i monitorowane w ścisłej współpracy i przy stałym dialogu ze społecznością romską oraz regionalnymi i lokalnymi władzami.</p> <p>Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p>		
<p>9.3. Zdrowie:</p> <p>Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniający ch stabilność gospodarczą</p>	<p>6. Spójność przestrzenna i społeczna</p> <p>8. Integracja społeczna</p>	Nie	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:</p> <p>- skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych;</p> <p>- działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury;</p> <p>- system monitorowania i przeglądu.</p> <p>Państwo członkowskie lub region przyjął ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.</p>	<p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p>	<p>Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne</p>	
<p>10.1.</p> <p>Przedwcześnie zakończenie nauki: Istnienie strategicznych</p>	<p>9. Jakość edukacji i kompetencji</p>	Tak	<p>Gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych i informacji dotyczących przedwcześnie zakończenia nauki na</p>	<p>Tak</p>	<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&ty</p>	

ram polityki na rzecz ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie nie wykraczającym poza zakres określony w art. 165 TFUE.	w regionie		<p>odpowiednich szczeblach, który:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnia wystarczające podstawy do opracowywania ukierunkowanych polityk i umożliwia monitorowanie rozwoju sytuacji. <p>Gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące przedwczesnego zakończenia nauki, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opierają się na dowodach; – obejmują właściwe sektory edukacji, w tym wczesny rozwój dziecka, są skierowane w szczególności do grup w trudnej sytuacji, w których występuje największe ryzyko przedwczesnego zakończenia nauki, w tym do osób ze społeczności marginalizowanych, i poruszają kwestię środków zapobiegawczych, interwencyjnych i wyrównawczych; - obejmują wszystkie sektory polityki oraz zainteresowane podmioty, które są istotne dla rozwiązania kwestii przedwczesnego zakończenia nauki. 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>pe=2Perspektywa uczenia się przez całe życie</p> <p>http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie</p> <p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2</p>	
10.2. Szkolnictwo wyższe: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania uczestnictwa w szkolnictwie wyższym, podnoszenia jego jakości i skuteczności, w zakresie określonym w art. 165 TFUE	9. Jakość edukacji i kompetencji w regionie	Tak	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki na rzecz szkolnictwa wyższego, które obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w razie potrzeby działania zmierzające do zwiększenia uczestnictwa w szkolnictwie wyższym i uzyskiwania wyższego wykształcenia, które: <p>zwiększają uczestnictwo w szkolnictwie wyższym wśród grup o niskich dochodach i innych grup niedostatecznie reprezentowanych, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym osób ze społeczności marginalizowanych;</p> <p>zmniejszają odsetek osób przedwcześnie porzucających</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Dokument implementacyjny SRKL</p> <p>http://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/</p>	

			<p>naukę/poprawiają wskaźniki ukończenia nauki</p> <p>zachęcają do wprowadzania innowacyjnych treści programowych i projektów programów.</p> <p>- działania mające na celu zwiększanie szans na zatrudnienie i przedsiębiorczości, które:</p> <p>zachęcają do rozwoju umiejętności o charakterze ogólnym, w tym przedsiębiorczości, w odpowiednich programach szkolnictwa wyższego;</p> <p>(eliminują różnice istniejące między kobietami a mężczyznami w zakresie wyborów dotyczących nauki i zawodu.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>		
<p>10.3. Uczenie się przez całe życie:</p> <p>Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, w zakresie określonym w art. 165 TFUE.</p>	<p>9. Jakość edukacji i kompetencji w regionie</p>	<p>Tak</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, które obejmują działania:</p> <p>– mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa właściwych zainteresowanych stron;</p> <p>– mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadku, gdy nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami);</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2</p> <p>Dokument implementacyjny SRKL</p> <p>http://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/</p> <p>Perspektywa uczenia się przez całe życie</p> <p>http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie</p>	

			<p>– mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego wdrożenia narzędzi przejrzystości (na przykład europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym);</p> <p>- mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład młodych ludzi odbywających szkolenia zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami).</p>			
10.4 Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	9. Jakość edukacji i kompetencji w regionie	Tak	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE, które obejmują następujące środki:</p> <p>– na rzecz lepszego dostosowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy w ścisłej współpracy z właściwymi zainteresowanymi stronami, w tym za pomocą mechanizmów prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz umocnienia rozwoju systemu nauczania poprzez pracę w różnych formach;</p> <p>- mające na celu zwiększenie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym poprzez stworzenie</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Perspektywa uczenia się przez całe życie</p> <p>http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie</p> <p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000121</p> <p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20120000882</p>	

			krajowego podejścia do zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego (na przykład zgodnie z europejskimi ramami odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym) oraz wdrożenie narzędzi służących przejrzystości i uznawaniu, na przykład europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).			
11. Skuteczność administracji państw członkowskich : - Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz zwiększenia sprawności administracji państw członkowskich , w tym reform administracji publiczne		Tak	<p>Gotowe i realizowane są strategiczne ramy polityki na rzecz zwiększenia sprawności administracyjnej instytucji publicznych państw członkowskich oraz ich umiejętności obejmujące następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizę i strategiczne planowanie w zakresie reform prawnych, organizacyjnych lub proceduralnych – rozwój systemów zarządzania jakością – zintegrowane działania na rzecz uproszczenia i racjonalizacji procedur administracyjnych – opracowanie i realizację strategii i polityk dotyczących zasobów ludzkich obejmujących główne luki rozpoznane w tej dziedzinie – rozwój umiejętności na wszystkich poziomach hierarchii zawodowej w organach władz publicznych – opracowywanie procedur i narzędzi monitorowania i ewaluacji 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Sprawne Państwo 2020</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000136</p> <p>Plan działań na rzecz wdrażania strategii „Sprawne Państwo 2020” w perspektywie do 2020 r.</p> <p>https://administracja.mac.gov.pl/adm/departament-administra/strategia-sprawne-panst/8085,Strategia-Sprawne-Panstwo-2020.html</p>	

Tabela 25. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących ogólnych warunków ex-ante

Ogólny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
---	-----------------------	-----------------------	------------------	---

1. Zapobieganie dyskryminacji	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy			
2. Równouprawnienie płci	rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci, i w kontrolowanie tych funduszy			
3. Niepełnosprawność	rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy	Przyjęcie Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przez Komitet Koordynacyjny UP	I kwartał 2015 r.	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
7. Wskaźniki statystyczne i wskaźniki rezultatu	<p>Uregulowania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych uwzględniające następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej - ustalenia dotyczące publikacji i dostępności publicznej zdezagregowanych danych - skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: <ul style="list-style-type: none"> wyбір wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat tego, co jest motywacją przy wyborze działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, ustanowienie celów dla tych wskaźników, 	<p>1. W PI 2c wprowadzono wskaźnik rezultatu strategicznego: „Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC)” - wartość bazowa wskaźnika będzie dostępna w GUS z badania pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych”. Po uzyskaniu tych danych IZ RPO oszacuje wartość docelową wskaźnika. Po oszacowaniu wartości docelowej, IZ przedłoży wniosek o modyfikację Programu w celu wprowadzenia brakujących danych i ostatecznego wypełnienia warunku ex-ante 7.</p>	najpóźniej do końca 2015 r.	GUS/IZ RPO WP

	<ul style="list-style-type: none"> spełnienie w odniesieniu do każdego wskaźnika następujących wymogów: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych, <p>gotowe są procedury gwarantujące, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników.</p>			
--	---	--	--	--

Tabela 26. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących tematycznych warunków ex-ante

Tematyczny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1.1. Badania naukowe i innowacje	Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która:	Organizacja w Rzeszowie warsztatów „peer review”. Jednym z celów jest poddanie podkarpackiej Strategii RIS3 „krytycznej ocenie” partnerów z innych regionów Polski i UE.	Marzec 2015 r.	IZ RPO S3 PLATFORM
	– opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji,	Uzupełnienie i uszczegółowienie ramowego budżetu dla Strategii RIS3	Marzec 2015 r. – uzależnione od zatwierdzenia przez KE Krajowych PO oraz RPO	IZ RPO
	– przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój,	Przeprowadzenie badania ewaluacyjnego „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)”	Maj 2015 r.	IZ RPO
	– obejmuje mechanizm monitorowania. Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	Zakończenie prac dot. przygotowania „planów działania” dla każdej z inteligentnych specjalizacji. Są to dokumenty o charakterze operacyjnym dla strategii RIS3.	Czerwiec 2015	IZ RPO

		<p>Zawierają one między innymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mapy interesariuszy • cel strategiczny i cele operacyjne • harmonogramy działań dla każdej specjalizacji • kamienie milowe dla specjalizacji • opis systemu monitoringu i ewaluacji • wykazy wskaźników • projekty pilotażowe • potencjalne źródła finansowania RIS3 		
		<p>Zatwierdzenie dokumentu pn. „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)”</p>	Czerwiec 2015 r.	IZ RPO
		<p>Stworzenie nowych lub wzmocnienie istniejących elementów systemu szerokiego zaangażowania interesariuszy w system wdrażania, monitorowania i aktualizacji inteligentnych specjalizacji oraz określenie form współpracy, a także przygotowanie ich do udziału w „procesie przedsiębiorczego odkrywania”, identyfikowania inteligentnych specjalizacji m.in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozszerzenie składu Podkarpackiej Rady Innowacyjności (organu doradczego dla Zarządu Województwa) o nowych, zaangażowanych interesariuszy • powołanie 3 Paneli Inteligentnych Specjalizacji, • kontynuacja organizacji Podkarpackich Forów Innowacyjności, • przeprowadzenie kampanii promującej udział głównych interesariuszy w ciągłym „procesie przedsiębiorczego odkrywania” PPO 	Czerwiec 2015 r.	IZ RPO
		<p>Przygotowanie projektu wspierającego wdrażanie Strategii RIS3, monitoring postępów jej implementacji, ewaluacji inteligentnych specjalizacji, prowadzenie</p>	Wrzesień 2015 r.	IZ RPO

		PPO i wszystkich innych działań opisanych w niniejszym „planie działania”.	Grudzień 2015 r.	
			Zakończenie prac - IV kwartał 2015 r.	IZ RPO
		Przygotowanie projektu wspierającego wdrażanie Strategii RIS3, monitoring postępów jej implementacji, ewaluacji inteligentnych specjalizacji, prowadzenie PPO i wszystkich innych działań opisanych w niniejszym „planie działania”.		
		Opracowanie koncepcji rozbudowy portalu rsi.podkarpackie.pl w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • systemu monitorowania inteligentnych specjalizacji, • powiązania z krajowym systemem monitoringu KSIS, między innymi poprzez wymianę danych o zbieranych wskaźnikach. • opracowania mechanizmu rozpoznania niszowych kierunków rozwoju regionu podkarpackiego, gwarantujących uzyskanie przewagi konkurencyjnej w danej dziedzinie. 		IZ RPO
3.1.Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”		W celu spełnienia warunku przyjęto następujący plan działań w odniesieniu do poszczególnych kryteriów:		
	– wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”;	Wejście w życie ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów - III transza deregulacji	01.05.2015 r.	Ministerstwo Sprawiedliwości

	wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Wdrożenie elektronicznej platformy konsultacyjnej Wytyczne do przeprowadzania Oceny Wpływu Zakończenie pilotażu w zakresie testu MŚP	1.07.2015 r. 1.07.2015 r. 31.12.2015 r.	MG
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.	(2) Działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE	Wydanie rozporządzenia w sprawie metodologii wyznaczania charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku, sposobu sporządzania oraz wzorów świadectw charakterystyki energetycznej (obecnie zakończono zbieranie uwag do projektu rozporządzenia w ramach konsultacji publicznych)	I połowa 2015 r.	MliR
6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.	– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów;	Główne działania: 1. Przyjęcie nowej ustawy – Prawo wodne, Szczegółowy harmonogram: - skierowanie projektu ustawy Prawo wodne do rozpatrzenia przez RM - przekazanie uchwalonego przez RM projektu ustawy Prawo wodne do Marszałka Sejmu RP Zakłada się, że przepisy ustawy wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2016 r., wraz z początkiem roku budżetowego. 2. Aktualizacja planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.	31.03.2016 r. 31.03.2015 r. 30.06.2015 r. IV kw. 2015 r.	Instytucja wiodąca: MŚ
	– przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.	Główne działania: 1. Aktualizacja planów gospodarki wodami na obszarach dorzeczy w Polsce 2. Przekazanie do KE raportu wraz z kopiami aktualizacji PGW planowane jest w I kwartale 2016 r.	31.12.2015 r.	Instytucja wiodąca: KZGW

		Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		Instytucja współpracująca: MŚ
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów.	Kryterium 2 istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE;	Główne działania: 1. Wprowadzenie obowiązku sporządzania przez Zarządy Województw planów inwestycyjnych 2. Wydanie rozp. określającego sposób i formę sporządzania WPGO 3. Aktualizacja KPGO 4. Aktualizacja WPGO wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.	31.03.2015 r. 31.03.2015 r. 31.12.2015 r. 31.12.2016 r.	Parlament MŚ MŚ/RM Marszałkowie Województw/ Sejmiki Województw
	Kryterium 4 przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.	Główne działania: 1. Nowelizacja ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach 2. Rozp. ws. obowiązku selektywnego zbierania niektórych odpadów komunalnych oraz szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów 3. Wydanie rozp. RM ws. opłat za korzystanie ze środowiska(...) 4. Uchwalenie nowej ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym 5. Wydanie rozp. ws. wzorów sprawozdań o odebranych odpadach komunalnych [...] 6. Wydanie rozp. dotyczącego audytu na podst. art. 51 ustawy z dn. 13 czerwca 2013. o gospodarce opakowaniami [...]	31.12.2014 r. – warunek spełniony w terminie II kw. 2015 r. 31.12.2015 r. 31.03.2015r. 31.12.2015r.	Parlament RP Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Środowiska Parlament RP Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Środowiska

		Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		
8.4 Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	Modyfikacje Policy paper		
		Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r. w kwestiach takich jak: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Skoordynowane działania celem poprawy dostępu do opieki zdrowotnej ▪ Działania proefektywnościowe w sektorze zdrowotnym ▪ System monitorowania i przeglądu ▪ Ramy określające zasoby budżetowe - z uwzględnieniem niezbędnych zmian, które zostaną wprowadzone w kolejnych latach zgodnie z polskim prawodawstwem i polityką Rządu RP w zakresie ochrony zdrowia.	31 stycznia 2015	Ministerstwo Zdrowia
		Przekazanie w trybie roboczym poprawionej wersji Policy paper do Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju	28 lutego 2015	Ministerstwo Zdrowia
		Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	28 lutego 2015	Ministerstwo Zdrowia
		Przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia
		Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez właściwe	31 marca 2015	Ministerstwo Zdrowia

		władze na poziomie krajowym		
		Konsultacje międzyresortowe	30 kwietnia 2015	Ministerstwo Zdrowia
		Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym	30 czerwca 2015	Ministerstwo Zdrowia
<p>7.1 Transport:</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T.</p>	<p>Kryterium 1</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko</p> <p>Kryterium 2</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz wtórną łączność. <p>Kryterium 3</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności</p> <p>Kryterium 4</p>	<p>Powołanie uchwałą Zarządu Województwa Podkarpackiego Zespołu ds. przygotowania Regionalnego Planu Transportowego (Zespół RPT):</p> <p>Podmioty zaangażowane do prac Zespołu RPT w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego i jednostek organizacyjnych Województwa Podkarpackiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Departament Rozwoju Regionalnego (wykonawca), - Departament Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego (wsparcie merytoryczne), - Departament Ochrony Środowiska (ocena oddziaływania na środowisko), - Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie (wsparcie merytoryczne), - Podkarpacki Zarząd dróg Wojewódzkich w Rzeszowie (wsparcie merytoryczne), - inne (wg potrzeb). <p>Podmioty zewnętrzne wspierające prace Zespołu RPT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PKP PLK S.A. (wsparcie merytoryczne), - GDDKiA (wsparcie merytoryczne), - Port Lotniczy „Rzeszów-Jasionka” (wsparcie merytoryczne), - GUS (statystyka publiczna), - inne (wg potrzeb). <p>Wykonanie Regionalnego Planu Transportowego, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko - Przeprowadzenie konsultacji społecznych <p>Przyjęcie przez Zarząd Województwa Podkarpackiego Regionalnego Planu Transportowego</p>	<p>30.01.2015 r.</p> <p>15.11.2015 r.</p>	<p>IZ RPO</p> <p>IZ RPO</p>

	Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów		31.12.2015 r.	IZ RPO
7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	<p>Kryterium 1</p> <p>Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko</p> <p>Kryterium 2</p> <p>Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei identyfikującej odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem)</p> <p>Kryterium 3</p> <p>Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów</p>	<p>Powołanie uchwałą Zarządu Województwa Podkarpackiego Zespołu ds. przygotowania Regionalnego Planu Transportowego (Zespół RPT):</p> <p>Podmioty zaangażowane do prac Zespołu RPT w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego i jednostek organizacyjnych Województwa Podkarpackiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Departament Rozwoju Regionalnego (wykonawca), - Departament Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego (wsparcie merytoryczne), - Departament Ochrony Środowiska (ocena oddziaływania na środowisko), - Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie (wsparcie merytoryczne), - Podkarpacki Zarząd dróg Wojewódzkich w Rzeszowie (wsparcie merytoryczne), - inne (wg potrzeb). <p>Podmioty zewnętrzne wspierające prace Zespołu RPT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PKP PLK S.A. (wsparcie merytoryczne), - GDDKiA (wsparcie merytoryczne), - Port Lotniczy „Rzeszów-Jasionka” (wsparcie merytoryczne), - GUS (statystyka publiczna), - inne (wg potrzeb). 	30.01.2015 r.	IZ RPO

		Wykonanie Regionalnego Planu Transportowego, w tym m.in.: - Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko Przeprowadzenie konsultacji społecznych	15.11.2015 r.	IZ RPO
		- Przyjęcie przez Zarząd Województwa Podkarpackiego Regionalnego Planu Transportowego	31.12.2015 r.	IZ RPO
7.3. Inne rodzaje transportu, w tym śródlądowe drogi morskie i transport morski, porty, połączenia multimodalne i infrastruktura portów lotniczych: Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która spełnia wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	Kryterium 1 Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która spełnia wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	Powołanie uchwałą Zarządu Województwa Podkarpackiego Zespołu ds. przygotowania Regionalnego Planu Transportowego (Zespół RPT): Podmioty zaangażowane do prac Zespołu RPT w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego: - Departament Rozwoju Regionalnego (wykonawca), - Departament Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego (wsparcie merytoryczne), - Departament Ochrony Środowiska (ocena oddziaływania na środowisko), - Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie (wsparcie merytoryczne), - Podkarpacki Zarząd dróg Wojewódzkich w Rzeszowie (wsparcie merytoryczne), - inne (wg potrzeb). Podmioty zewnętrzne wspierające prace Zespołu RPT: - PKP PLK S.A. (wsparcie merytoryczne), - GDDKiA (wsparcie merytoryczne), - Port Lotniczy „Rzeszów-Jasionka” (wsparcie merytoryczne), - GUS (statystyka publiczna), - inne (wg potrzeb). Wykonanie Regionalnego Planu Transportowego, w tym m.in.:	30.01.2015 r.	IZ RPO
	Kryterium 2 Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która identyfikuje odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem)	- Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko - Przeprowadzenie konsultacji społecznych		
	Kryterium 3 Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Przyjęcie przez Zarząd Województwa Podkarpackiego Regionalnego Planu Transportowego	15.11.2015 r.	IZ RPO

			31.12.2015 r.	IZ RPO
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą.	Kryterium 1 Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:	Komitet Sterujący do spraw koordynacji Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI)		
		Ustanowienie Komitetu Sterującego (który będzie koordynował interwencję EFSI w sektorze opieki zdrowotnej) z przedstawicielem organizacji pacjenczkich jako członkiem.	31 marca 2015r.	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
		Modyfikacje Policy paper		
		Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r. w kwestiach takich jak: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Skoordynowane działania celem poprawy dostępu do opieki zdrowotnej ▪ Działania proefektywnościowe w sektorze zdrowotnym ▪ System monitorowania i przeglądu ▪ Ramy określające zasoby budżetowe - z uwzględnieniem niezbędnych zmian, które zostaną wprowadzone w kolejnych latach zgodnie z polskim prawodawstwem i polityką Rządu RP w zakresie ochrony zdrowia.	31 stycznia 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
		Przekazanie w trybie roboczym poprawionej wersji Policy paper do Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju	28 lutego 2015r.	Ministerstwo Zdrowia

		Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	28 lutego 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
		Przyjęcie Policy paper przez Kierownictwo Ministerstwa Zdrowia	31 marca 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
		Podjęcie działań proceduralnych mających na celu przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym	31 marca 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
		Konsultacje międzyresortowe	30 kwietnia 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
		Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym	30 czerwca 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
	Kryterium 2 Skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych;	Mapowanie potrzeb zdrowotnych (potrzeby zdrowotne, świadczenia, infrastruktura, zasoby ludzkie)		
		Na poziomie krajowym istnieje mechanizm koordynacji, który zapewnia (1) zgodność pomiędzy 16 istniejącymi mapami dla systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego (Wojewódzkie Plany Działania Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, zgodnie z ustawą o Państwowym Ratownictwie Medycznym i właściwymi rozporządzeniami) - mapy już istnieją (podlegają aktualizacji), (2) całościową spójność w zakresie świadczeń ratownictwa medycznego udzielanych na bazie infrastruktury regionalnej i ponadregionalnej.	31 marca 2015 r. .	Wojewodowie, Ministerstwo Zdrowia
		Sporządzenie „map potrzeb” dla onkologii i kardiologii obejmujących elementy systemu na poziomie POZ, AOS, leczenia szpitalnego (projekt nr POKL.02.03.03-00-010/14 finansowany z EFS w ramach POKL 2007-13). Mapy zostaną przygotowane w następującym porządku (1) mapy potrzeb, (2) mapy świadczeń, (3) mapy infrastruktury zdrowotnej	31 grudnia 2015r.	Ministerstwo Zdrowia

		uwzględniające tworzoną infrastrukturę lub infrastrukturę użytkowaną (4) mapy dostępnych zasobów ludzkich.		
		Sporządzenie map potrzeb zdrowotnych, o których mowa w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (zakładających prognozowanie liczby pacjentów, wykorzystanie oraz potrzeby w zakresie infrastruktury i zasobów finansowych w lecznictwie szpitalnym)	30 kwietnia 2016r.	Ministerstwo Zdrowia
		Stworzenie „map potrzeb” dla innych chorób obejmujących wszystkie elementy systemu t.j. POZ, AOS, lecznictwo szpitalne (w ramach projektu planowanego do realizacji z EFS w ramach PO WER). Mapy powinny być uzupełnieniem map potrzeb zdrowotnych utworzonych na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych i przygotowane w następującym porządku (1) mapy potrzeb, (2) mapy świadczeń, (3) mapy infrastruktury zdrowotnej uwzględniające tworzoną infrastrukturę lub infrastrukturę użytkowaną, (4) mapy dostępnych zasobów ludzkich. Kamienie milowe i szczegółowy zakres zostanie przedstawiony w Policy Paper. Mapy będą przygotowywane w kolejności wynikającej z istotności danej choroby dla kosztów systemu oraz dla ograniczeń w dostępności do świadczeń (listy oczekujących).	31 grudnia 2016r.	Ministerstwo Zdrowia województwie , wojewódzkie rady ds. potrzeb zdrowotnych, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (planowany udział w szkoleniu)
		Aktualizowanie i udoskonalanie map potrzeb zdrowotnych obejmujących onkologię, kardiologię oraz inne choroby dla których mapy zostaną przygotowane w ramach funkcjonowania całości systemu mapowania potrzeb (potrzeby pacjentów, świadczenia, infrastruktura, zasoby ludzkie), obejmujące wszystkie jego elementy (POZ,	31 grudnia 2016r.	Ministerstwo Zdrowia, województwie we współpracy z wojewódzkimi radami ds. potrzeb zdrowotnych, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego –

		AOS, lecznictwo szpitalne) – po 2016 r. jako proces ciągły.		Państwowy Zakład Higieny
	Kryterium 3 Działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury.	Przeszkolenie kadry zarządzającej podmiotami leczniczymi i przedstawicieli samorządu terytorialnego z korzystania z informatycznej implementacji wypracowanych rozwiązań w zakresie map dla potrzeb kardiologicznych oraz onkologicznych.	31 grudnia 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
	Kryterium 4 System monitorowania i przeglądu.	Wprowadzenie systemu audytowego dla leczenia onkologicznego – system monitorowania udzielania świadczeń zdrowotnych w zakresie onkologii (POZ, AOS, lecznictwo szpitalne).	31 stycznia 2015r.	Ministerstwo Zdrowia, NFZ, świadczeniodawcy
		Wprowadzenie systemu publikacji wyników w ramach systemu audytowego dla leczenia onkologicznego.	31 marca 2015r.	Ministerstwo Zdrowia, NFZ
	Kryterium 5 Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.	Strategia Rozwoju Kraju 2020 wyznacza ramy określające dostępne środki budżetowe dla realizacji priorytetowych kierunków strategicznej interwencji w obszarze ochrony zdrowia. Zgodnie z zapisami SRK 2020 planowane jest zwiększenie nakładów w obszarze ochrony zdrowia. Precyzyjnie adresowana profilaktyka, zmniejszenie liczby zachorowań i zgonów poprzez profilaktykę chorób cywilizacyjnych, a w szczególności chorób o najwyższym wskaźniku umieralności, wymagać będzie zwiększenia wydatków na ochronę zdrowia do 6,1% PKB w roku 2020. Wzrost nakładów w obszarze ochrony zdrowia z 5,1% PKB w 2011 r. do 6,1% PKB w 2020 r. związany będzie z reorientacją wydatków w tym obszarze. Przewiduje się wzrost wydatków na usługi w zakresie zdrowia publicznego o 1,2 pkt proc, wzrost wydatków na B+R w zdrowiu o 0,1 pkt proc oraz wzrost wydatków na produkty, urządzenia i sprzęt medyczny o 0,2 pkt proc. W związku z powyższym, wzrośnie udział w wydatkach	Do 2020 r.	Ministerstwo Zdrowia

		rozwojowych wydatków na ochronę zdrowia z 30,2 % w 2011 r. do 33,9 % w 2020 r.		
--	--	--	--	--

SEKCJA 10. ZMNIEJSZANIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP. Działania te polegają nie tylko na wprowadzeniu uproszczeń wynikających z rozporządzeń unijnych lub będących ich konsekwencją, ale także w obszarach podlegających uregulowaniom na poziomie krajowym.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Ponadto, w okresie 2014-2020, zakłada się wprowadzenie uproszczeń, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, ale bazują na doświadczeniach z poprzedniego okresu programowania oraz wynikach ewaluacji ex-ante Programu, w szczególności:

- wprowadzenie do Programu mechanizmu wsparcia zintegrowanego ZIT, służącego zwiększeniu zaangażowania Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego w zarządzanie środkami UE, poprzez powierzenie mu zadań związanych z wyborem projektów (zgodnie z art. 7 ust. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1301/2013),
- zapewnienie szerszego wsparcia wykorzystania instrumentów finansowych, z uwzględnieniem wyników oceny ex ante, o której mowa w art. 37 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem strony internetowej, sieci punktów informacyjnych, organizowanych szkoleń, w tym zakresie także opracowywanie jasnych, klarownych dokumentów, w tym instrukcji dla beneficjentów,
- zastosowanie standardowego formatu wniosku o płatność,
- ograniczenie wymogów dokumentacyjnych np. poprzez stosowanie oświadczeń w miejsce zaświadczeń, tam gdzie jest to uzasadnione,
- ograniczenie wymogów kontrolnych, w szczególności w odniesieniu do mniejszych projektów,
- utworzenie systemu informatycznego, wspierającego proces aplikowania o dofinansowanie, jako uzupełnienie rozwiązań przyjętych w ramach centralnego systemu informatycznego,
- uproszczenie procedur wyboru projektów, w odniesieniu do konkursów, w których zakłada się duże zainteresowanie potencjalnych beneficjentów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast zakłada się, iż redukcja obciążeń będzie procesem, a więc w stosunku do wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji Programu, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych). W takim przypadku Instytucja Zarządzająca zakłada możliwość zlecenia badania ewaluacyjnego.

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE

Realizacja RPO WP 2014-2020 przebiegać będzie zgodnie z zasadami horyzontalnymi opisanym w punkcie 1.5 Umowy Partnerstwa. RPO WP 2014-2020 ze względu na realizowane cele tematyczne w sposób bezpośredni będzie przyczyniał się do realizacji poniższych zasad:

Sekcja 11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój to rozwój społeczno-gospodarczy, którego zadaniem jest zachowanie równowagi w przyrodzie, przy jednoczesnym kreowaniu warunków sprzyjających jej rozwojowi. Rozwój zrównoważony ma zmierzać w kierunku budowania konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej, która w sposób racjonalny i oszczędny będzie wykorzystywała zasoby naturalne. W celu ochrony środowiska, w tym m.in. w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych czy też zapobiegania utracie bioróżnorodności, istotnym elementem jest wypracowanie inteligentnych rozwiązań technologicznych, nowoczesnych procesów i metod produkcji. Z drugiej strony zastosowanie inteligentnych systemów, w tym m.in. sieci energetycznych opartych na technologiach ICT, przyczyni się do poprawy warunków rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia przewag konkurencyjnych na europejskim rynku. Postępowanie zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oznacza zwiększenie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Mając na uwadze horyzontalny charakter zasady zrównoważonego rozwoju, przy określaniu celów i programowaniu działań RPO WP kierowano się koniecznością łączenia aspektów gospodarczych i społecznych z ochroną środowiska. Na etapie programowania, ze względu na możliwość realizacji operacji mogących mieć istotny wpływ na środowisko naturalne (przedsięwzięcia infrastrukturalne), zgodnie z *ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz.1227 ze zm.), uwzględniona została konieczność przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Ponadto do zespołów zadaniowych powołanych do prac nad Programem włączeni zostali przedstawiciele organizacji działających na rzecz ekologii i ochrony środowiska.

W odniesieniu do przedsięwzięć infrastrukturalnych, w kontekście trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz zachowania różnorodności biologicznej, ważną rolę pełnią zasady „użytkownik płaci” i „zanieczyszczający płaci”. Powyższe oznacza, iż w związku z koniecznością spełnienia wymogów środowiskowych kosztami obciążeni zostaną użytkownicy. Z kolei podmioty, które zanieczyszczając środowisko, powodują jego poważne szkody, powinny zostać obciążone kosztami tych szkód lub ponieść koszty związane z ich zrównoważeniem. Niemniej jednak z uwagi na wysokie koszty przedsięwzięć chroniących środowisko i relatywnie niskie dochody społeczeństwa, wdrożenie powyższych zasad możliwe będzie tylko częściowo lub w ogóle.

Na etapie wdrażania możliwym będzie stosowanie kryteriów wyboru w odniesieniu do projektów zapewniających przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju, m.in. w zakresie: efektywnego wykorzystywania odpadów jako źródła zasobów, ograniczenia zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu miejskiego. Dodatkowo przy wyborze inwestycji do dofinansowania mogą być promowane rozwiązania, które w perspektywie długookresowej będą brały pod uwagę koszty eksploatacji inwestycji.

W zakresie realizowanych w ramach Programu projektów uwzględniona będzie również kwestia łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu. Niniejsze będzie polegało na ocenie finansowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych z punktu widzenia ich wpływu na zmiany klimatu, przy jednoczesnym uwzględnieniu aspektu łagodzenia skutków zmian klimatycznych, adaptacji do nich oraz odporności realizowanych inwestycji infrastrukturalnych na skutki zmian klimatu i powiązane z tym zagrożenia klęskami żywiołowymi.

Rozwój zrównoważony to również prawo do zaspokojenia aspiracji rozwojowych obecnej generacji bez ograniczenia praw przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich potrzeb rozwojowych. W kontekście wsparcia z EFS zasada ta realizowana będzie poprzez działania sprzyjające kreowaniu polityki rynku pracy, a także kształcenia kadr regionu mających na celu wypracowanie stabilnej sytuacji rynkowej, zapewniającej miejsca pracy dla obecnego i przyszłych pokoleń. Nie bez znaczenia pozostaje także tworzenie miejsc pracy w sektorach związanych z ochroną środowiska naturalnego tzw. zielonych miejsc pracy, jak również rozpowszechnianie świadomości ekologicznej oraz wymagań wynikających z regulacji prawnych w zakresie ochrony środowiska wśród mieszkańców Podkarpacia.

Na etapie monitorowania i sprawozdawczości, przy wykorzystaniu systemu kategorii interwencji, zapewniony zostanie stały monitoring i raportowanie wydatków związanych z realizacją celów dotyczących zmian klimatu. Gromadzone będą dane na temat realizowanych projektów w zakresie realizacji ww. zasady. W ramach KM RPO WP 2014-2020 przewiduje się udział organizacji działających w obszarze ochrony środowiska.

Na etapie ewaluacji badane będzie oddziaływanie Programu na realizację niniejszej zasady, jak również efektywność wsparcia w kontekście zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ochrony środowiska.

W przypadku, gdy pomoc z funduszy przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE.

Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.

Sekcja 11.2 Równość szans i niedyskryminacja

Polityka równości szans i zapobiegania dyskryminacji ma być wyrazem równego traktowania wszystkich obywateli i jednakowego dostępu do usług. Z uwagi na horyzontalny wymiar tej zasady będzie ona przestrzegana na każdym etapie realizacji Programu.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą województwa podkarpackiego, na etapie programowania IZ RPO WP 2014-2020 wzięta pod uwagę sytuację grup najbardziej narażonych na dyskryminację, w szczególności na rynku pracy, do których zalicza się: kobiety, osoby po 50 roku życia, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami.

Podejmowane będą zatem inicjatywy, których głównym celem będzie ograniczenie działań dyskryminacyjnych w odniesieniu do różnych grup społecznych, w szczególności tych najbardziej narażonych na dyskryminację i nierówne traktowanie, zaś oczekiwanym efektem wsparcia będzie przede wszystkim zwiększenie ich udziału na rynku pracy, jak również aktywności i integracji społecznej. W kontekście powyższego w Programie zaplanowano

szereg działań przyczyniających się do tworzenia warunków do równoprawnego uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i zawodowym.

W osi VII skoncentrowane zostały działania o charakterze aktywizacyjnym, które poprzez różne formy wsparcia pozwolą m.in. na aktywizację zawodową osób dyskryminowanych na rynku pracy. Z kolei wsparcie w zakresie godzenia życia zawodowego i prywatnego pozwoli osobom dotychczas sprawującym opiekę nad dzieckiem na powrót i aktywność na rynku pracy.

W ramach osi VIII zaplanowano realizację kompleksowych działań, których celem jest integracja osób wykluczonych bądź narażonych na wykluczenie społeczne, czyli takich które ze względu na różne czynniki zostały wyłączone z udziału w życiu społecznym. Wsparcie ukierunkowane będzie na programy integracyjne obejmujące kompleksowe działania z zakresu zdrowia, zatrudnienia, pomocy społecznej, prowadzące do aktywizacji społecznej i zawodowej tych osób.

W ramach osi IX wsparcie ukierunkowane będzie na wyrównywanie dostępu do wysokiej jakości edukacji m.in. w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej, wyrównywania szans edukacyjnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz upowszechnienia różnych form kształcenia. Z drugiej strony rozwój kompetencji cyfrowych przyczyni się do poprawy jakości życia i ograniczenia zjawiska wykluczenia cyfrowego.

W celu wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami przewidziane zostały nie tylko działania aktywizacyjne, ale też wsparcie o charakterze integracyjnym czy edukacyjnym, poprzez zapewnienie dostępu do szerokiego wachlarza usług w formie np. szkoleń, doradztwa, poradnictwa zawodowego, konsultacji.

W ramach EFRR szczególny nacisk położony zostanie na działania dotyczące zapewnienia dostępności usług, towarów i infrastruktury dla wszystkich osób, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami. Powyższe oznaczać będzie konieczność stosowania zasady uniwersalnego projektowania i racjonalnych usprawnień w ramach działań finansowanych ze środków UE.

Na etapie programowania, w prace nad tworzeniem zapisów programu zaangażowani zostali przedstawiciele instytucji działających na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania dyskryminacji.

Na etapie wdrażania, poprzez odpowiednie kryteria wyboru projektów uwzględniające potrzeby grup dyskryminowanych, promowane będą projekty przyczyniające się do zwiększenia np. aktywności grup dyskryminowanych na rynku pracy czy też udziału osób starszych i o niskich kwalifikacjach w kształceniu ustawicznym.

Przedstawiciele instytucji działających na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania dyskryminacji włąчени będą również w prace KM RPO WP 2014-2020, którego zadaniem będzie m.in. rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów, w tym dla przedsięwzięć mających na celu promowanie równych szans i niedyskryminacji oraz dostępności dla osób niepełnosprawnych. Jednocześnie monitorowane będą dane na temat realizowanych projektów, ukierunkowanych na niwelowanie barier istniejących w życiu grup dyskryminowanych, w tym osób z niepełnosprawnościami tj. udział osób niepełnosprawnych, dostosowanie obiektów do potrzeb ww. osób (wskaźniki horyzontalne monitorowane na poziomie SZOP).

Na etapie ewaluacji badana będzie skuteczność wsparcia udzielonego grupom dyskryminowanym w kontekście realizacji zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji. W ramach badań ewaluacyjnych opracowane zostaną tabele rekomendacji zawierające informacje o charakterze, adresatach oraz sposobie i terminie wdrożenia rekomendacji. Rekomendacje poddane zostaną również konsultacjom z odpowiednimi instytucjami, następnie zatwierdzone przez ZWP, zaś stan ich wdrażania będzie podlegał monitorowaniu. Rekomendacje oraz wnioski płynące z przeprowadzonych badań posłużą do poprawy skuteczności wdrażania zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji w ramach RPO WP 2014-2020.

Szerszy opis zastosowania ww. zasady przedstawiony zostanie w dokumencie pn. *„Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020”*, który ujmować będzie obowiązki i zalecenia dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych.

Sekcja 11.3 Równouprawnienie płci

Zgodnie z obowiązującymi zasadami horyzontalnymi każde państwo członkowskie UE zobligowane jest do eliminowania wszelkich nierówności oraz promowania równouprawnienia pomiędzy kobietami i mężczyznami. Promowanie równości płci polega na działaniach zmierzających do zwiększania trwałego udziału kobiet i mężczyzn w zatrudnieniu oraz do rozwoju ich kariery zawodowej, ograniczenia segregacji na rynku pracy, zwalczania stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz propagowania godzenia życia zawodowego i prywatnego kobiet i mężczyzn.

Zasada ta, jako polityka horyzontalna, realizowana będzie na każdym etapie wdrażania, zaś mając na uwadze dwufunduszowy charakter Programu oraz możliwość współfinansowania operacji z EFS jej wdrażanie zostanie wzmocnione działaniami specyficznymi np. w ramach PI 8iv *Równouprawnienie oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego*. W województwie podkarpackim kobiety zaliczane są do grup będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, zaś gorsza sytuacja kobiet w stosunku do sytuacji mężczyzn nie jest zjawiskiem nowym. Ze względu na swoje funkcje społeczne i rodzinne to kobiety w dalszym ciągu są tą grupą, która narażona jest na większe bezrobocie i dyskryminację na rynku pracy, uzyskiwanie niższych zarobków, czy też stereotypowe postrzeganie, zwłaszcza w kontekście kobiet-pracowników jako osób mniej dyspozycyjnych i produktywnych. Jednocześnie to w większości kobiety sprawują opiekę nad dziećmi, co bardzo często wiąże się z długim okresem dezaktywizacji zawodowej i problemami z powrotem na rynek pracy.

W związku z powyższym, działania podejmowane w ramach PI 8iv będą przyczyniały się do zwiększenia aktywności zawodowej rodziców na rynku pracy, w szczególności kobiet, poprzez upowszechnienie usług opieki nad dziećmi do lat 3. Kwestia ta jest szczególnie istotna dla rodziców powracających na rynek pracy po urlopach związanych z opieką i wychowaniem dziecka.

Ponadto działania z zakresu aktywizacji zawodowej będą umożliwiać zarówno kobietom, jak i mężczyznom korzystanie ze wsparcia szkoleniowo - doradczego, ukierunkowanego na podnoszenie kwalifikacji oraz nabywanie nowych kompetencji i umiejętności. Dodatkowo wsparcie realizowane w obszarze edukacji przyczyni się do zwiększenia ich szans jako potencjalnych pracowników poprzez uzyskiwanie kwalifikacji, nabywanie i rozwój kompetencji. Jednocześnie bez względu na płeć zapewniony zostanie równy dostęp do finansowania.

Na etapie programowania, przy tworzeniu zespołów zadaniowych, zapewniony został równy dostęp kobiet i mężczyzn, a w prace włączeni zostali przedstawiciele instytucji działających na rzecz równości płci.

W zakresie działań EFS ocena wniosku o dofinansowanie pod kątem przestrzegania zasady równości szans płci odbywać się będzie w oparciu o standard minimum (minimalne wymagania warunkujące przyjęcie projektu do realizacji). Dodatkowo kryteria wyboru projektów będą tak projektowane by uwzględniały potrzeby różnych grup tj. kobiet, mężczyzn. Podejście to pozwoli na dopasowanie wsparcia do sytuacji danej grupy, przy jednoczesnym uwzględnieniu aspektu równouprawnienia płci. Jednocześnie na etapie wdrażania zapewniony zostanie równy dostęp do informacji.

Polityka równości płci będzie również respektowana na etapie monitoringu i sprawozdawczości poprzez przyjęty system wskaźników. Wskaźniki dotyczące osób, wymagane załącznikiem nr 1 do rozporządzenia w sprawie EFS²⁴¹, przedstawione będą w podziale na płeć (K/M), w związku z czym gromadzone dane będą sprawozdawane w podziale na płeć. Ponadto w sprawozdaniach rocznych z realizacji programu składanych w 2017 r. i 2019 r. umieszczone zostaną informacje m.in. na temat konkretnych działań promujących równouprawnienie płci oraz zapobieganie dyskryminacji, jak również rekomendacje KM RPO WP 2014-2020 lub innych instytucji.

Ważnym elementem monitorowania ww. polityki będą działania prowadzone przez KM RPO WP 2014-2020, którego zadaniem będzie m.in. rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów ukierunkowanych na promowanie równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych. W prace Komitetu włączeni będą również przedstawiciele instytucji działających na rzecz równouprawnienia kobiet i mężczyzn.

Na etapie ewaluacji w celu oceny prowadzonych działań badana będzie skuteczność wdrażania zasady równości płci. Opracowane zostaną tabele rekomendacji zawierające informacje o charakterze, adresatach oraz sposobie i terminie wdrożenia rekomendacji. Rekomendacje poddane zostaną również konsultacjom z odpowiednimi instytucjami, następnie zatwierdzone przez ZWP, zaś stan ich wdrażania będzie podlegał monitorowaniu. W celu aktualizacji stanu wdrażania rekomendacji będą one podlegały przeglądowi. Rekomendacje oraz wnioski płynące z przeprowadzonych badań posłużą do poprawy skuteczności wdrażania zasady równości płci w ramach RPO WP 2014-2020.

Szerszy opis zastosowania ww. zasady przedstawiony zostanie w dokumentach pn. „*Agenda działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020*” i „*Wytyczne horyzontalne dotyczące zasady równości szans płci i równości szans i niedyskryminacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*”, które w sposób kompleksowy ujmować będą obowiązki i zalecenia dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych.

SEKCJA 12. ODRĘBNE ELEMENTY

Sekcja 12.1 Duże projekty, których realizację zaplanowano w okresie programowania

²⁴¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006

W ramach RPO WP 2014-2020 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

Sekcja 12.2 Ramy wykonania programu operacyjnego

Tabela generowana jest automatycznie przez SFC2014 w oparciu o dane zamieszczone we wcześniejszych sekcjach programu w odniesieniu do poszczególnych osi priorytetowych.

Sekcja 12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu

Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie RPO WP 2014-2020 obejmuje:

Wykaz podmiotów i partnerów uczestniczących w pracach Zespołu do spraw programowania polityki spójności w okresie 2014-2020:

- Zarząd Województwa Podkarpackiego,
- Sejmik Województwa Podkarpackiego,
- UMWP,
- Gmina Miasto Rzeszów,
- Gmina Grodzisko Dolne,
- Miasto Jasło,
- Powiat Stalowowolski,
- Gmina Jarosław,
- Powiat Przemyski,
- Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie,
- Pełnomocnik Wojewody Podkarpackiego do spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych,
- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju,
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- Ministerstwo Sportu i Turystyki,
- Ministerstwo Zdrowia,
- Uniwersytet Rzeszowski,
- Politechnika Rzeszowska,
- Izba Przemysłowo-Handlowa w Rzeszowie,
- Podkarpacka Rada Organizacji Pozarządowych,
- Galicyjskie Stowarzyszenie Edukatorów PROM Brzozów,
- NSZZ „Solidarność” Region Rzeszowski,
- NSZZ „Solidarność” Region Ziemia Sandomierska,
- Podkarpacki Związek Pracodawców,
- Federacja Związków Zawodowych „Metalowcy” Oddział Rzeszów,
- NSZZ Pracowników „ELTOR” Sp. z o.o., członek Rady OPZZ Województwa Podkarpackiego,
- Podkarpacki Klub Biznesu,
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
- Agencja Rozwoju Regionalnego MARR S.A.

Wykaz podmiotów i partnerów uczestniczących w pracach zespołów zadaniowych do prac związanych z przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego dla perspektywy finansowej 2014-2020

I. Zespół do spraw konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki

- Departament Wspierania Przedsiębiorczości UMWP,
- Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWP,
- Sejmik Województwa Podkarpackiego,
- Urząd Statystyczny w Rzeszowie,
- Departament Rozwoju Regionalnego UMWP,
- WSK „PZL - Rzeszów” S.A.,
- Centrum Zarządzania Podkarpackim Parkiem Naukowo – Technologicznym, Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Podkarpacki Urząd Wojewódzki,
- Izba Przemysłowo – Handlowa w Rzeszowie,
- Uniwersytet Rzeszowski,
- Departamentu Promocji, Turystyki, Sportu i Współpracy Międzynarodowej UMWP,
- Stowarzyszenie Dolina Lotnicza,
- Politechnika Rzeszowska.

II. Zespół do spraw środowiska i energetyki

- Departament Ochrony Środowiska UMWP,
- PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A., Oddział Elektrociepłownia Rzeszów,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Dębicy,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie,
- Stowarzyszenie EKOSKOP,
- Podkarpacki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska,
- Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego,
- Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych,
- Departament Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego UMWP,
- Podkarpacka Agencja Energetyczna,
- Podkarpacki Klaster Energii Odnawialnej.

III. Zespół do spraw infrastruktury komunikacyjnej

- Departament Dróg i Publicznego Transportu Zbiorowego UMWP,
- Zakład Linii Kolejowych w Rzeszowie PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- Podkarpacki Zakład Przewozów Regionalnych,
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, o. Rzeszów,
- Port Lotniczy Rzeszów – Jasionka Sp. z o.o.,
- Departament Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO UMWP,
- Departament Rozwoju Regionalnego UMWP,
- Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego,
- Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich,
- Podkarpacki Urząd Wojewódzki.

IV. Zespół do spraw społeczeństwa informacyjnego

- Departament Społeczeństwa Informacyjnego UMWP,
- Zarząd Województwa Podkarpackiego,

- Departament Wspierania Przedsiębiorczości UMWP,
- Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie,
- Informatyk Wojewódzki Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego,
- Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego,
- Sejmik Województwa Podkarpackiego.

V. Zespół do spraw rozwoju Rzeszowa i ośrodków subregionalnych

- Departament Rozwoju Regionalnego UMWP,
- Sejmik Województwa Podkarpackiego,
- Departament Edukacji i Nauki UMWP,
- Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego,
- Miasta: Rzeszów, Przemyśl, Sanok, Mielec, Przeworsk, Lesko, Ropczyce, Tarnobrzeg, Krosno, Dębica, Stalowa Wola, Jarosław.

VI. Zespół do spraw kapitału ludzkiego i społecznego

- Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie,
- Departament Ochrony Zdrowia i Polityki Społecznej UMWP,
- Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „Victoria”, Rzeszów,
- Sejmik Województwa Podkarpackiego,
- Departament Edukacji i Nauki UMWP,
- Podkarpacki Urząd Wojewódzki,
- Koło Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Jarosławiu,
- Podkarpacka Rada Organizacji Pozarządowych,
- INNpuls Sp. z o.o.,
- Zrzeszenie Studentów Polskich, organizacja członkowska Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych,
- Kuratorium Oświaty w Rzeszowie,
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie,
- Departament Rozwoju Regionalnego UMWP.

Wykaz podmiotów i partnerów aktywnie uczestniczących we wstępnych konsultacjach społecznych:

- Miasta: Mielec, Rzeszów, Przemyśl, Sanok, Krosno, Stalowa Wola, Lesko, Nowa Dęba,
- Powiaty: lubaczowski, mielecki, przeworski, sanocki, strzyżowski,
- Gmina Radomyśl Wielki,
- Powiatowy Urząd Pracy w Tarnobrzegu,
- UMWP,
- Sejmik Województwa Podkarpackiego,
- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju,
- Ministerstwo Środowiska,
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
- PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie,
- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Rzeszowie,
- Izba Celna w Przemyśle,
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie,

- Uniwersytet Rzeszowski,
- PWSZ im. Stanisława Pigonia w Krośnie,
- Izba Przemysłowo-Handlowa w Rzeszowie,
- Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział W Mielcu „SSE EURO-PARK MIELEC”,
- Przemyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Społeczno-Ekonomicznego w Sielcu,
- Stowarzyszenie EKOSKOP,
- Stowarzyszenie HUMANEO,
- Stowarzyszenie na rzecz Innowacyjności i Transferu Technologii „Horyzonty”,
- Stowarzyszenie Rowery.Rzeszow.PL,
- Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej,
- Fundacja Centrum Rozwoju Innowacji,
- Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Sanoku,
- Telewizja Polska S.A. oraz Telewizja Polska S.A. Oddział w Rzeszowie,
- Uzdrowisko Iwonicz S.A.,
- Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej Archidiecezji Przemyskiej,
- Firma B-Consulting Bartłomiej Gębarowski,
- Forum Młodych Prawa i Sprawiedliwości w Rzeszowie,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- osoby fizyczne.

Wykaz podmiotów i partnerów aktywnie uczestniczących w konsultacjach społecznych:

- Gminy: Besko, Bircza, Brzozów, Brzyska, Cisna, Cmolas, Czarna, Dębica, Dukla, Dydnia, Grębów, Haczów, Iwierzycy, Iwonicz-Zdrój, Jasło, Jaślicka, Kolbuszowa, Kołaczyce, Komańcza, Krempna, Lubenia, Lutowska, Medyka, Mielec, Nowa Dęba, Olszanica, Osiek Jasielski, Ostrów, Pruchnik, Radomyśl Wielki, Ropczyce, Rymanów, Sanok, Sędziszów Małopolski, Solina, Stalowa Wola, Wiązownica, Wiśniowa, Żurawica,
- Miasta: Dynów, Jasło, Krosno, Mielec, Przemyśl, Rzeszów, Sanok, Tarnobrzeg,
- Powiaty: brzozowski, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, leżajski, lubaczowski, mielecki, przeworski, ropczycko-sędziszowski, tarnobrzegi,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu,
- Powiatowe Urzędy Pracy w Stalowej Woli oraz Tarnobrzegu,
- Brzozowski Konwent Samorządowy,
- Konwent Wójtów, Burmistrzów i Starosty Powiatu Kolbuszowskiego,
- Radni Powiatu Mieckiego,
- Radny Województwa Podkarpackiego,
- UMWP,
- Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie,
- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Rzeszowie,
- Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie,
- Archiwum Państwowe w Przemyśle,
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych,
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
- Związek Miast Polskich,
- Regionalny Ośrodek EFS w Tarnobrzegu,
- Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu,
- Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyśle,
- PWSZ w Sanoku,

- PWSZ w Tarnobrzegu,
- PWSZ w Krośnie,
- Politechnika Rzeszowska,
- Uniwersytet Rzeszowski,
- „Centrum Medyczne w Łańcucie” Sp. z o.o.,
- SPZZOZ Powiatowy Szpital Specjalistyczny w Stalowej Woli,
- Szpital Specjalistyczny w Brzozowie Podkarpacki Ośrodek Onkologiczny im. Ks. B. Markiewicza,
- Okręgowa Izba Lekarska w Rzeszowie,
- Uzdrowisko Rymanów S.A.,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie,
- Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Rzeszowie,
- Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie,
- Zarząd Oddziału Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP woj. podkarpackiego,
- Podkarpacki Bank Żywności,
- Przemyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Aeroklub Mielecki im. Braci Działowskich,
- Podkarpacki Klaster Energii Odnawialnej (Stowarzyszenie Podkarpacka Ekoenergetyka),
- Koła Polskiego Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Jarosławiu, Krośnie, Mielcu, Przemyśle, Rymanowie, Sędziszowie Małopolskim,
- Stowarzyszenie B-4,
- Stowarzyszenie „Dobry Dom”,
- Stowarzyszenie „EKOSKOP”,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Przemysła,
- Stowarzyszenie na rzecz Innowacyjności i Transferu Technologii „HORYZONTY”,
- Stowarzyszenie „Nasze Miasto Radomyśl Wielki”,
- Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość”,
- Towarzystwo Przeciwdziałania Uzależnieniom „Trzeźwa Gmina” w Chmielniku,
- Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć,
- Centrum Rozwoju Społeczno-Ekonomicznego,
- Fundacja Aktywizacja, Centrum Edukacji i Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych w Rzeszowie,
- Fundacja „CONTIGO” Zakład Aktywności Zawodowej,
- Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii,
- Fundacja Wspomagania Wsi,
- Fundacja SOS Życie,
- Fundacji Educare et Servire w Dębicy,
- Bieszczadzki Park Narodowy z siedzibą w Ustrzykach Górnych,
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie,
- Magurski Park Narodowy,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Cisna oraz Nadleśnictwo Stuposiany,
- Podkarpacki Związek Organizatorów Zakładów Aktywności Zawodowej,
- Zakład Aktywności Zawodowej PSOUU w Rymanowie Zdroju,

- Firma B-Consulting Bartłomiej Gębarowski,
- Bieszczadzkie Schroniska i Hotele PTTK Sp. z o.o.,
- Grupa Regionalna GOPR Grupa Bieszczadzka,
- Huta Stalowa Wola S.A.,
- Konfederacja Lewiatan,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej – Rzeszów Sp. z o.o.,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej – Krośnieński Holding Komunalny Sp. z o.o.,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Jaśle,
- Spółdzielnia ZODIAK,
- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Jarosławiu,
- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Projektant” w Rzeszowie,
- Spółdzielnia Socjalna „Ogród dokumentów”,
- Porozumienie Spółdzielni Mieszkaniowych w Rzeszowie,
- Prestige Roman Zdyra i Małgorzata Zdyra Sp. j.,
- Przemyska Kongregacja Kupiecka,
- Rakoczy Stal Sp. j.,
- SIEGMA-CONSULT Martin Siegwald,
- Tarnobrzskie Wodociągi Sp. z o.o.,
- TAURON Polska Energia S.A.,
- Telewizja Polska S.A. Oddział w Rzeszowie,
- Zakłady Chemiczne "Organika-Sarzyna" S.A.,
- Zrzeszenie Właścicieli i Zarządców Domów,
- Polska Razem Jarosława Gowina,
- osoby fizyczne.

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014

1. Ewaluacja ex-ante RPO WP 2014-2020 (raport końcowy).
2. Stan spełnienia warunkowości ex-ante:
  - a) Uproszczona analiza potrzeb transportowych województwa podkarpackiego.
  - b) Wstępna lista projektów drogowych przewidzianych do realizacji w ramach RPO WP 2014–2020.
  - c) Wstępna lista kolejowych przedsięwzięć priorytetowych o kluczowym znaczeniu dla rozwoju województwa podkarpackiego w perspektywie 2014-2020.
  - d) Plan działań Rzeczypospolitej Polskiej w celu wypełnienia kryteriów 2 i 4 dla warunku wstępnego 6.2. (gospodarka odpadami).
  - e) Plan działań dla RIS3.
3. Opinia Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania.
4. Streszczenie RPO WP 2014-2020.

WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW

BF	Departament Budżetu i Finansów
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
B+R	Prace badawczo-rozwojowe
CEF	Connecting Europe Facility
CI	Common indicator (wskaźnik wspólny KE)
CKE	Centralna Komisja Egzaminacyjna
COSME	Programme for the Competitiveness of enterprises and SMEs
CSR	Zalecenia Rady dla państwa członkowskiego
CT	Cel Tematyczny
DAK	Departament Audytu i Kontroli
DOR	Departament Organizacyjno-Prawny
DOS	Departament Ochrony Środowiska
DPI	Departament Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO
DRP	Departament Zarządzania RPO
DWP	Departament Wspierania Przedsiębiorczości
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFROW	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (ang. European Structural and Investment Funds (ESI Funds))
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
ePUAP	Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
FS	Fundusz Spójności
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IA	Instytucja Audytowa
IK	Instytucja Koordynująca
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca RPO WP 2014-2020
JE	Jednostka ewaluacyjna
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego

KE	Komisja Europejska
KEW	Kluczowe etapy wdrażania
KJE	Krajowa Jednostka Ewaluacyjna
KK	Komitety Koordynujący
KM	Komitet Monitorujący RPO WP 2014-2020
KOWEŻiU	Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej
KPR	Krajowy Program Reform
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZK	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020
KWRiST	Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego
MiR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MOF	Miejski obszar funkcjonalny
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
NCBiR	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OKE	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
OP	Oś Priorytetowa
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PI	Priorytet inwestycyjny
PO EWT	Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej
PO IR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
PO IŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO PC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
PO PT	Program Operacyjny Pomoc Techniczna
PO PW	Program Operacyjny Polska Wschodnia
PO RPW	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013
PO WER	Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój
POŚ	Prognoza oddziaływania na środowisko
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSeAP	Podkarpacki System e-Administracji Publicznej
PSIM	Podkarpacki System Informacji Medycznej
PSCI	Program na rzecz Zmian Społecznych i Innowacji
PZMIUW	Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

RCIM	Regionalne Centrum Informacji Medycznej
REGON	Rejestr Gospodarki Narodowej
RLKS	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność lokalną
ROF	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny
RPO WP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020
RPO WP 2007-2013	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013
SFC 2014	Structural Funds common database
SOOŚ	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.
SRK	Strategia Rozwoju Kraju 2020
SRWP	Strategia rozwoju województwa PODKARPACKIE 2020
SUE RMB	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa (Trans-European Network - Transport)
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. ICT - Information and Communication Technologies)
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
UP	Umowa Partnerstwa
WCAG 2.0 Web	Content Accessibility Guidelines
WDB	Wartość dodana brutto
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WLWK	Wspólna lista wskaźników kluczowych
WRS	Wspólne Ramy Strategiczne
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
ZIT	Zintegrowana inwestycja terytorialna
ZWP	Zarząd Województwa Podkarpackiego